Jack London

Ürgne kutse

Valgekihv

AJAST AEGA

Jack London_Ürgne kutse_Valgekihv

Jack London (1876—1916), raske ning kireva saatusega kirjanik, eluahne ja suure tahtejõuga inimene, andis oma teostega käesoleva sajandi algul maailmakirjandusse tohutu panuse. Rasketest oludest võrsunud noorukil tekkis varakult palju küsimusi selle

maailma elukorralduse suhtes, kus ta elas, ning ta rakendas kogu oma tahte- ja vaimujõu selleks, et leivateenimise kõrvalt õppida ja oma küsimustele vastuseid leida. Ta luges palju teaduslikke ja filosoofilisi teoseid, muu hulgas Charles Darwini ja Edmund Spenceri omi, mis õhutasid tema huvi loomariigi ja elu ürgsete seaduste vastu. Nakatunud möödunud sajandi lõpul «kullapalavikku», siirdus ta koos paljude õnneküttidega karmile põhjamaale, Alaskasse. Oma rännakuilt naasis ta üsna tühja taskuga, ent see-eest tõi kaasa hindamatu vaimse varanduse eredate muljete, isiklikult kogetu ja kuuldud lugude näol. Elu puutumatu looduse keskel ja karmides tingimustes, kohtumised paljude omataoliste rändurite ja nende abiliste — koertega — ajendasid Jack Londonit kirjutama kaht käesolevas köites leiduvat suurepärast loomajutustust, mis on säravad pärlid kogu maailma kirjanduslikus animalistikas ning haaravad oma elamuslikkuse ja kunstilise sõna jõuga ikka uusi lugejate põlvkondi. Tutvustamaks autori meisterlikkust ka lühemas vormis, on köitesse valitud viis juttu («Armastus elu vastu» jt.), mille tegevus toimub karmis põhjalas, enamasti autori enese nähtud paikades.

Kirjastus „Eesti Raamat" Tallinn 1975

T (Ameerika) L 71
Toimetamisel kasutatud väljaanded:
The Call of the "Wild White Fang by Jack London Progress Publishers Moscow 1971
*
Jack London Short Stories
Foreign Languages Publishing House Moscow 1950
•

Brown Wolf and other Jack London Stories as chosen by Franklin K. Mathiews The Macmillan Company New York 1963
*
Tõlkinud Ester Heinaste, Marta Sillaots ja Leo Anvelt Illustreerinud Henno Arrak

70803—674 L M 901 (16)—75 244_75

1. Ürgne kutse

I peatükk ALGELISSE ELLU

m
Ürgiha vallutav vahk
tavade kütkes küll täitub,
virgudes taas aga lõhub
lõad kõik suikunud sund.

Buck ei lugenud ajalehti, muidu oleks ta teadnud, et häda on küpsemas, ähvardades mitte üksi teda, vaid kõiki rannikul elunevaid tugevaid ning pika sooja karvaga koeri Puget Soundist kuni San Diegoni. Külmas pimedas Põhjas huupi ringi liikunud mehed olid nimelt mingit kollast metalli leidnud, ja kuna aurulaevaühingud ning transpordikompaniid leiust igal pool pasundasid, ruttasid tuhanded inimesed tulistjalu põhjamaale. Nendele inimestele oli vaja koeri, ja koerad, keda nad vajasid, pidid olema suured, tugevate lihastega, et jaksaksid teha rasket tööd, ning koheva karvakasukaga, mis kaitseks neid külma eest.

Buck elas suures majas päikesest suudeldud Santa Clara orus. Kohtunik Milleri mõisaks kutsuti seda. Hoone jäi teest kõrvale, pooleldi puude peitu, mille vahelt paistis tükati maja neljast küljest ümbritsev lai varjuline veranda. Maja juurde viisid kruusatatud sõiduteed, mis looklesid ühtepõimunud okstega sihvakate paplite all läbi laiade muruplatside. Maja taga oli avarust veelgi enam kui eespool küljes. Seal seisid suured tallid, kus toimetas terve tosin tallimeest ja hobusepoissi, seal asusid vääntaimedega kaetud sulastemajad ning sirges rivis lõputu hulk kõrvalhooneid, pikad read viinamarjapõõsaid, haljendavad karjakoplid, viljapuu- ning marjaaiad. Veel oli seal pumbamaja arteesiakaevu jaoks ja suur tsemendist bassein, kus kohtunik Milleri pojad igal hommikul suplesid ja kuumal pärastlõunal ennast jahutamas käisid.

Kogu selle suure valduse valitsejaks oli Buck. Siin oli
7
ta sündinud, siin oli ta veetnud neli eluaastat. Tõsi küll, teisi koeri oli siin ka. Nii suures mõisas pidigi neid rohkem olema, aga teised ei tulnud arvesse. Nood tulid ja läksid, elasid hulgakesi koos küütides või tähelepandamatult kuskil suure maja soppides nagu jaapani mops Toots või karvutu mehhiko peni Ysabel — isevärki olevused, kes harva nina õue pistsid või jalga paljale maale tõstsid. Oli muidugi ka foksterjereid, oma paarkümmend tükki vähemalt, kes klähvisid hirmsaid ähvardusi Tootsile ja Ysabe-lile, kui need aknast välja vahtisid, kaitseks terve leegion põrandaharjade ja kaltsudega relvastatud toatüdrukuid.

Buck aga polnud ei toa- ega kuudikoer. Temale kuulus kogu kuningriik. Ta ujus basseinis või käis jahil koos kohtuniku poegadega; ta saatis kohtuniku tütreid Mollie't ja Alice'it pikkadel jalutuskäikudel õhtuhämaruses või varastel hommikutundidel; talveõhtutel lamas ta raama-tukogutoas kohtuniku jalge ees mühiseva kaminatule paistel; ta kandis oma turjal kohtuniku lapselapsi või püherdas nendega pikas rohus ning valvas põngerjate iga sammu põneval teekonnal talliõue kaevu juurde või veelgi kaugemale, karjakoplitesse ja marjaaeda. Terjerite seas kõndis ta kõrgil ilmel, Tootsist ja Ysabelist ei

teinud üldse väljagi, sest ta oli ju kuningas — kuningas kõigi kohtunik Milleri mõisas roomavate, ronivate, lendavate või kõndivate olendite üle, inimesed kaasa arvatud.

Tema isa Elmo, hiiglasuur bernhardiin, oli olnud kohtuniku lahutamatu kaaslane ning Buck paistis käivat oma isa jälgedes. Tema nii suur ei olnud — kaalus ainult sada nelikümmend naela —, sest ta ema Shep oli olnud šoti lambakoer. Ometi lubas see sada nelikümmend naela, millele lisandus heast elust ja üldisest lugupidamisest tingitud väärikus, Buckil tõelise kuningana käituda. Kõik need neli aastat oma kutsikapõlvest peale oli ta elanud küllastunud aristokraadi elu. Ta oli iseendale uhke, ivake ehk isekaski, nagu maaisandad oma elupaiga eraldatusest tingitult vahel kipuvad olema. Kuid ta oli end sellega päästnud, et temast lihtsalt hellitatud toakoera ei tulnud. Küttimine ja teised vabaõhu-meelelahutused ei olnud tal lasknud rasva minna ning olid tugevdanud ta lihaseid, armastus vee vastu aga — nagu kõigil külma supluse harrastajatel — karastanud keha ja hoidnud tervist.

Säherdune oli Buck 1897. aasta sügisel, kui Klondike'is leitud kuld inimesi igast ilmanurgast jäisesse Põhja meelitas.

Kuid Buck ei lugenud ajalehti ega teadnud ka seda, et üks aedniku abilistest, Manuel, oli mees, kellest oleks targem olnud eemale hoida. Manueli oli oma võimusesse võtnud suur pahe. Ta armastas mängida hiina loteriil. Ja selle õnnemängu juures ilmnes mehel veel üks nõrkus — usk teatud süsteemi, mis ta paratamatult hukatusse viis, sest süsteemi järgi mängimiseks peab olema raha, aedni-kuabilise palgast piisab aga hädavaevalt naise ning arvukate järeltulijate vajaduste katmiseks.

Tollel mälestusväärsel õhtul, kui Manuelist sai ära-andja, oli kohtunik parajasti Rosinakasvatajate Ühisuse koosolekul, ta pojad aga spordiklubi asutamisega ametis. Mitte keegi ei näinud, kuidas Manuel Bucki läbi puuvilja-aia koera enese arvates lihtsalt jalutama viis. Ja mitte keegi peale üksiku mehe ei näinud, kuidas nad jõudsid teivasjaama, mida College Parki peatuseks nimetatakse. Too mees kõnetas Manueli ja raha käis kõlinal käest kätte.

«Oleks võind ikka kauba enne kätteandmist korralikult sisse pakkida,» porises võõras, ning Manuel vedas jämeda nööri kaelavõru,alt kaks korda ümber Bucki kaela.

«Väänake sellest, ja te võite ta kas või vagaseks teha,» soovitas Manuel. Võõras ühmas midagi nõusoleval toonil.

Buck oli nööri sidumist väärikalt talunud. Muidugi oli see ebatavaline toiming, kuid ta oli harjunud usaldama inimesi, keda tundis, ning austama nende tarkust, milleni tema ei küündinud. Kui aga nööriotsad võõra kätte anti, urises Buck ähvardavalt. Ta andis lihtsalt märku oma meelepahast, uskudes oma uhkuses, et tema märguanne on niisama hea kui käsk. Kuid üllataval kombel tõmbus nöör kaela ümber koomale, nii et hing kinni jäi. Äkk-vihas hüppas Buck võõrale kallale, kuid too haaras teda hüppel kõrist ning heitis ta osava võttega seilili. Silmus jooksis halastamatult kokku, Buck aga rabeles maruvihaselt, keel ripnes tal suust ja lai rind muudkui tõusis ja vajus. Eluilmaski ei olnud teda veel nii alatult koheldud ja eluilmaski ei olnud ta veel nii tige olnud. Ent ta jõud rauges, silmad muutusid klaasiseks ja ta ei teadnudki, millal rong saabus ning mehed ta pagasivagunisse tõstsid.

Kui ta jälle meelemärkusele tuli, tajus ta kõigepealt ebamäärast valu keeles. Ka märkas ta, et teda veetakse mingis rappuvas sõidukis. Vedurivile kähe kriiskamine ülesõidukohal ütles talle, kus ta viibib. Ta oli kohtunikuga sageli reisinud ja pagasivagunis sõitmine ei olnud talle

uudiseks. Buck avas silmad ja neist hõõgus röövitud kuninga ohjeldamatut viha. Mees hüppas ligi, et koera kõrist haarata, kuid Buck oli temast väledam. Ta lõuad sulgusid mehe labakäe ümber ega andnud enne järele, kui loom jälle kägistamise tõttu teadvuse kaotas.

«Tal käivad jah sehuksed hood peal,» seletas mees, varjates vigastatud kätt pagasi vastuvõtja eest, kes oli rabelemist kuuldes kohale ilmunud. «Peremees laseb ta mul Friscosse [1] viia. Keegi kuulus koeratohter seal loodab ta terveks arstida.»

Hoopis ohtrasõnalisemalt andis mees oma tolleõhtusest sõidust aru ühe San Francisco sadamakõrtsi saraaluses.

«Viiskümmend on kõik, mis ma ta eest saan,» torises ta. «Teist korda ei võtaks ma seda enam ette, ka tuhande kuldmündi eest mitte.»

Käe ümber oli tal verine taskurätt, ja parem püksisäär oli põlvest pahkluuni lõhki.

«Ja palju see teine nägu sai?» uuris kõrtsipidaja.

«Ikka oma saja kätte,» kõlas vastus. «Ei lasknud mitte pennigi maha kaubelda, jumala tõsi.»

«Kokku teeb see sada viiskümmend,» rehkendas kõrtsmik. «Ja seda on ta väärt kah, niipalju kui mina asja jagan.»

Koeraröövel harutas verise nartsu lahti ja silmitses lõhkirebitud kätt. «Kui ma nüüd marutõppe ei jää —»

«Siis ainult sellepärast, et sa oled sündinud võllapuu jaoks,» irvitas kõrtsmik. «Noh, pane käed külge, enne kui varvast lased.»

Uimasena, keel ja kõri talumatult valusad, püüdis poolsurnuks kägistatud Buck oma piinajatele vastu hakata. Kuid ta virutati pikali ja teda poodi seni, kuni mehed jõudsid paksu messingvõru ta kaela ümbert läbi viilida. Siis võeti nöör ära ja ta heideti puurisarnasesse varbadest kasti.

Seal lebas Buck ülejäänud osa tollest vaevarikkast ööst, haudus vaenu ja lakkus oma hingehaavu. Ta ei taibanud, mida see kõik pidi tähendama. Mida nad temast tahtsid, need võõrad mehed? Miks pidasid nad teda kinni selles kitsas puuris? Ta ei teadnud, mispärast, aga teda rõhus ebamäärane ähvardava ohu aimus. Mitu korda kargas ta öösel jalule, kui kuuriuks raginal lahti lükati, lootes näha kohtunikku või vähemalt poissegi. Kuid alati piilus

10

rasvaküünla viletsal valgusel sisse ainult körtsiperemehe tursunud nägu. Ja iga kord muutus Bucki keelele tõusnud rõõmus haugatus metsikuks urinaks.

Kuid trahteripidaja ei tülitanud teda ning hommikul tulid neli meest ja tõstsid kasti maast. Uued piinajad, otsustas Buck, sest need olid õela välimusega, räpased ja sugemata olevused, ning hakkas puurivarbade taga tormama ja märatsema. Mehed ainult irvitasid ja tonkisid teda keppidega, millest ta kohe hammastega kinni hakkas, kuni taipas, et seda temalt just oodatigi. Seepeale heitis ta süngelt maha ja laskis kasti vankrile tõsta. Siis käis ta koos kastiga, millesse oli vangistatud, läbi paljude käte. Raudteeametnikud võtsid ta oma hoole alla, teda veeti ringi veel teisel vankril, siis sõidutas platvormvagun ta igasugu kastide ja pakkide seas praamile, sealt läkitati ta suurde depoosse ning pisteti lõpuks kiirrongivagunisse.

Kaks päeva ja ööd veeti seda vagunit kriiskavate vedurite järel ning kaks päeva ja ööd Buck ei söönud ega joonud. Täis viha oli ta vagunisaatjate esimestele lähenemiskatsetele urinaga vastanud ja kättemaksuks hakkasid nood teda nüüd õrritama. Kui Buck värisedes ja vahutades vastu varbu viskus, naersid ja mõnitasid nad teda. Nad urisesid ja haukusid otsekui põlgusväärsed penid, näugu-sid, lehvitasid kätega nagu tiibadega ja kiresid kuke moodi. Buck teadis, et see kõik oli väga rumal, kuid käis seda enam ta uhkuse pihta, ning ta viha muudkui kasvas ja kasvas. Nälga ta nii väga ei tundnudki, kuid veepuudus valmistas talle rasket piina ning õhutas ta viha, nii et loom põles raevust. Buck oli niigi ülitundlik, nüüd olid ta närvid katkemiseni pingul ning halva kohtlemise tagajärjel tekkis palavik, mis tõusis veelgi kuivanud kurgu ja tursunud keele põletiku tõttu.

Üks asi tegi talle rõõmu: nöör oli kaela ümbert ära. See nöör oli andnud meestele ebaõiglase eelise, nüüd oli see aga ära ja ta veel näitab neile. Teist nööri nad talle enam

---

[1] F r i s c o — kõnekeelne lühend San Franciscost.

kaela ei pane, see on kindel! Kaks päeva ja ööd polnud Buck söönud ega joonud ning selle kahe piinapäeva ja -öö jooksul oli temasse kuhjunud säherdune hulk viha, mis ennustas halba igaühele, kes talle esimesena ülekohut teeb. Ta silmad olid verd täis valgunud ja temast oli saanud raevune saatan. Ta oli nii muutunud, et isegi kohtunik ei oleks teda ära tundnud, ja vagunisaatjad ohkasid kergendatult, kui nad ta Seattle'is rongilt maha võisid tõsta.

11

Neli meest kandsid kasti vankrist ettevaatlikult väikesesse, kõrge planguga piiratud hoovi. Välja tuli lontiva-junud kaelusega punases sviitris jässakas mees ning andis hobusemehele raamatusse allkirja. Buck aimas, et too mees on uus piinaja, ja viskus vihaselt vastu kastivõret. Mees muigas süngelt ning tõi väikese kirve ja kaika.

«Ega te's teda kohe praegu välja lase?» päris voorimees.

«Muidugi lasen,» vastas mees ja torkas kirve kasti lattide vahele, et neid lahti kangutada.

Neli meest, kes olid kasti kandnud, kadusid tuulekiiru-sel õuelt, ning otsinud endale ohutu istekoha ülal plangu-serval, jäid etendust ootama.

Buck sööstis pilbasteks puruneva puuriseina poole, surus hambad puusse, sikutas ja rebis lattide kallal. Kuhu aga kirves väljastpoolt langes, seal oli tema lõrinal ja urinal seespool vastas, püüdes samavõrd raevunult ise välja pääseda, kuivõrd külma rahuga punases sviitris mees talle väljapääsu rajas.

«Noh, sa punasilmne saatan,» ütles mees, kui avaus oli küllalt suur, et Bucki kere sealt läbi mahuks. Samal ajal viskas ta kirve maha ja võttis kaika paremasse kätte.

Hüppeks valmistuv Buck nägi tõepoolest välja kui punaste silmadega saatan: karv turris, suu vahus, ning verd täis valgunud silmades hullumeelne helk. Otse mehe peale paiskas koer oma sada nelikümmend naela metsikut viha, millele liitus veel kahe päeva ja öö jooksul kuhjunud raev. Kuid keset hüpet, just siis, kui ta lõuad pidid mehest kinni kahmama, sai ta hoobi, mis peatas ta hoo ning sundis hambaid surmavalus kokku lõksama.' Bucki keha pöördus õhus ringi ning tabas külje ja seljaga maad. Ta polnud veel elu sees kaikahoopi saanud ja ei taibanud, milles asi. Urinaga, mis oli osalt haukumine, rohkem aga ulgumine, oli ta taas jalul ja viskus õhku. Ning jälle vapustas teda uus hoop ja saatis ta kägarasse maha. Nüüd ta juba teadis, et see oli kaika töö, kuid oma raevus ei tunnistanud ta ettevaatust. Kümmekond korda tungis ta peale ja niisama palju kordi katkestas kaigas ta rünnaku ning paiskas ta pikali.

Ühe eriti julma löögi järel ajas ta end vaevaliselt jalule, liiga uimane selleks, et uuesti kallale tungida. Ta komberdas longates ringi, verd nirisemas ninast ja suust ning kõrvadest, ilus kasukas verise ila plekke ja prits-meid täis.   Siis astus mees tema poole ning äigas talle

12

külma rahuga kohutava hoobi vastu koonu. Kogu piin, mida Buck seni oli tundnud, polnud midagi selle terava valusähvatuse kõrval. Häälitsusega, mis sarnanes peaaegu juba tapahimulise lõvi möirgega, sööstis ta jälle mehe peale. Kuid mees vahetas ainult kaika paremast käest vasakusse, haaras külmavereliselt koera alumisest lõuast ja väänas ta pead tahapoole. Buck tegi õhus terve ringi, poole veel teisestki ning prantsatas siis, pea ees, rinnuli vastu maad.

Koer hüppas viimast korda. Mees virutas talle nüüd osava hoobi, mida ta nimme niikaua varuks oli hoidnud. Buck kiskus kõverasse ja langes meelemärkusetult maha.

«Kas põle kange koerataltsutaja!» hüüdis vaimustusega üks plangul istuvatest meestest.

«Ma taltsutaks küll parem iga päev metshobuse ja pühaba kaks tükki,» vastas voorimees, ronis vankrile ja andis hobustele piitsa.

Bucki teadvus tuli tagasi, aga jõud mitte. Ta jäi lamama, kuhu oli kukkunud, ning jälgis sealt punases sviitris meest.

««Nimi on tal Buck,»» lausus mees endamisi, tuletades meelde kõrtsmiku kirja, milles oli teatatud kasti saatmisest. «Noh, Buck, vanapoiss,» jätkas ta sõbralikul häälel, «nagelesime siin natike omavahel ja kõige parem on, kui asja sellega lõpetame. Said teada, kus on sinu koht, ja mina tean enda oma. Kui sa oled hea koer, siis läheb kõik libedasti ja asi on kombes. Oled sa aga halb koer, siis tümitan su vaeseomaks. Selge?»

Kõneldes patsutas ta julgesti pead, mida äsja nii armutult oli materdanud, ja ehkki Bucki turi mehe puudutusel tahtmatult turri tõusis, talus ta silitamist vastupanuta. Kui mees talle vett tõi, jõi ta ahnelt, hiljem aga kugistas rikkaliku kõhutäie toorest liha tükk tüki järel otse mehe peost.

Buck oli löödud (ta teadis seda), ent ei olnud murtud. Ta mõistis ja jättis igaveseks meelde, et ta ei saa inimese vastu, kellel kaigas käes. Ta oli saanud õppetunni, mida ei unustanud hiljem kogu elu jooksul. Too kaigas oli ilmutuseks. Selle abil juhatati ta sisse maailma, kus valitsesid ürgsed seadused, ja ta jättis selle hästi meelde. Kõik elunähtused võtsid nüüd julmema ilme, ja kui ta neile kartmatult vastu läks, siis kasutas ta selleks oma varjatud võimeid, mis äsja äratust olid saanud. Päevad möödusid ja tulid uued koerad, kes kastis, kes nööri otsas, mõned

13

kuulekalt, teised märatsedes ja möirates, nagu ta isegi oli tulnud, aga ta nägi, kuidas nad üksteise järel viimaseni punase sviitriga mehe valitsuse alla olid sunnitud heitma. Iga jõhkrat etendust jälgides kulus Buckil ikka rohkem ja rohkem pealuu sisse, et kaikaga inimene on seaduseandja, isand, kellele tuleb kuuletuda, kuid pole just tingimata vaja tema poolehoidu püüda. Viimases ei saanud Bucki kuidagi süüdistada, kuigi ta nägi pekstud koeri, kes lipit-sesid mehe ümber, Uputasid saba ja lakkusid ta kätt. Ka nägi ta, kuidas üks koer, kes ei tahtnud mehe poolehoidu võita ega alistuda, lõpuks võitluses võimu pärast maha löödi.

Aeg-ajalt tuli võõraid mehi, kes rääkisid punases sviitris mehega erutatult, meelitlevalt ja igasugusel muul toonil. Niisugustel kordadel, kus ka raha käest kätte käis, viisid võõrad ühe või rohkem koeri endaga kaasa. Bucki huvitas väga, kuhu need koerad lähevad, sest kunagi ei tulnud nad tagasi, kuid ta tundis suurt hirmu tundmatu tuleviku ees ja oli alati õnnelik, kui teda välja ei olnud valitud.

Ent lõpuks tuli ka tema kord väikese kõhetu mehe näol, kes pudistas vigast inglise keelt ja tarvitas paljusid võõraid ning pentsikuid väljendusi, mida Buck ei mõistnud.

«Sa püha kurat!» hüüdis mees Bucki nähes ja ta silmad lõid põlema. «Vaata mis vahva koer! Ah? Kui palju tahab?»

«Kolmsada, ja odavasti oled saanud,» ei vajanud punase sviitriga mees mõtlemisaega. «Silmas pidades, et see on riigi raha, ei hakka sa ju tingima, eks ole, Perrault?»

Perrault irvitas. Arvesse võttes, et ebatavaliselt suure nõudmise tõttu olid koerte hinnad taevakõrgusele tõusnud, ei olnud see nii toreda looma eest liiga suur summa. Kanada valitsus ei saaks kahju ega jääks ta postisaadetised sellepärast toppama. Perrault tundis koeri, ja kui ta Bucki takseeris, teadis ta, et üks säherdune tuleb tuhande kohta . . . «Isegi kümne tuhande kohta,» lisas ta mõttes.

Buck pani tähele, kuidas raha ühe käest teise kätte käis, ega olnud sugugi üllatunud, kui kõhetu mehike seepeale sõbraliku njuufaundlandlase Curly ja tema enese minema viis. Buck nägi viimast korda punases sviitris meest, ja kui nad Curlyga «Narwhali» tekil seisid ning üha kaugenevat Seattle'it silmitsesid, nägi ta viimast korda ka sooja lõunamaad. Perrault viis nad alla ja andis üle tumedaverelisele

14

hiiglasele, keda kutsuti François'ks. Perrault oli Kanada prantslane ja tõmmu nahaga, François aga segavereline Kanada prantslane ning kaks korda tõmmum. Bucki silmis olid nad uut sorti inimesed (talle pidi osaks saama kohata veel palju selliseid), ja ehkki ta neid just armastama ei hakanud, õppis ta sellegipoolest neist tõsiselt lugu pidama. Talle

sai varsti selgeks, et Perrault ja François on ausad inimesed, õigusemõistmisel rahulikud ja erapooletud ning liiga kogenud koertetundjad, et end penidest petta lasta.

«Narwhali» vahetekil seltsisid Buck ja Curly kahe teise koeraga. Üks neist oli lumivalge penimürakas, kelle keegi vaalalaeva kapten Teravmägedelt kaasa oli toonud ning kes oli hiljem kaasa teinud geoloogilise uurimisretke Kanada kõnnualal. Too oli sõbraliku moega, kuid salakaval koer, ta võis sulle näkku naeratada, ise aga samal ajal mõttes mõnd alatut trikki sepitseda, nagu näiteks siis, kui ta kohe esimesel söögikorral Bucki toitu varastas. Buck hüppas teda karistama, kuid juba vihises õhus François' piits ning tabas süüdlast varem — Buckil ei tarvitsenud muud teha kui kont tagasi võtta. François talitas õiglaselt, otsustas Buck, ning segaverelise väärtus hakkas tema silmis tõusma.

Teine koer ei teinud mingeid lähenemiskatseid ega lasknud kedagi enesele lähedale; ka ei kavatsenud ta uustulnukate tagant varastama hakata. Ta oli sünge, tusane peni ja näitas Curlyle selgesti, et tal ei ole muud soovi, kui et teda rahule jäetaks, ja et kui teda rahule ei jäeta, läheb asi kurjaks. Teda hüüti Dave'iks, ta sõi ja magas või haigutas vahetevahel ega tundnud millegi vastu huvi, isegi siis mitte, kui «Narwhal» läbi Kuninganna Charlotte’i väina sõites koledasti rullama hakkas ning üles ja alla viskus nagu kurjast vaimust vaevatu. Kui Buck ja Curly ärevusse sattusid ning hirmust poolmeeletuks muutusid, tõstis ta just nagu pahandatult pead, pühendas neile ükskõikse pilgu ja keeras jälle magama.

Nii päeval kui öösel tuksus aurik laevakruvi väsimatu pulsi rütmis, ja kuigi kõik päevad sarnanesid väga üksteisega, oli Buckile selge, et ilm läks kogu aeg külmemaks. Viimaks jäi laevakruvi ühel hommikul vait ja «Nar-whalil» võttis maad elevus. Nagu kõik teised koerad, tajus seda ka Buck ja teadis, et peatselt tuleb mingi muutus. François kinnitas nad ühe rihma külge ja tõi tekile. Kohe

15

esimese sammuga külmal pinnal vajusid Bucki jalad mingisse valgesse jahutaolisse ainesse, mis oli pehme kui pori. Ta hüppas puristades tagasi. Ta raputas ennast, aga valget jahu langes ülalt veel lisaks. Ta nuusutas seda uudishimulikult, katsus veidi keelega. See põletas kui tuli, kuid oli juba järgmisel hetkel kadunud. Buck sattus segadusse. Ta proovis veel kord ja tagajärg oli sama. Pealtvaatajad möirgasid naerda ja Buckil oli häbi, ehkki ta ei teadnud, mispärast, sest see oli tema elu esimene lumi.

II peatükk KAIKA JA KIHVADE SEADUS

Esimene päev Dyea rannas möödus Buckil kui painajalikus unenäos. Iga tund tõi uusi vapustusi ja üllatusi. Ta oli äkitselt välja kistud tsivilisatsiooni südamest ning heidetud keset algelist elukorraldust. See siin ei olnud olesklemine hellitava päikese all, kus polnud muud teha kui logelda ja igavust tunda. Siin ei olnud rahu ega puhkust ega võimalust end hetkekski turvalisena tunda. Ümberringi valitses igavene segadus ja sagimine ning iga minut oli su elu ja tervis ohus. Hädasti oli vaja pidevalt valvel olla, sest siinsed koerad ja inimesed ei olnud linnakoerad ega -inimesed. Nad olid kõik metslased — viimane kui üks —, kes tundsid ainult kaika ja kihvade seadust.

Buck ei olnud kunagi näinud koeri võitlemas nii, nagu need hundisarnased olevused võitlesid, ja ta esimene kokkupuude säherduse võitlusviisiga andis talle unustamatu õppetunni. Tõsi, see oli ainult kaudne kokkupuude, sest muidu ei oleks ta ellu jäänud ega sellest kogemusest kasu saanud. Ohvriks oli Curly. Nad olid puuhoovi lähedal laagris ja Curly hakkas oma tavalisel sõbralikul viisil tutvust sobitama eskimokoeraga, kes oli küll täiskasvanud hundi suurune, ent Curlyst enesest siiski poole väiksem. Ei mingit hoiatust, ainult välkkiire hüpe ja hammaste metalne laksatus, niisama kiire hüpe eemale, ja Curly näopool oli silmast lõuani lõhki.

See oli huntide võitlusviis — rapsata ja kohe kaugemale hüpata, kuid sellega asi veel ei lõppenud. Kokku jooksid oma kolm-nelikümmend eskimokoera ning võtsid

16

võitlejate ümber pinevalt ja hääletult ootavasse ringi. Buck ei taibanud, miks nad nii vaikses põnevuses ootavad ning kärsitult lõugu limpsivad. Curly tormas oma vastase poole, kes hammustas uuesti ja hüppas kõrvale. Järgmise pealetungi võttis eskimokoer vastu rinnaga, aga nii iseäralikul kombel, et paiskas Curly maha. Ja püsti ta enam ei tõusnud. Seda pealtvaatavad eskimokoerad oodanud olidki. Nad tulid larisedes ja klähvides igast küljest peale ning surmapiinas kiljuv Curly maeti turriskarvaliste kehade alla.

Kõik toimus nii äkki ja ootamatult, et Buck oli jahmunud. Ta nägi, kuidas Spitz otsekui naerdes oma punase keele suust välja ajas; ta nägi ka Fran?ois'd kirvest vibutades koertekuhja sekka hüppavat. Kolm meest aitasid tal penisid kaigastega laiali ajada. Kaua selleks ei kulunud. Kaks minutit pärast Curly kukkumist oli viimane kallaletungija minema pekstud. Kuid sõna otseses mõttes peaaegu tükkideks rebitud koer lamas lõdvalt ja elutult verisel sõtkutud lumel, tõmmu segavereline kummardus ta kohale ning hakkas hirmsasti vanduma. See vaatepilt segas hiljem sageli Bucki und. Või siis nii olid lood! See ei olnud aus. Tähendab, kui juba kord maas oled, on su päevad loetud. Hüva, küllap ta juba hoiab, et tema ilmaski ei lange. Spitz pistis keele suust ja naeris jälle, ning sellest hetkest peale vihkas Buck teda kõigest hingest.

Enne kui Buck jõudis toibuda vapustusest, mille põhjustas Curly traagiline surm, tabas teda uus. Francois kinnitas talle selga mingi rihmadest ja pannaldest asjanduse. Need olid rakmed, niisamasugused nagu need, mille abil tallipoisid kodus hobuseid ette olid rakendanud. Ja nii nagu ta oli näinud hobuseid töötamas, pandi ka tema tööle. Ta vedas Fran£ois'd kelgul orgu ümbritseva metsani ja koorma küttepuid sealt tagasi. Kuigi Bucki väärikust raskesti solvas, et temast veoloom oli tehtud, oli ta liiga tark, et vastu hakata. Ta sundis end tagant ja tegi, mis suutis, kuigi see kõik oli uus ja harjumatu. Francois oli vali, nõudis kohest käsutäitmist ja saavutas selle kohese käsutäitmise piitsa abil. Dave aga, kes oli vilunud kelgu ees käija, naksas Bucki iga eksituse korral kintsust. Niisama vilunud Spitz oli juhtkoeraks, ja et tema ei saanud Buckile alati kallale karata, urises ta aeg-ajalt ägedaid etteheiteid või kiskus oskuslikult kõigest jõust oma trenge, et Bucki õigele rajale sundida. Buck võttis ker-

17

gesti õppust ning tegi oma kahe kaaslase ja Francois' juhatusel märkimisväärseid edusamme. Enne kui nad laagrisse tagasi jõudsid, oskas ta juba käskluse «trr!» peale peatuma jääda ja «nõõh!» puhul liikuma hakata, käänakutel laia kaart võtta ning järeljooksva koera eest kõrvale hoida, kui koormaga kelk nende kannul mäest alla tuhises.

«Kolm tõesti ääd peni,» kiitis Francois Perraulfle. «See Buck veab kui põrguline. Õpetan ta välja nigu midagist.»

Perrault, kes tahtis oma postisaadetistega kiiremini teele asuda, tõi õhtupoolikul veel kaks koera kaasa. Billee ja Joe, nagu ta neid kutsus, olid ühest pesakonnast, mõlemad puhastverd eskimokoerad. Kuigi nad olid ühe ema pojad, erinesid nad teineteisest nagu öö ja päev. Billee ainsaks puuduseks oli ta äärmiselt sõbralik loomus, Joe aga oli talle täielik vastand: sünge ja endassesulgunud, lõrises ta alalõpmata, silmad õelust täis. Buck võttis nad kamraadlikult vastu, Dave ei teinud nendest väljagi, Spitz nahutas esmalt üht, siis teist. Billee liputas lepitavalt saba, kui aga nägi, et rahusobitamisest pole kasu, pistis punuma ja kiunus ka siis veel lepitavalt, kui Spitzi teravad kihvad ta külge täkkisid. Ent Joe, ükskõik kuidas Spitz ka ei tiirutanud, pöördus ikka nii, et jäi näoga tema poole. Turi turris, kõrvad lidus, paljastas ta urisedes hambaid ning laksutas kihvu nii kiiresti kui suutis. Silmad kuratlikust õelusest põlemas, seisis ta seal kui sõjaka kartuse kehastus. Ta

väljanägemine oli nii kohutav, et Spitz oli sunnitud tema õpetamisest loobuma, kuid selleks et oma lüüasaamist varjata, pööras ta oma viha süütule kiunuvale Bil_lee'le ning kihutas tolle peaaegu laagri piiridest välja.

Õhtuks muretses Perrault veel ühe koera, vana eskimo-koera, kes oli suur ja kõhn ja kuivetu, nägu lahinguarmi-dega kaetud ning ainsast silmast välkumas vahvust, mis manitses aupaklikkusele. Nimeks oli tal Sol-leks, mis tähendab «kuri». Nagu Dave, ei tahtnud ka tema midagi, ei andnud ise midagi ega oodanud midagi, ja kui ta aeglasel ning kaalukal sammul nende hulka astus, jättis isegi Spitz ta rahule. Sol-leksil oli üks iseärasus, mille Buck õnnetu juhuse läbi avastas. Sol-leksile ei meeldinud, kui talle läheneti pimeda silma poolt küljest. Buck tegi kogemata selle vea ja taipas oma teo kohatust alles siis, kui Sol-leks talle kallale sööstis ja ta õla kolme tolli pikkuselt kuni kondini lõhki tõmbas. Sellest peale vältis Buck alati tema

18

pimedat külge ja rohkem nende vahel arusaamatusi ei olnud. Nagu Dave'il, nii oli Sol-leksilgi ainsaks silmanähtavaks sooviks olla rahule jäetud. Hiljem Buck küll koges, et neil mõlemal oli veel üks ja veelgi suurem soov.

Tol õhtul seisis Buck raske probleemi ees, kuhu magama heita. Keset valget lagendikku seisis küünlatulest valgustatud telk, kust õhkus sooja, aga kui Buck enesestmõistetava moega sisse astus, kukkusid nii Perrault kui Francois vanduma ja teda kööginõudega pilduma, kuni ta oma jah*-matusest jagu sai ja häbistatult välja külma kätte põgenes. Puhus jäine tuul, mis näpistas teda valusasti ja salvas eriti mürgiselt ta haavatud õlga. Buck heitis lumele ja püüdis uinuda, kuid varsti ajas külm ta lodinal jalule. Õnnetuna ja trööstitult hulkus ta teiste telkide vahel ning leidis ainult, et igal pool on ühtemoodi külm. Siin-seal hüppasid tigedad koerad talle kallale, Buck ajas aga lõrisedes turja turri (ta võttis ju kiiresti õppust) ning nad lasksid tal segamatult oma teed minna.

Lõpuks tuli talle hüva mõte. Ta läheb tagasi ja vaatab, kuidas ta rakendikaaslased toime tulevad. Oma üllatuseks leidis Buck nad kadunud olevat. Uuesti uitas ta neid otsides suures laagris ringi ja tuli jälle tagasi. Olid nad ehk telgis? Ei, seda küll mitte, muidu poleks ka teda ennast välja aetud. Aga kus nad siis võisid olla? Saba sorus ja kogu kehast lõdisedes — tõesti väga armetuna — tiirutas Buck sihitult ümber telgi. Äkki andis lumi ta esijalgade all järele ja ta vajus sügavamale. Miski liigutas ta jalgade all. Nähtamatu ja tundmatu ees hirmu tundes hüppas Buck lõrinal eemale. Kuid sõbralik haugatus andis talle julgust ja ta läks tagasi asja uurima. Bucki sõõrmetesse tõusis pahvak sooja õhku, ja näe, lume all lebas mõnusasti kerratõmbunult Billee. See kiunus lepitavalt, väänles ja vingerdas, et oma sõbralikkust ja häid kavatsusi näidata, ning söandas isegi just nagu rahu nimel pistist pakkudes oma sooja märja keelega Bucki koonu limpsata.

Uus õppetund. Ah et niiviisi nad siis magasidki! Enesekindlalt valis Buck nüüd koha välja ning hakkas ülearu sahmerdades ja jõudu kulutades endale auku kaapima. Kehasoojus täitis väikese pesa sedamaid ja Buck uinus. Päev oli olnud pikk ja raske ning Buck jäi mõnusasti magama, ehkki ta küll vahel läbi une urises ja haukus ja halbade unenägude käes vähkres.

19

Ta ei avanud silmi enne kui alles ärkava laagri häälte peale. Algul ta ei taibanud, kus ta viibib, öösel oli lund sadanud ja ta oli üleni lume alla maetud. Lumeseinad rõhusid teda igast küljest ja tal käis südamest läbi tugev hirmusööst — metslooma kartus lõksu ees. See oli märgiks, et ta liikus jälgi mööda tagasi, läbi oma elu kuni esivanemate eluni välja; tema ise oli ju tsiviliseeritud koer, liigagi tsiviliseeritud koer, ja tal ei olnud lõksudega mingeid kogemusi ega võinud ta neid ka niisama heast peast karta. Loomusunniliselt tõmbusid kõik ta lihased pingule, karvad kaelal ja turjal tõusid turri, ning metsiku larinaga hüppas ta otse üles pimestavasse päeva, nii et lumi sädeleva

pilvena laiali lendas. Enne kui ta jalgadele maandus, nägi ta enese ümber laiuvat valget laagrit ja teadis kohe, kus ta oli, ning talle meenus kõik, mis oli juhtunud sellest peale, kui ta Manueliga jalutama läks, kuni augukaapimiseni eelmisel õhtul.

Francois tervitas Bucki ilmumist hüüatusega.

«Noh, mis ma ütelnud!» hõikas ta Perraulfle. «See Buck õpib kõik asjad ära nigu midagist.»

Perrault noogutas tõsiselt. Ta oli Kanada valitsuse kuller, kellel tähtsad saadetised edasi toimetada, ja püüdis seepärast kõige paremaid koeri hankida. Bucki ostmise üle oli tal eriti hea meel.

Tunni aja jooksul lisandus rakendile veel kolm eskimo-koera, nii et neid sai nüüd kokku üheksa, ja enne kui veel veerand tundi mööda läks, olid nad rakkes ning liikusid juba hoogsal sammul Dyea kanjoni poole. Buckil oli hea meel, et minema sai, ja kuigi töö oli raske, leidis ta, et ta seda eriti ei põlgagi. Teda üllatas kogu koerarakendit nakatanud agarus, mis kandus üle ka talle endale; veel üllatavam oli aga Dave'i ja Sol-leksiga toimunud muutus. Nad olid nagu hoopis uued koerad, trengide vahel täiesti teiseks muutunud. Kogu tuimus ja osavõtmatus oli neist kadunud. Nad olid erksad ja reipad ning pidasid hoolt, et töö laabuks, ja võisid ärritusest raevu sattuda, kui mingi viivitamine või segadus seda takistas. Veotöö paistis olevat nende ülim eneseavaldus, elu mõte ning ainus asi, mis neile rõõmu valmistas.

Dave oli kõige kelgupoolsem koer, tema ees vedas Buck, siis tuli Sol-leks; ülejäänud jooksid eespool hanereas kuni juhtkoerani, kelleks oli Spitz. Buck oli nimme Dave'i ja Sol-leksi vahele pandud, et ta neilt juhatust saaks. Nii

20

nagu Buck oli usin õppima, olid teised agarad õpetama, ei lasknud teda kunagi kaua eksiteed käia ning teostasid oma õpetust teravate hammaste abil. Dave oli õiglane ja väga tark. Ta ei naksanud Bucki iial ilma põhjuseta ega jätnud naksamata, kui oli vaja. Kuna Dave'i toetas François' piits, leidis Buck, -et tulusam on end parandada kui vastu hakata. Kui Buck ükskord lühikese peatuse, ajal veo rihmad sassi ajas, nii et teeleasumine seetõttu viibis, tormasid Dave ja Sol-leks mõlemad ta kallale ning nahu-tasid teda kõvasti. Tulemuseks oli veel hullem segadus, kuid sellest peale kandis Buck hoolt, et trengid alati korras oleksid. Ja veel enne kui päev õhtusse jõudis, oli Buckil amet nii hästi käes, et kaaslased enam ta kallal ei norinud. François' piits nähvas järjest harvemini ning Perrault tegi Buckile isegi seda au, et tõstis ta käpad üles ja uuris neid hoolega.

Päevateekond oli ränk olnud: kanjonit pidi üles, läbi Sheep Campi, Scalesist [2] ja metsapiirist mööda, üle jää-liustike ja mitmesaja jala sügavuste lumehangede; kuru kaudu üle Chilcooti mäe, mis seisab soolase ja mageda vee vahel ning valvab kiivalt kurba üksildast põhjamaad. Nad olid kiiret sõitu teinud piki järvede ahelikku, mis täidavad kustunud vulkaanide kraatreid, ning jõudsid hilja õhtul Bennetti järve otsa hiiglasuurde laagrisse, kus tuhanded kullaotsijad kevadise jäälagunemise ajaks paate ehitasid. Buck kaapis lumme augu ja magas surmväsinu õiglast und, kuid koleväga vara kisti ta uuesti välja külma pimedusse ning rakendati koos kaaslastega kelgu ette.

Sel päeval katsid nad nelikümmend miili, sest rada oli sisse sõidetud, kuid järgmisel ja paljudel järgnevatel päevadel rajasid nad ise endale teed, nägid rohkem vaeva ja jõudsid vähem edasi. Tavaliselt liikus Perrault rakendi ees ja sõtkus lumerajadel tee ette, et koertel kergem oleks. François, kes suunas kelku juhtridvast, vahetas vahel temaga kohad, kuid mitte kuigi sageli. Perrault kiirustas väga ja ta uhkustas oma jäätundmisega, mis oli teerajajale hädavajalik, sest sügisene jää oli äärmiselt õhuke ning voolukohtadel ei olnud seda üldse.

Päev päeva järel, lõputuid päevi ühtejärge rühkis Buck veorihmade vahel. Alati korjati laager kokku pimedas ja

---

[2] S h e e p C a m p ja S c a l e s — väikesed fordid Kaljumäesti-kus.

esimene aohahetus leidis nad taas teelt, mitu miili juba selja taga. Ning alati jäid nad laagrisse alles pärast pimeda tulekut, sõid oma kalanatukese ja ronisid lumme magama. Buck oli alalõpmata näljane. Poolteist naela päikeses kuivatatud lõhet, mis oli Bucki päevanorm, kadus kui piisk vett kuumale kivile. Ta ei saanud kunagi küllalt ja kannatas pidevat näljapiina. Ent teised koerad, kes kaalusid vähem ja olid niisuguse elu jaoks sündinud, said ainult naela kala ja suutsid seejuures heas vormis olla.

Buck minetas kiiresti nõudlikkuse, mis oli olnud iseloomulik ta endisele eluviisile. Harjunud mõnuga sööma, leidis ta, et kaaslased, kes lõpetasid varem, röövisid talt veel söömata osa. Takistada seda ei saanud. Sellal kui ta kaht-kolme eemale tõrjus, kadus kalatükk ülejäänute kurku. Et säherdust ebameeldivust vältida, hakkas ta kugistama niisama kiiresti kui nemad. Nälg näpistas Bucki nii väga, et ta ei suutnud hoiduda võtmast ka seda, mis ei kuulunud temale. Ta vaatles ja võttis õppust. Kui ta nägi Pike'i, üht uutest koertest, va vigurdajat ja varganägu, Perrault' tagant singilõiku näppamas, kordas ta teise tegu järgmisel päeval ning pääses minema terve käntsakaga. Tõsteti suurt kära, kuid Bucki ei kahtlustatud, tema süüteo eest sai karistada hoopis Dub, kobakäpp, kes alati vahele jäi.

See esimene vargus näitas Bucki sobivust eluks vaenulikes põhjamaa tingimustes. See näitas ta kohanemisvõimet, oskust sobitada ennast muutunud tingimustega — vastasel korral oleks teda oodanud kiire ning kohutav surm. Lisaks näitas see, et ta kõlbeline loomus, mis oli halastamatus olelusvõitluses ainult uhkuseasjaks ja lisa-koormaks osutunud, hakkas laostuma või lagunema. Eraomandit ja isiklikke tundeid võis küll au sees pidada Lõunas, kus valitses armastuse ja sõpruse seadus, kuid säherdusi asju arvesse võtta põhjamaal, kaika ja kihvade seaduse all, võis ainult loll, ja seni kui ta nende tõekspidamiste järgi käia kavatses, ei olnud tal edu loota.

Buck muidugi ise nii ei arutlenud. Ta lihtsalt osutus sobivaks, muud ei midagi, ja kohandas end ebateadlikult uue eluviisiga. Kogu oma elu jooksul ei olnud ta iial ka kõige ebavõrdsemast võitlusest kõrvale hoidnud. Kuid punases sviitris mehe kaigas oli temasse hoopis põhilisema ja põlisema seaduse tagunud. Tsiviliseerituna oli ta valmis olnud mõne kõlbelise kaalutluse nimel — ütleme

näiteks kohtunik Milleri ratsapiitsa kaitstes — kas või surema; võime oma kõlbelistest kaalutlustest nahahoid-mise nimel lahti ütelda näitas nüüd, kui täielikult ta tsivilisatsioonist ära oli pöördunud. Ta ei varastanud lõbu pärast, vaid näljast koriseva kõhu sunnil. Ta ei röövinud avalikult, vaid näppas salaja ja kavalasti, lugupidamisest kaika ja kihvade vastu. Ühesõnaga, kõik nurjatused, millega ta hakkama sai, saatis ta korda sellepärast, et kergem oli neid teha kui tegemata jätta.

Bucki areng (või tagasiminek) oli kiire. Ta lihased läksid tugevaks kui teras ja ta keha muutus tavalise valu vastu tuimaks. Ta saavutas nii sees- kui ka välispidise säästlikkuse. Ta võis süüa mida tahes, ükskõik kui jälk ja seedimatu see ka ei olnud, ja kord juba alla neelatud, lahustasid ta kõhumahlad viimase kui toiduolluse, veri kandis selle keha kõige kaugematesse soppidesse ja sellest said kõige sitkemad ning vastupidavamad koed. Nägemine ja haistmine muutusid märkimisväärselt teravaks, kuulmine aga arenes nii erksaks, et Buck tajus ka magades kõige nõrgemat heli ja teadis, kas see ennustas head või häda. Ta õppis varvaste vahele kogunenud jääd hammastega ära kiskuma; kui ta aga oli janus ning veeauku kattis paks jääkaas, oskas ta seda kõrgelt hoogu võttes jäikade esijalgadega puruks lüüa. Tema kõige tähelepandavamaks omaduseks oli võime haista tuule tõusmist ja terve öö ette aimata selle suunda. Ükskõik kui tuuletu ka ei olnud, kui ta õhtul oma pesa mõne puu või perve alla kaevas, hiljem puhuma hakanud tuul leidis ta alati mõnusast allatuule tehtud august.

Buck ei õppinud mitte ainult kogemuste varal, vaid temas elustusid ka kaua varjusurmas olnud instinktid. Kodustatud sugupõlvi poleks nagu vahepeal olnudki.

Ähmaselt kangastusid talle tema tõu nooruspäevad, aeg, kus metskoerad karjakaupa läbi ürgse laane kihutasid ja ise endale toitu tapsid, kui nad selle kätte said. Tal ei olnud raske õppida hundi moodi võitlema — kiiresti rapsama ja haava lõhki karistama. Niimoodi olid võidelnud kunagised esivanemad. Nad äratasid temas ellu ammumöödunud ajad, ja nende võtted, millele nad olid vajutanud pärilikkuse pitseri, said nüüd tema võteteks. Tal ei olnud tarvis neid pingutusega omandada ega avastada, need tulid iseenesest, nagu oleks ta neid alati vallanud. Ja kui ta vaiksetel külmadel öödel koonu taeva

poole tõstis ning hundi kombel pikalt ulguma hakkas, siis olid need tema ammu surnud ja põrmuks pudenenud esivanemad, kes tema kaudu koonu taeva poole tõstsid ja läbi aastasadade ulgusid. Tema halav ulg oli ka nende kurtmine; hala, mis kõneles nende hädast ja sellest, mida neile tähendas vaikus ja külm ja pimedus.

Otsekui näitamaks, kui tühine täppeke on elu, voogas Buckist läbi ürgvana laul ja sai taas tema omaks; sai tema omaks sellepärast, et inimesed olid Põhjas kollast metalli leidnud, ja sellepärast, et aedniku abiliseks oli Manuel, kelle palgast ei piisanud naise ja paljude võsukeste tarbeks.

III peatükk VALITSEV ÜRGKISKJA

Ürgkiskja Buckis oli tugev ning metsikutes rännuelutin-gimustes muudkui võttis võimu. Ent see tugevnemine toimus salaja. Vastärganud kavalus andis Buckile tasakaalu ja ohjeldas teda. Teda hõivas liialt kohanemine uue eluga, et ennast vabalt tunda, ja ta mitte ainult et ei norinud tüli, vaid vältis võitlust, kui vähegi võimalik. Tema hoiak oli kuidagi kaalutlev. Tal ei olnud kalduvust tormakaks ja ennatlikuks tegutsemiseks, ning tema ja Spitzi vahel valitsevas verivaenus ei näidanud ta üles läbematust, koguni vältis igasugust riivavat tegu.

Spitz omalt poolt ei jätnud aga iial kasutamata võimalust Buckile hambaid näidata — tõenäoliselt sellepärast, et aimas Buckis ohtlikku võistlejat. Ta tegi kõik, mis suutis, et Bucki türanniseerida, ja püüdis alalõpmata alustada võitlust, mis võis lõppeda ainult ühe või teise surmaga. Teekonna algul see olekski ehk aset leidnud, kui poleks vahele tulnud õige ebatavalist juhtumit. Tolle päeva lõpul olid nad jäänud kõledasse ning kehva laagrisse Le Barge'i järve kaldal. Ajulumi, tuul, mis lõikas otsekui tulise noaga, ja pimedus olid neid sundinud pool-käsikaudu laagripaika otsima. Viletsamat oleks vaevalt võinud leida. Selja taga kõrgus püstloodis kaljusein ning Perrault ja Francois olid sunnitud tegema tule otse järvejääle ja sinnasamasse laotama ka oma magamisriided. Telgi olid nad Dyeasse maha jätnud, et koorem kergem oleks. Paarist

ajupuutükist tegid nad tule, aga see sulatas jää läbi ja õhtust tuli süüa pimedas.

Buck kaapis endale augu kaitsva kalju varju. Pesa sai nii mugav ja soe, et ta vastumeelselt välja ronis, kui Francois hakkas jagama kala, mille ta enne tule paistel üles oli sulatanud. Kui aga Buck oma osa lõpetas ja tagasi tuli, leidis ta, et ta pesa oli hõivatud. Hoiatav urin teatas talle, et sissetungija on Spitz. Siiani oli Buck oma vaenlasega tülitsemisest hoidunud, aga see oli juba liig. Metsloom temas pistis möirgama. Buck hüppas Spitzile kallale ^raevuga, mis üllatas neid mõlemaid, Spitzi aga eriti, sest senised kogemused olid talle näidanud, et ta võistleja on ebatavaliselt arg koer, kes suudab vastupanu osutada ainult tänu oma suurele kasvule ja kaalule.

Ka Francois oli üllatunud, kui nad lõhutud pesast puntras koos välja paiskusid, aga ta aimas kohe, milles asi.

«Aa-ah!» ergutas ta Bucki. «Jumala eest, annab talle! Annab talle, varganäole!»

Spitz oli samavõrd võitlusvalmis. Edasi-tagasi tiirutades ja rünnakuks võimalust varitsedes ulgus ta selgest raevust ja agarusest. Ka Buck ei olnud sugugi vähem agar ega

sugugi vähem ettevaatlik, kui ta niisamuti edasi-tagasi tiirutades soodsat silmapilku varitses. Siis aga juhtus midagi hoopis ootamatut, mis lükkas nende võitluse ülemvõimu eest edasi kaugesse tulevikku, kui oli juba seljataga palju miile vaevarikast teed ja tööd.

Perrault' vandumine, lajatav kaikahoop vastu kondist looma ja kime valukiljatus kuulutasid põrgutantsu algust. Korraga nähti, et kogu laager oli täis hiilivaid karvaseid kogusid — nälginud eskimokoeri, arvult saja ümber, kes olid mõnest indiaani külast laagrit haistnud. Sellal kui Buck ja Spitz võitlesid, olid nad laagrisse hiilinud, ja kui mõlemad mehed jämedate kaigastega nende sekka hüppasid, näitasid nad hambaid ning hakkasid vastu. Toidu lõhn oli nad hulluks teinud. Perrault leidis ühe peadpidi toidu-kastist. Ta kaigas lajatas raskesti vastu kõhetuid roideid ja söögikast lendas kummuli. Silmapilk pureles paarkümmend nälginud elajat leiva ja suitsuliha kallal. Kaikahoo-pidest ei olnud abi. Penid kiljusid ja vingusid löögirahe all, kuid võitlesid niisama meeletult edasi, kuni viimane kui pala oli alla kugistatud.

Vahepeal olid hämmastunud kelgukoerad oma pesadest välja tormanud ja metsikud sissetungijad kargasid nen-

25

dele kallale. Eluilmas ei olnud Buck selliseid penisid näinud. Näis, nagu tahaksid neil kondid läbi naha välja tungida. Nad olid paljalt luukered, räämas ning lotendava nahaga kaetud, silmad põlemas peas ja ila tilkumas kihvadelt. Kuid näljahullus muutis nad konutavaks, võitmatuks. Neile oli võimatu vastu seista. Juba esimese pealetungiga suruti veokoerad vastu kaljuseina. Bucki ründas kolm eskimokoera ja silmapilguga olid ta pea ja õlad lõhki rebitud. Lärm oli kohutav. Billee kiunus nagu ikka. Dave ja Sol-leks võitlesid vapralt külg külje kõrval, endal paarikümnest haavast nõrgumas verd. Joe pures nagu saatan. Korra kahmas ta üht eskimokoera esijalast ja hammustas luu läbi. Vigurdaja Pike hüppas vigastatud loomale otsa ja murdis kihvade välgatades tal ainsa rapsuga kaela. Buck sai ühel vahutavate lõugadega vastasel kõrist kinni ja hammustas kaelaveeni läbi, nii et veri talle peale pritsis. Sooja vere maitse suus kihutas teda veel suuremale metsikusele. Ta tormas järgmise eskimokoera kallale ja tundis samal ajal hambaid enese kõri kallal. See oli Spitz, kes talle reeturlikul kombel küljelt kallale tungis.

Kui Perrault ja Francois olid oma osa laagrist puhtaks teinud, ruttasid nad kelgukoertele appi. Nälginud elajate metsik laine taandus nende ees ja Buck raputas enda vabaks. Ent ainult hetkeks. Mõlemad mehed olid sunnitud tagasi jooksma, et päästa toitu, mispeale sissetungijad uuesti veokoeri ründasid.

Meeleheitest hulljulgeks muutunud Billee hüppas läbi raevutseva sõõri välja ja pistis üle jää punuma. Pike ja Dub järgnesid talle, kogu ülejäänud rakend kannul. Kui Buck lihaseid pingutas, et teistele järele hüpata, nägi ta silmanurgast Spitzi enda poole sööstmas ilmse kavatsusega teda jalust maha lüüa. Kui ta oleks kukkunud ja selle tohutu koerakarja jalgu jäänud, ei oleks tal olnud pääsu. Ta surus käpad jäigemini vastu maad, suutis Spitzi tõuke kuidagi vastu võtta ning järgnes põgenikele järvel.

Hiljem kogunesid kõik üheksa kelgukoera kokku ja otsisid metsast varju. Ehkki neid enam ei jälitatud, olid nad viletsas seisukorras. Ei leidunud ühtegi, kellel poleks olnud nelja-viit haava, ning mõne vigastused olid üsna rängad. Dubil oli taga j alg tõsiselt häda saanud, Dyeas viimasena ostetud Dollyl kõri hullusti katki rebitud, Joe oli kaotanud silma ning sõbralik Billee, kellel üks kõrv ribadeks rebitud, halas ja vingus öö läbi. Koidu ajal limpasid

28

nad hädiselt laagrisse tagasi ja leidsid, et riisujad olid lahkunud ning mõlemad mehed pahas tujus. Üle poole toiduvarudest oli läinud. Eskimokoerad olid veorihmad ja purjeriidest kattedki läbi närinud. Õigupoolest ei olnud miski — ükskõik kui vähe söödav see ka polnud — nendest puutumata jäänud. Nad olid pistnud kinni paari Per-rault' põdranahkseid mokassiine, järanud tükke nahksete veorihmade küljest ja isegi

kahe jala pikkuse jupi François' piitsapiust. Mees jättis piitsa pärast kurvastamise ja hakkas haavatud koeri üle vaatama.

«Oh te mu sõbrakesed,» sõnas ta hellalt, «äkki teind see teid marutõbiseks, see irmus puremine? Äkki te nüüd kõik marus, jessas hoia! Kuda sina arvad, ah, Perrault?»

Kuller vangutas kõhklevalt pead. Et Dawsonini oli veel nelisada miili, ei võinud ta hästi lubada, et koerte seas marutõbi lahti pääseks. Kahe tunni vandumise ja vaeva-nägemisega saadi rakmed jälle korda, ja haavadest kange koerarakend oli taas teel, rühkimas vaevaliselt edasi kõige raskemal teelõigul, mis neil siiani katta oli tulnud ja mis oli tegelikult üldse kõige raskem lõik kogu Dawsoni teel.

Kolmekümne Miili jõgi oli täiesti lahti. Ta tormakad vood trotsisid pakast, ning jääd oli ainult võrendikel ja käänukohtadel. Kulus kuus päeva kurnavat tööd, enne kui need kolmkümmend kohutavat miili mööda said. Ja kohutavad olid nad tõesti, sest iga jalg teed tähendas riskeerimist nii koerte kui inimeste eluga. Oma kümme korda kukkus Perrault, kes teed otsis, läbi jää ja pääses ainult tänu pikale ridvale, mida ta niimoodi käes hoidis, et see alati augu servadele pidama jäi. Ent külm oli kaunis krõbe, kraadiklaas näitas viiskümmend kraadi alla nulli ja iga kord, kui ta jääst läbi kukkus, pidi ta elu päästmiseks tuld tegema ja oma riideid kuivatama.

Teda ei kohutanud miski. Sellepärast ta oligi valitsuse kulleriks valitud, et teda tõesti miski ei kohutanud. Ta ei põrganud tagasi ühegi ohu eest, pistis oma kitsa kipras näo otsustavalt pakasesse ning rühkis edasi aohahetusest kuni õhtupimedani. Ta liikus õhukese, ähvardavalt tumeda kaldajää serval, mis paindus ja pragises jalge all, nii et nad sellel peatuda ei söandanud. Kord kukkus kelk koos Dave'i ja Buckiga läbi jää ning koerad olid juba poolenisti külmunud ja üsna uppumas, enne kui nad välja suudeti

1 Fahrenheit! järgi; võrdub umbes —45° C.

kiskuda. Et neid päästa, oli tarvis nagu ikka lõke süüdata. Koerad olid paksu jääkoorikuga kaetud, ja selleks et nad higistama hakkaksid ja üles sulaksid, jooksutasid mehed neid ümber lõkke nii tule ligidalt, et leegid neid kõrvetasid.

Üks teine kord kukkus jääst läbi Spitz ja vedas endaga kaasa kogu rakendi kuni Buckini, kes kiskus kõigest jõust tagasi, esikäpad libedal jääserval, jalgealune võbisemas ja raksumas ümberringi. Ning Bucki taga oli Dave, kes ka tagasi kiskuda aitas, ja kelgu taga Francois, kes sikutas nii, et künnapud raksusid.

Kuid jääserv murdus uuesti nii ees kui taga ja ainsaks pääsemisvõimaluseks jäi järsk kaldakalju. Perrault ronis sealt imekombel üles — Francois palvetas, et tal see ime korda läheks — ja pika köie abil, mis oli kokku seotud piitsapiugudest, veorihmadest ning viimasest kui rakme-jupist, vinnati koerad ükshaaval kaljuharjale. Kõige viimasena, kelgu ja koorma järel, tuli Francois. Siis hakati otsima kohta, kust alla laskuda. Laskuti jällegi köie abil, ning öö hakul olid nad tagasi jõel, päevane puhastulu kõigest veerand miili.

Selleks ajaks, kui nad Hootalinqua heale jääle jõudsid, oli Buck omadega otsas. Teised koerad olid samas seisukorras, ent Perrault püüdis kaotatud aega tasa teha ning sundis neid tagant õhtul hilja ja hommikul vara. Esimesel päeval katsid nad kolmkümmend viis miili ja jõudsid Suure Lõheni, teisel päeval veel kolmkümmend viis kuni Väikese Lõheni, kolmandal päeval nelikümmend ning jõudsid peaaegu Viie Sõrmeni välja.

Bucki käpad ei olnud nii tugevad ega kõva nahaga kui eskimokoertel. Tema tallad olid paljude sugupõlvede vältel pehmemaks muutunud — alates sellest päevast, mil koopaelanik või vaiküla asukas ta viimase metsiku esivanema kodustas. Terve päeva lonkas ta põrgupiinas, ja kui ükskord laagrisse jäädi, heitis maha kui laip. Nii näljane kui ta ka oli, ei tõusnud ta enam ega läinud oma kalaportsjonile järele ja Francois pidi selle talle kätte tooma. Kajur hõõrus igal õhtul pärast sööki pool tundi Bucki jalgu ning ohverdas koguni oma mokassiinide sääred, millest tegi Buckile neli mokassiini. Sellest

oli palju abi, ja isegi Perrault' kipras nägu kiskus ühel hommikul muigele, kui Francois oli mokassiinid unustanud ja Buck lamas selili maas, siputades paluvalt kõige nelja jalaga

28

ning keeldudes ilma jalatsiteta teele asumast. Hiljem läksid tal käpaalused kõvemaks ning ärakantud jalavarjud visati minema.

Kui koeri ühel hommikul Pelly jõel rakkesse pandi, läks Dolly, kes ilmaski millegagi silma ei paistnud, äkitselt marru. Pika südantlõhestava hundiuluga, mis kõigil koertel hirmust karvad turri ajas, andis ta oma seisukorrast märku ja kargas kohe Bucki kallale. Buck ei olnud kunagi näinud, kuidas koerad marru lähevad, ega olnud tal seepärast ka põhjust teise hullust karta, ent ikkagi tundis ta, et teda ähvardab midagi kohutavat, ja pistis kabuhirmus põgenema. Buck kihutas otsejoones edasi, lõõtsutav ning vahus Dolly ainsa hüppe võrra tagapool. Nii suur oli Buoki hirm, et Dolly ei saanud teda kätte, ja nii suur Dolly hullus, et Buck ei suutnud jälitajat maha raputada. Buck põgenes läbi metsaga kaetud saaresüdame, sööstis alla viimasesse tippu, lidus üle rüsijää teisele saarele, siis kolmandale, pöördus kaarega tagasi peajõele ning hakkas meeleheites seda ületama. Ja kuigi Buck tagasi ei vaadanud, kuulis ta kogu aeg, kuidas Dolly ta kannul lõrises, ainult ühe hüppe võrra järel. Veerand miili kauguselt kutsus François ta enda juurde ning Buck jooksis tuldud teed tagasi, ikka üksnes hüppe võrra jälitajast ees, ahmis vaevaliselt õhku ning pani kõik oma lootuse François'le. Kajur hoidis kirvest ülestõstetud käes, ja kui Buck mööda tormas, raksatas terariist hullunud Dollyle pähe.

Buck vankus kelgu juurde, ta oli täiesti kurnatud, abitu ja ahmis niuksudes õhku. Nüüd nägi Spitz oma võimalust. Ta hüppas Buckile kallale, vajutas kaks korda oma hambad vastupanuvõimetusse vaenlasse ning rebis tal liha luuni lõhki. Siis sähvatas François' piits ja Buck jälgis rahuldusega, kuidas Spitz sai nii ränga nahatäie, nagu veel mitte ükski koer kogu rakendist polnud saanud.

«Täitsa saatan see Spitz,» tähendas Perrault. «Ühel päeval teeb ta Buckile otsa peale.»

«Buck jälle nigu kaks saatanat,» vastas François. «Kõik see aeg, mis ma Bucki vaadanud, olen selles kindel. Kuulab: ühelääl päeval läheb ta vihale kui vanakurat, ja siis ta närib Spitzi puruks ja sülitab tükid lume pääle välja. Kindel. Mina juba tean.»

Nüüdsest alates olid Spitz ja Buck sõjajalal. Spitz kui juhtkoer ja rakendi poolt tunnustatud käskija tundis, et see kummaline lõunamaa koer ohustab tema ülemvõimu.

29

Ja kummaline tundus Buck talle tõepoolest, sest kõigist neist paljudest lõunamaa koertest, keda ta oli näinud, ei olnud veel ükski näidanud ennast ei laagrielu ega veotöö väärilisena. Nad kõik olid liiga nõrgad, lõppesid raske töö, külma ja nälja kätte. Buck oli erand. Tema üksi pidas vastu ja koguni arenes edasi, oli jõu, metsikuse ja kavaluse poolest võrdne eskimokoeraga. Peale selle oli ta isandliku loomuga, ja ohtlikuks muutis teda asjaolu, et punases sviitris mehe kaigas oli peksnud temast välja soovi pääseda võimule pimeda julguse ja tormakuse abil. Ta oli silmapaistvalt kaval ja oskas oodata oma aega just nimelt ürgse kannatlikkusega.

Kokkupõrge juhiameti pärast oli möödapääsmatu. Buck ihkas seda endale. Ihkas sellepärast, et seda nõudis tema loomus, sellepärast, et teda oli kõvasti oma võimusesse haaranud too nimetu, seletamatu veo- ja rännutöö uhkus — uhkus, mis hoiab koeri viimse hingetõmbeni kelgu ees, mis õhutab neid rõõmuga rakmeis surema ja mis murrab neil südame, kui neid rakendist välja jäetakse. See oli Dave'i kui kelgueesmise koera uhkus, see oli kõigest jõust vedava Sol-leksi uhkus; uhkus, mis haaras neid hommikul teele asumisel, mis muutis tigedad ja mornid loomad agaralt pingutavateks, püüdlikeks olenditeks; uhkus, mis kannustas neid kogu päeva ning lahkus neist õhtul, kui laager üles löödi, nii et nad taas süngesse rahutusse ja rahulolematusse langesid. See uhkus innustas Spitzi purema kelgukoeri, kes rakmetes kohmerdasid ja vedamisest kõrvale hoidsid või

hommikul etterakenda-mise ajal peitu pugesid. Ja seesama uhkus pani teda pelgama Bucki kui koera, kes võis samuti juhiks saada. Aga see oli ka Bucki uhkus.

Buck ohustas avalikult teise juhiametit. Ta astus Spitzi ja viilijate vahele, keda too oleks pidanud karistama. Ja tegi seda nimme. Ühel ööl oli paksu lund sadanud ja hommikul ei ilmunud vana vigurdaja Pike välja. Ta oli jala-paksuse lumekihi all kindlalt peidus. Francois kutsus ja otsis teda asjatult. Spitz oli maruvihane. Ta märatses mööda laagrit, nühkis ja kaapis igas võimalikus kohas nii kohutava urina saatel, et Pike oma peidupaigas seda kuuldes värisema hakkas.

Kui ta siis lõpuks päevavalgele toodi ja Spitz teda karistama sööstis, tormas Buck niisama metsikult vahele. See tuli nii ootamatult ja oli nii kavalasti tehtud, et Spitz

paisati tagasi ja jalust maha. Säherdusest avalikust mässust võttis seni armetult värisenud Pike südant ja hüppas langenud juhi kallale. Ka Buck, kes oli ausa võitluse seadused juba unustanud, kargas Spitzile turja. Francois itsitas küll juhtunu üle, seadis aga vankumatult õigluse jalule ja nähvas Buckile kõigest jõust piitsaga. Ent piitsa-hoop ei suutnud Bucki maaslamava võistleja kallalt eemale peletada ning tööle pandi piitsavars. Löögist pool-segane Buck sunniti taganema ning ikka ja jälle tabas teda piitsapiug. Spitz aga karistas sellal põhjalikult mitmes suhtes patustanud Pike'i.

Järgnevatel päevadel, kui Dawson üha lähemale jõudis, segas Buck ennast ikka Spitzi ja süüdlaste vahele, tegi seda aga osavasti — siis, kui Francois'd ligidal ei olnud. Bucki salamässu tõttu sai alguse ja süvenes üldine sõnakuulmatus. Ainult Dave ja Sol-leks jäid endisteks, kõik teised koerad läksid järjest halvemaks. Asjad ei laabunud enam. Nägeldi ja pureldi alalõpmata. Tülitsemine käis ühtelugu ja selle põhjuseks oli Buck. Tema pärast ei saanud Francois rahu, sest kajur ootas kogu aeg hirmuga nende kahe võitlust elu ja surma peale; ta teadis, et varem või hiljem peab see toimuma. Koerte purelemist kuuldes ronis ta rohkem kui kord keset ööd magamiskotist välja, kartuses, et tülitsevad Buck ja Spitz.

Kuid sobivat võimalust ei avanenud ja ühel süngel õhtupoolikul jõudsid nad Dawsoni, suur võitlus ikka veel pidamata. Siin oli palju inimesi ja lugematu hulk koeri ning Buck leidis, et kõik koerad teevad tööd. Töötegemine paistis juba saatusest koerte pärisosaks antud olevat. Terve päeva sõitsid nad pikkades rakendites piki peatänavat üles ja alla ning veel hilja õhtul möödus neid kuljuste tilinal. Nad vedasid ehituspalke ja küttepuid, liikusid suurte koormatega kaevanduste poole ning tegid igasugust tööd, mille jaoks Santa Clara orus olid hobused. Siin-seal juhtus Buck kohtama mõnd lõunamaa koera, kuid enamasti olid kõik ikka eskimokoerad, metsikust huntide tõust. Igal öösel alustasid nad korrapäraselt kell üheksa, kell kaksteist ja kell kolm oma öist laulu, kummalist ja jubedat, ning Buckile valmistas rõõmu sellega ühineda.

Virmaliste külm lõõsk pea kohal, tähed taevavõlvil pakase käes tantsu löömas, maa oma lumise surilina all kange ja külmunud — nii oleks see eskimokoerte laul võinud olla elu enese väljakutse. Ent see kõlas minooris ja oli

oma venitatud ulgumiste ja nuuksatustega rohkem elu palve, olelusvaeva väljendus. See oli vana laul, ürgne nagu koerasugu ise — üks noore maailma esimesi laule, pärit sellest ajast, kui laulud olid veel kurvad. Sellesse kaebesse, mis Bucki nii kummaliselt erutas, oli kätketud arvutute sugupõlvede kurtmine. Ja kui tema seal kaebas ning nuuksus, siis tuli see eluvaevast, mis oli vanasti olnud ta metsikute esivanemate vaev, ja hirmust salapärase külma ja pimeduse ees, mis olid ka esivanematele hirmsad ja salapärased olnud. Ja et see teda erutas, näitas, kui täpselt ta jälgi mööda tagasi oli tulnud läbi katuse all ja tule ääres veedetud aastasadade elu karmi alguseni, päris ulgumisaegadeni välja.

Seitsmendal päeval pärast Dawsoni jõudmist laskusid nad kasarmubarakkide juures järsust kaldast alla Yukoni teele ning võtsid suuna Dyea ja Soolase Vee poole. Per-

rault'1 olid kaasas veelgi kiireloomulisemad saadetised kui need, mis ta siia oli toonud, ka oli teda haaranud auahnus ja ta võttis eesmärgiks sooritada selle aasta kiireim reis. Tema kavatsust toetasid mitmed soodsad asjaolud. Nädalane puhkus oli koeri kosutanud ja nad olid täielikult vormis. Tee, mille nad tulles olid rajanud, oli nüüd teiste teeliste poolt kõvasti sisse sõidetud. Lisaks oli politsei lasknud paari-kolme kohta inimeste ja koerte jaoks toidu-varusid viia, ning ta reisis sedapuhku kerge koormaga.

Kohe esimesel päeval jõudsid nad Kuuekümne Miili fordini, kuhu oli viiskümmend miili maad, ja järgmine päev leidis nad juba Yukoni lätet pidi üles Pelly poole rühkimas. Kuid säherdune tore sõit sai teoks ainult tänu François' vaevale ja pingutustele. Bucki eestvedamisel süvenev mässuvaim oli hävitanud rakendi üksmeele. Enam ei jäänud muljet, nagu veaks kelku üksainus koer. Bucki toetus andis mässajatele julgust igasugusteks pahategudeks. Spitz ei olnud enam juht, keda tuli väga karta. Endine aukartus kadus ja juhi autoriteeti ohustasid võrdselt kõik alluvad. Ühel õhtul näppas Pike temalt pool kala ja õgis selle Bucki kaitse all ära. Teisel õhtul purelesid Spitziga Dub ja Joe ning sundisid teda teenitud karistust ära jätma. Ja isegi Billee, sõbralik Billee, oli vähem sõbralik ning ei kiununud enam pooltki nii lepitavalt kui varasematel päevadel. Buck lähenes nüüd Spit-zile alati ainult urisedes, karvad ähvardavalt turris. Õigust öelda sarnanes Buck ülalpidamise poolest üha

32

enam suurustava riiukukega ja talle meeldis väga otse Spitzi nina all uhkelt edasi-tagasi patseerida.

Distsipliini lagunemine mõjutas ka teiste koerte vahelisi suhteid. Nad purelesid ja tülitsesid omavahel rohkem kui kunagi varem, nii et laager oli ajuti otsekui ulguv hullumaja. Ainult Dave ja Sol-leks olid endised, kuigi nemadki muutusid alatise riiu keskel piredaks. Francois laskis kuuldavale võõraid tooreid vandesõnu, trampis jõuetus raevus jalgu ning rebis oma juukseid. Ühtevalu vingus ta piits koerte seas, kuid kasu oli sellest vähe. Vaevalt sai ta selja pöörata, kui penid taas purelema pistsid. Oma piitsaga toetas ta Spitzi, Buck jälle toetas ülejäänuid. Francois teadis, et kogu pahanduse põhjuseks on Buck, ja Buck teadis, et Francois'le on see teada. Ent Buck oli liiga kaval ja otse teolt teda enam ei tabatud. Rakmeis töötas ta hästi, sest töö oli talle lõbuasjaks saanud, kuid veel suuremat lõbu pakkus talle kaaslaste keskel salamisi tüli õhutada ning veorihmu segi ajada.

Ühel õhtul pärast sööki sattus Dub Tahkeena suudmes valgejänesele, ajas ta üles, kuid kätte ei saanud. Silmapilguga oli kogu rakend klähvides jänese kannul. Sada jardi eemal asus Loodepiirkonna politsei laager ja sealt liitus jahiga veel viiskümmend peni, kõik eskimokoerad. Jänes ruttas jõge mööda alla, pööras ära väikesele lisa-jõele, mille külmunud pind hästi kandis, ja lidus seda pidi üles. Ta jooksis kerge sammuga mööda lumekoorikut, koerad aga kündsid sellest jõuga läbi. Buck juhtis kuueküm-nepäist koerakarja käänak käänaku järel, kuid jänesele lähemale ei jõudnud. Ta sirutas end joostes üsna ligi maad, vingus jahiinnust ja ta tore keha sööstis hüpe-hüp-pelt kahkjas kuuvalguses edasi. Ning nagu mõni kahvatu külmaviirastus sööstis tema ees hüpe-hüppelt edasi valgejänes.

Need ürgsed vaistud, mis sunnivad inimesi teatud aegadel lärmakatest linnadest metsa ja aasale elusolendeid tinahaavlitega tapma minema, — verejanu ja tapmis-lust — olid nüüd ka Buckis ellu äratatud, ainult palju sügavamal kujul. Ta kihutas koerakarja ees ning väsitas metslooma, elusat liha, et seda siis omaenese hammastega tappa ja koon silmini sooja verre suruda.

On olemas ekstaas, mis tähistab elu haripunkti ja millest kõrgemale tõusta ei saa. Ning elamise paradoksaalsus seisneb selles, et see ekstaas tuleb siis, kui keegi täie

33

jõuga elab ja seejuures ise täielikult unustab, et ta üldse elab. Säherdune ekstaas, selline unustus haarab kunstnikku, kes loomispalangus iseennast ületab; see haarab

lahinguväljal võitluse järele janunevat sõdurit ja muudab ta halastamatuks; see haaras ka Bucki, kui ta iidseid hundihääli kuuldavale lastes koerakarja eesotsas elusa toidu järel kihutas, mis tema ees kiiresti üle kuuvalge välja põgenes. Ta loodis oma loomuse sügavust, neid kohti, mis olid ürgsemad kui ta ise ja ulatusid tagasi Aja üsasse. Teda haaras pelk eluvoog, olemise tõusulaine, täiuslik rõõm igast üksikust lihasest, liikmest ja soonest, kõigest, mis polnud surnud, mis oli õhevil ning elulusti täis, ja see leidis avaldust liikumises, juubeldavas sööstus tähtede all üle surnud ning liikumatu pinna.

Kuid Spitz, külmavereline ja kaalutlev isegi ülima erutuse korral, lõi teistest lahku ja lõikas otse üle kitsa maanina, mille ümber jõgi tegi suure kaare. Buck seda ei teadnud, ja kui ta käänu taha jõudis, jäneseviirastus ikka ees vilksamas, nägi ta teist ja hoopis suuremat viirastust ülalt kaldalt otse jänese teele hüppavat. See oli Spitz. Jänes ei saanud tagasi pöörata, ja kui valged kihvad juba hüppel ta selgroo purustasid, kriiskas ta nii kõvasti, nagu seda oleks võinud teha haavatud inimene. Vastuseks sellele karjatusele, eluharjalt surma haardesse sukelduva elu karjele, laskis koerakari Bucki kannul kuuldavale põrguliku rõõmukisa.

Buck ei tõstnud häält. Ta ei hoidnud ennast tagasi, vaid tormas küljetsi Spitzi peale, aga nii tugeva hooga, et ei tabanud teise kõri. Nad veeresid tuhkjas lumes mitu ringi. Spitz sai nii nobedasti jalule, nagu ei olekski teda pikali paisatud, pures Bucki altpoolt õlga ja hüppas kähku eemale. Kaks korda laksätasid Spitzi hambad kokku nagu lõksu teraslõuad, sellal kui ta ise lõrinal ja hambaid paljastades taganes, et jalale paremat tuge saada.

Buck taipas silmapilk. Tund oli löönud. Sellest pidi tulema surmaheitlus. Kui nad seal, kõrvad lidus, lõrise-des ringis tiirutasid ja pinevalt soodsat rünnakuhetke varitsesid, tuli see pilt Buckile kuidagi tuttav ette. Talle tundus, et mäletab seda kõike — valgeid metsi ja maad ja kuuvalgust ning võitlusärevust. Kogu selle lumevalevuse ja vaikuse kohal lasus tontlik rahu. Ei olnud tuuleõhkugi — mitte miski ei liigatanud, ükski leht ei võbelnud, koerte hingeaur kerkis aeglaselt ning püsis pikka aega

jäises õhus. Valgejänesele oli lühike lõpp tehtud ning koerad, kes tegelikult olid halvasti taltsutatud hundid, seisid nüüd ootavas sõõris. Ka nemad olid vait, üksnes nende silmad põlesid ja hingeaur hõljus pikkamisi ülespoole. Selles ürgses vaatepildis polnud Buckile midagi uut ega võõrast. Tundus, nagu oleks asjade tavaline käik alati selline olnud.

Spitz oli vilunud võitleja. Teravmägedest alates läbi kogu põhjamaa ja Kanada ning kõnnuala oli ta võidelnud iga liiki koertega ja alati võitjaks tulnud. Tema raev võis olla surmaraev, aga mitte kunagi pime viha. Kui teda valdas kirg lõhki rebida ja tappa, ei unustanud ta iial, et ka vaenlast on vallanud sama kirg. Ta ei sööstnud kunagi teist tõukama, enne kui oli ise valmis teise sööstu vastu võtma; ei tunginud iial kallale, enne kui oli ise teise kallaletungiks valmis.

Buck püüdis asjatult oma hambaid suure valge koera kõrri vajutada. Kus iganes ta kihvad pehmemat liha ründasid, olid Spitzi omad kohe vastas. Kihv kolksatas kihva vastu, mokad olid lõhki ja jooksid verd, kuid Buck ei suutnud vastase kaitsest läbi murda. Siis läks ta põlema ja ründas Spitzi igast küljest kui tiirlev tuulispask. Aegajalt haaras ta jälle lumivalge kõri järele, kus elu pulbitses üsna pealispinna lähedal, kuid iga kord pures Spitz siis teda ennast ning pääses minema. Siis võttis Buck hoogu, nagu tahaks ta teise kõri kallale hüpata, tõmbas aga järsku pea tagasi ja keha ühele küljele kõverasse, nii et ta õlg tabas Spitzi õlga kui rammimispalk. Kuid Spitz ei kukkunud, vaid kiskus hoopis Bucki õla lõhki ja hüppas ise kergelt eemale.

Spitz oli täiesti puutumata, Buck aga nõretas verest ja lõõtsutas raskelt. Võitlus muutus meeleheitlikuks. Ja kogu aeg ootas vaikiv hundisõõr, et teha lõpp ükskõik kummale, kes langema juhtub. Kui Buckil õhust puudu tuli, hakkas Spitz peale tungima ja Buck pidi vaarudes tasakaalu otsima. Kord Buck vääratas ja kogu kuuekümnest koerast koosnev

sõõr hüppas jalule, kuid Buck sai tasakaalu kätte, enne kui maha langeda jõudis, ning sõõr vajus tagasi ja jäi uuesti ootele.

Buck evis võimet, mis teeb selle valdaja suureks, — kujutlusvõimet. Ta võitles vaistlikult, võis aga niisama hästi võidelda ka pea abil. Ta tormas peale, nagu tahaks kasutada vana tõuikamisvõtet, viimasel hetkel aga lümitas

35

ligi maad. Ta hambad sulgusid Spitzi vasema esijala ümber. Kuuldus murduva luu prõksatus, ja valge koer tema vastas seisis kolmel käpal. Kolm korda püüdis Buck teda pikali paisata, siis kordas oma trikki ja murdis parema esi j ala. Valust ja abitusest hoolimata võitles Spitz meeletult, et jalule jääda. Ta nägi, kuidas põlevate silmade, suust ripnevate keelte ja hõbedaste hingeaurupilve-keste vaikiv sõõr tema ümber koomale tõmbus, nagu ta varem oli näinud säherdusi sõõre sulgumas oma võidetud vastaste ümber. Ainult et seekord oli võidetu tema ise.

Tal ei olnud enam lootust. Buck oli halastamatu. Halastus oli asi, mis sobis pehmemasse kliimasse. Buck võttis hoogu viimaseks rünnakuks. Sõõr oli nii tihedaks tõmbunud, et ta tundis mõlemal küljel eskimokoerte sooja hingeõhku. Ta nägi neid hüppevalmilt küürutamas Spitzi taga ja kummalgi pool kõrval, silmad naelutatud ohvrile. Tekkis paus. Kõik loomad seisid liikumatult, otsekui oleksid nad kiviks muudetud. Ainult Spitz vankus värisedes edasi-tagasi, turi turris, ning lõrises hirmsaid ähvardusi nagu selleks, et ründavat surma eemale peletada. Siis hüppas Buck peale ja tagasi, ning pealehüppel oli lõpuks õlg tabanud otse õlga. Tume sõõr vajus kuust valgustatud lumel kokku üheksainsaks laiguks ning Spitz kadus silmist. Buck seisis kõrval ja vaatas pealt — õnnelik võitja, valitsev ürgkiskja, kes oli tapnud ja leidnud, et see on hea.

IV peatükk KÄTTEVÕIDETUD VÕIM

«Noh? Mis ma ütelnud! Kas mul põld õigus, kui ma ütelnud, et Buck nigu kaks saatanat?»

Seda rääkis Fançois järgmisel hommikul, kui leidis Spitzi puudu olevat ja Bucki täis haavu. Ta tõmbas koera lõkke äärde ja näitas neid tulevalgel.

«See Spitz on võidelnud kui vanakurat,» lausus Perrault Bucki haigutavaid haavu ja rebestusi vaadates.

«Aga Buck võidelnud kui kaks kuradit,» kõlas François' vastus. «Ja nüüd me kiiremalt sõidab. Spitzi enam mitte ja pahandust kah mitte. Kindel.»

36

Sellal kui Perrault laagrit kokku pakkis ja kelgule koormat tegi, hakkas kajur koeri rakendama. Buck sörkis kohale, mis oleks kuulunud Spitzile kui juhtkoerale, kuid Francois ei pannud teda tähelegi ja tõi ihaldatud paigale hoopis Sol-leksi. Tema arvates oli ülejäänutest kõige paremaks juhtkoeraks Sol-leks. Buck hüppas maruvihaselt Sol-leksile kallale, kihutas ta minema ja asus ise tema asemele.

«Ohoh!» hüüatas Francois ja laksas endale peopesaga lõbusasti vastu reit. «Vaatab seda Bucki! Tapnud Spitzi ära ja mõtleb ameti üle võtta.»

«Käib minema, reo!» karjus ta koerale, kuid Buck ei liikunud paigast.

Ta haaras Buckil turjast, ja ehkki koer ähvardavalt urises, tiris ta kõrvale ning pani tema asemele Sol-leksi. Vanale koerale see ei meeldinud ja ta näitas selgesti, et pelgab Bucki. Francois ei andnud järele, aga niipea kui ta selja pööras, tõrjus Buck jälle Sol-leksi kõrvale, ja tollel ei olnud midagi selle vastu.

Francois vihastas. «Ootab, sa saatan, küll ma sulle näitab!» karjus ta ja tuli tagasi, raske kaigas käes.

Buckil oli punases sviitris mees meeles, ta taganes pikkamisi ja ei teinud enam katset Sol-leksile kallale tungida, kui see jälle etteotsa toodi. Kuid ta tiirutas otse väljaspool kaika ulatust ning urises meelekibedusest ja vihast. Seejuures jälgis ta hoolega kaigast, et kõrvale hüpata, kui Francois teda sellega peaks viskama, — kaigaste suhtes oli tal juba kogemusi.

Kajur asus oma töö juurde, ja kui järg jõudis Buckini, hüüdis teda, et rakendada ta vanasse kohta Dave'i ette. Buck taganes kaks-kolm sammu. Francois järgnes talle ja koer taganes veel. Mõnd aega niimoodi Bucki jälitanud, viskas Francois kaika maha, arvates, et koer kardab keretäit. Kuid Buck tõstis avalikult mässu. Ta ei püüdnud mitte tümitamise eest pääseda, vaid tahtis endale juhi kohta. Õiguse järgi kuulus see koht temale. Ta oli selle ära teeninud ja vähemaga ta ei leppinud.

Ka Perrault läks Francois'le appi. Nad ajasid Bucki kahekesi ligemale tund aega taga. Nad loopisid teda kaigastega, koer aga hüppas eest ära. Mehed needsid teda, ta esiisasid ja esiemasid ning järeltulijaid kõige kaugemate sugupõlvedeni välja, iga karva ta seljas ja veretilka soontes. Buck vastas needmisele urinaga ning hoidis nende

37

haardeulatusest kaugemale. Ta ei püüdnud ära joosta, vaid taganes kogu aeg ringi ümber laagri, andes selgesti mõista, et kui ta soov täidetakse, tuleb ta tagasi trengide vahele ja on jälle mõistlik.

Francois istus maha ja kratsis kukalt. Perrault vaatas kella ja vandus. Aeg lendas, ja juba tund aega oleksid nad pidanud teel olema. Francois kratsis uuesti kukalt. Ta raputas pead ja vaatas kohtlaselt irvitades kulleri poole, kes kehitas õlgu märgiks, et nad on lüüa saanud. Siis läks Francois sinna, kus Sol-leks seisis, ja hüüdis Bucki. Buck naeris, nagu koerad naeravad, ent hoidis eemale. Francois päästis Sol-leksi rihmad lahti ja pani koera tagasi vanasse kohta. Kogu rakend seisis kelgu ees ühtlases reas, valmis teele asuma. Bucki jaoks polnud muud kohta kui kõige esimene. Veel kord hüüdis Francois ja veel kord naeris Buck, aga ei tulnud lähemale.

«Viska kaigas käest,» käskis Perrault.

Frangois tegi, nagu kästud. Buck sörkis võidukalt naerdes ligi, pöördus kaarega rakendi etteotsa ning võttis koha sisse. Ta veorihmad kinnitati, kelk murti lahti ja nad tuhisesid mööda jõejääd minema, mõlemad mehed jooksujalu järel.

Kajur oli Bucki kahe kuradiga võrreldes talle küll juba ette kõrge hinnangu andnud, kuid päev oli alles hommikus, kui mees nägi, et oli koera siiski veel alahinnanud. Hoobilt võttis Buck kõik juhi kohustused üle, ning kus oli tarvis otsustusvõimet, kiiret mõtlemist ja kiiret tegutsemist, näitas ta, et ületab isegi Spitzi, kellega võrdset ei olnud Francois veel näinud.

Mille poolest aga Buck eriti silma paistis, oli oskus oma seadusi kaaslaste seas maksma panna. Dave ja Sol-leks ei teinud juhi vahetamisest väljagi. See ei olnud nende asi. Nende asi oli veorihmade vahel tööd rügada ja kõvasti tööd rügada. Kui seda ei takistatud, ei läinud miski neile korda. Nende poolest oleks võinud juhiks olla kas või sõbralik Billee, kui ta ainult oleks suutnud korda pidada. Kuid kõik teised koerad olid Spitzi viimastel päevadel tõrksaks muutunud ja imestasid nüüd väga, kui Buck neilt korda nõudma hakkas.

Pike, kes vedas otse Bucki taga ja kes ei rõhunud rinnarihmale iial untsigi võrra rohkem, kui ta just pidi, sai kohe ja korduvalt viilimise eest tuuseldada, ning enne kui esimene päev lõpule jõudis, vedas ta rängemini kui

38

eales oma elus. Esimesel õhtul laagris sai ka sünge Joe korraliku sauna — Spitz ei olnud sellega iialgi hakkama saanud. Buck lihtsalt surus oma suurema raskuse abil teise maha ja sakutas teda seni, kuni Joe teda enam naksata ei püüdnud ja vingudes armu paluma hakkas.

Rakendis valitsenud vaim tuli sedamaid tagasi. Taastus endine üksmeel ja jälle jooksid koerad kelgu ees nagu üks loom. Jääkärestiku juures lisati rakendile kaks kohalikku eskimokoera, Teek ja Koona, ning nähes, kui kiiresti Buck nad välja õpetas, jäi Francois'l lausa hing kinni.

«Niisukest koera nigu see Buck ma veel mitte näinud!» hüüatas ta. «Mitte ilma peal! Jumala eest, tema tuhat dollarit väärt! Ah? Mis mina ütleb, Perrault?»

Ja Perrault noogutas. Tal oli juba rekord käes ning ta parandas seda iga päevaga. Tee oli suurepärases seisukorras, hästi sissesõidetud ja kõva, ka ei olnud sadanud värsket lund, millega oleks maadelda tulnud. Ilm ei olnud liiga külm. Temperatuur langes kuni viiekümne kraadini alla nulli ja püsis nii kogu teekonna vältel. Kordamööda sõitsid mehed kelgul ja jooksid maas, koerad kihutasid kogu aeg tuhatnelja ning peatusi tehti harva.

Kolmekümne Miili jõgi oli suhteliselt hästi jääs ja nad läbisid ühe päevaga teeosa, milleks neil tulles oli kulunud kümme päeva. Ilma peatusteta katsid nad kuuskümmend miili Le Barge'i järve otsast kuni Valge Hobuse kärestikuni. Üle Marshi, Tagishi ja Bennetti (seitsekümmend miili järvi) lendasid nad nii kiiresti, et mees, kelle kord oli joosta, laskis end köie otsas kelgu järel vedada. Teise nädala viimasel õhtul ületasid nad Valgekuru ning laskusid nõlvast 'alla mere poole, jalge ees Skaguay ja laevade tuled.

Rännak oli rekordiline. Kahe nädala jooksul olid nad läbinud keskmiselt nelikümmend miili päevas. Kolm päeva kõndisid Perrault ja Francois, rind õeli, mööda Skaguay peatänavat ning neid külvati üle joomakutsetega, rakendit aga ümbritses pidevalt koerätreenerite ja kaju-rite vaimustatud hulk. Ent siis püüdsid kolm-neli Läänest tulnud kurjategijat linna lagedaks teha, vaevatasuks lasti mehed sõelapõhjaks ja rahva huvi pöördus uutele ebajumalatele. Varsti pärast seda tulid ametlikud korraldused. Francois kutsus Bucki enda juurde, kallistas teda ning valas ise seejuures pisaraid. Ja enam Buck Francois'd ega Perrault'd ei näinud. Nad kadusid koera

39

elust jäädavalt, nagu olid kadunud mõned teisedki inimesed.

Keegi segavereline šotlane võttis Bucki ja ta kaaslased enda hoolde ning alustas koos kümmekonna teise rakendiga väsitavat teekonda tagasi Dawsoni. See ei olnud enam kerge jooks ega rekordi tagaajamine, vaid ränk töö päevast päeva, raske koorem järel, sest nad vedasid posti, mis tõi kogu maailmast teateid inimestele, kes pooluse lähedal kulda otsisid.

Buckile säherdune töö ei meeldinud, kuid ta tegi seda korralikult, uhkusega nagu Dave ja Sol-leks, ning jälgis, et ka ta kaaslased — vaatamata sellele, kas nad tundsid töö üle uhkust või mitte — ausalt oma kohust täidaksid. Elu oli üksluine ja käis korrapäraselt nagu kellavärk. Ülks päev sarnanes täielikult teisega. Igal hommikul kindlal ajal tõusid kokad üles, süütasid lõkked ja siis söödi hommikueinet. Pärast seda panid ühed telke kokku, teised aga rakendasid koeri, ning voor oli alati juba terve tunni või selle ümber teel, enne kui pimedus hajuma hakkas ja koitu kuulutas. Õhtul jäädi laagrisse. Ühed lõid telke üles, teised raiusid tulepuid ja küljealuseks männi-oksi, kolmandad kandsid kokkadele vett või jääd. Ka said koerad nüüd süüa. Nendele oli see päeva parim osa, ehkki hea oli ka pärast kala söömist oma tunnike aega teiste koerte seas ringi hulkuda, keda oli siin üle saja. Nende hulgas oli kangeid kisklejaid, aga kolmes kakluses kõige kangematega tuli võitjaks Buck, ning nüüd tarvitses tal ainult turja turritada ja kihvu näidata, kui teised ta teelt kadusid.

Kõige enam ehk armastas Buck tule ääres lamada, taga-käpad kõveras keha all, -esijalad ette sirutatud, ning, pea püsti, pilgutlevi silmi unistades leekidesse vaadata. Mõnikord mõtles ta kohtunik Milleri suurele majale päikesest suudeldud Santa Clara orus, tsemendist ujumisbasseinile ja karvutule mehhiko penile Ysabelile või jaapani mopsile Tootsile; sagedamini meenutas ta aga punases sviitris meest, Curly surma, suurt võitlust Spitziga ja häid asju, mida ta oli söönud või süüa tahtis. Koduigatsust ta ei

tundnud. Päikesemaa oli väga ähmane ja kauge ning säherdust ei mälestustel ei olnud tema üle võimu. Palju tugevamat mõju avaldasid talle päritud mälestused — need lasksid tuttavana tunduda asju, mida ta eales varem ei olnud näinud — ja instinktid (ei olnud ju needki midagi

40

muud kui esivanemate mälestused, mis olid harjumusteks kujunenud); hiljem olid need küll nõrgenenud, kuid veel hiljem, temas, taas pead tõstnud ja ellu ärganud.

Mõnikord, kui ta seal lamas ja unistades leekidesse vaatas, näis talle, et need on hoopis teise tule leegid ja et tolle teise tule ääres lamades näeb ta hoopis teist, segaverelisest kokast sootuks erinevat meest. Tolle mehe jalad olid lühemad ja käsivarred pikemad ning lihased pigem sitked ja sõlmelised kui ümarad ja siledad. Tolle juuksed olid pikad ja pulstunud ning nende alt silmade juurest algas längus laup. Ta tegi veidraid häälitsusi ning näis väga kartvat pimedust, kuhupoole ta pidevalt piilus, pigistades allapoole põlve rippuvas käes keppi, mille otsa oli kinnitatud raske kivi. Too mees oli peaaegu paljas, ainult seljal ripnes tulest kõrvetada saanud, narmendav loomanahk, ent keha oli tal ohtralt karvadega kaetud. Mõnes kohas — rinnal, õlgadel ja käsivarte ning reite välisküljedel — oli see karvkate pulstis ning tihe, peaaegu nagu karusnahk. Mees ei seisnud sirgelt, vaid puusadest ettepoole kaldu, ja jalad olid tal põlvedest kõverdatud. Kogu ta kehas oli iseäralikku vetruvust või nõtkust, peaaegu nagu kassil, ning vilgast valvsust, otsekui elaks ta alalises hirmus nähtavate ja nähtamatute vaenlaste ees.

Teinekord kükitas too karvane mees tule ääres, pea jalgade vahel, ja magas. Sellisel puhul toetusid ta küünarnukid põlvedele ja käed olid pea kohal kõvasti koos, nagu peaksid karvased käsivarred teda vihma eest kaitsma. Ja tolle tule taga, ümbritsevas pimeduses, nägi Buck paljusid hõõguvaid süsi, mis olid kahekaupa koos, alati kahekaupa koos, ja ta teadis, et need olid suurte kiskjate silmad. Ta kuulis, kuidas nad raginal läbi võsa tungisid ja mis hääli nad öösel tegid. Niimoodi loiult pilgutlevate silmadega tulle vahtides uneles Buck Yukoni kaldal ning nood pildid ja hääled teisest maailmast ajasid ta turja turri, nii et kõik karvad kaelal ja õlgadel püsti seisid, ning ta kiunatas summutatud häälel või urises tasa, kuni segavereline kokk talle hüüdis: «Hei, Buck, ärka üles!» Seepeale kadus too teine maailm ja koera silme ette ilmus tõeline ümbrus. Ta tõusis püsti, haigutas ja sirutas, otsekui oleks ta tõesti maganud.

Oli raske joosta, postikoorem järel, ja ränk töö kurnas koerad ära. Kui nad Dawsoni jõudsid, olid nad üsna otsa

41

jäänud ja oleksid pidanud vähemalt kümme päeva või nädalagi puhkust saama. Kuid juba kahe päeva pärast laskusid nad kasarmute juures Yukoni kaldast alla, kelgul kullaotsijate kirjad välismaailmale. Koerad olid väsinud, kajurid torisesid ja kõige tipuks sadas iga päev lund. See tähendas, et tee oli pehme, jalaste hõõrdumine suurem ning koertel raskem vedada, kuid kajurid olid kogu aeg siiski hooles ja tegid loomade heaks, mis suutsid.

Koerte eest hoolitseti igal õhtul kõigepealt. Nad said süüa enne kui kajurid ja ükski mees ei pugenud enne oma magamiskotti, kui oli oma koerte jalad üle vaadanud. Loomade jõud kahanes siiski. Talve algusest peale olid nad katnud tuhat kaheksasada miili ja kogu selle ränga maa kelku järel vedanud; tuhat kaheksasada miili jätab aga jälje ka kõige sitkemale loomale. Buck pidas küll vastu, sundis oma kaaslasi tööle ja hoidis distsipliini, kuid ka tema oli väga väsinud. Bill ee kiunus ja ulgus unes järjekindlalt igal ööl. Joe oli süngem kui kunagi varem ja Sol-leks ei lasknud kedagi ligi, ei pimeda ega ka nägija silma poolt küljest.

Kuid kõigist kõige rohkem kannatas Dave. Temaga oli midagi korrast ära. Ta muutus järjest pahuramaks ja piredamaks, ning niipea kui laagrisse jäädi, kaapis ta kohe endale augu, kus siis kajur teda söötis. Kord juba rakmetest vaba ja pikali maas, ei tõusnud ta enam jalule, enne kui hommikul etterakendamise ajal. Kelgu ees jälle, kui koorem vahel

järsu nõksuga takerdus või seda väga raske oli paigalt liikuma saada, kiunatas ta valu pärast. Kajur uuris teda hoolega, ei leidnud aga midagi. Dave'i haigus hakkas kõiki kajureid huvitama. See oli jutuaineks söögi-aegadel ja enne magamaheitmist, kui viimast piipu tehti, ning ühel õhtul pidasid mehed kaua nõu. Koer toodi pesast välja tule äärde ja teda muljuti ning torgiti sõrmega, kuni ta mitu korda kiunatas. Midagi oli tal sees korrast ära, kuid kajurid ei leidnud ühtegi murdunud luud ega saanud viga kätte.

Kui nad Cassiari uhtejoomeni jõudsid, oli Dave nii nõrk, et langes veorihmade vahel järjest maha. Segavereline šotlane hõikas, et peatutaks, võttis Dave'i rakendist välja ja kinnitas järgmise koera, Sol-leksi, kelgu külge. Tema kavatsus oli koerale puhkust anda, lastes tal vabalt kelgu järel joosta. Nii haige kui Dave ka oli, pani ta lahtiraken-damist pahaks, urises, kui veorihmu valla päästeti, ja

niuksus südantlõhestavalt, nähes Sol-leksi kohal, mis temale oli kuulunud ja kus ta nii kaua oma tööd oli teinud. Veo- ja rännutöö uhkus ei jätnud teda maha, ja ise surmani haige, ei võinud ta kannatada, et teine koer tema tööd teeks.

Kui kelk liikuma hakkas, sumas Dave sõtkutud tee kõrval pehmes lumes ja ründas Sol-leksi hammastega, tormas talle otsa ja püüdis teda teisele poole lumme tõugata, katsus hüpata Sol-leksi trengidesse ning tema ja kelgu vahele pääseda, kogu aeg ise murest ja valust kiunudes ning nuttes. Segavereline püüdis teda piitsaga minema kihutada, kuid koer ei hoolinud salvavast piitsapiust ja mehel ei olnud südant kõvemini lüüa. Dave keeldus kelgu järel rajal jooksmast, mis ei oleks suurt vaeva nõudnud, ning sumas edasi kelgu kõrval pehmes hanges, kus oli liikuda kõige raskem, ja varsti oli tal võhm väljas. Siis langes ta maha ja jäi sinnapaika lamama, ulgudes kaeblikult, kui pikk kelguvoor mööda vuhises.

Viimast jõuraasu kokku võttes suutis ta voori järel kom-berdada, kuni järgmine peatus tehti, seal aga kahlas teistest kelkudest mööda ja asus jälle Sol-leksi kõrvale. Kajur viivitas veidi, et järgmiselt mehelt piibule tuld küsida. Siis tuli ta tagasi ja ajas koerad jooksma. Need sööstsid ilma igasuguse pingutuseta paigast, pöörasid rahutult päid ja peatusid üllatunult. Ka kajur oli üllatatud — kelk polnud paigast liikunud. Ta kutsus teised tunnistama: Dave oli Sol-leksi mõlemad trengid läbi närinud ja seisis otse kelgu ees oma õigel kohal.

Koer anus pilguga, et teda sinna jäetaks. Kajur oli üsna nõutu. Kaaslased kõnelesid talle, kuidas koera süda võib lõhkeda, kui tal ei lasta teha tööd, mis teda tapab, ja meenutasid juhtumeid, kus koerad, kes olid vedamiseks kas liiga vanad või haiged, surid, kui nad rakendist välja jäeti. Kuna Dave pidi nagunii surema, leidsid nad, et kõige parem oleks siiski loomale halastada ning lasta tal surra kerge südamega ja rahuldust tundes veorihmade vahel. Niisiis rakendati Dave uuesti ette ja ta hakkas uhkelt vedama nagu vanasti, kuigi ta mitu korda pidi tahtmatult kiunatama, kui seesmine häda teravasti tunda andis. Korduvalt kukkus ta maha ja teda lohistati trengide vahel edasi, ning ükskord jooksis kelk talle otsa, nii et ta üht taga j alga lonkama hakkas.

Kuid ta pidas vastu, kuni laagrisse jäädi ja kajur talle

tule äärde aseme tegi. Hommik leidis Dave'i edasiliikumiseks liiga nõrgana. Kui koeri ette rakendama asuti, püüdis ta oma kajuri juurde roomata. Kramplike pingutustega tõusis ta jalule, vaarus ja kukkus. Siis roomas ta pikkamisi sinnapoole, kus ta kaaslasi rakkesse pandi. Ta sirutas esikäpad ette ja tõmbas kere jõnksatades järele, sirutas jälle esikäpad välja ja jõnksas jälle mõne tolli võrra edasi. Ent jõud jättis ta maha ning rakendikaaslased nägid veel ainult, kuidas ta hingeldades lumes lamas ja igatsevalt nende poole vaatas. Dave'i kaeblikku ulgumist aga kuulsid nad seni, kuni nad jõekaldal kasvava metsatuka varju jõudsid.

Siin peeti voor kinni. Segavereline šotlane astus pikkamisi tuldud teed mööda tagasi laagriasemele. Mehed jäid vait. Kõlas püstolipauk. Šotlane tuli kiiruga voori juurde

tagasi. Piitsad plaksusid, kuljused tilisesid rõõmsasti ja kelgud tuhisesid teed mööda edasi, kuid Buck ja kõik teised koerad teadsid, mis seal jõekaldal kasvava metsatuka taga oli toimunud.

V peatükk VEO- JA RÄNNUTÖÖ

Kolmkümmend päeva pärast Dawsonist lahkumist jõudis Soolase Vee post, Buck oma kaaslastega koorma ees, Ska-guaysse. Koerad olid väga viletsas seisukorras, ära vae-vatud ja kurnatud. Bucki sada nelikümmend naela oli kahanenud saja viieteistkümnele. Ta kaaslased, ehkki temast kergemad, olid suhteliselt veelgi rohkem kaalust maha võtnud. Vigurdaja Pike, kes oli eluaeg seanahka vedanud ja sageli edukalt teeselnud, et tal on koib haige, lonkas nüüd päriselt. Ka Sol-leks lonkas, ja Dubile tegi vaeva väljaväänatud abaluu.

Jalad olid kõigil koertel kohutavalt katki hõõrdunud ja neis ei olnud enam vetruvust ega pinget. Need jalad langesid raskesti rajale, nii et keha rappus, ja see muutis päevateekonna kaks korda väsitavamaks. Koertel ei olnud midagi muud viga, kui et nad olid surmväsinud. See ei olnud niisugune surmväsimus, mis tuleb lühiajalisest ülemäärasest pingutusest ja millest toibumine on tundide

küsimus; see oli surmväsimus, mis tuleb pikaldasest, kaua kestnud kurnamisest kuude jooksul. Isegi toibumiseks polnud enam jõudu jäänud, kõik varud olid läbi. Kõik oli juba viimase kui kübemeni ära kasutatud. Iga lihas, iga kude, iga rakk oli väsinud, surmani väsinud. Ja selleks oli ka põhjust. Vähema kui viie kuuga olid nad maha jooksnud kaks tuhat viissada miili, ja viimase tuhande kaheksasaja miili kohta saanud ainult viis päeva puhkust. Kui j nud Skaguaysse jõudsid, oli näha, et nad püsisid veel vaevu jalul. Nad suutsid üksnes veorihmu pingul hoida ja kallakutest allalibiseva kelgu eest ära põigata.

«Nõõh, te vaesed lombakad,» julgustas neid kajur, kui nad piki Skaguay peatänavat edasi vankusid. «See on nüüd kõikse viimane. Siis tuleb pikk puhkus. Ah? Kindlasti. Tore pikk puhkus.»

Kajurid lootsid tõesti pikka peatust. Nad olid ju ka ise tuhat kakssada miili katnud, seejuures ainult kaks päeva puhata saanud ning loomuliku mõistuse järgi täie õigusega endale väikese jõudeaja välja teeninud. Kuid nii palju oli mehi, kes olid ülepeakaela Klondike'i kiirustanud, ja nii palju kallimaid, naisi ja sugulasi, kes ei olnud kaasa tõtanud, et kirjade hunnik juba mäekõrguseks kasvas. Ka olid tulnud ametlikud korraldused. Värsked partiid kelgukoeri pidid rännakuks kõlbmatute asemele astuma. Kõlbmatutest tuli lihtsalt lahti saada, ja et koerte väärtus on dollarite kõrval tühine, pidi nad maha muudama.

Möödus kolm päeva ning selle ajaga sai Buckile ja ta kaaslastele selgeks, kui hirmus väsinud ja nõrgad nad tõepoolest on. Neljanda päeva hommikul tulid kaks Ühendrii-kidest pärit meest ja ostsid nad koos rakmete ja kõige muuga võileivahinna eest endale. Mehed kutsusid teineteist Haliks ja Charlesiks. Charles oli keskealine, heledavereline ja viletsate vesiste silmadega mees; vurruotsad keerdusid tal uljalt ning tarmukalt ülespoole ja olid vastuolus jõuetult rippuva huulega, mida nad varjasid. Hai oli üheksateistkümne või kahekümne aastane nooruk, suur kolt ja jahinuga vöö küljes, mis oli padrunitest pungil. Vöö oligi tema juures kõige silmatorkavam. See andis tunnistust ta kogenematusest — päevselgest ja ütlemata suurest kogenematusest. Kumbki mees ei sobinud ilmselt mitte põrmugi siinsesse ümbrusse, ja miks säherdused Põhja

seiklema tulid, jääb arusaamatuks nagu kõik asjad, mis lihtsalt üle mõistuse käivad.

Buck kuulis kauplemist, nägi, kuidas võõras raha valit-suseametniku kätte andis, ja teadis, et ka postivoori kajurid kaovad ta elust, nagu Perrault ja Francois ja teised olid

kadunud. Kui Buck koos kaaslastega uue omaniku laagrisse aeti, nägi ta lohakat ja räpast majapidamist: telk oli lontis, toidunõud pesemata ja kõik muu pilla-palla; ka nägi ta seal üht naist. Mehed hüüdsid toda Mercedeseks. Ta oli Charlesi naine ja Hali õde — nii et kokku kena perekondlik kamp.

Buck jälgis murelikul pilgul, kuidas nad telki maha võtma ja kelku laadima hakkasid. Nad askeldasid väga agaralt, kuid tööd nad ei tundnud. Telk rulliti kokku lohmakasse puntrasse, mis oli kolm korda suurem, kui oleks pidanud olema. Plekknõud pakiti sisse ilma pesemata. Mercedes muudkui tuulas meestel jalus ning kädistas kogu aeg tõrelda ja nõu anda. Kui nood rõivakoti kelgu etteotsa panid, soovitas ta panna selle taha. Ja kui mehed koti kelgupärale olid tõstnud ning paar teist pampu peale pannud, märkas Mercedes veel unustatud asju, mis ei sobinud kuhugi mujale kui just nimelt tollesse kotti, ja mehed võtsid jälle kõik kelgult maha.

Naabertelgist tulid kolm meest välja ja vaatasid irvitades ning üksteisele silma pilgutades pealt.

«Sedaviisi saate üsna kopsaka koorma,» ütles üks nendest. «Pole küll minu asi teid õpetada, aga teie asemel ma seda telki kaasa ei veaks.»

«Ei tule kõne allagi!» hüüdis Mercedes kohkumusega ja lõi pepsilt käsi kokku. «Ilma peal ei saa ma telgita hakkama! »

«Praegu on ju kevadine aeg ja külma enam ei tule,» vastas võõras.

Mercedes raputas otsustavalt pead ja Charles ning Hai tõstsid mäekõrguse koorma otsa veel viimast kila-kola.

«Ja teie arust peaks see liikuma kah?» päris üks meestest.

«Miks mitte?» nähvas Charles vastu.

«Aga muidugi, aga muidugi,» ruttas naaber mahedal häälel kinnitama. «Ma ainult ivake imestasin, muud midagi. Paistis teine pisut kipakas tulema.»

Charles pööras selja ja tõmbas köied kinni nii hästi kui suutis, mis tegelikult polnud üldsegi hästi.

46

«Ja koerad suudavad kindlasti terve päeva traavi lasta, kogu see kaadervärk järel?» aasis teine mees.

«Loomulikult,» vastas Hai jäise viisakusega, kahmas ühe käega kinni juhtridvast ning viibutas teisega piitsa. «Naah!» hüüdis ta. «Laske käia!»

Koerad rõhusid vastu rinnarihmu, sikutasid mõne hetke kõigest jõust ja lasksid siis lihased lõdvaks. Nad ei saanud kelku paigast.

«Oodake, te laiskvorstid, küll ma teile näitan!» ähvardas noormees ja tahtis koeri piitsutama hakata.

Kuid Mercedes tormas kisades vahele:

«Oh, Hai, ei tohi!» Ta haaras piitsast kinni ja väänas selle vennal peost. «Vaesed koerakesed! Pead lubama, Hai, et sa kogu selle teekonna jooksul nende vastu vali ei ole, või muidu ei astu ma sammugi.»

«Koertest tead sa palju jah!» mõnitas vend. «Ja ülepea jäta mind rahule. Ütlen sulle, et nad on laisad, ja et neist üldse asja oleks, tuleb neile piitsa anda. Niisugused nad juba kord on. Sa küsi kellelt tahes. Küsi nendelt meestelt.»

Mercedes pööras anuva pilgu võõraste poole, kenal näol ütlemata suur vastikus vägivalla vastu.

«Neil on hing niidiga kaelas, kui teada tahate,» lausus üks võõrastest meestest. «Täielikult tühjaks pigistatud, selles on asi. Neile on puhkust vaja.»

«Mis kuradi puhkust!» pahandas piimahabe Hai. Mercedes aga ohkis nördinult vandesõna kuuldes.

Kuid veri oli paksem kui vesi ja kohe tõttas Mercedes vennale appi.

«Ära pane ta juttu tähele, Hai,» nähvas ta teravalt. «Need on ju meie koerad, ja sa talitad nendega, nagu ise paremaks pead.»

Jälle langes Hali piits koerte selga. Loomad rõhusid uuesti rinnarihmadele, surusid jalad kõvakstambitud lumme, sirutasid end ligi maad ja panid mängu kogu oma jõu. Kelk aga püsis paigal, otsekui oleks ta ankrus. Teinud kaks korda katset, jäid loomad lõõtsutades seisma. Piits vihises metsikult ja Mercedes segas veel kord vahele. Ta laskus pisarsilmil Bucki ette põlvili ja pani käed koerale ümber kaela.

«Oh te vaesed kullakesed,» hüüdis ta kaastundlikult, «miks te ei tõmba siis kõvemini? Siis te ju piitsa ei saaks.» Buckile see naine ei meeldinud, kuid ta enese-

47

tunne oli liiga vilets, et vastu hakata, ja ta võttis tema vahelesegamist lihtsalt kui osa armetust päevatööst.

Keegi pealtvaatajatest, kes oli seni hambaid kokku surunud, et ägedad sõnad välja ei lipsaks, ei pidanud nüüd enam vastu:

«Mitte et te ise mulle kõige vähematki korda läheksite, aga koerte pärast tahan teile öelda, et neile oleks suureks abiks, kui te kelgu lahti murraksite. Jalased on ju täiesti kinni külmunud. Rõhuge kogu kehaga juhtridva peale, jõnksutage paremale ja vasemale, ning murdke kelk lahti.»

Tehti kolmandat korda katset, seekord juba nõuannet kuulda võttes: kõigepealt murdis Hai lumme külmunud jalased lahti. Ülekoormatud ning kohmakas kelk nihkus edasi, Buck oma kaaslastega hoopidesaju all meeleheitlikult rabelemas. Sada jardi edasi tee pöördus ja laskus järsult alla peatänavale. Selleks et kipakat koormat püsti hoida, oleks tarvis olnud vilunud juhti. Hai seda ei olnud. Kui nad käänakul ära pöörama hakkasid, läks kelk ümber ja pool koormast libises lõtvade köite vahelt välja. Koerad ei mõtelnudki pidama jääda. Kergeks muutunud kelk hüples neil külili taga. Nad olid vihased, sest neid oli halvasti koheldud ja liiga raskesti koormatud. Buck raevutses. Ta pistis jooksma ja rakend tema järel. Hai hüüdis: «Pea! Pea!», kuid koerad ei kuulanud teda. Hai komistas ja kisti pikali. Kummulipöördunud kelk libises temast üle ning koerad kihutasid edasi, puistates ülejäänud varustuse kogu Skaguay naeruks peatänavat mööda laiali.

Lahked linnainimesed püüdsid koerad kinni ja korjasid laialipillatud varanduse kokku. Ka andsid nad nõu. Poole väiksem koorem ja kaks korda rohkem koeri, kui nad tahavad üldse Dawsoni jõuda, kõlas nende õpetus. Hai, tema õde ja õemees kuulasid vastumeelselt, seadsid telgi üles ning hakkasid varustust üle vaatama. Lagedale tulid konservid, mis inimestele palju nalja tegid, sest konservidest võib Pikal Teel ainult und näha.

«Villaseid tekke nagu tervele võõrastemajale!» imestas üks meestest, kes neid naerdes aitasid. «Poolgi sellest hulgast on liiga palju; peate neist lahti saama. Visake minema telk ja kõik need taldrikud samuti — kes teil neid üldse pesema hakkab? Issand hoia, kas te mõtlete, et reisite pulmanvagunis?»

48

Ja nii jätkati kõige ülearuse armutut eraldamist. Mercedes nuttis, kui ta rõivakotid mütsudes maha lendasid ja üks ese teise järel sealt välja visati. Ta nuttis kõige üle üldse ja iga kõrvaleheidetud asja pärast eraldi. Ta haaras kätega ümber põlvede ja õõtsutas ennast masendatult edasi-tagasi. Ta kinnitas, et ei liigu enam tolligi, ka siis mitte, kui teda kümme Charles'i paluma tuleksid. Oma halinaga pöördus ta kõikide inimeste ja kõikide asjade poole, pühkis lõpuks silmad kuivaks ning hakkas kõrvale loopima ka neid rõivaid, mida oleks hädasti tarvis läinud. Kui ta omaenese esemetega lõpule oli jõudnud, tormas ta omas agaruses meeste riiete kallale ja möllas nende seas nagu keeristorm.

See tehtud, moodustas poole peale vähendatud varustus ikka veel hirmuäratava hunniku. Õhtul läksid Charles ja Hai ning ostsid kuus sissetoodud koera. Kui kuuele esialgsele juurde arvata need ning rekordrännaku ajal Jääkärestiku juures ostetud eskimokoerad Teek ja Koona, tõusis rakendi suurus neljateistkümnele. Ent ehkki kaugemalt toodud koerad olid pärast saabumist juba välja õpetatud, ei olnud neist siiski

suurt asja. Kolm olid lühikarvalised pointerid, üks njuufaundlandi koer, ülejäänud kaks aga määramatut tõugu, segaverelised krantsid. Nad ei paistnud midagi oskavat, need uued. Buck oma kaaslastega suhtus neisse põlgusega, ja ehkki ta näitas neile õige kähku kohad kätte ja õpetas, mida nad teha ei tohi, ei suutnud ta neile kuidagi selgeks teha, mida neil teha tuleb. Uutele ei meeldinud veo- ja rännu-töö. Kaks varda välja arvatud, olid nad kõik võõrast, metsikust ümbrusest ja halvast kohtlemisest kohkunud ning nende vaim oli murtud. Kahel värral polnud aga vaimu ollagi ja kondid olid kõik, mis neil murda andis.

Nende lootusetute ning õnnetute uustulnukate ja kahe tuhande viiesaja miilisest pidevast rännakust kurnatud vanadega olid väljavaated kõike muud kui hiilgavad. Kuid mõlemad mehed olid üsnagi heas tujus. Ja uhked olid nad ka. Nendel käis asi suurejooneliselt, neljateistkümne koeraga. Nad olid näinud teisi kelke üle mäekuru Dawsoni suunas lahkumas ja sealtkaudu Dawsonist tagasi tulemas, kuid kunagi ei olnud nad näinud kelku, mille ees oleks olnud nii palju kui neliteistkümmend koera. Ent sellel, miks põhjamaal raimates ühe kelgu ette iial neljateistkümmend koera ei rakendatud, oli oma

põhjus — üks kelk ei suutnud nimelt mahutada neljateistkümne koera toitu. Kuid seda Charles ja Hai ei teadnud. Nad olid oma teekonna paberi peal välja rehkendanud: nii palju igale koerale,nii palju koeri, niipalju päevi — q. e. d.[1] Mercedes piilus neil üle õla ja noogutas heakskiitvalt: kõik oli ju nii väga lihtne.

Järgmisel hommikul hilja rühkis Buck pika voori eesotsas mööda tänavat linnast välja. Ei temas ega ta kaaslastes olnud põrmugi särtsu — ei olnud neil tahtmist üksteist hammastega naksata ega jooksma hakata. Nad alustasid teekonda surmani tüdinult. Neli korda oli Buck katnud vahemaa Soolase Vee ja Dawsoni vahel, ning teadmine, et see tee uuesti ta vaevatud ja väsinud jalge all seisab, tegi ta meele mõruks. Ta ei olnud südamega oma töö juures ja ükski teine koer samuti mitte. Sissetoodud koerad olid arad ja heitunud, vanadel olijatel aga puudus usk uutesse peremeestesse.

Buck tajus ebamääraselt, et nende kahe mehe ja selle naise peale ei või loota. Nad ei osanud mitte kui midagi ja iga päevaga sai selgemaks, et nad ei suuda ka õppida. Nad olid kõigis asjus saamatud, polnud neil korda ega hoolt. Neil kulus pool õhtut, et oma lohakat laagrit üles lüüa, ja pool hommikut, et asju kokku panna ja kelgule laadida. Seda tegid nad aga nii räpakalt, et kogu järelejäänud päeva pidid muudkui peatuma ja koormat kohendama. Mõnel päeval ei sõitnud nad kümmet miiligi. Teinekord ei saanud nad üldse paigast. Ja ühelgi päeval ei õnnestunud neil läbida rohkem kui pool sellest distantsist, mille mehed koeratoidu muretsemisel arvestuse aluseks olid võtnud.

Oli möödapääsmatu, et neil koeratoidust nappus pidi tulema. Kuid loomade ületoitmisega kiirendasid nad ise päeva saabumist, mil pidi algama alatoitmine. Sissetoo-dud koerad, kelle seedimist ei olnud pideva nälgimisega harjutatud piskust viimast välja võtma, õgisid aplalt. Ja kui kurnatud eskimokoerad kehvasti vedasid, otsustas Hai, et tavaline toidunorm on liiga väike. Ta suurendas selle kahekordseks. Ning kõigele krooniks hakkas Mercedes, kui ta ei suutnud, ilusad silmad pisarais ja värin hääles, venda mõjutada koertele veel rohkem andma, kalakottidest varastama ja loomi salaja söötma. Kuid

1 Quod erat demonstrandum — lad. k.: mida oligi vaja tõestada.

Buck ja eskimokoerad ei vajanud mitte toitu, vaid puhkust. Ja kuigi nad liikusid edasi aeglaselt, kurnas raske koorem, mida nad vedasid, hirmsasti nende jõudu.

Siis algas alatoitmine. Ühel päeval läksid äkki Hali silmad lahti ja ta märkas, et koeratoidust on pool läinud, teest kaetud aga ainult veerand, ja et koeratoidule lisa võtta ei ole kusagilt. Niisiis kärpis ta nüüd tavalistki normi ja püüdis päevateekonda

pikendada. Õde ja õemees toetasid teda, kuid raske koorem ja nende endi oskamatus ajasid nende plaanid nurja. Üpris lihtne oli koertele vähem süüa anda, kuid võimatu oli loomi kiiremini edasi jõudma panna, kui inimesed ise hommikul varem minema ei saanud, et rohkem tunde teel olla. Nad ei osanud tööle panna ei koeri ega ka iseennast.

Esimesena läks Dub. Vaene kobakäpp, kes varastades alati vahele jäi ja karistada sai, oli kõigest hoolimata ustav vedaja olnud. Ta väljaväänatud abaluu, mis ei olnud ravi ega puhkust saanud, läks järjest hullemaks, kuni Hai lõpuks oma suure koldi võttis ja koera maha laskis. Kui juba kohalik kõnekäändki ütleb, et eskimo-koera päevamoonaga võib sissetoodud peni ainult surnuks näljutada, siis pole mingi ime, et Bucki valitsuse alla antud kuus kaugelt-maa koera poole toidunormi juures varsti maha surid. Kõige enne lõppes njuufaundlandlane, tema järel kolm lühikarvalist pointerit. Kaks segaverelist krantsi rippusid visamalt elu küljes, kuid lõpuks läksid ka nemad.

Selle aja peale olid kolm inimest kõik lõunamaa õrnused ja kenad kombed minetanud. Põhjamaiselt rännakult oli võlu ja romantika maha kistud ning sellest oli saanud karm tõelisus, liiga karm nende mehelikkuse ja naiselikkuse jaoks. Mercedes ei valanud enam pisaraid koerte pärast, sest teda hõivas liialt nutmine iseenese pärast ning jagelemine mehe ja vennaga. Tülitsemine oli ainus tegevus, milleks need kolm iial liiga väsinud ei olnud. Nende ägeduse põhjuseks oli nende häda, piredus kasvas koos viletsusega, kahekordistus sellega võrreldes ning paisus sellest lõpuks palju suuremaks. Imeväärne pika-meelsus, mis saab rännakul nende omaks, kes rasket tööd rügades ning valu ja vaeva nähes ei unusta sooja sõna ega kaota lahket meelt, — see pikameelsus jäi nendest meestest ja sellest naisest kaugele. Säherdusest kannatlikkusest ei saanud nende juures juttugi olla. Nad

olid üle keha kanged ja valu täis: neil valutasid lihased, neil valutasid luud, neil valutasid isegi südamed, ning sellepärast läks nende jutt teravaks ja rängad sõnad ker-kisid keelele esimestena hommikul ja viimastena õhtul.

Charles ja Hai sõnelesid alalõpmata, kui aga Mercedes neile võimalust andis. Kumbki oli kindlal arvamusel, et tegi rohkem, kui ta oleks pidanud tegema, ja kui vähegi võimalik, ei jätnud kumbki seda arvamust enese teada. Mõnikord hoidis Mercedes mehe, mõnikord venna poole. Tulemuseks oli kenake perekonnatüli, millele ilmaski lõppu ei tulnud. Hakanud peale vaidlusega, kes peaks lõkke jaoks mõned oksad raiuma (küsimus, mis puudutas ainult Charles'i ja Hal'i), võeti lõpuks läbi terve perekond: isad, emad, onud, tädid ja nende lapsed — inimesed, kes asusid tuhandete miilide taga ja kellest mõned juba mulla all. Kuigi on arusaamatu, mis pistmist võis Hali kunstimaitsel või tema ema venna kirjutatud näidenditel kõrgema seltskonna elust olla paari tulepuu raiumisega, kaldus tüli enamasti ikka sinna suunda või siis jälle Charlesi poliitilistele eelarvamustele. Asjaolu, et tuletegemine Yukonil oli seotud Charlesi õe keelepeksuga, oli selge ainult Mercedesele, kes kergendas oma südant ohtrate arvamusavaldustega sel teemal, peatudes põgusalt ka muudel ebameeldivatel joontel, mis ta mehe perekonda iseloomustasid. Tuli aga jäi sellal süütamata, laager laokile ning koerad söötmata.

Mercedesel oli veel üks eriline mure, mis oli tingitud tema soost. Ta oli ilus ja õrn ning kogu eluaeg oli teda rüütellikult koheldud. Kuid ta mehe ja venna praegune käitumine oli kõike muud kui rüütellik. Ta oli harjunud olema abitu. Nemad nurisesid selle üle. Ja kuna laideti seda, mis oli olnud tema kõige suuremaks trumbiks, tegi ta meestel elu põrguks. Enam ei hoolinud Mercedes koertest — kuna ta oli vaevatud ja väsinud, nõudis ta, et ta võiks sõita kelgul. Ta oli küll ilus ja õrn, kuid kaalus oma sada kakskümmend naela — üpris toekas viimane kõrs koormasse, mida vedasid nõrgad ja nälginud loomad. Mercedes sõitis päevade kaupa, kuni koerad veorih-made vahel kokku varisesid ning kelk seisma jäi. Charles ja Hai palusid tal maha tulla ning jala käia, keelitasid teda ja anusid, tema aga ainult valas pisaraid ning tüütas taevasi vägesid meeste jõhkruse üksikasjalise kirjeldamisega.

Ükskord kiskusid mehed ta vägisi kelgult maha. Teist korda nad seda enam ei teinud. Mercedes laskis jalad lonti nagu mõni hellitatud laps ja potsas rajale istuli. Charles ja Hai läksid minema, tema aga ei liigutanudki. Jõudnud edasi kolm miili, laadisid mehed kelgu tühjaks, tulid Mercedese juurde tagasi ja tõstsid ta väevõimuga jälle kelgule.

Omaenese häda suurus muutis inimesed tundetuks koerte kannatuste vastu. Hali teooria järgi, mida ta teiste peal rakendas, pidi igaüks karastuma. Kõigepealt jutlustas ta seda oma õele ja õemehele. Et tal nende juures edu ei olnud, tagus ta oma õpetust nüüd kaikaga koertesse. Viie Sõrme juures sai koeratoit otsa, ja üks vana hambutu indiaani eit pakkus neile paar naela külmunud hobusenahka koldi eest, mis Hali puusal suurele jahi-noale seltsiks oli. See nahk oli vilets toidu aseaine, kuna oli nülitud kuus kuud tagasi karjuste nälgalõppenud hobustelt. Külmunult sarnanes see rohkem küll tsink-plekiribadega, ja kui koer selle suure vaevaga alla oli kugistanud, sulas see ta kõhus õhukesteks toiteväärtuseta nahakiududeks ja lühikeste karvade massiks, mis ainult ärritas magu ja oli täiesti seedimatu.

Kõike seda taludes vaarus Buck rakendi eesotsas edasi otsekui halvas unenäos. Ta vedas, kui jaksas, ja kui ta enam vedada ei jaksanud, langes maha ning jäi lamama, kuni piitsa- või kaikahoobid ta jälle jalule ajasid. Ta kauni karvakasuka kohevus ja läige olid kadunud. Karv ripnes mööda külgi sorakil alla või oli paakunud verega koos — neis kohtades, kus Hali kaigas naha katki oli löönud. Ta musklid olid kahanenud sõlmelisteks nöörideks ja lihapolster täiesti kadunud, nii et läbi lõdva, voltidesse langenud naha võis kõik ta ribid ja viimase kui muu kondi üles lugeda. See oli südantlõhestav, kuid Bucki südant ei saanud lõhestada. Juba punases sviitris mees oli selle kindlaks teinud.

Nii nagu Buckiga, oli lugu ka teiste koertega. Nad olid liikuvad luukered. Buckiga kokku oli neid seitse. Tänu oma kohutavale seisukorrale olid nad muutunud tundetuks salvavate piitsanähvakute ja lajatavate kaikahoo-pide vastu. Peksu valu oli nüri ja kauge, nagu tundus olevat ähmane ja kauge seegi, mis nende silmad nägid ja kõrvad kuulsid. Nad polnud mitte poolelus-poolsurnud, neis ei leidunud enam veerandikkugi elusat. Nad olid

lihtsalt kondikubud, milles võbeles nõrk elusäde. Kui tehti peatus, langesid nad trengide vahele nagu surnud, ning elusäde kahvatas, tuhmus ja paistis hoopis kustuvat. Kaika- või piitsahoopide all aga lõi säde jälle nõrgalt hõõguma, koerad ajasid end vankudes jalule ja komber-dasid edasi.

Siis tuli päev, kus Billee, heasüdamlik Billee, kukkus ega suutnud enam tõusta. Hai oli oma püstoli maha müünud, seepärast võttis ta kirve ja koksas veorihmade vahel lamavale Billee'le pähe, lõikas siis korjuse rakmetest välja ja lohistas kõrvale. Buck nägi seda ja ta kaaslased nägid ning teadsid, et sama saatus on ka nendel väga ligi. Järgmisel päeval läks Koona, ja koeri jäi ainult viis: Joe, kes oli liiga otsas, et veel tige olla; vigane ja lonkav Pike, kes ei olnud enam niigivõrd teadvuse juures, et oleks suutnud vigurdada; ühesilmaline Sol-leks, ikka veel veo-tööle ustav, ja kurb, et tal vedamiseks nii vähe jõudu jäänud; Teek, kes ei olnud sel talvel nii pikka teed maha käinud kui teised ja nüüd oma värskema oleku tõttu teistest rohkem vemmeldada sai; ja Buck, kes oli ikka rakendi eesotsas, kuid ei nõudnud enam teistelt distsipliini ega püüdnudki seda nõuda. Nõrkuse tõttu oli ta poole ajast pime ja järgis rada, seda ainult ähmaselt tajudes ning jalgadega kuidagiviisi kombates.

Püsis ilus kevadilm, ent seda ei märganud ei koerad ega inimesed. Iga päevaga tõusis päike varem ja loojus hiljem. Koitma hakkas juba kell kolm hommikul ja videvik kestis kella üheksani õhtul. Kogu pika päeva säras päike. Viirastuslik talvevaikus oli andnud maad suurele kevadüminale, ärkava elu häältele. See ümin tõusis igalt poolt üle kogu maa ja oli täis elamise lusti. Seda tekitas kõik, mis jälle elas ja liikus, kõik, mis pikkade

külmakuude jooksul oli olnud liikumatu ja otsekui surnud. Mändides kerkis mahl ülespoole. Pajudel ja haa-badel puhkesid noored pungad. Põõsad ja vääntaimed tõmbasid ülle uut rohelist rüüd. öösiti siristasid ritsikad ning päeval ronisid ja roomasid kõiksugu olendid sahinal päikese kätte. Metsas kärasid ja kopsisid põldpüüd ja rähnid. Oravad tsäksutasid, linnud laulsid, ja pea kohal häälitsesid lõr xast tagasi lendavad metshaned, kes toredate talbadena taevast lõhestasid.

Igalt mäenõlvalt kostis voolava vee nirinat, nähtamatute lätete laulu. Kõik sulas, paindus, naksus. Yukon

54

püüdis pääseda ahistava jääkatte alt. Vesi sõi jääd alt, päike ülalt. Moodustusid õhuaugud, jää lõhkes ja praod laienesid, ning õhukesed jääplaadid vajusid ühes tükis vee alla. Kogu selle puhkedes, pakatades ja tukseldes ärkava elu keskel, särava päikese all ning läbi mahedalt ohkava tuuleõhu komberdasid kaks meest, naine ja koerad kui surmaminejad.

Ühtepuhku kukkuvate koertega, kelgul nuttev Mercedes, kelgu järel kurvalt vesitsevate silmadega Charles, saabusid nad Hali asjatu vandumise saatel John Thorntoni laagrisse Valgejõe suudmes. Kui nad peatusid, langesid koerad maha, nagu oleksid nagu surmahoobi saanud. Mercedes äigas silmad kuivaks ja pööras näo John Thorntoni poole. Charles istus pakule puhkama. Kuna ta nii kangeks oli jäänud, laskus ta istuma väga aeglaselt ja ettevaatlikult. Kõigi kolme eest kõneles Hai. John Thornton andis noaga viimast lihvi kirvevarrele, mille ta oli teinud parajast kaseoksast. Ta vestis kirvevart ja kuulas, andis ühesilbilisi vastuseid, ja kui küsiti, siis nappide sõnadega nõu. Seda tõugu inimesi ta tundis, ning ta jagas oma nõuandeid kindlas veendumuses, et neid nagunii kuulda ei võeta.

«Meile, öeldi juba seal ülal, et teel läheb põhi alt ja kõige targem oleks meil paigale jääda,» kostis Hai vastuseks Thorntoni hoiatusele, et nad enam rabedale jääle õnne katsuma ei roniks. «Meile öeldi, et Valgejõeni me ei jõua — aga siin me oleme.» Viimases lauses kõlas põlgus ja võidurõõm.

«Täitsa õigesti öeldi,» kostis John Thornton. «Teel võib iga hetk põhi alt minna. Ainult hullud, kellel on hullumoodi õnne olnud, võisid siiani välja jõuda. Ütlen teile otse ära: mina ei usaldaks ka kogu Alaska kulla eest oma jalga sellele jääle tõsta.»

«Eks vist sellepärast, et te hull ei ole,» muigas Hai. «Ükstapuha, meie sõidame edasi Dawsoni.» Ta keris piitsapiu valla. «Maast lahti, Buck! Hei! Maast lahti, kuuled! Las käia!»

Thornton jätkas oma tööd. Ta teadis, et on tulutu hullu ta hulluses takistada; pealegi ei muud: asja, kui maailmas on paar-kolm hullu vähem või rohkem.

Kuid rakend ei tõusnud käskluse peale üles. Juba ammu olid koerad jõudnud sellisesse seisundisse, et neid suudeti ainult hoopidega jalule ajada. Armu heitmata

55

sähvis piits siia- ja sinnapoole. John Thornton surus huuled kokku. Esimesena ajas end püsti Sol-leks. Tema järel Teek. Järgmiseks tuli Joe, ise valu pärast kiunudes. Pike tegi vaevarikkaid pingutusi. Kaks korda langes ta tagasi, kui oli pooleldi juba jalul, kolmas katse läks korda. Buck aga ei pingutanudki. Ta lamas rahumeeli seal, kuhu oli kukkunud. Järjest nähvas teda piitsapiug, kuid tema ei kiunatanud ega hakanud rabelema. Mitu korda avas Thornton suu, et midagi öelda, kuid muutis meelt. Mehe silmad läksid niiskeks, ja kui piitsutamine jätkus, tõusis ta ning kõndis kõheldes edasi-tagasi.

See oli esimene kord, kus Buck oli nõrkenud, ja sellest piisas, et Hal'i marru ajada. Ta vahetas piitsa oma tavalise kaika vastu. Buck keeldus liigutamast ka raskemate hoopide rahe all, mis nüüd ta turjale langes. Nagu ta rakendikaaslastel, oleks temalgi veel jätkunud raasuke jõudu ennast jalule ajada, kuid ta oli tulnud teistsugusele otsusele ega kavatsenudki tõusta. Tal oli ebamäärane tunne, et neid ootab ees hukatus. See tunne oli

teda rõhunud juba siis, kui ta kelku kaldale tiris, ja ei olnud temast enam lahkunud. Rühkinud kogu päeva mööda õhukest ja rabedat jääd, paistis talle, et õnnetus varitseb väga ligidal, otse sealsamas jääl, kuhu peremees püüdis teda ajada. Ta keeldus liikumast. Ta oli nii palju kannatanud ja omadega nii läbi, et hoobid ei teinud talle enam kuigi palju valu. Hoopide sadu jätkus, elusäde lõi temas hubisema ja tuhmus taas. See sädemeke oli peaaegu juba kustunud. Buck tundis kummalist tuimust. Otsekui suure kauguse tagant tajus ta, et teda peksti. Viimanegi valu-aisting kadus hoopis. Ta ei tundnud enam midagi, ehkki kuulis ähmaselt, kuidas kaigas vastu ta keha lajatas. Kuid see ei olnud enam tema keha ja kõik toimus kuskil väga kaugel.

Aga siis äkki, ilma hoiatamata, ebamäärase karjatusega, mis meenutas rohkem looma möirgamist, tormas John Thornton kaikaga lahmivale mehele kallale. Hai lendas tagurpidi eemale, nagu oleks ta langevale puule ette jäänud. Mercedes pistis kiljuma. Charles vaatas nukra pilguga pealt, pühkis oma vesiseid silmi, kuid püstitõusmiseks oli ta liiga kange.

John Thornton seisis Bucki kohal ja püüdis enesevalitsust tagasi saada, sest raevukramp nööris ta kõri ja võttis tal sõnad suust.

56

«Kui sa seda koera veel korra peaksid lööma, tapan su maha,» suutis ta lõpuks lämbuval häälel öelda.

«See on minu koer,» vastas Hai ennast püsti ajades ja verist suud pühkides. «Käi mu teelt eest, või ma teen su vagaseks. Lähen Dawsoni igal juhul.»

Thornton seisis tema ja Bucki vahel ega ilmutanud vähimatki kavatsust kõrvale astuda. Hai tõmbas oma pika jahinoa välja. Mercedes kiljus, kriiskas, naeris, kaotas igasuguse enesekontrolli ning langes hüsteerikasse. Thornton kopsas kirvevarrega Hali sõrmenukkidele, nii et sellel nuga käest kukkus. Kui Hai püüdis seda üles võtta, kopsas Thornton uuesti. Siis ta kummardus, võttis ise noa maast ja rapsas kahe tõmbega Bucki trengid läbi.

Hali sõjakus oli läinud. Pealegi olid ta käed ja isegi käsivarred õe all kinni, Buck aga oli juba sedavõrd hinge vaakumas, et temast ei oleks nagunii enam kelguvedajat olnud. Mõne minuti pärast hakkasid nad kalda äärest liikuma ja sõitsid jõge pidi alla. Buck kuulis neid minemas ja tõstis pea, et neile järele vaadata. Pike juhtis, Sol-leks oli otse kelgu ees, nende vahel vedasid Joe ja Teek. Koerad lonkasid ja vaarusid. Mercedes istus koorma otsas. Hai hoidis juhtritva ja Charles komberdas taga.

Sellal kui Buck neid pilguga saatis, põlvitas Thornton tema kõrvale ja kompas karedate, kuid sõbralike kätega murtud luid otsida. Kui mees läbikatsumise lõpetas, leidmata muud kui palju vermeid ja kohutava kõhnuse, oli kelk juba veerand miili eemale jõudnud. Koer ja mees jälgisid, kuidas see jääd mööda edasi roomas. Äkki nägid nad, kuidas kelgupära alla, just nagu vakku vajus ja juhtritv, mille külge Hai oli klammerdunud, otsapidi üles kerkis. Nende kõrvu kostis Mercedese karje. Nad nägid, kuidas Charles pöördus ja tagasi jooksma tahtis hakata, siis aga murdus kogu jäälahmakas lahti ning koerad ja inimesed kadusid vee alla. Haigutav auk oli kõik, mis veel näha jäi. Teel oli põhi alt läinud. John Thornton ja Buck vaatasid teineteisele otsa.
«Sa vaene loom,» lausus John Thornton ja Buck lakkus ta kätt.

57

VI peatükk ARMASTUSEST INIMESE VASTU

Kui John Thorntonil eelmise aasta detsembris külm jalad ära võttis, olid kaaslased korraldanud talle mõnusa elamise ja jätnud ta maha paranema. Ise olid nad aga jõge pidi üles läinud, et parvetäis palke Dawsoni saatmiseks maha võtta. Sellal kui Thornton Bucki päästis, lonkas mees veel kergelt, kuid sooja ilma püsides kadus seegi viga. Ning kõik need pikad kevadpäevad jõekaldal lamades, voolavat vett vaadates, laisalt linnulaulu ja looduse suminat kuulates sai pikkamisi oma jõu tagasi ka Buck.

Puhkus istub imehästi, kui ollakse katnud kolm tuhat miili, ja tuleb tunnistada, et sellal kui haavad paranesid, lihased paisusid ning liha luudele tagasi tuli, läks Buck päris laisaks. Ent eks laiselnud nad siin Dawsoni minevat parve oodates ju kõik: Buck, John Thornton, Skeet ja Nig. Skeet oli vaike emane iiri setter, kes kohe uue koeraga sõbrutse" a hakkas, ja et Buck oli peaaegu hinge heitmas, ei jätkunud tal jõudu teise lähenemiskatseid tagasi tõrjuda. Skeetil oli kalduvust tohterdamiseks, nagu seda mõnede koerte juures ette tuleb, ja nagu kassiema oma poegi peseb, nii lakkus ja puhastas tema Bucki haavu. Järjekindlalt igal hommikul, kui Buck oli lõpetanud hommikusöögi, asus Skeet endale võetud kohustusi täitma, kuni Buck harjus tema hoolitsusega ja hakkas teda ootama nagu Thorntonitki. Samavõrd sõbralik, ainult vähem pealetükkiv oli ka suur must Nig, pooleldi vere-, pooleldi ajukoer, lõpmata hea loomuga peni, kellel silmad alati naerukil.

Bucki üllatuseks ei olnud need koerad talle armukadedad. Neilgi paistis olevat sedasama heldust ja südameheadust mida John Thorntonil. Kui Buck tugevamaks sai, meelitasid nad teda osa võtma igasugustest naljakatest mängudest, millest isegi Thornton ei suutnud ära ütelda, ning sel moel rübeles ja hullas Buck ennast terveks ja hakkas elama uut elu. Esimest korda valdas teda armastus, tõeline kirglik armastus. Seda ei olnud ta kogenud kohtunik Milleri juures päikesest suudeldud Santa Clara orus. Kohtuniku poegadega jahil käies ja muidu hulkudes oli ta neile olnud toimekaks kaasalööjaks, kohtuniku lapselastele oli ta olnud uhkeks järelevaatajaks, ja kohtuniku enesega sidus teda suursugune ning väärikas

58

sõprus. Kuid selleks et äratada armastust, mis oli palavikuline ja põletavalt kuum, mis oli jumaldamine, mis oli hullus, selleks oli vaja John Thorntonit.

See mees oli päästnud ta elu, mis tähendas ka juba midagi, kuid lisaks sellele oli ta eeskujulik peremees. Teised mehed hoolitsesid oma koerte heaolu eest lihtsalt kohusetundest ja kasusaamise eesmärgil; tema hoolitses enda omade eest, nagu oleksid nad ta lihased lapsed, sest teisiti ta ei võinud. Ja ta ei piirdunud sellega. Mitte kunagi ei unustanud ta lausumata sõbralikku tervitust või ergutussõna ega pannud paljuks istuda koerte juurde, et nendega pikka juttu ajada, ja see lobisemine — nagu ta ise seda nimetas — pakkus talle enesele niisama palju lõbu kui loomadele. Tal oli kombeks sasida Bucki pea rohmakalt käte vahele, toetada siis enda pea koera omale ja õõtsutada Bucki edasi-tagasi, seejuures igasugu sõimusõnu pomisedes, mis kõlasid koera kõrvus kui hellitused. Buck ei teadnud suuremat rõõmu kui see .<arm kaisutus ja vandesõnade pomin, ning iga õõtsutuse puhul tundus talle, et ta süda kohe rinnast välja hüppab — nii suur oli ta joovastus. Kui ta siis vabaks lasti ja ta jalule kargas, suu naerul, silmad kõnekil, kõris värelemas hääleks saamata hääl, ning niimoodi liikumatult paigale tardus, hüüatas John Thornton hardalt: «Jumal küll — üksnes rääkida sa ei suuda!»

Ka Buckil oli oma armastuse väljendamiseks veider võte, millega ta teisele peaaegu valu tegi. Sageli haaras ta Thorntoni käe suhu ja surus lõuad nii ägedasti kokku, et mehe käsi mõnd aega ta hamba j algi kandis. Ja nii nagu Buck mõistis, et vandesõnad väljendasid armastust, nii oskas ka inimene seda teeseldud hammustust hellituseks pidada.

Kuid suuremalt osalt väljendus Bucki armastus siiski jumaldamises. Kuigi ta muutus õnnest pööraseks, kui Thornton teda puudutas või temaga kõneles, ei otsinud ta ise neid poolehoiumärke. Mitte nii nagu Skeet, kel oli kombeks pista koon Thorntoni pihku ja müksida seda seni, kuni teda silitati, või Nig, kes astus lihtsalt ligi ja pani oma suure pea Thorntoni põlvele, — ei, Buck oli rahul sellega, et tohtis isandat eemalt jumaldada. Tundide kaupa võis ta Thortoni jalge ees lamada, erksalt ja innukalt talle näkku vahtida, seda uurida, jälgida pingsaima huviga iga põgusatki muutust, ilme varjundit või

vaheldumist. Teinekord jälle lamas ta kaugemal ning jälgis pilguga küljelt või tagantpoolt mehe siluetti ja juhuslikke liigutusi. Side looma ja inimese vahel oli nii tugev, et sageli pööras John Thornton Bucki pilgu mõjul pead ja vastas sõnatult koera pilgule, ning tema silmist säras ta hing, nagu säras hing ka Bucki silmist.

Veel pikka aega pärast pääsemist ei meeldinud Buckile, kui Thornton ta silmapiirilt kadus. Sellest hetkest alates, kui mees telgist lahkus, käis Buck ta kannul nagu vari, kuni jälle telgi juurde tagasi tuldi. Peremeeste pidev vaheldumine sellest peale, kui ta põhjamaale jõudis, oli kujundanud koeras kartuse, et ükski isand ei saa olla igavene. Ta oli hirmul, et ka Thornton kaob tema elust, nagu olid kadunud Perrault ja Francois ja segavereline šotlane. See kartus jälitas teda isegi öösel unenägudes. Säherdustel puhkudel raputas ta endalt une ja hiilis öises jaheduses telgiava juurde, kus ta siis seisis ja kuulatas, kuidas ta isand hingab.

Kuid hoolimata sellest suurest armastusest John Thorntoni vastu, millel võinuks olla mahendav, tsivili-seeriv mõju, püsis temas ikkagi tugevana tung ürglooduse poole, mille põhjamaa temas oli äratanud. Teda iseloomustas küll truudus ja kiindumus — tule ääres ja katuse all sündinud omadused, kuid temas elas edasi ta metsikus ja salakavalus. Ta oli pigem metsloom, tulnud metsast, et istuda John Thorntoni tule ääres, kui sulnilt lõunamaalt pärit peni, kes kannab enesel tsiviliseeritud sugupõlvede pitserit. Et ta seda meest nii väga armastas, ei suutnud ta tema tagant varastada, kuid iga teise laagri ja iga teise mehe puhul ei kõhelnud ta hetkegi, ning tänu tema suurele osavusele ei tabatud teda iial.

Bucki koon ja keha olid kaetud paljude koerte hamba-jälgedega ning ta võitles metsikumalt kui kunagi varem ja palju nutikamalt. Skeet ja Nig olid kisklemiseks liiga heasüdamlikud, pealegi kuulusid nad John Thorntonile; kuid iga võõras koer, ükspuha mis tõugu või kui vapper ta ka ei olnud, pidi kohe tunnistama Bucki üleolekut, või siis leidis ennast elu ja surma peale võitlemas hirmuäratava vastasega. Ja Buck oli halastamatu. Ta oli kaika ja kihvade seadust hästi tundma õppinud ning ei jätnud nüüd kunagi soodsat juhust kasutamata ega tõmbunud tagasi vaenlase eest, kelle ta surmaheitlusele oli kutsunud. Ta oli õppinud Spitzilt ja parimatelt võitlejatelt

politsei- ning postikoerte seas ja teadis, et keskteed ei ole. Ta pidi kas ise võitma või võideti teda ennast, ja halastust üles näidata oleks olnud nõrkus. Ürgses elus halastust ei olnud. Seda peeti vääralt lihtsaks hirmuks ja selline vääritimõistmine tõi endaga kaasa surma. Tapa või lase ennast tappa, söö ise või lase ennast süüa — säherdune oli seadus, ja Buck kuulas seda aegade hämarusest pärinevat käsku.

Ta oli vanem kui päevad, mida ta oli näinud, ja hingetõmbed, mida teinud. Ta ühendas minevikku olevikuga, igavik tema taga voogas temast läbi võimsas rütmis ja ta allus sellele niisama loomulikult nagu meretõus ja aastaajad. Ta istus John Thorntoni lõkke ääres — laiarinna-line, valgete kihvade ja pika karvaga koer, kuid tema taga seisid paljude teiste koerte varjud, poolhundid ja päris-hundid, kes teda üha tungivalt õhutasid, kes maitsesid liha, mida ta sõi, janunesid vee järele, mida ta jõi, nuus-kisid koos temaga tuult, kuulatasid koos temaga ja seletasid talle metsade metsiku elu hääli, muutsid ta meeleolusid ja juhtisid tegusid, heitsid koos temaga magama, kui ta maha heitis, nägid koos temaga und ning tulid ise ta unenägudesse.

Nende varjude viibe oli nii nõudlik, et inimsugu ja inimsoo nõudmised Buckist iga päevaga kaugemale jäid. Sügavast laanest kostis üks kutse, ja alati, kui ta seda salapäraselt erutavat ning lummavat kutset kuulis, tundis ta, et peab tulele ja sõtkutud maapinnale lõkke ümber selja pöörama ning sööstma metsa, ikka edasi ja edasi, teadmata, kuhu ja milleks; ning ta ei küsinudki, kuhu ja milleks, sest kutse sügavast metsapõuest kõlas nii käskivalt. Ent niipea kui ta jõudis pehmele tallamata maale ja rohelise metsa varju, kiskus armastus John Thorntoni vastu ta tule juurde tagasi.

Ainult Thornton hoidis Bucki tagasi. Kogu ülejäänud inimsugu ei läinud koerale korda. Juhuslikud teelised võisid teda kiita ja silitada, kuid ta jäi selle kõige vastu külmaks, liiga pealetükkiva inimese puhul tõusis aga lihtsalt üles ja kõndis minema. Kui Thorntoni kaaslased Hans ja Pete kauaoodatud parvega lõpuks kohale jõudsid, ei teinud Buck neist väljagi, kuni mõistis, et tegemist on Thorntoni lähedaste sõpradega. Sealtpeale sallis ta neid kuidagi passiivselt ja võttis nende sõpruseavaldusi vastu niisuguse moega, nagu osutaks sellega neile teene. Need mehed

61

olid oma hingeavaruse poolest samasugused nagu Thorn-ton, elasid samasugust looduslähedast elu, mõtlesid lihtsalt ja haarasid asju selge pilguga. Ning enne kui nad parvega Dawsoni saeveski juurde jõudsid, mõistsid nad Bucki ja tema kombeid ega taotlenudki temaga sellist usalduslikku vahekorda, nagu neil oli Skeeti ja Nigiga.

Kuid Thorntoni vastu paistis Bucki armastus üha kasvavat. Suvisel rännakul võis meeste seast üksnes tema kompsu Buckile selga siduda. Mitte miski polnud Buckile liiga raske, kui Thornton seda nõudis. Ühel heal päeval — palkide müügist saadud summa eest olid mehed muretsenud toiduaineid ning lahkunud Dawsonist Tanana ülemjooksu suunas — istusid nad koos koertega ülal kaldajär-sakul, mis langes kolmesaja jala kõrguselt püstloodis alla paljale kivipõhjale. John Thornton istus üsna veere ligidal, Buck ta õla kõrval. Meest haaras meeletu mõte ning ta palus Hansu ja Pete'i tähele panna, kuidas ta ühe katse teeb.

«Hüppa, Buck!» käskis ta koera ja näitas käega kuristiku poole. Järgmisel hetkel maadles ta Buckiga otse kuristiku serval ning alles Hans ja Pete suutsid nad mõlemad hädaohust eemale tirida.

«Jube,» ütles Pete, kui. kõik oli möödas ja nad kõnevõime tagasi said.

Thornton raputas pead. «Ei, see on suurepärane, aga ka kohutav. Teate, mõnikord ajab ta mulle hirmu peale.»

«Ei taha ma selle mehe nahas olla, kes sinu vastu kätt peaks tõstma, kui tema on lähedal,» kuulutas Pete peaga Bucki poole näidates.

«Jumala eest,» kinnitas Hans omalt poolt, «mina kah mitte.»

Veel enne kui aasta lõpule jõudis, läksid Pete'i kartused Circle'i linnas täide. Must Burton, õel ja kuritahtlik mees, noris baaris ühe uustulnukaga tüli ning Thornton astus head soovides vahele. Buck lamas, nagu tal kombeks, nurgas maas, pea käppadel, ja jälgis oma isanda iga liigutust. Ilma hoiatamata virutas Burton rahusobitajale rusikaga. Thornton paisati hooga eemale ja jäi jalule ainult seetõttu, et suutis letiservast kinni kahmata.

Pealtvaatajad kuulsid häälitsust, mis ei olnud ei hauga-tus ega lorin, vaid sarnanes kõige rohkem möirgega, ja nägid, kuidas Buck põrandalt õhku, Burtoni kõri suunas sööstis. Mees päästis oma elu sellega, et käe vaistlikult

62

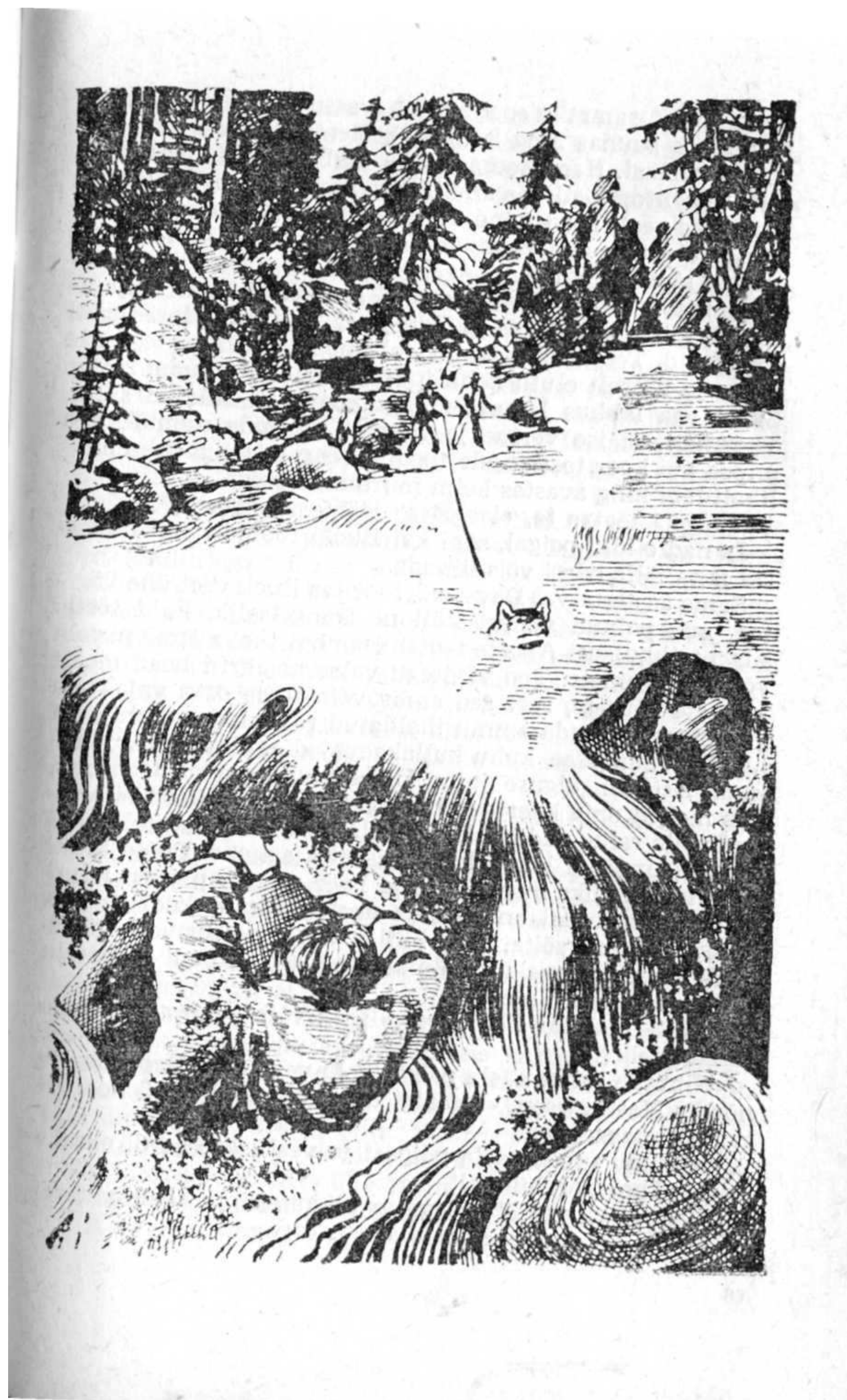
näo ette tõstis, kuid prantsatas ikkagi tagurpidi põrandale, Buck peal. Buck laskis hambad käsivarre lihast lahti ja ründas uuesti kõri. Seekord suutis mees end ainult osaliselt kaitsta ja kõri kisti tal lõhki. Siis tormas rahvas vahele ja Buck kihutati minema. Ent sellal kui arst verejooksu sulges, hiilis peni metsikult lõrisedes kõrtsi ümber ja püüdis meeste vahelt sisse tungida, ning ainult vaenulike kaigaste rivi sundis teda taganema. Sealsamas kokkukutsutud «kaevurite kohus» tuli otsusele, et koeral oli kallaletungiks küllalt põhjust, ja ta mõisteti õigeks. Tollest päevast alates sai Buck kuulsaks ja ta nimi tuntuks igas laagris Alaskas.

Hiljem, sama aasta sügisel, päästis ta John Thorntoni elu hoopis teisel viisil. Kolm kompanjoni laskusid Neljakümne Miili jõel pika kitsa paadiga läbi raske kärestiku-rikka lõigu. Hans ja Pete liikusid kallast pidi ühe puu juurest teise juurde ning hoidsid paati peenikese kanepiköie abil tagasi, Thornton aga oli paadis, aitas seda ridvaga allavett ja

hõikas kaldale juhatusi. Murelikult ja rahutult käis Buck paadiga kõrvu, pilk ärapöördumatult isandal.

Ühes eriti halvas kohas, kus veega vaevalt kaetud kaljurahnud kaugele jõkke ulatusid, andis Hans nööri järele, ja kui Thornton paati ridvaga vooluvette tõukas, jooksis ta kallast mööda edasi, nööriots peos, et sõiduriista hoogu peatada, kui see kaljudest mööda on saanud. Paat möö-duski kaljudest ja lendas allavett nii kiiresti nagu vesi veskirattale. Hans pidurdas paati nööri abil, ent tegi seda liiga äkitselt. Paat paiskus ümber ja jooksis, põhi püsti, kaldale. Thornton aga lendas lihtsalt vette ja vool viis teda alla kärestiku kõige hullema osa poole, kohutavasse veemöllu, kus ükski ujuja poleks hinge jäänud.

Buck hüppas otsekohe jõkke ja jõudis kolmesaja jardi kaugusel metsikute veepööriste keskel summiva Thornto-nini. Kui koer tundis, et mees tal sabast kinni haaras, pöördus ta ringi ja hakkas kõige oma vägilasejõuga kalda poole ujuma. Kuid kaldale lähenesid nad aeglaselt, allavett aga liikusid imekiiresti. Eestpoolt kostis kurjakuulutavat mürinat — sealt, kus metsik vool veel metsikumaks muutus ning lõpuks jugadeks ja piiskadeks peksti vastu kaljuhambaid, mis veest välja ulatusid nagu päratu kammi piid. Veeneel oli viimase järsu languse ees kohutav ja Thornton teadis, et kaldale pääsemine on võimatu. Ta kisti raevukalt üle ühe kalju, muljuti üle teise ja põrkas hirmsa

3

jõuga vastu kolmandat. Seal laskis ta Bueki lahti, kahmas mõlema käega kalju libedast tipust ja hüüdis üle mässava vee mürina:

«Mine, Buck! Mine!»

Buck ei suutnud voolule vastu panna ja teda kanti pärivett edasi, ta rabeles mis jaksas, kuid tagasi ujuda oli võimatu. Kui ta kuulis Thorntonit käsku kordavat, upitas ta ennast poolenisti veest välja, sirutas pea kõrgele nagu hüvastijätuks ning pöördus siis kuulekalt kalda suunas. Ta ujus võimsalt, ja just selles kohas, kus ujumine võimatuks muutus ning hukatus algas, tirisid Pete ja Hans ta kaldale.

Mehed teadsid, et niisuguses tugevas voolus suudab inimene libeda kalju külge klammerduda ainult mõneks minutiks, ja nad jooksid nii kiiresti kui suutsid kallast pidi tükk maad Thorntonist ülespoole. Nööri, millega nad olid paati pidurdanud, sidusid nad ümber Bucki kaela ja õlgade, pidades silmas, et see teda pooma ega ujumisel takistama

ei hakkaks, ning lasksid koera vette. Buck hakkas vahvasti ujuma, kuid mitte kõige otsemat teed jõe keskele. Oma viga märkas ta liiga hilja, kui jõudis Thorn-toni kohale ja vool ta vaevalt viie-kuue tõmbe kauguselt mehest mööda kandis.

Hans sikutas sedamaid nöörist, nagu oleks Buck paat. Nöör kiskus koera ümber kokku, nii et loom vee alla vajus, ja vee alla ta jäigi, seni kui ta vastu kallast põrkas ja veest välja tõmmati. Buck oli peaaegu uppunud, kuid Hans ja Pete viskusid talle peale ning ajasid talle hinge sisse ja vee temast välja. Koer tõusis vaarudes jalule ja langes uuesti maha. Kaldale kandus nõrgalt Thorntoni hääle kaja, ja kuigi mehed ühestki sõnast aru ei saanud, mõistsid nad, et teisel on viimane häda käes. Buckile mõjus isanda hääl otsekui elekrilöök. Ta hüppas püsti ja jooksis enne mehi kallast mööda kohale, kust ta ennist vette oli läinud.

Jälle kinnitati nöör koerale ümber ja lasti ta vette, jälle hakkas Buck ujuma ning nüüd otsejoones ristivoolu. Üks kord oli ta juba valearvestuse teinud, teist korda ei tohtinud enam eksida. Hans andis nööri järele, aga ei lasknud liiga lõdvaks, ja Pete pidas hoolt, et see keerdu ei läheks. Buck ujus edasi, kuni oli ühel joonel Thorntoniga, siis pöördus, ja vool kandis ta kiirrongi kiirusega mehe poole. Thornton nägi koera tulemas, ja kui Buck kogu voolu

64

jõuga nagu rammimispalk tema vastu paiskus, küünita? ta päästja suunas ning kahmas mõlema käega koera karvasest kaelast. Hans keeras nööri ümber puutüve ja Buck ning Thornton kisti vee alla. Poollämbunult-pooiuppunult, kord üks peal, kord teine, lohistati nad mööda kivist jõepõhja, üle teravate rahnude ja kaljunukkide hulk maad allpool lõpuks kaldale.

Thornton tuli meelemärkusele, lamades kõhuli ajupuu-rondil, mille peal Hans ja Pete teda ägedasti edasi-tagasi õõtsutasid. Tema esimene pilk oli määratud Buckile, kelle lõdva ja ilmselt elutu keha juures Nig end ulguma sättis. Skeet aga lakkus lamaja märga koonu ja suletud silmi. Thornton oli ise verine ja rängalt muljuda saanud, aga niipea kui koer teadvusele toodi, katsus ta tema keha hoolikalt läbi ning avastas kolm murdunud roiet.

«Selge,» teatas ta, «laagrisse jääme siiasamasse.»

Ja nad olidki paigal, seni kui Bucki roided kinni kasvasid ja ta jälle edasi võis liikuda.

Sama aasta talvel Dawsonis sooritas Buck veel ühe vägiteo, mis polnud vahest küll nii kangelaslik, kuid tõstis siiski ta kuulsust Alaska tootemisambal veel mitme pügala võrra kõrgemale. Too vägitegu valmistas eriti head meelt kolmele sõbrale, sest see andis võimaluse osta vajalikku varustust ja asuda ammu ihaldatud rännakule puutumata idapiirkondadesse, kuhu kullakaevajad ei olnud veel jõudnud. Asi sai alguse jutuajamisest «Eldorado» trahteris, kus mehed oma koertega hooplesid. Bucki rekord ei andnud neile rahu, nad hakkasid selle kallal norima ja Thornton oli sunnitud koera kaitseks välja astuma. Poole tunni pärast väitis üks mees, et tema koer suudab paigast nihutada kelgu, millel on viiesaja naela raskune koorem ', ja sellega minema sõita, teine kiitles, et tema koer veab vähemalt kuussada naela 2, kolmas hindas oma peni veojõudu seitsmesajale naelale 3.

«Häh!» põlastas Thornton. «Buck võib paigast nihutadt tuhat naela 4.»

«Nihutab tuhat naela paigast? Ja veab sada jardi edasi? nõudis Matthewson, «kullaaugu kuningas», kes oli hoobel nud seitsmesajaga.

«Nihutab tuhat naela paigast ja veab sada jardi edasi, vastas Thornton külmalt.

«Hüva,» lausus Matthewson pikkamisi ja rõhukalt, ni

12 3 4 Vastavalt umbes 227, 272, 318 ja 454 kg.

66

et kõik võisid kuulda, «vean tuhande dollari peale kihla, et ta seda ei suuda. Siin nad on.» Seda öeldes viskas ta suitsuvorstisuuruse kullakoti letile.

Keegi ei kõnelnud. Thorntoni kelkiv väljakutse — kui seda võis väljakutseks pidada — oli vastu võetud. Thornton tundis, kuidas tal kuum veri näkku tulvas. Läbematu keel oli talle vembu mänginud. Ta ei teadnud, kas Buck suudab vedada tuhandet naela. Ligemale pool tonni! Koorma koletu kaal kohutas teda. Tal oli suur usk Bucki jõusse ja ta oli sageli mõelnud, et Buck on suuteline säherdust koormat vedama, kuid kunagi polnud ta arvestanud võimalust, et peab seda tõestama meestehulgale, kes seisis praegu sõnatus ootuses, silmi temalt pööramata. Peale selle ei olnud tal tuhandet dollarit; ka ei olnud seda Hansul ega Pete'il.

«Mul seisab just väljas kelk, millel on kakskümmend viiekümnenaelast jahukotti,» jätkas Matthewson julma järjekindlusega, «nii et selle taha asi seisma ei jää.»

Thornton ei vastanud. Ta ei teadnud, mida öelda. Ta äraolev pilk libises näolt näole nagu inimesel, kes on kaotanud mõtlemisvõime ning otsib mingit pidepunkti, et seda tagasi saada. Thorntoni pilk jäi pidama «mammutkunin-gas» Jim O'Brienil, kunagisel kaaslasel. Vana sõbra nägemine oli nagu märguandeks ning ilmselt õhutas Thorn-tonit tegema seda, mida ta muidu uneski poleks söandanud.

«Saad sa mulle laenata tuhat dollarit?» küsis ta peaaegu sosinal.

«Muidugi,» vastas O'Brien ning viskas pungil täis koti-kese mütsti Matthewsoni oma kõrvale. «Kuigi ma suurt ei usu, John, et peni sellega hakkama saab.»

«Eldorado» külalised valgusid tänavale katset pealt vaatama. Lauad jäid tühjaks, kaardijagajad ja pangapida-jadki tulid välja, et näha, millega kihlvedu lõpeb, ja ka isekeskis käed lüüa. Kelgu ümber, parajal kaugusel, tungles sõõris mitusada karusnahkseis kasukais ja käpikuis loeest. Matthewsoni kelk, millel koormaks tuhat naela jahu, oli juba paar tundi paigal seisnud ning tugeva pakasega (kuuskümmend kraadi alla nulli ') olid jalased tihkeks tambitud lume külge kõvasti kinni külmunud. Mehed sõlmisid kihlvedusid kaks ühe vastu, et Buck ei suuda koormat kohalt liigutada. Tõusis vaidlus, kuidas tõlgitseda väl-

S. o. umbes —51° C.

67

jendust «paigast nihutada». O'Brien väitis, et Thorntonil olevat õigus kelgujalased lahti lüüa, nii et Buckil oleks tulnud kelk tõepoolest ainult liikuma tõmmata. Matthew-son omakorda kinnitas, väljend tähendavat seda, et koeral enesel tuleb ka jalased lume jäätunud haardest lahti murda. Enamik mehi, kes olid kihlveo sõlmimise juures olnud, otsustasid asja Matthewsoni kasuks, ja juba tõusid summad kolm ühe vastu Bucki kahjuks.

Niisugust pakkumist ei võtnud keegi vastu. Mitte üks hing ei uskunud, et koer sellise vägitükiga hakkama saab. Thorntonil oli süda kahtlusest raske olnud, kui teda ahvatleti kihla vedama, nüüd aga, kui ta vaatas konkreetset fakti, kelku ennast, millel tavaline kümnest koerast koosnev rakend ees, tundus ülesanne veelgi võimatum.

Matthewson võidutses.

«Kolm ühe vastu!» kuulutas ta. «Selle arvestusega panen veel ühe tuhande juurde, Thornton. Mis te selle peale kostate?»

Thorntoni kahtlus oli näost näha, kuid ta võitlusind oli ärganud — võitlusind, mis ei pane võiduväljavaateid mikski, mis ei tunnista võimatut ja mis on kurt kõigele peale lahingukära. Ta kutsus Hansu ja Pete'i enda juurde. Nende kaukad olid kõhnad ja kolme peale suutsid sõbrad kokku kraapida ainult kakssada dollarit. Majanduslikus mõõnaseisus oli see kogu nende varandus, ent ikkagi panid nad selle kõhklemata Matthewsoni kuuesaja kõrvale.

Kümnekoeraline rakend võeti kelgu eest lahti ja Buck oma trengidega pandi asemele. Ka teda oli nakatanud ärevus ja ta tundis, et peab mingil viisil John Thorntonile suure teene osutama. Koera tore väljanägemine kutsus esile imetlusümina. Buck oli suurepärases vormis, tal polnud ühtegi untsi ülearust liha, ja need sada viiskümmend naela, mis ta kaalus, olid sada viiskümmend naela visadust ning tarmu. Ta kohev

kasukas läikis kui siid. Isegi praegu, puhkeasendis, oli ta turi pooleldi turris ja näis iga liigutusega kerkivat, otsekui oleks viimane kui karv ta seljas jõuküllusest omaette elama ja liikuma hakanud. Lai rind ja rasked esijalad olid ainult kooskõlas muu kehaga, kus naha all paistsid võimsad lihasemügarad. Mehed katsusid ta muskleid ja kuulutasid, et need on kõvad kui raud, ning panused langesid kahele ühe vastu.

«Jessake, söör! Jessake, söör!» kogeles üks kõige uuema dünastia liige, üks Kuradikalda «kuningatest». «Pakun

68

teile tema eest kaheksasada, söör; enne katset, söör! Kaheksasada tema eest, nagu ta seal seisab.» Thornton raputas pead ja astus Bucki kõrvale. «Peate temast kaugemale seisma,» protesteeris Matthewson. «Aus mäng — plats olgu puhas.»

Meestehulk jäi vait; oli kuulda ainult mängijate hääli, kes pakkusid asjatult kihlvedu kaks ühe vastu. Kõik pidasid Bucki küll võrratuks loomaks, kuid kakskümmend viiekümnenaelast jahukotti oli nende silmis liiga suur laadung ja nad ei riskinud oma kukrusuud paotada.

Thornton põlvitas Bucki kõrvale. Ta võttis koera pea pihkude vahele ja surus oma põse tema põse vastu. Ta ei õõtsutanud Bucki, nagu tal tavaliselt mängides kombeks, ega pomisenud mahedalt õrnu vandesõnu, vaid lihtsalt sosistas loomale kõrva. «Kui sa mind armastad, Buck. Kui sa mind armastad!» oli see, mis ta sosistas. Buck vingus allasurutud innust.

Rahvajõuk jälgis neid uudishimuga. Asi läks õige salapäraseks. See paistis olevat justkui mingi nõidumine. Kui Thornton püsti tõusis, haaras Buck ta käpiku oma lõugade vahele, surus hambad kõvasti vastamisi ning laskis siis käe pikkamisi ja vastumeelselt vabaks. See oli vastus, mitte sõnade, vaid armastuse keeles. Thornton astus tükike maad tahapoole.

«Noh, Buck,» ütles ta ainult.

Buck tõmbas veorihmad pingule ja laskis need siis mõne tolli võrra tagasi. Nii oli ta õppinud.

«Kalla!» kaikus Thorntoni hääl pinevas vaikuses.

Buck pööras paremale ja ajas end sööstuga sirgu, nii et trengid pingule tõmbusid, ning rakendas oma sada viiskümmend naela ühe ropsuga tööle. Koorem võbises ning kelgu j alaste alt kostis kõva riginat.

«Keera!» käsutas Thornton.

Buck kordas manöövrit, seekord vasakule. Riginast sai raksumine, kelk pöördus ja jalased libisesid kriiksudes paari tolli võrra küljele. Kelk oli lahti murtud. Mehed hoidsid erutusest hinge kinni, ise suures põnevuses seda märkamata.

«Ja — nõõh!»

Thorntoni käsklus raksatas kui püstolipauk. Buck viskus ettepoole ja tõmbas trengid naginal pingule. Kogu ta keha oli koondunud kohutavaks pingutuseks, lihased väänlesid ja mügardusid siidise kasuka all kui elusolendid.

69

Looma lai rind puudutas peaaegu lund, ta ettesirutatud pea oli madalal maas, jalad aga siblisid meeleheitlikult ja küüned kriipisid kõvaks tambitud lumme kõrvutisi vagusid. Kelk kõikus ja värises, nihkus juba peaaegu paigast. Bucki jalg libastus ja keegi meestest oigas valjusti. Siis hakkas kelk just nagu tillukeste jõnksude kaupa edasi liikuma ning päris seisma ta enam ei jäänudki. Pool tolli... toll. . . kaks tolli. . . Jõnksatused jäid märgatavalt väiksemaks ja kadusid hoopis, kelk sai hoo sisse ning libises ühtlaselt edasi.

Mehed ahmisid õhku ja hakkasid jälle korrapäraselt hingama, märkamata, et olid vahepeal hinge kinni hoidnud. Thornton jooksis kelgu taga ja ergutas Bucki lühikeste reibaste hõigetega. Maa oli ära mõõdetud, ja kui koer lähenes puuriidale, mis tähistas saja jardi lõppu, tõusis kiiduhüüete kõma, mis paisus lausa tormiks, kui kelk riidast möödas oli ja loom käskluse peale seisma jäi. Kõik olid justkui arust ära, isegi

Matthewson. Mütsid ja labakud lendasid õhku. Mehed surusid käsi, ükskõik kes kellel, ja ülekeeva rõõmu avaldused sulasid seosetuks lärmiks.

Thornton aga laskus Bucki kõrvale põlvili. Pea vastu pead, õõtsutas ta teda edasi-tagasi, ja ligirutanud kuulsid teda Bucki kiruvat. Mees kirus koera kaua ja kuumalt, õrnalt ja armastusega.

«Jessake, söör! Jessake, söör!» pobises Kuradikalda «kuningas». «Annan teile tema eest tuhat, söör, terve tuhande, söör . . . tuhat kakssada, kuulete!»

Thornton tõusis püsti. Ta silmad olid märjad. Pisarad voolasid varjamata mööda põski.

«Ei, söör,» lausus ta Kuradikalda «kuningale». «Ei, söör. Võite põrgu sõita, söör. See on kõik, mis ma teile võin vastata.»

Buck haaras Thorntoni käe hammaste vahele. Thornton õõtsutas teda edasi-tagasi. Just nagu kokkuräägitult tõmbusid pealtvaatajad aupaklikku kaugusse ega söandanud enam neid kahte segada.

VII peatükk KUTSE

Kui Buck John Thorntonile viie minutiga tuhat kuussada dollarit teenis, võimaldas ta sellega oma peremehel tasuda mõned võlad ning rännata koos kaaslastega itta muinasjutulist unustatud kullakaevandust otsima, millest jutustav legend oli niisama vana kui maa enda ajalugu. Paljud olid seda otsinud, vähesed kätte leidnud, ning üsna mitmed ei olnud otsimisretkelt üldse tagasi tulnud. Unustatud kaevandust ümbritses salapärasus ja terve hulk tragöödiaid. Keegi ei teadnud, kes oli esmaavastaja. Tolle meheni ei ulatunud tagasi ka kõige vanemad pärimused. Algusest peale olevat seal vana hütilobudik seisnud. Surivoodil olid mehed vandunud, et on olemas nii hurtsik kui ka kaevandus, mille asupaika hütt tähistavat, ning kinnitanud oma tunnistust kullakamakatega, mis ületanud suuruselt kõik mujalt põhjamaalt leitud tükid.

Kuid elavate seas ei olnud ühtegi, kes sellest varakambrist saaki oleks saanud, ja surnud olid surnud. Sellepärast võtsid John Thornton ja Pete ning Hans koos Bucki ja veel kuue koeraga jalge alla tundmatu tee itta, et jõuda sinna, kus hulka niisama tublisid mehi ja koeri oli tabanud ebaõnn. Nad sõitsid seitsekümmend miili Yukonit pidi üles, keerasid vasakule Stewarti jõele, möödusid Mayost ja McQuestionist ning läksid ikka edasi, kuni Stewart muutus kitsukeseks ojaks, mis lookles mandri selgroogu tähistavate mäetippude vahel.

John Thornton ei nõudnud palju ei inimestelt ega looduselt. Ürgmaad ta ei kartnud. Peotäis soola ja püss kaasas, võis ta minna sügavasse laande ning elada, kus iganes meeldis, ja nii kaua kui süda soovis. Tal ei olnud ruttu, nagu ei ole ruttu indiaanlastel, ja ta püüdis endale lõunasöögi päevateekonna jooksul; kui see tal aga korda ei läinud, nagu vahel indiaanlastelgi, rändas ta edasi kindlas teadmises, et varem või hiljem ta ikka oma kõhutäiele satub. Nii oli sellel suurel rännakul itta peatoiduseks värske liha, koormaks kelgul peamiselt laskemoon ja tööriistad, ning tegevuskava tehtud piiramata aja peale.

Selline küttimine, kalastamine ja sihitu hulkumine mööda võõraid paiku valmistas Buckile ääretut rõõmu. Mõnikord rändasid nad nädalate kaupa päev päeva kõrval

pidevalt edasi, siis olid jälle mitu nädalat järjest siin-seal laagris, kusjuures koerad logelesid niisama, mehed aga põletasid auke külmunud porri ja kruusa ning pesid tule paistel läbi lugematuid uhtmispannitäisi kaldapinnast. Vahel olid nad näljas, vahel päris priiskasid ja prassisid, olenevalt ulukite hulgast ja jahiõnnest. Saabus suvi ning koerad ja mehed kandsid pampe seljas, sõitsid parvedega üle siniste mägijärvede ning jalalt langetatud puude tüvedest tahutud sihvakate paatidega piki tundmatuid jõgesid üles või alla.

Kuud tulid ja läksid, ning rändurid tiirutasid sinna-tänna mööda kaardile kandmata avarusi, kus ei elanud ühtegi inimest, aga kus neid siiski kord oli olnud, kui jutt unustatud hurtsikust tõele vastas. Nad ronisid suviste tuiskude käes üle veelahkmete, lõdisesid kesköise päikese all paljastel mäekülgedel metsapiiri ja igilume vahel, laskusid suvesoojadesse orgudesse, kus surus parvedena sääski ja kärbseid, ning korjasid jääliustike varjus maasikaid ja lilli, nii küpseid ja kirevaid, nagu oleksid nad pärit lõunamaalt. Sama aasta sügisel liikusid nad läbi kummalise järvedemaa, kurva ja vaikse, kus oli pesitsenud jahilinde, aga kus nüüd ei olnud enam mingit elu ega jälgegi sellest. Seal lõõtsusid ainult külmad tuuled, varjulisemates soppides tekkis juba jääd ning lained vir-dasid raskemeelselt vastu kõledaid kaldaid.

Veel teisegi talve rändasid nad varem siinmail käinud meeste umbekasvanud jälgedes. Kord sattusid nad rajale, mida märkisid täkked laanepüüdel; see oli väga vana rada, ja unustatud hurtsik tundus olevat üsna ligidal. Kuid rada, millel ei olnud õiget algust, ei viinud mitte kuhugi ning jäi mõistatuseks, nagu jäi mõistatuseks ka inimene, kes selle oli märkinud, ja põhjus, miks ta seda oli teinud. Üks teine kord sattusid nad ajahambast puretud jahiosmi-kule, ning pehkinud tekiräbalate seast leidis John Thorn-ton pikaraudse tulelukuga püssi. Ta tundis selles ära Hudsoni Lahe Kompanii relva nendest aegadest, kui alles hakati loodesse rändama ja kui säherduse laskeriista eest tuli anda sellesama püssi kõrgune virn tihedasti kokkusurutud kopranabku. Aga see oli ka kõik — ei ühtegi muud märki mehest, kes kunagi ammu selle jahionni oli ehitanud ja püssi tekkide vahele peitnud.

Taas tuli kevad, ja nende pikki rännakuid kroonis mitte unustatud hüti, vaid rikka madala uhtmaa leidmine avaras

orus, kus kuld jäi uhtmispanni põhjale nagu kollane või. Edasi nad enam ei otsinud. Iga tööpäevaga teenisid nad tuhandeid dollareid puhta kullaliiva ja -kamakate näol, ning nad töötasid iga päev. Kuld pandi põdranahast kottidesse, igaühte viiskümmend naela, ja kotivirn kerkis kuuseokstest onni kõrval otsekui küttepuude riit. Mehed töötasid nagu vägilased, päevad lendasid päevade kannul nagu unenäos ja aardehunnik muudkui kasvas.

Koertel ei tulnud midagi rohkemat teha kui vedada aeg-ajalt liha, mida Thornton tappis, ja Buck veetis pikki tunde tule ääres meeliskledes. Nüüd, kus ei olnud tarvis tööd teha, viirastus lühikeste jalgadega karvane mees talle sagedamini, ja tihtipeale kõmpis tulle vahtiv Buck tema kannul tolles teises maailmas, mida ta mäletas.

Kõige iseloomulikum sellele teisele maailmale paistis olevat hirm. Jälgides toda karvast meest tule ääres kükakil magamas, pea põlvede vahel ja käed pea peal kõvasti koos, nägi Buck, et ta magas rahutult, võpatas sageli ja ärkas, piilus kartlikult pimedusse ning viskas rohkem puid lõkkesse. Kui nad kõndisid mere kaldal, kus karvane mees korjas karploomi ja neid kohe korjates sõi, uitasid ta silmad rahutult ringi, et avastada peidetud ohtu, ning jalad olid tal kogu aeg valmis tuulekiirul punuma pistma, kui ta midagi säärast oleks märganud. Käratult hiilisid nad läbi metsa, Buck karvase mehe kannul, ja nad mõlemad olid väga valvsad ning tähelepanelikud, mõlemal kõrvad kikkis ja sõõrmed võbelemas, sest too mees kuulis ja haistis niisama hästi kui Buck. Karvane mees võis hüpata puude otsa ning liikuda seal edasi niisama kiiresti kui mööda maad, viibutades ennast oksalt oksale, mille vahemaaks vahel kümmekond jalga; ühest oksast lahti lastes ja teisest kinni haarates ei kukkunud ta kordagi ega haaranud oksast mööda. Igatahes näis ta end puude otsas niisama koduselt tundvat kui maapinnal, ja Buckil oli meeles öid, mil ta oli valvanud puu all, mille otsas karvane mees okstest kõvasti kinni hoides magas.

Lähedases seoses nägemusega karvasest mehest oli ka kutse, mis ikka metsapõuest kostis. Seda kutset kuuldes valdas koera suur rahutus ja kummalised ihad. See täitis teda ebamäärase magusa rõõmuga ja ta tajus pöörast igatsust ning tungi millegi järele, millele

ta ei osanud nime anda. Mõnikord järgnes ta sellele kutsele metsa, otsis seda nagu mõnd käegakatsutavat asja, haukudes sealjuures

73

õrnalt või väljakutsuvalt, nagu tal tuju juhtus olema. Ta surus koonu jahedasse metsaalusesse samblasse või musta mulda, kust kasvas pikk rohi, ning norsatas rõõmust rammusa maa lõhnu tundes. Teinekord lümitas ta tundide kaupa justkui ennast varjates mahalangenud puude seene-tanud tüvede taga, silmad pärani ja kõrvad kikkis kõigele, mis ta ümber liikus ja häälitses. Võib-olla lootis ta niimoodi lamades seda kutset, mida ta ei mõistnud, ootamatult tabada. Kuid ta ei teadnud, mispärast ta seda kõike tegi. Ta lihtsalt pidi nii tegema ja ei arutlenud seejuures üldse.

Teda haarasid vastupandamatud ajed. Ta võis lesida laagris, tukkuda sooja päikese käes, kui korraga kerkis ta pea, kõrvad läksid pinevalt kuulatades kikki ja ta hüppas püsti ning tormas minema, edasi, ikka edasi, tundide kaupa läbi metsavõlvide ja üle välude, kus kasvasid tumedad rohupuhmad. Ta armastas joosta mööda kuivanud oja-sänge, roomata metsa all ning jälgida salamahti lindude elu. Ta võis terve päeva lamada metsaaluses võsastikus ja vaadata, kuidas tedred uhkeldades edasi-tagasi marssisid ning tiibadega põristasid. Eriti meeldis talle aga joosta suveööde hämuses videvikus, kuulata unise metsa tasast üminat, lugeda märke ja hääli, nagu inimesed loevad raamatut, ning otsida seda salapärast midagi, mis teda kutsus — kutsus, kui ta oli ärkvel või magas, kutsus teda kogu aeg.

Ühel ööl hüppas Buck võpatades unest, silmad põlemas, sõõrmed võbelemas, ning turi tõusis tal lainetades turri. Metsast kostis kutse (õigemini üks toon sellest, sest kutse koosnes paljudest toonidest), nii selge ja kindlakujuline nagu ei kunagi varem. See oli venitatud ulgumine, mis sarnanes ja ometi ei sarnanenud eskimokoera häälitsusega Buck tundis selle kohe ära, see tundus talle tuttav nagu ammu kuuldud hääl. Paari hüppega lahkus ta magavast laagrist ning kihutas vaikselt ja kiiresti läbi metsa. Ulgumisele lähenedes aeglustas ta sammu, igas liigutuses ettevaatus, kuni jõudis väikesele välule puude keskel ja nägi seal istumas suurt kõhna hunti, koon taeva poole püsti.

Buck ei olnud vähimatki kära teinud, ometi lõpetas hunt ulgumise ning püüdis võõra ligiolekut aistida. Buck astus lagedale, harjumatu hoolega jalga jala ette tõstes, ise poo-leldi küürus, keha pingul, saba sirge ja jäik. Iga liigutusega väljendas ta ähvardust, aga pakkus ka ühtlasi sõp-

74

rust. See oli relvastatud vaherahu, mis iseloomustab kiskjate kohtumist. Kuid hunt pistis teda nähes põgenema. Buck järgnes talle tormakate hüpetega, täis meeletut iha teist kätte saada. Kuivanud ojasängis, kus tuulemurd teed tõkestas, ajas ta hundi ummikusse. Hunt pöörles tagajalgadel nagu Joe ja üldse kõik nurkasurutud eskimo-koerad, lõrises, turritas turja ning laksutas loginal hambaid.

Buck ei rünnanud, vaid tiirutas niisama hundi ümber ja tegi sõbralikke lähenemiskatseid. Hunt oli umbusklik, ta kartis Bucki, sest Buck oli temast kolm korda kogukam ja tema pea ulatus vaevalt Buoki õlani. Ta varitses sobivat juhust ja sööstis minema ning jaht algas uuesti. Ikka ja jälle suruti ta nurka ning piiramine kordus. Hunt oli viletsas seisukorras, muidu ei oleks Buck talle nii kergesti järele jõudnud. Ta jooksis seni, kuni Bucki pea ta külje kõrvale jõudis, siis pöördus kaitsesse, et esimesel võima-lusel jälle minema lipata.

Lõpuks kroonis Bucki püsivust edu: hunt nägi, et midagi halba ei kavatseta, ja soostus teise koonu nuhutama. Nad seadsid sisse sõbralikud suhted ning hakkasid metsloomade närvilisel ja poolarglikul moel mängima, mis jätab mulje, nagu ei olekski nad metsikud. Huilanud veidi aega, pistis hunt pikkade hüpetega jooksma: oli ilmne, et ta kavatses kuskile minna. Ta tegi Buckile selgeks, et ka tema peab kaasa tulema, ning nad jooksid külg külje kõrval läbi tiheda hämaruse, mööda kuiva ojasängi üles kurusse, kust oja alguse sai, ja edasi üle palja mäenuki, mis oli veelahkmeks.

Vastasnõlvast laskusid nad alla tasasele maale, kus laiusid suured metsad ja voolas palju jõgesid, ning läbi nende metsade jooksid nad tund tunni järel ühtesoodu edasi, sellal kui päike aina kõrgemale tõusis ja ilm soojemaks läks. Buck oli pööraselt rõõmus. Ta teadis, et saab viimaks ometi kutsele vastata, et jookseb oma metsiku venna kõrval just sinna, kust kutse kindlasti tuli. Teda erutas iidsete mälestuste tulv, nii nagu teda vanasti oli erutanud see tegelikkus, mida need mälestused peegeldasid. Ta oli teinud sedasama kunagi varem, tolles teises, ähmaselt meenuvas maailmas, ja nüüd tegi ta seda jälle — jooksis vabana vabas looduses, tallamata maa jalge all ja ääretu taevas pea kohal.

Nad peatusid vuliseva jõekese ääres, et juua, ja peatudes tuli Buckile John Thornton meelde. Koer istus maha.

75

Hunt hakkas jälle jooksma sinnapoole, kust kutse kindlasti kostis, pöördus siis Bucki juurde tagasi, nuuskis tema koonu ja püüdis teda igati justkui julgustada. Kuid Buck pöördus ringi ja hakkas tuldud teed mööda pikkamisi tagasi sörkima. Tubli tunni jooksis metsik vend ta kõrval ja kiunus tasakesi. Siis istus ta maha, tõstis koonu püsti ja hakkas ulguma. See kaeblik hala muutus oma teed- jätkava Bucki kõrvus järjest nõrgemaks, kuni hääbus hoopis.

John Thornton sõi parajasti lõunat, kui Buck laagrisse tormas ja oma armastuse meeletuses mehe najale kargas, ta pikali lükkas ja kõige nelja jalaga talle otsa ronis, ta nägu lakkus ning kätt hammustas, üldse «kõiksugu tola-tempe tegi», nagu John Thornton selle kohta ütles, ise koera edasi-tagasi õõtsutades ja hellitavalt kirudes.

Tervelt kaks päeva ja ööd ei lahkunud Buck laagrist ega lasknud Thorntonit silmist. Ta seiras teda töö ajal, puuris meest pilguga, kui too sõi, jälgis teda, kui ta õhtul tekkide vahele ronis ja hommikul sealt jälle tõusis. Kuid kahe päeva pärast hakkas kutse laanest kostma käskiva-malt kui varem. Bucki rahutus tuli tagasi, teda kiusasid mälestused metsikust vennast, kaunist maast teisel pool veelahet ning jooksmisest külg külje kõrval läbi suurte laante. Ta hakkas jälle metsas hulkuma, ent metsikut venda enam ei tulnud, ja kuigi ta kuulas ning valvas pikki öid, ei kuulnud ta enam kaeblikku hala.

Ta hakkas öösiti väljas magama ega tulnud vahel mitmel päeval laagri ligi. Kord jooksis ta üles mäkke allika juurde ning laskus teisele poole veelahet, jõgede ja metsade maale. Seal uitas ta terve nädala, otsides asjatult oma metsiku venna jälgi, tappes endale toitu ning liikudes kogu aeg pikkade kergete hüpetega, mis põrmugi ei väsita. Ta püüdis lõhesid laiast jõest, mis viis oma vee kuhugi kaugele merre. Tolle jõe ääres tappis ta ka suure musta karu, kelle moskiitod kalastamise ajal pimedaks olid torganud; möirates tormas pime loom läbi metsa, ühtaegu abitu ja kohutav. Võitlus tuli ikkagi ränk ning elustas Buckis viimasegi seni varjatuks jäänud metsikuse-raasu. Kaks päeva hiljem, kui ta oma jahisaagi juurde tagasi tuli ja leidis korjuse kallal kisklemas kümmekond kaljukassi, pillutas ta need laiali kui kõlkad. Põgenejatest jäid maha kaks, kes enam tülitsema ei tõusnud.

Bucki verejanu muutus tugevamaks kui eales varem. Ta oli tapja, kiskja, kes toitub elavatest loomadest, kes

77

üksinda, ilma abita, ainult omaenda tugevusele ja vaprusele lootes võidutseb vaenulikus ümbruses, kus ellu suudavad jääda ainult tugevad. Sel põhjusel hakkas ta enda üle suurt uhkust tundma, mis just nagu nakatas ka ta füüsilist olemust. Uhkus avaldus kõigis ta liigutustes, ilmnes igas mänglevas lihases, sellest kõneles selget keelt ta hoiak, ja mõistagi tegi see veel toredamaks ta toreda karvakasuka. Kui tal poleks olnud pruune laike koonul ja silmade ümber ega valget triipu rinnal, oleks teda vabalt võidud pidada hiiglasuureks hundiks, suuremaks selle tõu suurimatest. Bernhardiinist isalt oli ta pärinud kogukuse ja kaalu, lambakoerast ema oli aga sellele kogule ja kaalule kuju

andnud. Ta koon oli pikk hundi koon, ainult et see oli suurem kui ühelgi hundil, ja tema pea, ehkki veidi laiem, oli hundi pea massiivsemas mõõdus.

Tema kavalus oli hundi kavalus, metslooma kavalus, taip aga bernhardiini ja lambakoera oma. Koik see ja lisaks veel kogemused, mis olid saadud kõige metsikumas koolis, tegid Buckist niisama kohutava looma, nagu oli ükskõik milline metsi mööda luusiv kiskja. Lihasööjana, kelle toiduks vaid värske liha, oli ta praegu täies õitseeas, elu tõusuharjal, jõust ja vahvusest üle voolamas. Kui Thornton hellitavalt käe üle ta selja libistas, kostis nak-sumist ja raginat: kokkupuutel käega vabastas iga karv endas peituva laengu. Kõik Buckis, nii aju kui keha, iga närvikiud ja kude oli arenenud ülima täiuseni ja kõikide osade vahel valitses täielik tasakaal või tööjaotus. Välkkiirelt reageeris ta kõigele nähtule, häältele ja olukordadele, mis nõudsid tegutsemist. Nii kiire kui ka oli eskimo-koer kallale sööstma või rünnaku eest kõrvale põikama, oli Buck temast kaks korda kiirem. Nähes mõnd liigutust või kuuldes heli, reageeris ta sellele vähema ajaga, kui teisel koeral kulus üksnes kuulmiseks ja nägemiseks. Ta tajus, otsustas ja reageeris ühel ning samal hetkel. Tegelikult need kolm tegevust — tajumine, otsustus ja reagee-ring — küll järgnesid üksteisele, kuid ajavahemikud nende vahel olid Bucki puhul nii lõpmata väikesed, et kõik paistis toimuvat üheaegselt. Ta lihased pakatasid elujõust ja tegutsesid nagu terasvedrud. Elu voogas temas rõõmsalt ja küllaselt, nii et näis, nagu tahaks ta teda pelgast vaimustusest purustada ja üle kogu maailma laiali voolata.

«Teist säherdust koera pole iial olnud,» ütles John

Thornton ühel päeval kaaslastele, kui nad vaatasid, kuidas Buck laagrist minema marssis.

«Kui ta loodi, oli valuvorm puru kah,» sõnas Pete.

«Jumala eest! Justament minu mõte,» kinnitas Hans.

Nad nägid, kuidas ta laagrist minema marssis, kuid nad ei näinud seda silmapilkset ja kohutavat muutust, mis temaga toimus, niipea kui ta metsa varju jõudis. Seal ta enam ei marssinud. Otsekohe muutus ta metsloomaks, kes hiilib edasi vargsi, pehmel kõnnakul kui kass, vilksatavaks varjuks, kes ilmub ja kaob teiste varjude vahel. Ta oskas kasutada iga varjumisvõimalusi roomata kõhuli nagu madu ning maona saaki tabada ja tappa. Ta sai kätte pesal istuva rabakana, tappis magava jänese, napsas lennult väikesi vöötoravaid, kes hüppega sekundi võrra hil-. jaks olid jäänud. Tema jaoks ei olnud kalad külmumata võrendikes liiga kiired-ega tammisid kohendavad koprad küllalt kavalad. Ta ei tapnud lõbu pärast, vaid selleks, et süüa, kuid süüa eelistas ta seda, mida oli ise tapnud. Sellest tuli siis ka tema kalduvus luurata: näiteks meeldis talle oravatele ligi hiilida, ja kui nad tal juba niisama hästi kui käes olid, laskis ta surmahirmus kätsatavatel loomakestel puu otsa põgeneda.

Sügise saabudes ilmus suurel hulgal põtru, kes liikusid pikkamisi alla lõuna poole, et veeta talv madalamal, pakase eest paremini kaitstud orgudes. Buck oli juba murdnud ühe eksinud põdravasika, kuid ta ihkas suuremat saaki ja rängemat heitlust ning ühel heal päeval saigi, mida tahtis. Üle veelahkmeaheliku oli jõgede ja metsade maalt tulnud kahekümnepealine põdrakari, mida juhtis suur põdrapull. Et pull oli tigedas tujus ja üle kuue jala kõrge, oli ta nii kohutav vastane, kui Buck iganes oskas soovida. Pull kiigutas oma suuri kämblakujulisi sarvi, mis olid neljateistkümne haruga ja tipust tipuni seitse jalga laiad. Ta tillukestes silmades põles õel ning julm tuluke ja Bucki märgates möirgas ta raevuselt.

Põdrapulli külje seest, sealt, kus roided lõpevad, rip-nes noole suleline saba — sellepärast loom nii tige oligi. Juhituna vaistust, mis pärines ürgsetest jahiaegadest, Püüdis Buck pulli karjast ära lõigata. See ei olnud kerge ülesanne. Ta haukus ja hüples pulli ees just sellises kauguses, et teine ei ulatunud teda tabama ei oma suurte sarvede ega koledate sõrgadega, mis oleksid ainsa hoobiga koera eluküünla kustutanud. Kuna oli võimatu ähvardavatele

kihvadele selga pöörata ja edasi minna, haarasid pulli raevuhood. Säherdustel hetkedel ründas ta Bucki, kes põtra endale järele meelitades kavalasti tagasi tõmbus. Ent kui vana isapõder oli sel moel kaaslastest eraldatud, tungisid paar-kolm nooremat põdrapulli omakorda Buckile peale ja võimaldasid haavatud loomal jälle karjaga ühineda.

Metsikule loodusele on omane kannatlikkus — jonnakas, väsimatu, visa nagu elu ise —, mis hoiab ämblikku pikkade tundide vältel liikumatult oma võrgus, ussi rõngas ja pantrit varitsuspaigas. Eriti omane on see kannatlikkus olenditele, kes peavad jahti elavale toidule. Sellist kannatlikkust ilmutas ka Buck, kes klammerdus põdra-karja külge ja takistas selle liikumist, ärritas noori põdrapulle ja tegi muret suurte vasikatega emapõtradele, haavatud pulli ajas aga abitust raevust marru. Nii kestis see pool päeva. Bucki jätkus kõikjale, ta ründas karja igast küljest, tiirutas selle ümber kui ähvardav vihur, eemaldas oma ohvri kohe jälle kaaslastest, kui see vaevalt sai nendega ühineda, ja pani raskele proovile jälitatavate loomade kannatuse, mis on nagunii väiksem kui jälita-jail.

Kui päev õhtusse jõudis ja päike loodesse oma sängi vajus (pimedus oli jälle tagasi tulnud ja sügisööd juba kuus tundi pikad), astusid noored põdrapullid järjest vas-tumeelsemalt tuldud teed tagasi, ahistatud juhile abiks. Saabuv talv kihutas neid alla madalamatele tasandikele, nüüd aga näis, et nad ei suuda eluilmaski maha raputada seda väsimatut olevust, kes neid kogu aeg tagasi hoidis. Ent oht ei ähvardanud kogu karja või noori pulle. Nõuti ju ainult ühe karjaliikme elu, mis oli hoopis kõrvalisema tähtsusega kui nende enda elu, ja lõpuks olid nad nõus seda lõivu maksma.

Kui hämarduma hakkas, seisis vana põdrapull langetatud päi ja vaatas järele oma kaaslastele — emapõtradele, kellega koos ta oli elanud, vasikatele, keda sigitanud, pul-lidele, kelle üle valitsenud —, kui need kustuvas valguses kiirel sammul kaugenesid. Ta ei saanud neile järgneda, sest ta nina all hüppas too halastamatu kihvadega hirmutis ega lasknud tal minna. Põdrapull kaalus tubli kolmsada naela üle poole tonni, ta oli elanud pikka ning jõurikast elu, tulvil lahinguid ja heitlusi, ning nüüd lõpuks seisis ta silma ees surm — niisuguse looma kihvade läbi,

kelle pea ei küündinud isegi ta jämedate pahklike põlvedeni.

Buck ei lahkunud enam oma ohvri kõrvalt ei päeval ega öösel, ei andnud talle viivukski rahu, ei lasknud tal napsata puudelt lehti ega noortelt kaskedelt ja pajupõõ-sastelt võrseid. Ka ei andnud ta haavatud pullile võimalust kustutada põletavat janu ojaniredest, kust nad üle läksid. Meeleheitele aetud põder pistis vahel põgenema ja jooksis pikki maid maha. Niisugusel korral ei püüdnud Buck teda takistada, vaid lippas kerge sammuga ta kannul ja oli asjade käiguga rahul; kui põder paigal seisis, heitis ta maha, ent niipea kui ohver süüa või juua katsus, tungis talle tigedasti klähvides kallale.

Suur pea sarveokste all langes üha rohkem longu ning taaruv sörk muutus järjest jõuetumaks. Põder hakkas pikalt paigal seisma, nina vastu maad ja kõrvad lõdvalt lontis, ning Buckil oli rohkem aega endale vett otsida ja puhata. Säherdustel hetkedel, kui ta, punane keel suust väljas, lõõtsutades pilguga suurt pulli jälgis, tundus Buckile, et ümberringi on aset leidmas mingid muutused. Ta tajus siin uut liikumist. Koos põtradega olid siiamaile saabumas ka teised olevused. Mets ja jõgi ja õhk näisid lausa võbelevat nende ligiolekust. Teadet sellest ei võtnud Buck vastu mitte silmade, kõrvade ega nina kaudu, vaid mingi muu, palju peenema meele abil. Ta ei näinud ega kuulnud midagi uut, ent teadis, et maa oli kuidagi teistsugune, et liikvel olid võõrad olendid, ja ta otsustas asja uurida, kui käsiloleva toiminguga lõpule jõuab.

Neljanda päeva õhtul sai ta suure põdra lõpuks siruli. Terveks päevaks ja ööks jäi ta oma jahisaagi juurde, sõi ja magas vaheldumisi. Puhanud, värske ja tugev, suundus ta siis laagri ning John Thorntoni poole. Kartmata keerukal teel eksida, liikus ta pikkade

kergete hüpetega tund tunni järel edasi, läbi tundmatu maastiku otse kodu poole. Ta suunataju oleks inimese koos kompassiga kindlasti häbisse jätnud.

Mida rohkem ta edasi jõudis, seda selgemini tajus ta muutusi. Liikvel oli hoopis teistsugune elu kui suvel. Seda ei tajunud ta enam oma salapärase meele abil. Sellest kõnelesid linnud, sellest tsäksutasid oravad, sellest sosistas isegi tuul. Puhuti Buck peatus ja tõmbas pikalt sõõrmetesse värsket hommikuõhku, ning sellest luges ta välja sõnumi, mis sundis teda senisest suurema kiirusega edasi

lippama. Teda rõhus tunne, et õnnetus on tulemas, kui mitte juba juhtunud, ja ületanud viimase veelahkme, laskus ta alla orgu laagri poole õige ettevaatlikult.

Kolme miili kaugusel laagrist sattus ta värsketele jälgedele ning karvad ta kaelal tõusid lainetades turri. Jäljed viisid otse laagri ja John Thorntoni poole. Buck ruttas kiiresti ja vargsi edasi, iga erk pingul, ning hoomas arvukaid üksikasju, mis kõnelesid talle kogu loo, ehkki mitte päris lõpuni. Nina jutustas talle täpselt nendest muutustest, mille kannul ta käis. Ta märkas metsa kõnekat vaikust. Linde polnud enam nagu ollagi. Oravad olid peitu pugenud. Ta silmas neist ainult ühte, sileda halli kasukaga selli, kes oli ennast tihedasti vastu kuivanud oksa surunud, nii et näis otsekui osake sellest, puupahk puu enda küljes.

Kui Buck märkamatu varjuna edasi hiilis, jõnksas ta nina äkki teise suunda, justkui oleks keegi sellest kinni haaranud ja tõmmanud. Buck järgnes uuele lõhnale kuni tihnikuni ja leidis Nigi. Nig lamas külili maas, surnud nii, nagu ta ennast sinna oli vedanud, nool läbi keha, ühest küljest väljas terav ots ja teisest sulgedega saba.

Sada jardi edasi sattus Buck ühele kelgukoertest, kelle John Thornton oli ostnud Dawsonist. Too peni heitles oma surmaheitlust otse rajal ja Buck läks temast kaarega mööda, ilma et oleks peatunud. Laagrist kostis paljude häälte kaja, mis tõustes ja vaibudes mingit lauluviisi lee-lutasid. Raiesmiku serva poole roomates leidis Buck Hansu, kes lamas näoli maas, sulgedega nooltest okkaline nagu siil. Korraks piilus Buck sinnapoole, kus kuuse-ökstest hütt oli seisnud, ja pilt, mida ta nägi, ajas ta kaela- ja turjakarvad päris püsti. Teda haaras taltsutamatu vihasoost. Ta ei märganudki ise, et urises, kuid ta urises valjusti hirmsas tapahimus. Viimast korda Bucki elus sai raevuhoog kavaluse ja mõistuse üle võidu, ning ainult oma suure armastuse pärast John Thorntoni vastu kaotas ta sel kombel pea.

Jeehatid [3] tantsisid parajasti kuuseokstest onni jäänuste ümber, kui kuulsid kohutavat möiratust ja nägid enda poole tormamas looma, kelle sarnast nad veel iial polnud kohanud. See oli Buck, kes paiskus nende sekka kui elusa raevu orkaan, meeletu oma hävitamisihas. Ta hüppas

kõige esimesele mehele kallale (see oli jeehatite pealik) ja rebis tollel kõri lõhki, nii et purustatud kaelaveenist purskus välja verejuga. Buck ei peatunud, et ohvrit veel pureda, vaid tegi kohe teise hüppe ja tõmbas puruks järgmise mehe kõri. Keegi ei suutnud teda takistada. Ta tegi oma hävitustööd otse nende keskel — kiskus, rebis ja tappis kogu aeg metsiku rutuga, nii et tema pihta sihitud nooledki mõjutuks jäid. Koera liigutused olid tõepoolest kujuteldamatult kiired, ja et indiaanlased nii tihedasti koos seisid, haavasid nad nooltega üksteist. Üks noor kütt virutas hüppavat Bucki odaga, kuid see lendas hoopis teisele indiaanlasele säherduse jõuga rindu, et odaots seljast välja tungis. Nüüd haaras jeehateid kabuhirm, nad põgenesid kohkunult metsadesse ja kuulutasid joostes, et kuri vaim on lahti pääsenud.

Raevutsev Buck püsis neil tõesti kannul kui elus saatan ja murdis neid puude vahel maha nagu põtru. Jee-hatitele sai see päev saatuslikuks. Nad pillutati laiali üle maa, ja alles nädala pärast kogunesid viimased ellujäänud ühte madalamasse orgu ning lugesid oma kaotused kokku. Buck aga väsis lõpuks tagaajamisest ja pöördus tagasi laastatud

---

[3] **J e e h a t i d — Loode-Kanadas elanud indiaani hõim.**

laagrisse. Ta leidis Pete'i, kes oli tapetud tekkide vahel, enne kui mees üllatusest toibuda oli jõudnud. Thorntoni meeleheitlik võitlus oli maapinnal värskelt kirjas ja Buck jälgis seda nuhutades kuni sügava võrendi-kuni. Kaldal, pea ja esijalad vees, lamas Skeet, viimse hingetõmbeni ustav. Võrendik oli uhtmispannide mudast sogane ega näidanud, mida ta oma põhjas varjab, kuid ta varjas John Thorntonit, sest Buck oli tulnud ta jälgi pidi veeni, sealt välja aga ei viinud enam ühtegi rada.

Kogu päeva norutas Buck jõekaldal või uitas rahutult mööda laagrit. Ta teadis, et surm on liikumise lakkamine, lahkumine elavate hulgast, ja ta teadis, et John Thornton oli surnud. See jättis temasse suure tühjuse, midagi näl-jataolist, aga see oli niisugune tühjus, mis muudkui valutas ja valutas ning mida toit ei suutnud täita. Ajuti, kui ta peatus ja jeehatite laipu vaatas, unustas ta selle valu, ja siis tundis ta enese üle uhkust, suuremat, kui ta seni oli tundnud. Ta oli tapnud inimese, kõige suursugusema looma, ning tapnud ta kaika ja kihvade seaduse kiuste. Buck nuusutas surnukehi uudishimulikult. Nad olid langenud nii kergesti. Raskem oli tappa eskimokoera kui neid. Kui neil poleks nooli ja odasid ja kaikaid, ei oleks neist üldse

83

vastast. Enam ei pelga ta neid, kui neil nooli, odasid või kaikaid käes pole.

Saabus öö ja kõrgele taevasse puude kohale tõusis täiskuu, mis ujutas maa üle otsekui viirastusliku päevavalgusega. Öö saabudes tajus jõekäärus norutav ja leinav Buck uut liikumist metsas, teistsugust, kui oli olnud jeehatite oma. Ta tõusis püsti, kuulatas ja nuusutas. Kaugelt kostis nõrk terav klähvatus, millele vastas terve koor samasuguseid teravaid klähvatusi. Iga hetkega tuli klähvimine lähemale ja muutus valjemaks. Buck tundis selle ära, sest oli seda kuulnud tolles teises maailmas, mis visalt ta mälus püsis. Ta vantsis metsalagendiku keskele ja kuulatas. See oligi kutse, paljuhäälne kutse, mis kõlas ahvatlevamalt ja käskivamalt kui kunagi varem. Ja innukamalt kui eales varem oli Buck valmis kuuletuma. John Thornton oli surnud. Viimane köidik oli puruks rebitud. Inimene ja inimese nõudmised ei sidunud teda enam.

Pidades jahti elavale toidule, nagu jeehatidki seda tegid, oli ka hundikari tulnud lõunasse rändavate põtrade järel läbi jõgede ja metsade maa ning tungisid Bucki orgu. Hõbedase voona valgusid nad kuust valgustatud välule, välu keskel seisis aga Buck liikumatult kui raidkuju ja ootas nende tulekut. Nii vaiksena ja võimsana seisis ta, et tulijad aukartusest viivuks pidama jäid, enne kui kõige julgem talle kallale söandas hüpata. Välkkiire sööstuga murdis Buck ründajal kaela. Siis seisis ta jälle liikumatult nagu enne, ja tema taga viskles vigastatud hunt surmaheitluses. Veel kolm hunti tegid kiiresti üksteise järel katset ja tõmbusid kõik järgemööda tagasi, veri voolamas lõhkirebitud kõrist või õlast.

Sellest piisas, ja kogu kari tormas hunnikus, üksteisele jalgu jäädes ning üksteist oma agaruses takistades läbisegi ettepoole, et vastast rutem maha murda. Bucki imeväärne väledus ja liikuvus tulid talle nüüd suureks kasuks. Tagajalgadel pööreldes hammustas ja rebis ta ning oli kõikjal korraga; nii kiiresti pöördus ta igasse külge, et näis moodustavat otsekui läbimurdmatu ringkaitse. Aga et hundid talle selja taha ei pääseks, oli ta sunnitud taganema võrendikust mööda ning jõesängi pidi allapoole, kuni jõudis kõrge kruusaperve vastu. Ta liikus tagurpidi veel edasi täisnurkse sälguni, mille mehed kulda otsides kaldasse olid kaevanud, ning selles sälgus, kolmest küljest

84

kaitstuna, astus ta vastu vaenlastele, kes ähvardasid teda nüüd ainult eest.

Ja vastu astus ta neile nii hästi, et poole tunni pärast olid hundid sunnitud löödult tagasi tõmbuma. Kõigil neil ripnesid keeled suust, kihvad valendasid õelalt kuupaistel. Mõned lamasid maas, pea püsti ja kõrvad kikkis, teised seisid ja valvasid Bucki, kolmandad lakkusid võrendikust vett. Üks huntidest, pikk ning sale hall kiskja, tuli ettevaatlikult, kuid sõbralikult lähemale ja Buck tundis temas ära metsiku venna, kellega ta kord terve

öö ja päeva koos oli jooksnud. Hunt kiunus õrnalt, ja kui ka Buck kiunatas, pistsid nad koonud kokku.

Siis astus ligi vana, kõhn ning lahinguarmidega kaetud hunt. Buck kergitas juba mokki lõrisemiseks, kuid nuhutas ka temaga. Seejärel istus vana hunt maha, tõstis koonu kuu poole ja päästis valla pika hundiulu. Ka teised istusid ja hakkasid ulguma. Ja nüüd tajus Buck eksimatult kutse õiget tähendust. Ka tema istus maha ja ulgus. See tehtud, tuli ta oma sälgust välja ja terve hundikari kogunes tema ümber, nuuskides teda poolsõbralikul, poolmetsikul moel. Juhid lasksid kuulda karja jahikisa ja hüppasid metsa poole minema. Teised järgnesid neile, klähvides kooris. Ja Buck jooksis nendega kaasa, külg külje kõrval oma metsiku vennaga ning klähvides niisamuti nagu nemad.

Siinkohal võiks lugu Buckist lõppeda. Ei kulunud palju aastaid, kui jeehatid märkasid huntide tõus muudatust: mõnedel loomadel ehtisid nägu ja koonu pruunid laigud ning valge triip jooksis keset rinda. Kuid veel huvipakkuvam on asjaolu, et jeehatid kõnelevad mingist tontlikust koerast, kes jooksvat hundikarja eesotsas. Nad kardavad toda koera, sest too on nendest kavalam, varastab käredail talvedel nende laagritest toitu, tühjendab nende püüniseid, murrab nende koeri ega karda ka kõige vahvamaid kütte.

Ning asi ei piirdu ainult sellega. On olnud juhuseid, et vahel ei pöördu mõni kütt laagrisse tagasi, ja on olnud juhuseid, et nende hõimukaaslased leiavad nad siis õudselt lõhkikistud kõriga, surnukeha ümber lumel hundi-jäljed, suuremad kui ühelgi harilikul hundil. Igal sügisel, kui jeehatid põdrakarjade järel lõunasse liiguvad, ei tõsta

85

nad iial oma jalga ühte teatud orgu. Ja osa naisi muutub väga kurvaks, kui lõkke ääres hakatakse pajatama sellest, kuidas kuri vaim tolle oru endale elupaigaks võttis.

Suviti külastab toda orgu siiski keegi, kellest jeehatid ei tea. See on suur, uhke kasukaga hunt, kes sarnaneb ja ometi ei sarnane teiste huntidega. Ta tuleb üksinda naeratavalt metsade maalt ja laskub alla välule. Pehkinud põdranahksetest kottidest voolab siin koldne nire, mis imbub maasse, kõrge rohi kasvab sellest läbi ja kõduneb rammusaks huumuskihiks, varjama seda koldset sära päikese eest. Siin meeliskleb hunt mõnd aega ning ulub korra pikalt ja kaeblikult, enne kui lahkub.

Ent mitte alati ei ole ta üksi. Kui saabuvad pikad talveööd ja hundid oma saagi kannul madalamatesse orgudesse liiguvad, võib teda kahvatu kuu paistel või helkivate virmaliste valgel terve karja ees jooksmas näha. Kaaslaste kõrval on ta kui hiiglane ja tema võimas hääl kõlab kaugele, kui ta laulab seda ürgset laulu, mis on hundikarja, laul.

2. Valgekihv

I jagu ÜRGMAA

I peatükk LIHA JÄLIL

Tume kuusemets seisis ähvardavalt mõlemal pool kinni-külmunud veeteed. Hiljutine tuul oli puudelt nende valge külmakatte ära kiskunud ja nad näisid kustuvas valguses mustade ning pahaendelistena üksteise poole naalduvat. Suur vaikus valitses maastiku kohal. Maastik ise oli tühi ning elutu, miski ei liikunud selles; see oli nii üksildane ja külm, et ei mõjunud isegi mitte kurvana. Selles tundus nagu naeru, kuid naeru, mis oli hirmsam kui ükskõik missugune kurbus, — naeru, mis oli rõõmutu nagu sfinksi naeratus; see naer oli külm nagu pakane ja selles peitus vääramatuse karmust. Igaviku isandlik ja sõnatu tarkus naeris elu tühisuse ja elu pingutuste üle. See oli Ürg-maa — metsik, tardunud südamega Põhja Ürgmaa.

Siiski leidus siin elu — liikvel olevat ja trotsivat elu. Piki kinnikülmunud veeteed ränkles rida hunditaolist koeri. Nende kohev karv oli külmast härmas. Nende hingus

külmus õhus, niipea kui see neil suust oli väljunud, pursates esile aurukobrutisena, mis nende karvadele kinnitus ja seal jääkristalle moodustas. Koertel olid nahkräkmed ja nahktrengid köitsid neid kelgu külge, mis nende järel lohises. Kelk oli ilma jalasteta. See oli tugevast kasetohust tehtud ja kogu selle välispind toetus lumele. Kelgu esiots oli ülespoole pööratud nagu paberi-rull, et üle pääseda pehme lume tulvast, mis voogas kelgu ees nagu laine. Kelgul asetses tugevasti kinninööorituna pikk kitsas kast. Oli veel teisigi asju kelgul — vaipu, kirves, kohvikann ja praepann, kuid kõige silmapaistvam ja kõige enam ruumi vajav oli pikk kitsas kast.

89

Koerte ees liikus vaevaliselt mees laiadel suuskadel. Kelgu taga liikus teine mees. Kelgul olevas kastis lebas-kolmas mees, kelle rännak oli otsas, — mees, kelle Ürg-maa oli võitnud ja alla heitnud, nii et temast ei olnud enam iiikujat ega võitlejat. Ürgmaa ei armasta liikumist. Elu solvab Ürgmaad, sest elu on liikumine, ja Ürgmaa sihiks on alati liikumise hävitamine. Ürgmaa kaanetab vee, et takistada selle mere poole voolamist; ta paneb mahla puudes tarduma, kuni nad on külmunud oma võimsate südameteni; aga kõige julmemini ja hirmsamini vaevates ja rõhudes püüab Ürgmaa alistada inimest — inimest, kes on kõige rahutum elusolend ning mässab alati käsu vastu, et liikumise lõppsihiks olgu liikumise vaibumine.

Kuid kelgu ees ja taga sammusid kartmatult ja võitmatult kaks meest, kes polnud veel surnud. Nende kehad olid kaetud karusnahkade ja pehme pargitud nahaga. Ripsmed, põsed ja huuled olid külmunud hingusest nii paksult härmas, et näojooni polnud näha. See andis neile tontlike maskide ilme; nad sarnanesid surnumatjatega mingi kummituse matusel kuskil viirastuste maailmas. Kuid ometi olid nad inimesed, kes läbisid mahajäetuse, mõnituse ja vaikuse maad, olid tohutu seikluse all kummargile vajunud väetid seiklejad, kes võitlesid võimsa maailma vastu, mis oli niisama kauge, võõras ja tundetu kui otsatuse sügavik.

Nad rändasid sõnatult, saastes hingeõhku oma keha pingutusteks. Ümberringi oli vaikus, mis lasus nendel otse käegakatsutavana. See mõjutas nende vaimu, nagu sügava vee rõhuühikute hulk mõjutab tuukri keha. See muljus neid otsatu avaruse ja vääramatu seaduse raskusega. See muljus neid nende teadvuse kõige kaugemate peiduurgasteni; nagu viinamarjakobarast mahla, nii pigistas see neist välja kõik võltsi tulisuse ja vaimustuse ning inimhinge liialdatud enesehindamise, kuni nad end tajusid piiratute ja väikestena — täppide ja tolmukübe-metena, mis vähese osavuse ja nappide teadmistega liikusid keset võimsate, pimesi tegutsevate loodusjõudude mõjutusalasid.

Möödus tund, ja veel teine tund. Lühikese päikeseta päeva kahvatu valgus hakkas kustuma, kui liikumatus õhus kuuldus nõrk, kauge hüüe. Hääl tõusis kiire sööstuga kõrgemale, kuni jõudis oma tipmise noodini, kus

90

ta võbisevalt ning pingsalt peatus, ja kustus siis pikkamisi. See oleks võinud olla eksinud inimese kaebehääl, kui selles poleks peitunud mingit kurba raevu ja näljast aplust. Ees liikuv mees pööras pead, kuni ta silmad kohtasid tagumise mehe silmi. Ja siis noogutasid nad teineteisele üle kitsa pikliku kasti.

Kuuldus teine kisendus, vaikust nõelana kimedalt läbi puurides. Mõlemad mehed püüdsid hääle lähtekohta kindlaks määrata. See tuli tagantpoolt, kuskilt lumisest avarusest, mille nad äsja olid läbinud. Kostis kolmas, vastusena mõeldud kisendus — samuti tagantpoolt ja teisest kisendusest vasemalt.

«Nad jahivad meid, Bill,» ütles kelgu ees liikuv mees. Ta hääl oli kähe ning võõras ja ta kõneles ilmse pingutusega.

«Toit on kasin,» vastas tema kaaslane. «Ma põle mitmel pääval küüliku jälgi näind.»

Seepeale ei rääkinud nad enam, kuigi nende kõrvad •teraselt püüdsid jahihüüdeid, mida üha kuuldus nende selja tagant.

Pimeduse saabudes juhtisid nad koerad kuusetukka jõesängi veerel ning jäid laagrisse. Puusärk oli neile tule ääres istmeks ja lauaks. Teispool tuld kobaras koos olevad hundikoerad õrisesid ja nääklesid omavahel, kuid ei ilmutanud kalduvust pimedusse eemalduda.

«Paistab, Henry, et nad püsivad õige laagre lähedal,» sõnas Bill.

Henry noogutas pead, kükitades tule ees ja seades kohvikannu jäätüki abil paigale. Ta hakkas rääkima alles siis, kui oli puusärgil istet võtnud ja sööma hakanud.

«Küll nad teavad, kus neil julge on olla,» ütles ta. «Nad parem söövad ise kui lasevad ennast süia. Nad on ästi targad, need koerad.»

Bill raputas pead.

«Ah, ma ei tea.»

Kaaslane vaatas talle küsivalt näkku.

«Esimest korda kuulen so suust, et nad põle targad.»

«Henry,» ütles teine, mugides mõtlikult ube, mida ta parajasti sõi, «kas panid tähele, kuda koerad rüselesid, kui ma neid söötsin?»

«Nad rüselesid rohkem kui muidu,» möönis Henry.

«Mitu koera meil on, Henry?»

91

«Kuus tükki.»

«Noh, Henry. . .» Bill peatus hetkeks, et oma sõnadele suuremat mõju anda. «Nigu ma ütlesin, Henry, meil on kuus koera. Ma võtsin kotist kuus kala. Ma andsin igale koerale ühe kala, ja mul jäi üks kala puudu, Henry.»

«Sa läksid lugemesega sassi.»

«Meil on kuus koera,» kordas teine rahulikult. «Ma võtsin kotist kuus kala. Ükskõrv ei saand kala. Ma tulin pärast koti juure tagasi ja andsin talle ta kala.»

«Meil on kõigest kuus koera,» ütles Henry.

«Henry,» rääkis Bill edasi, «ma ei taha ütelda, et nad kõik koerad olid, aga neid, kes kala said, oli seitse.»

Henry peatus söömises, et pilku üle lõkketule heita ja

koeri loendada.

«Praegust on neid ainult kuus,» ütles ta.

«Ma nägin, kuda üks üle lume ära jooksis,» teatas Bill jaheda veendumusega. «Ma nägin seitset.»

Henry vaatas kaastundlikult tema poole ja ütles:

«Mul oleks tuline ea meel, kui see reis juba ükskord lõpeks.»

«Mis sa tahad sellega ütelda?» küsis Bill.

«Tahan ütelda, et me koorem käib sulle närvidele ja sa akkad viirastusi nägema.»

«Mõtlesin selle peale,» vastas Bill tõsiselt. «Sellepärast vaatasin lund, kui nägin, et ta üle lume minema jookseb, — ja ma nägin ta jälgi. Siis lugesin koerad üle ja neid oli jälle kuus. Jäljed on praegustki lumes. Kas tahad neid vaadata? Ma näitan neid sulle.»

Henry ei vastanud, vaid mugis vaikides edasi, kuni lõpetas söömaaja kruusi kohviga. Ta pühkis käeseljaga suud ja ütles:

«Sa's arvad, et see oli —»

Kuskilt pimedusest tulev pikk, kaeblik, kurb kisendus katkestas teda. Ta peatus, et seda kuulata, siis lõpetas ta oma lause käeliigutusega kisenduse suunas: «— üks

nendest?»

Bill noogutas pead.

«Mida's siin muud arvata. Sa nägid ise, misukest märulit koerad tegid.»

Kisendus kisenduse järel ja vastuseks tulevad kisen-dused muutsid vaikuse hullumajaks. Igast küljest kuuldus kisendusi, ja koerad väljendasid oma hirmu ühte kobarasse kogunedes ja niivõrd tule lähedale tükkides,

et kuumus nende karvu kõrvetas. Bill viskas veel puid tulle, enne kui ta oma piibu süütas.

«Paistab, et sind miski nigu rõhub,» ütles Henry.

«Henry...» Bill imes tükk aega mõtlikult piipu, enne-kui ta edasi rääkis. «Henry, mul käis peast läbi, kui paganama palju õnnelikum tema on; meie sinuga ei saa ilmaski nisukest õnne näha.»

Ta osutas pöidlaga alla kastile, millel nad istusid.

«Sina ja mina, Henry, võime surres õnnelikud olla, kui., me endale küllalt kive peale saame, et koerad ligi ei pääse.»

«Aga meil põle sugulasi ega raha ega muud nisukest nigu temal,» vastas Henry. «Lasta ennast veel koju matta viia — seda ei saa meiesugused endale lubada.»

«Mo meelest, Henry, on see imelik, et omal maal lordiks või teab mis asjameheks sündind inime, kel ilmaski põle tarvis oid söögi või kehakatte pärast muret tunda, tuleb seia maailmaotsa vaeva nägema — mina sest asjast küll aru ei saa.»

«Ta oleks võind mine tea kui vanaks elada, kui ta kodu oleks jäänd,» nõustus Henry.

Bill avas suu, et kõnelda, kuid muutis meelt. Selle asemel viitas ta pimedusemüüri poole, mis neile igast küljest peale surus. Pilkases pimeduses polnud mingi kuju aimatav, paistis ainult elavate sütena hõõguv silmapaar. Henry osutas peaga teist ja kolmandat silmapaari. Hõõguvate silmade sõõr oli tõmbunud nende laagrikoha ümber. Aeg-ajalt liikus mõni silmapaar või kadus, et hetke pärast uuesti nähtavale tulla.

Koerte rahutus oli kasvanud ja nad tormasid äkilise hirmu hoos tule meestepoolsesse külge, üle meeste jalgade roomates ja maa ligi hoidudes. Rabeluses sattus üks koertest tulepiirile ning kiunatas valust ja kohkumusest, kuna tema kõrbenud külje hais õhku tõusis. Ärev liikumine pani silmade sõõri hetkeks rahutult siia-sinna nihkuma ja natuke taandumagi, kuid see asus jälle oma kohale, kui koerad vaikseks jäid.

«Henry, paganama täbar on olla ilma laskemoonata.»

Bill oli oma piibu tühjaks suitsetanud ning aitas kaaslasel karusnahkset magamisaset ja vaipa laotada kuuseokstele, mis ta enne õhtusööki oli lumele asetanud. Henry Ümatas midagi ja hakkas oma mokassiinide paelu lahti kiskuma.

93

«Mis sa ütlesid, mitu padrunit meil veel järel on?» küsis ta.

«Kolm tükki,» oli vastus. «Ma sooviks, et neid oleks kolmsada. Siis ma alles neile näitaks, pagana pihta!»

Bill raputas vihaselt rusikat hõõguvate silmade suunas ja sättis oma mokassiinid hoolikalt tule ette.

«Ja ma sooviks, et see krõbe külm lõpeks,» rääkis ta edasi. «Nüüd on juba kaks nädalat viiskümmend kraadi alla nulli. Ja ma sooviks, et ma polekski üldse sellele reisile tuld, Henry. Mulle ei meeldi see kõik. Ja et ma juba soovima olen akand, siis sooviks ma veel, et reis oleks otsas ja et me istuks praegust mõlemad McGurry fordis tulepaistel ja mängiks kaarte — seda ma sooviks.»

Henry ümises midagi ja puges magamisasemele. Kui ta uinumas oli, äratas teda kaaslase hääl.

«Kuule, Henry, kui see elukas tuli ja kala sai — miks koerad talle kallale ei läind? See paneb mind mõtlema.»

«Sa mõtled liiga pailu, Bill,» tuli unine vastus. «Ennemalt põle sa ilmaski nisuke oid. Jää nüüd vait ja maga, ommikul oled jälle mõistlik. Sul on kõht korrast ära — see paneb sind mõtlema.»

Mehed magasid raskelt hingates külg külje kõrval, ühise vaiba all. Tuli vajus madalamaks ja hõõguvad silmad kiskusid laagri ümber tõmmatud sõõri koomale. Koerad surusid end hirmunult üksteise lähedale, aegajalt ähvardavalt urisedes, kui mõni silmapaar ligemale nihkus. Kord muutus nende lorin nii ägedaks, et Bill ärkas. Ta lahkus ettevaatlikult asemelt, et kaaslase und mitte segada, ja viskas puid tulle. Kui tuli hakkas

kõrgele leegitsema, taandus silmade sõõr kaugemale. Juhuslikult vaatas Bill tihedas kobaras koos olevate koerte poole. Ta hõõrus silmi ja vaatas terasemalt. Siis roomas ta tagasi vaipade vahele.

«Henry,» ütles ta, «kuule, Henry!» Henry ägises unest ärgates ja küsis: «Mis nüüd lahti on?»

«Ei midagi,» vastati, «ainult et neid on jälle seitse tükki. Ma just lugesin üle.»

Henry kinnitas teate vastuvõtmist mõminaga, mis muutus norinaks, kui ta uuesti unne vajus.

Hommikul ärkas Henry esimesena ja kihutas oma kaaslase asemelt üles. Päevavalguseni oli veel kolm tundi, kuigi kell oli juba kuus, ning Henry hakkas pime-

94

das hommikusööki valmistama, kuna Bill vaibad kokku rullis ja kelgu teeleminekuks valmis seadis.

«Kuule, Henry,» küsis ta äkki, «mis sa ütlesid, mitu oera meil on?» «Kuus.»

«Vale,» teatas Bill võidurõõmsalt.

«Jälle seitse?» küsis Henry.

«Ei, viis; üks on läind.»

«Põrgu!» karjatas Henry vihaselt, jättis söögitegemise sinnapaika ja hakkas koeri loendama.

«Sul on õigus, Bill,» möönis ta. «Trull on läind.»

«Ta on siband nigu õlitatud välk. Suitsu tagant ei võind me teda näha.»

«Ega tal pääsu ei oid,» sõnas Henry. «Nad panid ta elusalt nahka. Vean kihla, et ta nende saatanate kõrist alla minnes veel kilas!»

«Ta oli alati loll koer,» ütles Bill.

«Aga nii loll ei tohiks ka kõikse lollim koer olla, et läheks sedasi ennast tapma.» Henry silmitses järelejäänud veoloomi kaalutleva pilguga, mis arvas kiiresti kokku iga looma silmapaistvad iseloomujooned. «Vean kihla, et ükski teine nisukest lollust ei teeks.»

«Ei saand teist malakagagi tule juurest eemale,» tähendas Bill. «Ma olen alati arvand, et Trulliga põld kõik korras. »

Selline oli põhjamaa rännuteel hukkunud koera hauakiri — pikem kui nii mõnegi teise koera ja mõne inimesegi hauakiri.

II peatükk EMAHUNT

Kui eine oli söödud ja kasin laagrivarustus kelgule asetatud, pöörasid mehed elustavale tulele selja ning suundusid välja pimedusse. Kohe hakkas kuulduma kohutavaid kurbi kisendusi, mis läbi pimeduse ja külma üksteisele vastasid. Jutt soikus. Kell üheksa tuli päevavalgus. Keskpäeval soojenes lõunapoolne taevas roosavärviliseks ja märgistas kohta, kus maakera kumerus astus lõunase päikese ja põhjapoolse maailma vahele. Kuid roosa värv

95

kustus kiiresti. Järelejäänud hall päevavalgus püsis kella kolmeni, millal ka see kustus, ning üksildase ja vaikse maastiku kohale laskus polaaröö kate.

Kui pimedus saabus, tulid paremalt ja vasemalt ning tagant kostvad jahihüüded lähemale — nii lähedale, et ränklevad koerad enam kui kord kartusest vabisedes vaheks ajaks kabuhirmu sattusid.

Ühe sellise kabuhirmuloo lõpul ütles Bill, kui tema ja Henry olid koerad jälle trengide vahele saanud:

«Ma sooviks, et nad mõjalt saaki aistaks, ära läheks ja meid rahule jätaks.»

«Nad käivad irmsasti närvidele,» kinnitas Henry. Enam nad ei rääkinud, enne kui laager oli üles löödud. Henry oli kummargil ja lisas podisevasse oapotti jääd, kui teda pani võpatama löögi matsatus, Billi hüüatus ja koerte seast kuulduv terav, lõrisev

valjukarjatus. Ta ajas end sirgu ning jõudis parajasti näha, kuidas mingi tuhm kogu üle lume pimeduse varju kadus. Siis ta nägi, et Bill seisis poolvõiduröõmsalt, poolmasendatult koerte seas, ühes käes tugev kaigas, teises kuivatatud lõhe saba ja osa kehast.

«Ta napsas poole kala,» teatas ta. «Aga ma lajatasin talle kaikaga. Kas kuulsid, kuda ta kiunatas?» «Misuke ta oli?» küsis Henry.

«Ma ei näind. Aga tal oli neli jalga ja suu ja karvad seigas ja ta oli üsna koera moodi.»

«Ma arvan, see peab olema taltsas unt.»

«Ta on paganama taltsas, kui ta koerte söötmese ajal seia tuleb, et oma jägu kala saada.»

Kui nad sel õhtul pärast söömist piklikul kastil istusid ja piipu tõmbasid, tuli hõõguvate silmade sõõr veelgi lähemale.

«Ma sooviks, et nad satuks põtrade või muude loomade salga peale ja läheks minema ja jätaks meid rahule,» ütles Bill.

Henry ümatas — häälekõlaga, mis polnud päris heatahtlik, ja veerandtunni istusid nad sõnatult, Henry tuld vahtides ja Bill silmade sõõri, mis põles pimedas otse teispool tuld.

«Ma sooviks, et me oleks just praegu McGurrysse jõudmas,» alustas ta jälle.

«Lõpeta oma soovimene ja oma kraaksumene,» pahvatas Henry vihaselt. «Sul on seedimene rikkes. See vaevab

sind. Neela lusikatäis soodat, siis läheb kõik uiga kenamaks ja sa oled etem kaaslane.»

Hommikul ärkas Henry kirgliku vandumise peale, mis tuli Billi suust. Henry kergitas end küünarnuki najale ja nägi oma kaaslast uuesti lõkkele löönud tule kõrval koerte seas seismas, käed-ähvardavalt püsti, nägu raevust moondunud.

«Tohoh!» hüüdis Henry. «Mis nüüd on juhtund?»

«Konn on läind,» tuli vastuseks.

«Ei või olla.»

«Ma ütlen sulle, et on.»

Henry hüppas vaipade alt välja koerte juurde. Ta loendas neid hoolega ning hakkas siis ühes oma kaaslasega vanduma Ürgmaa jõude, mis olid neilt röövinud teise koera.

«Konn oli kõikse tugevam koer salkas,» sõnas Bill viimaks.

«Ja ta põld sugugi loll koer,» lisas Henry juurde.

Nii koostati teine hauakiri kahe päeva jooksul.

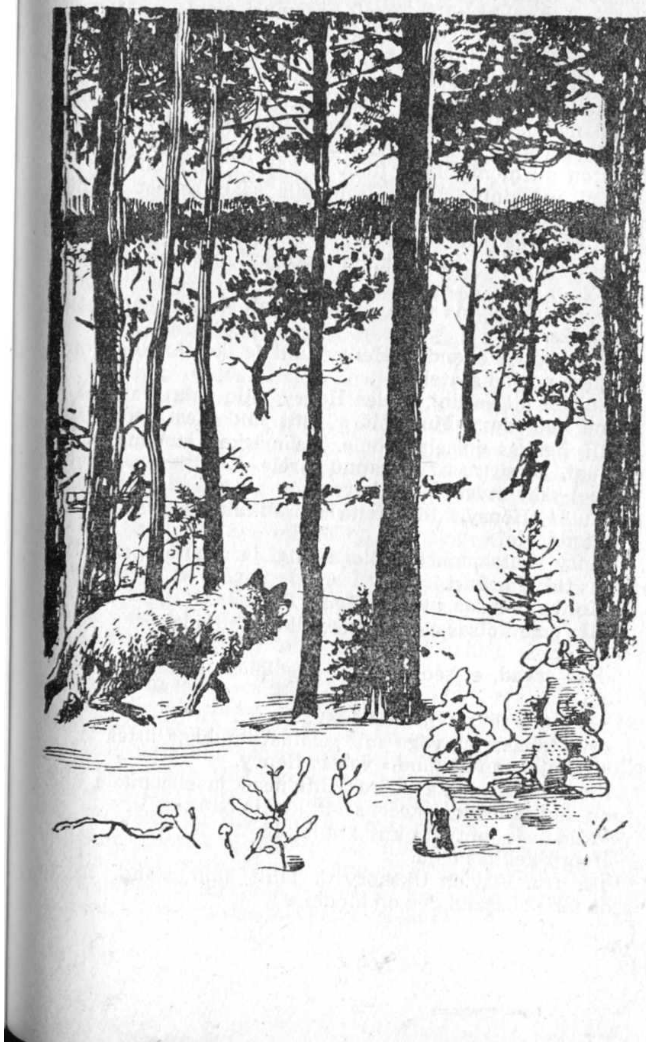
Süngelt söödi hommikust ja neli järelejäänud koera rakendati kelgu ette. Päev oli kõigi eelnenud päevade kordamine. Mehed liikusid sõnatult läbi külmunud maailma. Vaikust segasid ainult jälitajate kisendused, kes nähtamatult nende kannul püsisid. Kui varasel pärastlõunal pimedaks läks, kuuldusid kisendused lähemalt, sest oma harjumust mööda tulid jälitajad lähemale. Koerad muutusid ärevaks ja kartlikuks ning sattusid hirmuhoogudesse, trenge sassi ajades ja kaht meest veel enam masendades.

«Noh, see lõpetab te rumalad tembutused,» ütles Bill õhtul rahuldatult, kui ta end oma lõpetatud töö juurest sirgu ajas.

Henry jättis keetmise ja läks vaatama. Tema kaaslane polnud koeri mitte ainult köide pannud, vaid nad ka indiaanlaste kombel vaiade külge sidunud. Iga koera kaela ümber oli ta kinnitanud nahkrihma. Selle külge — ja nii kaela lähedale, et koer oma hammastega selleni ei ulatunud — oli ta sidunud tugeva, nelja või viie jala pikkuse kepi. Kepi teine ots aga oli nahkrihma varal kinnitatud maa sees oleva vaia külge. Koer ei saanud rihma kepi omapoolses otsas läbi närida. Ja kepp ei lasknud tal pääseda rihma juurde, mis kinnitas teist otsa.

Henry noogutas heakskiitvalt pead.

«See on ainus värk, mis Ükskõrva suudab pidada,» ütles ta. «Ta võib naha puhtalt läbi ammustada nigu noaga — ja peaaegu poole rutemini. Need on siin ummikul kõik alles.»

«Vean kihla, et on,» jaatas Bill. «Kui mõni neist peaks puuduma, siis jään ilma kohvita.»

«Need metsalised teavad, et me ei saa tappa,» tähendas Henry magamaheitmise eel, osutades hõõguvat sõõri, mis neid ümbritses. «Kui me saaks nende sekka paar pauku lasta, siis oleks nad aukartlikumad. Nad tulevad iga õhtaga lähemale. Varja oma silmi tulevalguse eest ja vaata oolega — näe! Kas näed seda seal?»

Tükk aega lõbustasid mehed end sellega, et jälgisid ebamääraste kogude liikumist tulepaiste piiril. Kui teraselt ja kindlalt vaadati sinna, kus silmapaar pimeduses põles, siis hakkas looma kuju pikkamisi piirjooni omandama. Ajuti võisid nad koguni näha, kuidas need piirjooned liikusid.

Mingi häälitsus koerte seas äratas meeste tähelepanu. Ükskõrv tõi kuuldavale kiireid, ägedaid kiunatusi, oma kepi ulatuses pimeduse poole sööstes ning aeg-ajalt peatudes, et hammastega meeletult keppi rünnata.

«Vaata seda, Bill,» sosistas Henry.

Hiilivate viltuste liigutustega libises koerataoline loom heledasse tulepaistesse. Ta liikus umbusklikult ja ühtlasi kartmatult, ettevaatlikult inimesi silmas pidades, kogu tähelepanu aga koertele juhitud. Ükskõrv pinguldas end nii pikalt kui sai sissetungija poole ja kiunus ägedalt.

«Ükskõrv, va loll, nigu ei kardagi eriti,» ütles Bill tasa.

«See on emane unt,» vastas Henry sosinal. «See seletab Trulli ja Konna lugu. Emaunt on karjale peibutiseks. Ta meelitab koera välja ja siis tormavad kõik teised kallale ja pistavad ta nahka.»

Tuli praksatas. Üks puunott kukkus valju potsatusega eemale. Võõras loom hüppas seda kuuldes tagasi pimedusse.

«Henry, mul on üks mõte,» teatas Bill. «Mis mõte?»

«Ma mõtlen, et see oli seesama, kellele ma malakaga pihta andsin.»
«See on enam kui kindel,» vastas Henry.
«Ja ma tahaks tähendada,» rääkis Bill edasi, «et selle looma kodune olek laagritule juures on kahtlane ja ropp»
98
«Ta teab kindlasti rohkem, kui aus unt tohiks teada,» nõustus Henry. «Undil, kes nii tark on, et ta söötmese ajal koerte sekka tuleb, peab kogemusi olema.»
«Va Villanil oli kord koer, kes untidega ära jooksis,» mõtiskles Bill valjusti. «Ma peaks teadma. Lasin ta põtrade söömakohal Väikese Kepi juures salga seast maha. Ja va Villan nuttis nigu laps. Ütles, et põld teda kolmel aastal näind. Oli ikogu selle aja untide seas oid.»
«Mina arvan, et sa tabad märki, Bill. See unt on koer, ja ta on nii mõnigi kord inimese kääst kala söönd.»
«Kui ma ainult ligi pääsen, siis saab sellest undiks akand koerast varsti surnukeha,» teatas Bill. «Me ei või enam koeri kaotada.»
«Aga sul on kõigest kolm padrunit järel,» tähendas Henry.
«Ootan, kuni ma talle surmkindlalt pihta saan,» tuli vastuseks.
Hommikul kohendas Henry tuld ja keetis einet oma kaaslase norina saatel.
«Sul oli nii ea uni,» ütles Henry talle teda äratades ja sööma kutsudes. «Mul põld südant sind üles ajada.»
Bill hakkas uniselt sööma. Ta märkas, et tema kruus oli tühi, ja sirutas käe kannu järele. Kuid kann oli väljaspool käeulatust Henry kõrval.
«Kuule, Henry,» tõreles ta sõbralikult, «ega sa midagi unustand ole?»
Henry vaatas suure hoolega ringi ja raputas pead. Bill
näitas tühja kruusi.
«Kohvi sa ei saa,» teatas Henry.
«Ega ometi otsas ole?» küsis Bill murelikult.
«Ei.»
«Kas arvad, et see ajab mo seedimese rikke?»
«Ei.»
Vihapuna tõusis Billile näkku.
«Siis tahaks ma väga sult seletust kuulda,» ütles ta. «Nobejalg on kadund,» vastas Henry. Ilma kiirustamata pööras Bill pead ja ebaõnnele alis-tunu ilmega loendas koeri sealt, kus ta istus. «Kuda see juhtus?» küsis ta loiult. Henry kehitas õlgu.
«Ei tea. Vist on Ükskõrv ta lahti ammustand. Ise ta seda teha ei saand, see on kindel.»
100
«Neetud tõbras!» Bill rääkis tõsiselt ja pikaldaselt, ilma vähimagi vihjeta temas märatsevale vihale. «Ennast ta ei saand lahti närida, siis näris Nobejala lahti.»
«Noh, Nobejala mured on igatahes murtud. Ma arvan, ta on juba seeditud ja kihutab kahekümne undi vatsas mööda maad ringi,» oli Henry hauakiri äsja kaotatud koerale. «Võta kohvi, Bill.»
Kuid Bill raputas pead.
«Võta'nd,» pakkus Henry kannu tõstes.
Bill tõmbas oma kruusi kõrvale.
«Ma olen viimane tuhajuhan, kui võtan. Ma utsin, et olen ilma, kui veel mõni koer kaob, ja ma olengi ilma.»
«Kohv on pagana ea,» ütles Henry ahvatlevalt.
Aga Bill oli kangekaelne ja sõi kuiva einet, seda alla loputades pominal lausutud sajatustega Ükskõrva arvel, kes niisuguse vembuga oli hakkama saanud.
«Täna õhta seon ta teistest eemale,» ütles ta, kui nad teele asusid.
Nad olid vaevalt sada jardi edasi rännanud, kui ees liikuv Henry kummardus ja võttis maast mingi asja, mille vastu tema suusk oli puutunud. Oli pime ja ta ei näinud, mis asi

see oli, kuid kompamisi tundis ta selle ära. Ta viskas selle tahapoole, nii et see vastu kelku kukkus ja sealt eemale põrgates Billi suuskadele langes.
«Võib-olla läheb sul seda tarvis,» ütles Henry.
Bill hüüatas. See oli kõik, mis Nobejalast järele oli jäänud, — kepp, mille abil ta kinni oli seotud.
«Nad on ta kõige naha ja karvadega kinni pist,» teatas Bill. «Kepp on sile kui peopesa. Nad on rihmadki mõlemast otsast ära söönd. Nad on pagana näljased, Henry, ja nad panevad veel meid mõlemaid nahka, enne kui see teekond lõpule jõuab.»
Henry naeris trotslikult.
«Mind põle undid varem sel kombel taga ajand, aga ma olen ullematestki asjadest tervelt välja tuld. Läheks rohkem vaja kui see peotäis neid va metsalisi, et mulle otsa peale teha, Bill, mo poeg.»
«Mine tea, mine tea,» ümises Bill kurjakuulutavalt.
«Noh, küll sa siis tead, kui me McGurrysse jõuame.»
«Suurt lootust mul põle,» jäi Bill oma arvamise juurde.
«Sa oled vormist väljas, muud midagi,» väitis Henry. «Sul oleks iniini vaja, ja seda ma sulle annan kõva portsu, niipea kui me McGurrys oleme.»
101
Bill uratas, näidates, et ta diagnoosiga päri ei ole, ja mässis end vaikimisse. Päev oli samasugune kui kõik eelnenud päevad. Kell üheksa läks valgeks. Kell kaksteist pani nähtamatu päike lõunapoolse silmapiiri õhetama, ja siis algas pärastlõuna külm hallus, mis kolm tundi hiljem muutus pimeduseks.
Parajasti siis, kui päike tegi asjatu katse nähtavale tulla, libistas Bill vintpüssi kelgunööride alt välja ja ütles:
«Mine sa edasi, Henry, ma vaatan väheke ringi.»
«Sa võiks parem kelgu juure jääda,» vaidles kaaslane vastu. «Sul on kõigest kolm padrunit, ja mine tea, mis võib juhtuda.»
«Kesse nüüd kraaksub?» küsis Bill võidurõõmsalt.
Henry ei vastanud ja kõmpis üksi edasi, kuigi ta heitis sageli murelikke pilke halli üksindusse enda taga, kuhu ta kaaslane oli kadunud. Tunni aja pärast saabus Bill, kasutades otseteid seal, kus kelk pidi ringi minema.
«Nad on laiali joost ja koguvad kaugel eemal uuesti kokku,» ütles ta. «Peavad meiega sammu ja ühtlasi otsivad toitu. Meie peale on nad kindlad, aga nad teavad, et neil tuleb veel oodata. Vahepeal katsuvad süia saada, kust juhtub.»
«Tahad ütelda, nad arvavad, et nad meie peale kindlad on,» tähendas Henry teravalt. Kuid Bill ei pannud teda tähele.
«Ma nägin mõnda neist. Nad on õige kõhnad. Ma arvan, nad põle mitmel nädalal midagi amba alla saand peale Trulli, Konna ja Nobejala; ja neid on nii pailu, et sellest nad söönuks ei saand. Nad on ütlemata kõhnad. Nende külled on nigu laenelised pesulauad, ja kõhud on neil üsna selgroo külge kasvand. Nad ei ooli millestki, ma ütlen sulle. Küll nad lähvad veel ulluks, ja siis oia end!»
Mõni minut hiljem tuli Henry suust, kes rändas nüüd kelgu taga, vaikne hoiatav vile. Bill pöördus ja vaatas sinnapoole, siis peatas ta rahulikult koerad. Viimase käänaku tagant nende selja taga ilmus otse jälgedes sörkides täielikult nähtavale mingi karvane hiiliv kogu. Ta nina oli jälgedel ja ta sörkis omapärase libiseva, pingutuseta kõnnakuga. Kui nad peatusid, peatus ka tema, tõstis pead ja vaatas neid rahulikult. Tema ninasõõrmed tukslesid, kui ta nende lõhna püüdis ja seda uuris.
«See on emaunt,» ütles Bill.
102
Koerad olid lumme heitnud, ja ta tuli neist mööda oma kaaslase juurde kelgu kõrval. Kahekesi koos silmitsesid nad kummalist looma, kes neid päevade kaupa oli jälitanud ja kes oli hävitanud juba pooled nende veoloomad.

Pärast uurivat vaatlust sörkis loom mõned sammud edasi. Seda kordas ta mitu korda, kuni oli vaevalt saja jardi kaugusel. Ta seisatas pead püsti hoides kuusetuka juures ning uuris silmade ja nina varal meeste varustust, kes teda valvasid.

Ta vaatas neid kummaliselt nukral viisil, mis meenutas koera; kuid tema nukruses polnud koera armastust. See oli nälja mõjul tekkinud nukrus — niisama julm kui ta kihvad, niisama armutu kui pakane ise.

Hundi kohta oli ta suur, oma kõhetu koguga kuulus ta kõige suuremate omataoliste sekka.

«Õladest on ta ligemale kaks ja pool jalga lai,» sõnas Henry. «Ja ma vean kihla, et ta on peaaegu viis jalga pikk.»

«Imelik värv undi kohta,» oli Billi arvamine. «Ma põle ilmaski punast unti näind. Minu meelest peaaegu kaneeli-karva.»

Loom polnud kindlasti mitte kaneelikarva. Ta karv oli tavalise hundi karv. Peamiseks värvuseks oli hall, kuid ometi oli sellel punakas varjund — heitlik varjund, mis kord ilmnes, kord kadus; oli pigem nagu silmapete: kord oli loom hall, ilmselt hall, siis ilmus ebamäärase punase vilgatusi ja välgatusi, mida tavalistele kogemustele tuginevate sõnadega võimatu oleks olnud liigitada.

«Päris nigu suur ja tugev kelgukoer,» ütles Bill. «Ma ei imestaks, ku ma näeks, et ta saba liputab.»

«Kuule, sa koeravolask!» hüüdis ta. «Tule seia, olgu so nimi mis tahes.»

«Ta'i tee sost väljagi,» naeris Henry.

Bill viibutas ähvardavalt kätt ja hüüdis valjusti, kuid loom ei ilmutanud kartust. Ainsaks muutuseks, mida nad temas märkasid, oli erksuse suurenemine. Ta vaatas neid ikka niisamasuguse armutu näljanukrusega. Nemad olid liha, ja tal oli nälg; ta oleks meeleldi tulnud ja nad ära söönud, kui oleks julgenud.

«Kuule, Henry,» ütles Bill, oma mõtiskluse mõjul ebateadlikult häält sosinaks madaldades. «Meil on veel kolm Padrunit. Ja lask oleks surmkindel. Mööda lasta on või-

103

mata. Ta on meilt kolm koera ära viind, ja meil tuleb sellele lõpp teha. Mis sina arvad?»

Henry noogutas nõusolevalt pead. Bill libistas püssi ettevaatlikult kelgunööride vahelt välja. Püss hakkas tema õla kõrgusele tõusma, kuid ei jõudnud sinna, sest sel hetkel hüppas emahunt rajalt kõrvale kuusetukka ja kadus.

Mehed vaatasid teineteisele näkku. Henry vilistas pikalt ning arusaavalt.

«Oleksin pidand seda teadma!» sõitles Bill end valjusti, püssi tagasi pannes. «Unt, kes nii tark on, et koertega koos mõistab söögiajaks jaole tulla, teab muidugi kõike, mis laskeriistadesse puutub. Usu sa mind, Henry, see loom on kõigi meie õnnetuste põhjus. Meil oleks praegust kuus koera kolme asemel, kui teda ei oleks. Aga usu mind, Henry, ma saan tast jagu. Ta on liiga kaval, lagedas kohas ei saa teda maha lasta. Aga ma varitsen teda. Ma sirutan ta maha, nii tõesti kui mo nimi on Bill.»

«Ära aga selle juures liiga kaugele mine,» palus ta kaaslane. «Kui see loom sulle kallale kargab, siis põle kolmest padrunist kuigi suurt kasu. Undid on pagana näljased, Bill; kui nad pihta akkavad, siis oled neil kääs ka.»

Sel õhtul asusid nad varakult laagrisse. Kolm koera ei suutnud kelku nii kiiresti ega nii kaua vedada kui kuus; nad osutasid ilmseid väsimuse märke. Ja mehed heitsid vara magama; enne vaatas Bill, et koerad oleksid kinni seotud väljapoole üksteise närimisulatust.

Kuid hundid muutusid julgemaks ja mehed ärkasid enam kui kord unest. Nii lähedale tulid hundid, et koerad suurest hirmust meeletuks läksid ja tarvis oli aeg-ajalt puid tulle heita, et julgeid röövloomi ohutus kauguses hoida.

«Olen kuuld, kuda meremehed jutustavad aidest, kes laevu jälitavad,» tähendas Bill, kui ta ühe sellise tule-kohendamise järel vaipade vahele tagasi roomas. «Noh, need

undid on kuivamaa aid. Nad tunnevad oma asja paremini kui meie ega jää meie kannult maha. Kord saavad nad meid kätte. Nad saavad meid kindlasti kätte, Henry.»

«Poolest saati oled neil juba kääs, kui sa niiviisi räägid,» vastas Henry teravalt. «Mees on poolest saati löödud,

104

kui ta ütleb, et on löödud. Ja sina oled poolteed söödud, kui sa asja sedasi võtad.»

«Nad on paremateski meestest jägu saand kui sina ja mina,» vastas Bill.

«Oh, jäta oma kraaksumene. Sa oled mo ära tüüdand.»

Henry keeras ta kõrval vihaselt teist külge, kuid tema üllatuseks ei tulnud Billilt samasugust tusaväljendust. See oli ebatavaline, sest Bill vihastus kergesti teravate sõnade peale. Henry mõtles kaua selle üle, enne kui ta magama jäi; kui ta silmad kinni vajusid ja ta uinus, oli ta viimaseks mõtteks: «Bill on kangesti löödud, see on selge. Pean talle omme elu sisse ajama.»

III peatükk NÄLJAKISENDUS

Päev algas paljutõotavalt: nad polnud öö jooksul koeri kaotanud. Päris kerge südamega asusid nad teele läbi vaikuse, pimeduse ja pakase. Bill näis unustanud olevat oma õhtused halvad eelaimused ja isegi naljatas koertega, kui nad keskpäeval kelgu halval teekäänakul ümber ajasid.

Tekkis täbar segadus. Kelk oli kummuli maas ning ühe puutüve ja kivirünka vahel kinni; nad olid sunnitud koerad lahti rakendama, et vassingust jagu saada. Mehed olid kelgu kohal kummargil ja püüdsid seda püsti tõsta, kui Henry nägi Ükskõrva küljetsi eemalduvat.

«Siia, Ükskõrv!» hüüdis ta ennast sirgu ajades ja koera poole pöördudes.

Kuid Ükskõrv pistis jooksu läbi lume, trengid lohisemas järel. Ja ennäe, äsja tuldud tee ääres lumes oli emahunt teda ootamas. Temale lähenedes muutus Ükskõrv äkki ettevaatlikuks. Ta jooks läks üle valvsaks ja kehk-jaks kõndimiseks, ning siis jäi ta seisma. Ta silmitses emahunti hoolikalt ja kõhklevalt, kuid ihaldavalt. Emahunt näis talle naeratavat, pigem meelitavalt kui ähvardavalt hambaid näidates. Ta lähenes mänglevalt mõned sammud ja seisatas siis. Ükskõrv nihkus ligemale —ikka valvsalt ja ettevaatlikult, saba 'püsti ja kõrvad kikkis ning pea ülal.

105

Ta katsus emahundi nina nuhutada, kuid hunt taandus mänglevalt ja häbelikult. Igale lähenemiskatsele vastas ta omapoolse taandumisega. Samm-sammult ahvatles ta koera inimeste kaitsvast lähedusest eemale. Kord pööras koer pead, nagu oleks ebamäärane hoiatus läbi ta aju vilksatanud, ning vaatas tagasi kummulikukkunud kelgu, oma veokaaslaste ja mõlema mehe poole, kes teda hüüdsid.

Kuid kõik ta peas kujunevad mõtted hajutas emahunt, kes talle lähenes, põgusalt tema nina nuhutas ja siis tema uute lähenemiskatsete eest jälle aralt taandus.

Vahepeal tuli Billile püss meelde. Kuid see oli kummulikukkunud kelgu alla kiilutud, ja seks ajaks kui Henry tal aitas koorma õigesse asendisse seada, olid Ükskõrv ja emahunt teineteisele nii lähedal ja vahemaa nii suur, et ta lasta ei julgenud.

Liiga hilja taipas Ükskõrv oma eksitust. Enne kui mehed põhjust mõistsid, nägid nad teda ümber pöörduvat ja nende poole tagasi jooksma hakkavat. Siis nägid nad kümmekonda kõhetut halli hunti läbi lume hüppavat, otsejoones teerajale lähenevat ja koera taandumis-teed läbi lõikavat. Jalamaid kadus emahundi arglikkus ja mänglevus. Lõrinal kargas ta Ükskõrva kallale. Koer tõukas ta õlaga eemale; kuigi tema taandumistee oli läbi lõigatud, tahtis ta siiski kelgu juurde tagasi jõuda ja muutis jooksusuunda, et ringi tehes sinna pääseda. Iga hetkega ilmus rohkem hunte ning ühines tagaajamisega. Emahunt oli ühe hüppe kaugusel Ükskõrvast ning ei jäänud maha.

«Kus sa lähed?» küsis Henry äkki, kätt kaaslase käsivarrele pannes. Bill raputas selle ära.

«Ma ei kannata seda välja,» ütles ta. «Nad ei pea enam ühtki meie koera saama, kui see minu teha on,-»

Püss käes, sööstis ta võsastikku teeraja ääres. Tema kavatsus oli küllalt selge. Võttes kelgu selle sõõri keskmeks, mida Ükskõrv oli moodustamas, püüdis Bill seda sõõri läbida jälitajaid edutavas punktis. Oma vintpüssiga võis ta ehk päevavalgel huntidesse aukartust sisendada ja koera päästa.

«Kuule, Bill!» hüüdis Henry talle järele. «Ole ettevaatlik! Ära kõike kaalule pane!»

Henry istus kelgule ja ootas. Muud polnud tal midagi teha. Bill oli juba silmist kadunud, kuid Ükskõrv paistis

106

aeg-ajalt, võsastiku ja üksikute kuusesalkude vahel kord nähtavale tulles, kord kadudes. Henry arvates oli tema olukord lootusetu. Koer oli ähvardavast ohust täiesti teadlik, aga ta jooksis sõõri välist ringi mööda, kuna hundikari jooksis mööda seesmist ja lühemat ringi. Polnud lootust, et Ükskõrv oma jälitajaist nii palju ette jõuab, et ta suudab nende ees sõõrist läbi murda ja kelgu juurde tagasi tulla.

Mõlemad jooksurajad lähenesid kiiresti ühele punktile. Henry teadis, et seal kuskil lumes pidid kohtuma hundikari, Ükskõrv ja Bill, keda ta puude ning padriku tõttu ei näinud. See juhtus liiga ruttu, kaugelt rutem, kui ta oli oodanud. Ta kuulis pauku, siis kaht pauku kiiresti teineteise järel, ja teadis, et Billi laskemoon on otsas. Siis kuulis ta suurt lõrinat ja kilamist. Ta tundis ära Ükskõrva valu- ja hirmuröögatuse, ja ta kuulis tabatud hundi kisa. Ja see oli kõik. Lorin vaikis. Kilamine lõppes. Vaikus vajus jällegi üksildase maastiku kohale.

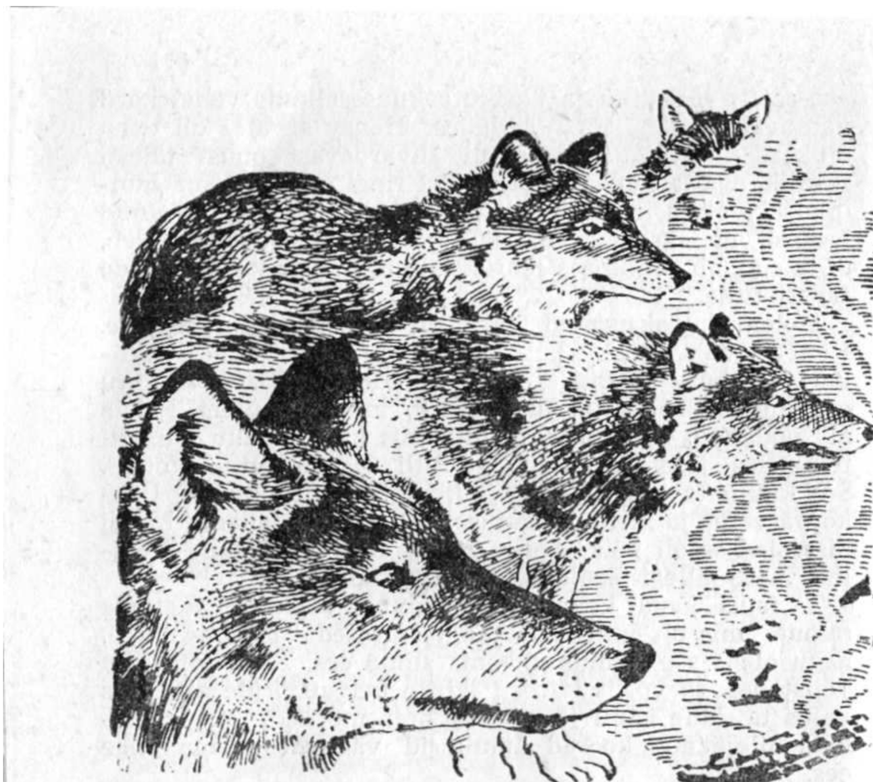
Ta istus kaua kelgul. Tal polnud vajadust vaatama minna, mis oli juhtunud. Ta teadis seda niisama hästi, nagu oleks see toimunud tema silme ees. Kord tõusis ta võpatades ja võttis kiiresti kirve kelgunööride alt. Siis vajus ta jälle istuli ja haudus oma mõtteid, ning mõlemad ülejäänud koerad lümitasid värisedes tema jalge ees.

Viimaks tõusis ta väsinult, nagu oleks kogu kerksus tema ihust kadunud, ja hakkas koeri kelgu ette rakendama. Ta tõmbas endale nööri üle õla ja asus vedama ühes koertega. Ta ei läinud kaugele. Niipea kui hakkas pimedaks minema, kiirustas ta laagrisse jääma ning hoolitses selle eest, et tal oleks rikkalikult tulepuid tagavaraks. Ta söötis koeri, keetis ja sõi õhtust ning tegi endale aseme üsna tule juurde.

Kuid talle polnud antud sellest asemest rõõmu tunda. Enne kui ta silmad kinni läksid, nihkusid hundid nii lähedale, et ta julgeolek polnud kindel. Ei tarvitsenud enam silmi pingutada, et hunte näha. Nad olid tiheda sõõrina päris tema ja tule ümber, ja ta nägi neid selgesti tulevalgel: nad lamasid maas, istusid, roomasid kõhuli lähemale või hiilisid taandudes eemale. Nad isegi magasid. Sün-seal nägi ta mõnda neist koerana lumes kõveras olevat ja uinuvat — mida tema enam teha ei saanud.

Ta hoidis tuld heledalt lõkendamas, sest ta teadis, et

107

ainult tuli seisis tema elava liha ja huntide näljaste kahvade vahel. Mõlemad koerad püsisid üsna ta juures, teine teisel pool, toetusid kaitset otsides tema vastu, niuksusid ja vingusid ning aeg-ajalt urisesid meeleheitlikult, kui mõni hunt natuke ligemale tuli kui teised. Sellistel hetkedel, kui koerad urisesid, muutus kogu sõõr ärevaks, hundid tõusid püsti ja tungisid katseks ettepoole; ümberringi paisus lorin ning ablas klähvimine. Siis heitis sõõr jälle maha, ja siin-seal jätkas mõni hunt oma katkestatud uinakut.

Kuid sõõr tõmbus pidevalt mehe ümber koomale. Õige pikkamisi ja tollhaaval — kord roomas siin üks hunt lähemale, kord roomas seal teine hunt lähemale — muutus sõõr ahtamaks, kuni kiskjad olid peaaegu hüppekau-gusel. Siis haaras ta tulest tükke ja paiskas karja sekka. Iga kord oli selle tagajärjeks rutakas tagasitõmbumine,

108

mida saatsid vihased kiunatused ja kartlik urin, kui hästi sihitud tukk mõnd liiga julget looma tabas ja kõrvetas.

Hommik leidis mehe kurnatuna ja roidununa, unepuudusest aukuvajunud silmadega. Ta keetis pimedas hommikusööki, ja kui hundikari kell üheksa päevavalguse tulekul tagasi tõmbus, asus ta teostama kavatsust, mille üle ta pikkade öötundide jooksul oli mõtelnud. Ta raius noori puid ja tegi neist mingi lava ristpoomid, mis ta sidus kõrgele kasvavate puude tüvede külge. Kelgunööri vinnana tarvitades ja koeri abiks võttes upitas ta puusärgi lavale.

«Nad said Billi ja nad võivad minu saada, aga sind ei saa nad kindlasti mitte, noormees,» ütles ta, kõnetades surnukeha tema puudeladvus asetsevas hauas.

Siis läks ta teele, kergeks muutunud kelgu hüpeldes

109

agarate koerte taga — sest nemadki teadsid, et McGurry forti jõudmine tõotas pääsemist. Hundid jälitasid neid nüüd avalikumalt, rahulikult nende kannul ja mõlemal pool kõrval sörkides, punased keeled suust väljas, kõhnadel külgedel iga liigutuse juures tõusvad ja vajuvad roided paistmas. Nad olid väga kõhnad, lausa luu ja nahk, mille all lihased näisid nööridena; nii kõhnad olid nad, et Henry imestas, kuidas nad üldse veel jalul seisid ja otseti lumme ei kukkunud.

Ta ei julgenud kuni pimeda tulekuni matkata. Keskpäeval ei pannud päike mitte ainult lõunapoolset silmapiiri õhetama, vaid pistis koguni oma ülemise serva kahvatuna ja kuldsena üle taevaranna. Mees võttis seda märguandena. Päevad olid pikemaks muutumas. Päike tuli tagasi. Kuid vaevalt oli rõõmustav helk kadunud, kui Henry laagrisse asus. Tal oli ees veel mitu tundi halli päevavalgust ja sünget videvikku, ning ta kasutas neid tohutu hulga tulepuude raiumiseks.

Ühes ööga saabus õudus. Vähe sellest, et näljased hundid julgemaks muutusid, — ka unepuudus avaldas oma mõju. Tule juures kössitades tukkus ta tahtmatult, vaibad õlgade ümber, kirves põlvede vahel ja kummalgi pool koer, kes end tihedasti tema ligi surus. Kord ärkas ta ja nägi enda ees, kõigest umbes kümne sammu kaugusel, suurt halli hunti, üht kõige suuremat karjas. Isegi kui tal silmad lahti olid, sirutas loom end kartmatult nagu laisk koer, haigutas talle otse näkku ja vaatas teda omaniku pilguga, nagu oleks ta ainult varuks pandud toit, mida varsti kavatseti süüa.

Seda veendumuskindlust ilmutas kogu kari. Ta loetles neid paar tosinat, kes teda näljaselt vahtisid või rahulikult lumes magasid. Nad meenutasid talle kaetud laua ümber kogunenud ja sööma hakkamise luba ootavaid lapsi. Ja tema oli toit, mida nad pidid sööma! Ta oleks tahtnud teada, kuidas ja millal söömaaeg algab.

Puid tuleasemele kuhjates avastas ta omaenese ihu väärtuse, mida ta varem iialgi polnud tajunud. Ta jälgis oma liikuvaid lihaseid ja tundis huvi oma sõrmede targa mehhanismi vastu. Tulevalgel kõverdas ta pikkamisi ja korduvalt sõrmi, kord ükshaaval, kord kõiki koos, neid laiali ajades või kiireid haaravaid liigutusi tehes. Ta uuris küünte kuju ja torkis sõrmeotsi — kord tugevasti, kord õrnalt, mõõtes närviaistingu kiirust. See võlus teda

ja ta armus äkki oma õrna lihasse, mis tegutses nii kaunilt ja sujuvalt ja peenelt. Siis heitis ta kartliku pilgu huntide sõõrile, mis teda ootavalt ümbritses, ning hoobina rabas teda arusaamine, et ta imetaoline keha, see i elav ihu oli ainult liha — ablaste loomade igatsetud saak, mille nende näljased kihvad pidid purustama ja tükkideks kiskuma, mis pidi neile toiduks olema, nagu põdrad ja küülikud sageli temale toiduks olid olnud.

Ta ärkas poolpainajalikust tukastusest ja nägi, et punakas emahunt oli tema ees. Loom istus kõigest poole tosina jala kaugusel lumes ja vaatas teda mõtlikult. Mõlemad koerad niitsusid ja urisesid tema jalge ees, kuid hunt ei pannud neid tähele. Ta vaatas meest, ja tüki aega vaatas mees teda. Midagi ähvardavat hundis ei olnud. Pigem vaatas ta meest suure nukrusega, kuid mees teadis, et see oli niisama suure nälja nukrus. Tema oli söök, ja tema nägemine ärritas looma maitsmisnärve. Looma suu avanes, ila tilkus välja, ning ta lakkus eelnaudingus oma lõugu.

Meest läbis hirmukramp. Ta sirutas rutuga käe, et tukki võtta ja looma sellega visata. Kuid samal hetkel, veel enne kui tema sõrmed jõudsid viskerelvast kinni haarata, kargas loom tagasi kaitsvasse pimedusse, ja mees teadis nüüd, et see hunt oli harjunud sellega, et tema pihta asju pilluti. Eemale hüpates urises ta, oma valgeid kihvu juurteni paljastades; kogu ta nukrus oli kadunud, asendunud lihasööja õelusega, mis pani mehe võbisema. Ta vaatas tukki hoidvat kätt, märkas seda haaranud sõrmede osavat õrnust, nägi, kuidas nad kõigi pinnakonarustega täpselt kohanesid, igapidi ümber krõbeda puu sulgudes; tuki põlevale osale liiga lähedal olev väike sõrm tõmbus haigettegeva kuumuse ees tundlikult ning automaatselt tagasi jahedama haardekohani; samal hetkel oli tal tunne, nagu näeks ta neidsamu tundlikke ning õrnu sõrmi emahundi valgete hammaste all purustatavat ja tükkideks kistavat. Iialgi polnud ta oma ihu nii väga armastanud kui nüüd, kus selle säilitamine oli nii ebakindel.

Kogu öö võitles ta põlevate tukkidega näljase hundikarja vastu. Kui ta vägisi suigatas, siis äratas teda koerte niitsumine ja urin. Tuli hommik, kuid esmakordselt ei Peletanud päevavalgus hunte eemale. Asjata ootas mees, et nad läheksid. Nad jäid sõõrina tema ja tule ümber,

111
ilmutades omanike ülbust, mis hävitas tema hommiku-valguses tärganud julguse.
Ta tegi ühe meeleheitliku katse teele asuda. Aga niipea kui ta kaitsva tule juurest eemaldus, hüppas kõige jultunum hunt tema poole. Õnneks oli hüpe liiga lühike ja mees päästis end tahapoole karates, nii et lõuad laksata-sid kokku vaevalt kuue tolli kaugusel tema reiest. Kogu kari oli nüüd jalul ning voogas tema poole, ja tarvis oli tükke paremale ning vasemale pilduda, et neid aupaklikku kaugusse tagasi suruda.
Isegi päevavalgel ei julgenud ta tule juurest lahkuda, et uusi puid raiuda. Kahekümne jala kaugusel seisis tornina hiiglasuur kuivanud kuusk. Ta kulutas poole päeva oma laagritule kuuse juurde nihutamiseks; iga hetk oli tal pool tosinat põlevat tungalt käepärast, et neid vaenlase sekka paisata. Viimaks kuuse juurde jõudnud, uuris ta ümberkaudset metsa, et puud langetada säärases suunas, kust kõige rohkem põletusainet oli loota.
Öö oli eelmise öö kordamine, ainult et unevajadus oli vastupandamatuks muutumas. Koerte lorin ei mõjunud enam. Pealegi lõrisesid nad kogu aja, ning tema tuimene-nud ja unised meeled ei märganud enam lorina kõla ja pingsuse muutumist. Ta ärkas võpatades. Emahunt oli vähem kui jardi kaugusel temast. Masinlikult haaras ta tuki ja pistis selle lähimast lähedusest otse looma avatud ning urisevasse suhu. Hunt kargas eemale, valust uludes; põlenud liha ja karvade haisu nautides vaatas mees, kuidas ta pead raputas ja vihaselt paarikümne jala kaugusele roomas.
Siitpeale sidus ta enne suikumist põleva männioksa oma parema käe külge. Tema silmad olid ainult mõne minuti suletud, kui tule kõrvetus ihul teda äratas. Mitu tundi talitas ta sel kombel. Iga kord, kui ta niiviisi ärkas, kihutas ta hundid tukkide pildumisega eemale, täiendas tuld ja kohendas männioksa oma käe külge. Kõik läks hästi, kuid siis juhtus ta männioksa halvasti kinni siduma. Sel ajal kui ta silmad suletud olid, kukkus see tal käest.
Ta nägi und. Talle näis, nagu oleks ta McGurry fordis. Oli soe ja mugav, ja ta mängis faktooriaülemaga kaarte. Talle näis ka, et forti ründasid hundid. Nad ulusid otse väravate juures, ja mõnikord katkestasid ülem ja tema mängu, et kuulata ja naerda huntide asjatute sissepääsukatsete
112
üle. Ja siis — nii kummaline oli unenägu — siis käis prahvatus. Uks paiskus lahti. Ta nägi, kuidas hunte voolas fordi suurde eluruumi. Nad kargasid otse tema ning faktooriaülema kallale. Ukse lahtipaiskumisega oli nende ulumine kohutavalt tugevnenud. See ulumine vaevas teda nüüd. Tema unenägu sulas millekski muuks — ta ei saanud aru, milleks, kuid kogu aja jälgis teda lakkamatu ulumine.
Siis ärkas ta ja leidis, et ulumine oli tõeline. Kuuldus valju urinat ja klähvimist. Hundid sööstsid tema peale. Neid oli tema kohal ja tema ümber. Ühe hambad sulgusid tema käsivarre ümber. Vaistlikult kargas ta tulle; hüpates tundis ta hammaste teravat rebestust, mis tema jala liha lõhki kiskus. Siis algas tulevõitlus. Paksud labakindad kaitsesid ajutiselt tema käsi ja ta kühveldas hõõguvaid süsi igas suunas õhku, kuni laagrituli sarnanes tulemäega.
Ent kaua ei võinud see kesta. Tema nägu kattus kuumuses villidega, kulmud ja ripsmed kõrbesid ning palavus jalgade ümber muutus talumatuks. Leegitsev tukk kummaski käes, hüppas ta tuleaseme servale. Hundid olid tagasi löödud. Lumi sisises kõikjal, kuhu hõõguvaid süsi oli kukkunud, ning alatasa kuulutas mõni taganev hunt metsiku hüppe, norsatuse ja lõrinaga, et ta oli astunud kuumale söele.
Paisanud veel tükke kõige lähema vaenlase pihta, viskas mees hõõguvad kindad lumme ja tampis lumes, et oma jalgu jahutada. Tema kaks koera olid kadunud ja ta teadis väga hästi, et nad olid saanud järjekordseks roaks pikaleveninud söömaajas, mis mitu päeva tagasi algas Trulliga ja mille viimaseks roaks eelolevail päevil pidi olema tema ise.

«Veel põle te mind kätte saand!» hüüdis ta, näljaste kiskjate poole tulivihaselt rusikat raputades; tema hääle kõla peale sattus kogu ring ärevusse, kuuldus üldist urinat ja emahunt libises üle lume üsna tema ligi ning vahtis teda näljase ihaldusega.

Mees asus tööle, et teostada uus mõte, mis tal pähe oli tulnud. Ta pikendas tuld, kuni sellest sai avar sõõr. Selle sõõri keskele kägardus ta, kaitseks sulava lume vastu magamisvarustus tema all. Kui ta niiviisi kaitsva tule-tõkke varju oli kadunud, tuli kogu huntide kari uudishimulikult tule äärde vaatama, mis temast on saanud.

113

Seni olid nad hoidunud tule ligi tulemast, nüüd asetusid nad tiheda ringina selle lähedale otsekui koerad, silmi pilgutades, haigutades ja oma kõhnu kehasid harjumatus soojuses sirutades. Siis istus emahunt maha, tõstis nina püsti ja hakkas uluma. Ükshaaval ühinesid temaga teised hundid, kuni kogu kari maas kükitas, ninad taeva poole, ja nälja pärast ulus.

Saabus koit, siis päevavalgus. Tuli põles madalaks. Kütteaine oli otsa saanud, tarvis oli uut soetada. Mees katsus oma tuleringist välja astuda, kuid hunte voogas talle vastu. Põlevad tukid sundisid neid kõrvale hüppama, kuid nad ei taandunud enam. Asjata püüdis ta neid tagasi tõrjuda. Kui ta sellest loobus ja oma sõõri keskele komberdas, hüppas üks hunt tema poole, vääratas ja kukkus kõige nelja jalaga sütele. Ta röögatas kabuhirmust, samal ajal urisedes, ning roomas tagasi, et oma kappi lumes jahutada.

Mees istus kägarasse oma vaipadele. Tema ülakeha oli ettepoole kummargil. Lõtvunud ja norguvajunud õlad ning põlvedele langetatud pea tõendasid, et ta oli võitlusest loobunud. Vahetevahel tõstis ta pead ja vaatas alanevat tuld. Leekide ja süte sõõr lagunes osadeks, mille vahel oli avausi. Need avaused suurenesid, sõõriosad kahanesid.

«Arvan, et te varsti mo kätte saate,» ümises ta. «Igatahes tahan ma nüüd magada.»

Kord ärkas ta ja nägi sõõris olevas avauses otse enda ees emahunti, kes teda vahtis.

Natukese aja pärast ärkas ta uuesti — talle tundus, et see oli mitu tundi hiljem. Oli toimunud salapärane muutus, nii salapärane muutus, et ta kohkus veelgi rohkem ärkvele. Midagi oli juhtunud. Esiti ei saanud ta aru. Siis ta taipas. Hundid olid läinud. Alles oli jäänud üksnes ärasõtkutud lumi, mis näitas, kui tihedasti nad teda olid ümbritsenud. Uni lõi talle pähe ja haaras ta oma võimusesse; tema pea vajus põlvedele, kuid siis ärkas ta äkilise võpatusega.

Kuuldus inimeste hüüdeid, kelkude kriuksumist, rak-mete naginat ja pingutavate koerte innukat niutsumist. Neli kelku tuli jõesängi poolt puude vahel oleva laagri juurde. Viis-kuus meest kogunes kustuva tulesõõri keskel kägarduva mehe ümber. Nad raputasid ja tonksisid

114

teda teadvusele. Ta vaatas neid nagu joobnu ning pobises veidralt, nagu läbi une:

«Punane emaunt. . . Tuli söötmese ajal koerte sekka . . . Enne sõi koerte toidu . . . Siis sõi koerad ... Ja pärast seda sõi ta Billi ära ...»

«Kus on lord Alfred?» kõmistas üks meestest talle kõrva, teda karedalt raputades. Ta raputas aeglaselt pead.

«Ei, teda ta ei söönd ... Ta puhkab puu otsas eelmeses laagrepaigas.»

«Surnud?» hüüdis mees.

«Surnd ja kasti pandud,» vastas Henry. Ta tõmbas oma õla turtsakalt küsitleja haardest lahti. «Kuulge, jätke mind rahule . . . Ma olen praegust täitsa omadega läbi. Ead ööd.»

Ta silmalaud võbelesid ja vajusid kinni. Lõug langes alla rinnale. Ja enne kui nad ta vaipadele asetasid, tõusis tema norskamine üles külma õhku.

Kuid kuuldus veel midagi. Kaugelt ja nõrgalt, hulga maa tagant kuuldus näljase hundikarja kisa, kui see asus teist toitu otsima mehe asemel, kellest ta ilma oli jäänud.

II jagu METSLOOMAST SÜNDINUD

I peatükk KIHVADE VÕITLUS

Emahunt oli esimene, kelle kõrv tabas inimhäälte kõla ja kelgukoerte niutsumist, ning emahunt ruttas esimesena eemale kustuva tule sõõris pääsmatult ümberpiiratud mehe juurest. Kari ei tahtnud jälitatud saagist loobuda ja viivitas mõne minuti, häälte päritolu kindlaks teha püüdes; siis jooksis karigi emahundi jäljerada pidi minema.

Karja ees jooksis suur hall hunt — üks karja juhte. Tema suunaski karja jooksu emahundi jälgedes. Ta urises hoiatavalt karja nooremate liikmete peale või rebis neid kihvadega, kui need auahnelt katsusid temast mööda jõuda. Ja tema kiirendas käikugi, kui ta nägi emahunti, kes nüüd pikkamisi üle lume sörkis.

Emahunt asus ta kõrvale, nagu oleks seal tema tavaline koht, ning hakkas karja juhtima. Teine ei urisenud ta peale ega näidanud hambaid, kui mõni hüpe juhtus emahundi temast ette viima. Vastupidi, ta näis emasesse lahkelt suhtuvat — liiga lahkelt emahundi arvates: isane kippus üsna tema ligidal jooksma, ja kui ta liiga ligidal jooksis, siis urises emahunt ja näitas hambaid. Parajal juhul lõi ta ka hambad teravalt teise õlasse. Sellistel puhkudel ei ilmutanud isahunt mingit viha. Ta ainult hüppas kõrvale ning jooksis mõned kohmakad sammud puiselt emahun-dist eespool, kehahoiakult ja käitumiselt meenutades segadusse sattunud külasiga.

See oli tema ainus mure karja jooksmise ajal, emahundi! aga oli teisi muresid. Teisel pool tema kõrval jooksis kõhetu vana hunt; see hakkas juba halliks minema ja oli

paljude võitluste haavaarmidega märgitud. Ta jooksis alati emahundist paremal pool. Küllap see oli sellega seletatav, et tal oli üksainus silm ja nimelt vasak. Temalgi oli kombeks emahundi lähedale hoiduda, temale ligi tikkuda, kuni ta armidega kaetud koon puudutas tema keha või õlga või kaela. Neid tähelepanuavaldusi tõrjus emahunt hammastega eemale nagu endast vasakul pool jooksva isase omigi; kui aga mõlemad talle oma tähelepanuavaldusi ühel ajal osaks saada lasksid, tekkis toores rüselus, sest ta oli sunnitud kiirete hammustustega mõlemale poole oma kaht armastajat eemale tõrjuma ning samal ajal karja eesotsas püsima ja vaatama, kuhu ta läheb. Sellistel puhkudel paljastasid isased ta kõrval hambaid ja urisesid ähvardavalt teineteise poole. Nad oleksid kisklema hakanud, kuid isegi kosimishimu ja sellega ühenduses olev võitlus pidi taganema karja näljakustutamisvajaduse ees, mis oli pakilisem.

Iga tagasilükkamise järel, kui vana hunt oma terava-hambalisest ihaldatust kõrvale põrkas, toetus ta noore, kolmeaastase hundi vastu, kes jooksis tema paremal, sil-matul poolel. See noor hunt oli oma täie suuruse saavutanud, ja karja nõrka ning nälginud seisundit arvestades oli tal keskmisest enam jõudu ning julgust. Siiski jooksis ta pead ühesilmalise vana hundi õla kohal hoides. Kui ta söandas vanema hundiga rinnutsi joosta (mida harva juhtus), siis saatis lorin ja napsatus teda jälle õla kohale tagasi. Mõnikord aga jäi ta ettevaatlikult ja pikkamisi maha ning nihutas end vana juhi ja emahundi vahele. Seda pandi kahekordselt pahaks — koguni kolmekordselt. Kuna emahunt oma tuska urinaga väljendas, tuhises vana juht kolmeaastase kallale. Mõnikord tegi emahunt sedasama. Ja mõnikord ka noor juht temast vasakul.

Sellistel puhkudel jäi noor hunt, kellele kolmed metsikud hambad vastu astusid, kiiresti seisma ning laskus tagajalgadele, esijalad jäigad, hambad ähvardavalt irevil ja kuklakarvad turris. See segadus liikuva karja eesotsas tekitas alati segadust ka tagumiste seas. Tagapool olevad hundid põrkasid noore hundiga kokku ja väljendasid oma pahameelt, tema tagumisi jalgu ja külgi teravalt näksates. Ta tekitas endale tüli, sest toidupuudus ja halb tuju käivad käsikäes; kuid nooruse piiritu usaldusega kordas ta oma manöövrit iga natukese aja tagant, kuigi ta sellest iial midagi ei saanud peale pahanduse.

Kui karjal oleks olnud toitu, siis oleks armatsemine ja võitlemine jõudsasti hoogu võtnud ja kari oleks koost lagunenud. Kuid karja olukord oli meeleheitlik. Loomad olid pikaajalisest nälgimisest lahjad. Nad jooksid aeglasemalt kui harilikult. Tagapool lonkasid väsinud loomad — väga noored ja väga vanad. Eesotsas olid kõige tugevamad. Kuid kõik olid pigem luukered kui kopsakad hundid. Ometi polnud loomade liigutustes pingutust ega väsimust — kui lonkajaid mitte arvestada. Nende sitked lihased näisid ammendamatu tarmu allikatena. Igale lihase terasesele kokkutõmbumisele järgnes teine terasene kokkutõmbumine, ning üha uus ja üha uus — nagu poleks neil lõppu tulemaski.

Nad jooksid sel päeval maha palju miile. Nad jooksid öö läbi. Ning järgmisel päeval jooksid nad ikka veel. Nad jooksid mööda külmunud ja surnud maad. Kuskil ei liigatanud elu. Ainult nemad liikusid läbi määratu tardumuse. Ainult nemad elasid, ja nad otsisid teisi elavaid olendeid, et neid ära õgida ning edasi elada.

Nad ületasid veelahkmeid ja rändasid üle kümmekonna väikese jõe madalamal maa-alal, enne kui nende otsingutel tulemusi oli. Siis sattusid nad põtradele. Kõigepealt leidsid nad suure pulli. Siin oli liha ja elu, ning seda ei kaitsnud salapärased tuled ega lendavad leegitsevad viske-kehad. Harevil sõrgu ja kämblakujulisi sarvi nad tundsid, ning nad heitsid oma hariliku kannatlikkuse ja ettevaatlikkuse tuulde. Tekkis lühike ning metsik võitlus. Suurt pulli rünnati igast küljest. Ta rebestas neid või lõhkus nende pealuid oma suurte sõrgade osavasti juhitud hoopidega. Ta purustas ja lömastas neid oma laiade sarvedega. Ta tampis neid enda all lumme selles püherdavas heitluses. Kuid tema saatus oli juba ette otsustatud ja ta hukkus. Emahunt rebis metsikult ta kõri, ja teiste hambad kinnitusid igale poole ta ihusse, teda elusana õgides veel enne, kui ta viimsed rabelused lõppesid või ta viimne arve oli tehtud.

Siin oli toitu külluses. Pull kaalus üle kaheksasaja naela — tervelt kakskümmend naela liha iga suu peale enam kui neljakümnest hundist koosnevas karjas. Aga kui nad suutsid imestusväärselt paastuda, siis suutsid nad ka imestusväärselt süüa, ning varsti olid ainult mõned laialipuistatud luud järel toredast elusast loomast, kes mõne tunni eest karja vastu võitles.

Nüüd oli aega puhkamiseks ja magamiseks. Kõhud täis söödud, alustasid nooremad isased nääklemist ja kisklemist, ning seda tehti kõigi nende väheste päevade kestel, millele järgnes karja lagunemine. Nälg oli möödas. Hundid olid nüüd saagirikkal maal, ja kuigi nad ikka veel karjana küttisid, küttisid nad ettevaatlikumalt, valides neist väikestest põdrakarjadest, keda nad kohtasid, tiineid lehmi või vigaseid vanu pulle.

Siis saabus sel küllusemaal päev, mil hundikari kaheks jagunes ja eri suundades lahkus. Emahunt, kellest vasakul pool oli noor juht ja paremal pool ühesilmaline veteran, juhtis oma karjaosa alla Mackenzie jõe äärde ja sellest üle ida poole, järvede maale. Iga päevaga jäi see karjaosa vähemaks. Kahekaupa — üks isane ja üks emane — lõid hundid lahku. Vahel juhtus, et võistlejate teravad hambad peletasid minema mõne üksikuks jäänud isase. Lõpuks jäi järele kõigest neli: emahunt, noor juht, ühesilmaline ning auahne kolmeaastane.

Emahunt ilmutas nüüd juba õige julma meelelaadi. Kõik tema kolm kosilast kandsid ta hammaste jälgi. Kuid nad ei vastanud iial kurjale kurjaga ega kaitsnud end tema vastu. Nad jätsid oma õlad kõige metsikumate kihvahoo-pide meelevalda ning püüdsid sabaliputamise ja kehkjate sammudega tema viha vaigistada. Kuid tema vastu aina leebed olles olid nad üksteise vastu aina raevused. Kolmeaastane muutus oma raevus liiga ettevõtlikuks. Ta ründas ühesilmalist tema pimedast küljest ja rebis ta kõrva ribadeks. Kuigi halliksminev vana hunt nägi ainult ühe silmaga, kasutas ta teise nooruse ning jõu vastu pikkade aastate kogemustega omandatud elutarkust. Kaotatud silm ja haavaarmidega kaetud koon kõnelesid tema kogemuste laadist. Ta oli liiga palju võitlusi üle elanud, et veel hetkegi kahelda selles, mis nüüd teha.

Võitlus algas ausalt, kuid ei lõppenud ausalt. Võimatu on ütelda, missugune oleks olnud selle tulemus, sest kolmas hunt ühines ühesilmalisega ja mõlemad koos — vana juht ja noor juht — ründasid auahnet kolmeaastast ning asusid teda hävitama. Kummastki küljest ahistasid teda ta seniste kaaslaste armutud kihvad. Unustatud olid päevad, mil nad koos küttisid, unustatud olid jahiloomad, keda nad maha olid murdnud, ja nälg, mida nad koos olid kannatanud. See kõik kuulus minevikku. Nüüd olid

120

armuasjad käsil — veelgi karmimad ning julmemad asjad kui toiduotsimine.

Vahepeal istus emahunt — kõige põhjus — rahulolevana tagajalgadel ja vaatas pealt. Tal oli koguni hea meel. See oli tema päev — selliseid päevi juhtub harva —, mil turjad turritasid ja kihv kihva rabas või pehmet liha rebestas ja puruks kiskus, et aga teda omandada.

Ning kolmeaastane, kellele see oli esimene selletaoline julge ettevõte, loovutas oma elu armuvõitluses. Kummalgi pool tema korjust seisid ta võistlejad. Nad vahtisid ainiti emahunti, kes naeratades lumes istus. Aga vanem juht oli tark, väga tark — armastuses samuti nagu võitluses. Noor juht pööras pead, et lakkuda haava oma õlas. Tema kaela koold oli võistleja poole pööratud. Oma ainsa silmaga nägi vanem juht soodsat võimalust. Ta tegi kiire hüppe ja haaras madalalt kihvadega. Tekkis pikk ja sügav rebestatud haav. Tema hambad purustasid kõri suure veresoone seinad. Siis kargas ta eemale.

Noor juht lõrises kohutavalt, kuid lorin muutus äkki kõditavaks köhaks. Verisena ja köhivana, peaaegu lämbudes hüppas ta vanema kallale ja võitles, ise iga hetkega nõrgenedes: jalad jäid all töntsiks, päevavalgus tuhmus ta silmade ees, kihvalöögid kaotasid jõu ja hüpped jäid aina lühemaks.

Ja kogu aja istus emahunt tagajalgadel ning naeratas. Võitlus pani teda ebamääraselt rõõmutsema, sest selline oli Ürgmaa armastus, loomuliku elukorra sugupooltekurbmäng, mis on kurbmänguks ainult neile, kes surevad. Neile, kes ellu jäävad, pole see kurbmäng, vaid on kavatsuse teostus ja täideminek.

Kui noor juht lumes lamas ja enam ei liigutanud, sammus Ükssilm uhkelt emahundi poole. Tema kehahoiak väljendas kartusega segatud võidurõõmu. Ilmselt ootas ta eemaletõrjumist, ja niisama ilmselt oli ta üllatatud, kui emahundi hambad vihaselt ta poole ei välgatanud. Esmakordselt kohtles emahunt teda lahkelt. Ta nuhutas tema nina ning suvatses koguni hüpelda ja karelda ja Ükssilmaga päris lapsikult mängida. Ja Ükssilm käitus kõigist oma hallidest aastatest ning elutarkusest hoolimata niisama lapsikult ja isegi veel natuke rumalamalt.

Unustatud olid võidetud võistlejad ja verega lumele kirjutatud armulugu. Unustatud selle ainsa hetkeni, mil vana Ükssilm korraks mängus peatus, et oma jäigastuvaid

121

haavu lakkuda. Sel hetkel paotus ta suu urinaks ja karvad ta kaelal ning õlgadel kerkisid tahtmatult, kuna ta pool-lümitades otsekui hüppeks valmistus ja tema küüned kramplikult lumme kahmasid, et jalgealust kindlustada. Kuid kõik ununes järgmisel hetkel, kui ta hüppas ema-hundi järele, kes juhtis teda häbelikult läbi metsa.

Pärast seda jooksid nad kõrvuti nagu head sõbrad, kes on jõudnud vastastikusele arusaamisele. Päevad möödusid, ja nad püsisid koos, ühiselt saaki küttides, seda surmates ja süües. Mõne aja pärast muutus emahunt rahutuks. Ta näis midagi otsivat, mida ta ei suutnud leida. Õõnsused mahalangenud puude all näisid teda ligi tõmbavat, ja ta kulutas palju aega, nuuskides suuremais lumega täidetud kaljulõhedes ja eenduvate kallaste all leiduvais koobastes. Vana Ükssilm polnud sellest sugugi huvitatud, kuid järgnes talle vastutulelikult ta otsingutes, ja kui ema-hundi uurimiskäigud noisse erilistesse kohtadesse ebatavaliselt kaua kestsid, siis heitis ta maha ja ootas, kuni emahunt valmis oli edasi minema.

Nad ei jäänud ühte paika püsima, vaid rändasid mööda maad, kuni jõudsid Mackenzie jõeni; pikkamisi läksid nad piki jõge edasi, sellest sageli eemaldudes, et jõkke suubuvate ojade ääres saaki küttida, kuid alati jõe juurde tagasi tulles. Mõnikord sattusid nad teiste huntide peale, kes enamasti liikusid paaristikku, kuid sõbralikku suhtlemist ei alustatud kummaltki poolt, kohtumise üle ei tuntud rõõmu ega leidunud soovi uue karja kujundamiseks. Mõnikord kohtasid nad üksikuid hunte. Need olid alati isased ja neil oli pealetükkiv soov Ükssilma ja tema kaaslasega ühineda. Seda pani Ükssilm pahaks, ja kui emahunt õlg õla vastas tema kõrval seisis, karvu turritas ja hambaid näitas, siis taandus seltsi ihaldav üksiklane, pani plehku ning jätkas oma üksildast teekonda.

Ühel kuupaistesel ööl läbi rahuliku metsa joostes peatus Ükssilm äkki. Tema koon tõusis, saba jäigastus ja sõõrmed avardusid õhku nuusutades. Üht käppa hoidis ta ülal otsekui koer. Ta polnud rahul ning nuusutas üha õhku, püüdes mõista läbi õhu kanduvat sõnumit. Üksainus hooletu nuusutus oli ta kaaslast rahuldanud ning too sörkis edasi, et temale kindlust tagasi anda. Ükssilm järgnes küll, kuid kahtles ikka veel ja peatus tahtmatult üha uuesti, et hoiatust hoolikamalt uurida.

Emahunt roomas ettevaatlikult avara lagendiku servale.

122

Tükk aega seisis ta üksi. Siis ühines temaga Ükssilm, roomates ja pugedes, iga meel erksalt valvel, iga karv otsatut umbusku kiirgamas. Nad seisid külg külje kõrval, vahtides ja kuulates ja nuusutades.

Nende kõrvu kostis koerte nääklemist ja rüselemist, meeste kurguhäälseid hüüdeid, sõitlevate naiste teravamaid hääli ja kord lapse kimedat ning kaeblikku rruttu. Peale hiiglasuurte nahktelkide oli vähe näha; paistsid ainult tuleleegid, mida mõnikord varjasid tule ette sattunud inimkehade liigutused, ja vaikses õhus pikkamisi üles-kerkiv suits. Kuid huntide sõõrmeisse voolas indiaanlaste laagri loendamatuid lõhnu, jutustades lugu, mis Ükssilmale oli suuremalt osalt arusaamatu, aga mida emahunt viimase kui üksikasjani tundis.

Ta oli kummaliselt erutatud ja nuuskis ning nuuskis üha suureneva heameelega. Vana Ükssilm aga oli umbusklik. Ta ilmutas oma kartust ja katsus minema hakata. Emahunt pöördus tema poole ja puudutas oma koonuga rahustavalt ta kaela, siis vaatas jälle laagrit. Mingi uus igatsus oli ta näol, kuid see polnud näljaigatsus. Teda erutas iha, mis sundis teda edasi astuma, tulele lähemale minema ja koertega nääklema, inimeste komistavate jalgade eest hoidudes ja kõrvale põigates.

Ükssilm liikus kärsitult tema kõrval; emahundi rahutus tuli tagasi, ta tundis nüüd jälle tungivat vajadust leida seda, mida ta otsis. Ta pöördus ümber ja sörkis metsa tagasi — Ükssilma suureks kergenduseks, kes sörkis temast natuke eespool, kuni nad täiesti puude varjus olid.

Kuupaistel käratult nagu varjud edasi libisedes jõudsid nad loomade käigurajale. Mõlema ninad laskusid lumes olevate jälgede juurde. Jäljed olid üsna värsked. Ükssilm jooksis ettevaatlikult ees, kaaslane tema kannul. Nende jalgade laiad päkad olid harevil ja puudutasid lund otsekui samet. Ükssilm märkas millegi valge ähmast liikumist valgel taustal. Tema libisev kõnnak oli olnud eksitavalt kiire, kuid see polnud midagi selle kiirusega võrreldes, millega ta nüüd jooksis. Tema ees hüppas vaevu-nähtav valge laik, mille ta oli avastanud.

Nad jooksid piki kitsast rada, mida mõlemalt poolt piiras noorte kuuskede võsa. Puude vahelt võis näha rada suubumas kuupaistesele metsalagendikule. Vana Ükssilm jõudis põgenevale valgele laigule kiiresti järele. Iga hüpe viis teda lähemale. Nüüd oli ta selle kannul. Veel üks

123

hüpe, ja tema hambad oleksid saagisse tunginud. Kuid seda hüpet ta ei teinud. Kõrgele õhku, otse üles lendas valge kogu; nüüd oli see rabelev valgejänes, kes hüples ja kargles õhus ta kohal fantastilist tantsu lüües ja mitte enam maa peale tagasi tulles.

Ükssilm põfkas äkilise kohkunud norsatusega tagasi, vajus siis lumme maha ja lümitas seal, urisedes ähvardusi hirmuäratavale asjale, millest ta aru ei saanud. Kuid emahunt kargas temast rahumeeli mööda. Ta võttis hoogu ja hüppas siis tantsiskleva jänese poole. Ka tema lennutas end kõrgele, kuid mitte nii kõrgele kui jahisaak, ja tema hambad laksatasid metalse plõksatusega tühjalt vastamisi. Ta hüppas veel kord ja siis veel kord.

Tema kaaslane oli vähehaaval lakanud maas lümita-mast ning silmitses teda. Ta ilmutas nüüd pahameelt ema-hundi korduvate äparduste üle ja tegi ise võimsa hüppe ülespoole. Tema hambad sulgusid jänese ümber ja ta tõi selle endaga kaasa. Kuid samal ajal kuuldus ta kõrvalt kahtlast krabinat ja ta imestav silm nägi üht noort kuuske tema poole alla kummarduvat, et teda tabada. Tema lõuad lasksid saagi lahti ja ta kargas tahapoole, et imeliku ohu eest pääseda; hambad tõmbusid tal irevile, kõrist tõusis urin, iga karv oli raevu ja hirmu pärast turris. Samal hetkel upitas noor kuusk oma sihvaka tüve püsti ja jänes lendas jälle hüpeldes üles õhku.

Emahunt oli vihane. Karistuseks litsus ta oma kihvad kaaslase õlga; kohkunult ja teadmata, mida see uus kallaletung tähendas, põrkas Ükssilm raevunult ja üha suurema hirmuga tagasi, seejuures emahundi koonu kõrvale haava lüües. Emahundile oli selline karistus niisama ootamatu ja ta kargas nördimusega lõrisedes teise kallale. Siis taipas Ükssilm oma eksitust ja katsus emahunti lepitada, see aga nuhtles teda põhjalikult, kuni ta kõik lepituskat-sed lõpetas ja ringi tiirles, pead emahundist eemale hoides ja õlgadega tema hammaste karistust vastu võttes.

Jänes aga hüples nende kohal õhus. Emahunt istus lumme maha, ja vana Ükssilm, kes oma kaaslast nüüd enam kartis kui salapärast noort kuuske, hüppas uuesti jänese poole. Kui ta saaki hambus hoides tagasi vajus, pidas ta kuuske silmas. See järgnes talle maha nagu ennestki. Ta tõmbus ähvardava hoobi ees küüru, karvad turris, hoidis aga jänest ikka hammastega kõvasti kinni. Ent hoopi ei tulnud. Kuusk jäi tema kohale kummargile

124

Kui ta liigutas, siis liigutas ka kuusk, ja ta urises selle poole läbi suletud hammaste; kui ta paigal püsis, siis püsis ka kuusk paigal, ja ta otsustas, et kindlam on paigal püsida. Kuid jänese soe veri ta suus maitses hästi.

Kaaslane vabastas ta kimbatusest, millesse ta oli sattunud. Ta tõmbas jänese Ükssilma hambust ja näris sel rahulikult pea otsast, kuna kuusk ähvardavalt ta kohal õõtsus ja võbises. Sedamaid viskus kuusk üles ega tülitanud siis enam, jäädes väärikasse püstasendisse, mis loodusest kuuskedele kasvamiseks määratud. Emahunt ja Ükssilm sõid kahekesi saagi, mille salapärane kuusk oli neile püüdnud.

Leidus teisigi loomateid ja radu, kus jänesed õhus rippusid, ja hundipaar uuris nad kõik läbi. Emahunt oli teejuhiks ja vana Ükssilm järgnes talle valvsalt, õppides püüniste varastamise viisi — oskust, mis talle edaspidi kasulikuks osutus.

II peatükk PESAPAIK

Kaks päeva tiirutasid emahunt ja Ükssilm indiaanlaste laagri ümber. Ükssilm piinles ja oli kartlik, kuid laager ahvatles tema kaaslast, nii et see ei raatsinud ära minna. Kui aga ühel hommikul õhus kõmatas lähedalt lastud püssipauk ja kuul mõne tolli kaugusel Ükssilma peast vastu puutüve põrkas, ei kõhelnud nad enam, vaid läksid minema, hulk aega hoogsalt joostes, kuni hulk miile neid hädaohust lahutas.

Nad ei läinud kaugele — paari päeva teekonna kaugusele. Emahundi soov leida, mida ta otsis, oli nüüd pakiliseks muutunud. Ta jäi õige kohmakaks ning jaksas ainult pikkamisi joosta. Kord loobus ta taga ajamast küülikut, kelle ta harilikul ajal oleks hõlpsasti kinni püüdnud; ta heitis maha ja puhkas. Ükssilm tuli tema juurde; aga kui ta emahundi kaela sõbralikult oma koonuga puudutas, napsas emahunt ta järele nii ägedalt, et ta tagurpidi uperkuuti lendas ja end teise hammaste eest pääseda katsudes üsna

naeruväärseks tegi. Emahunt ägestus nüüd kergemini kui iialgi enne. Ükssilm aga oli muutunud kannatli-kumaks ja hoolitsevamaks kui iialgi enne.

125

Siis leidis emahunt, mida ta oli otsinud. See oli mõned miilid ülalpool väikese oja kaldal, mis suvel voolas Mackenzie jõkke, nüüd aga oli kinni külmunud kuni kaljuse põhjani, — lättest suudmeni tardunud ja läbikõvaks muutunud oja. Emahunt sörkis väsinult piki kallast, tükk maad kaaslase taga, kuni jõudis kõrge, alt õõnsa savikaldani. Ta pöördus kõrvale ja sörkis selle juurde. Kevadtormide ja lumesulamise kulutav ning lõhkuv mõju oli kaldaaluse õõnsaks uhtunud ja ühes kohas kitsa prao lõppu väikese

koopa kujundanud.

Ta peatus koopasuus ja uuris hoolikalt kaldaseina. Siis jooksis ta ühele poole ja teisele poole piki seina alust, mis järsult kerkis tasasemast maastikust. Koopa juurde tagasi tulles astus ta selle kitsast suust sisse. Ligi kolme jala ulatuses oli ta sunnitud roomama, siis avardusid seinad ja moodustasid kõrgema, umbes kuuejalase läbimõõduga ümmarguse kambrikese. Ta pea ulatus peaaegu laeni. Koobas oli kuiv ja mugav. Ta uuris seda hoole ning tähelepanuga, kuna talle järele tulnud Ükssilm koopasuus seisis ja teda kannatlikult silmitses. Emahunt langetas pea, hoidis nina maa ligi ja suunas selle ühele kohale oma lähestikku asetsevate jalgade juures; ümber selle koha tiirles ta mitu korda. Väsinud ohkega, mis meenutas pigem röhkimist, tõmbus ta siis sinna kerra, laskis jäsemed lõdvaks ja vajus küljeli, pea koopasuu poole pööratud. Kõrvad huvitatult kikkis, naeris Ükssilm tema poole, ning tagapool nägi emahunt heleda valguse taustal Ükssilma heatahtlikult vehkivat karvast saba. Emahundi enda kõrvad liibusid hetkeks teravate otstega tahapoole vastu pead, ta suu avanes ja keel jäi rahulikult välja rippuma; sel kombel ilmutas ta, et oli rõõmus ja rahul.

Ükssilm oli näljane. Kuigi ta koopasuhu heitis ja magama jäi, oli ta uni tujukas. Ta ärkas sageli ja kikitas kõrvu väljas oleva särava maailma poole, kus aprillipäike lumel helendas. Kui ta suikus, siis hiilis ta kõrvadesse varjatud sulaveenirede nõrk sulin, ning ta tõusis ja kuulatas pinevalt. Päike oli tagasi tulnud ja kogu ärkav põhjamaa hüüdis tema poole. Elu oli tardumusest ärkamas. Kevade aimus oli õhus, aimus lume all kasvavast elust, puudes kerkivast mahlast, külmaahelaid purustavaist pungadest.

Ükssilm heitis murelikke pilke oma kaaslase poole, kuid see ei ilmutanud jaluletõusmise soovi. Ta vaatas välja, ning pool tosinat lumelõokest lendas üle ta vaatevälja. Ta

126

ajas end püsti, vaatas siis jälle tagasi kaaslase poole, heitis maha ja tukastas. Peenike kime pirin kostis talle kõrvu. Paar korda äigas ta uniselt käpaga üle nina. Siis ärkas ta. Üksik sääsk pirises ta ninaotsa kohal õhus. See oli täiskasvanud sääsk — selline sääsk, kes kogu talve oli külmunult kuskil kuiva puu koore all olnud ja kelle nüüd päike jälle ellu oli äratanud. Ükssilm ei suutnud kauem välise maailma kutsele vastu panna. Pealegi oli ta näljane.

Ta roomas oma kaaslase juurde ja katsus teda tõusma meelitada. Kuid emahunt ainult urises ta poole, ja ta lonkis üksi välja heledasse päikesepaistesse, kus leidis, et lumepind jalgade all on pehme ja rändamine raske. Ta läks mööda külmunud jõesängi üles — seal puude varjus oli lumi alles kõva ja sõmerjas. Ta oli ära kaheksa tundi ning tuli pimedas tagasi näljasemana, kui oli teele minnes. Ta oli saaki leidnud, kuid polnud seda kätte saanud-Ta oli läbi lumekamara vajunud ning aukudes püherdanud, kuna. valgejänesed olid üle kamara libisenud niisama kergelt kui alati.

Koopasuus jäi ta äkitselt kahtlusest rabatuna seisma. Seest kuuldus nõrku võõraid häälitsusi. Nii ei häälitsenud tema kaaslane, kuid ometi olid need häälitsused kuidagi tuttavad. Ta roomas ettevaatlikult koopa sisemuse poole, kus teda kohtas emahundi hoiatav urin. See teda ei häirinud, kuigi ta selle mõjul teatavasse kaugusse jäi, ent endist

viisi huvitasid teda nood teised häälitsused — nõrgad, summutatud nuuksed ja matsutused.

Ärritatult manitses kaaslane teda eemale jääma ning ta tõmbus kerra ja magas koopasuus. Kui hommik saabus ja nõrk päevavalgus pesasse tungis, otsis ta jällegi nende ebamääraselt tuttavate häälitsuste lähtekohta. Kaaslase hoiatavas lõrinas kuuldus uut alatooni. See oli armukade toon, ja ta hoidus suure hoolega aukartlikku kaugusse. Siiski avastas ta emahundi jalge vahel viis imelikku väikest elavat puntrakest; need olid väga nõrgad, väga abitud, tegid peenikest niuksuvat häält ja nende silmad olid kinni. Ükssilm oli hämmastunud. Mitte esmakordselt ei juhtunud sellist asja tema pika ja menuka elu kestel. Seda oli paljugi kordi juhtunud, kuid iga kord oli see talle niisama suureks üllatuseks.

Kaaslane vaatas kartlikult tema poole. Alatasa urises ta vaikselt, ning ajuti, kui talle näis, et Ükssilm liiga

127

lähedale tuleb, muutus urin ta kõris teravaks lõrinaks. Oma kogemuste põhjal ei mäletanud ta midagi halba, kuid tema vaistus — kõigi emahuntide mälus — varitses mälestus isadest, kes oma vastsündinud abitut järelsugu olid söönud. See ilmutas end temas kartusena, mis teda sundis Ükssilma takistama lähemalt uurimast kutsikaid, kelle isaks ta oli saanud.

Kuid kartuseks polnud põhjust. Ükssilm tajus mingi siseaje sundi: see oli vaist, mille tema omakorda kõigilt isahuntidelt oli pärinud. Ta ei kahelnud selles ega murdnud selle üle pead. See oli olemas tema sisimas sisemuses; polnud midagi loomulikumat, kui et ta selle käsule alistus, oma äsjasündinud perekonnale selja pööras ja välja sörkis, et otsida saaki, millega seda elatada.

Viie või kuue miili kaugusel pesakohast jagunes jõeke kaheks; selle harud kadusid mäestikku, teineteisest täisnurga all eemaldudes. Piki vasemat haru edasi minnes sattus ta värskeile jälgedele. Ta nuusutas neid ja leidis nad nii uued olevat, et ta ruttu maha lümitas ja selles suunas vaatas, kuhu jäljed viisid. Siis pöördus ta hooletult ümber ja läks parempoolse haru juurde. Jalajäljed olid palju suuremad kui tema omad, ja ta teadis, et selliste jälgede kannul käies palju saaki polnud loota.

Pool miili mööda parempoolset jõeharu edasi läinud, kuulis ta oma teravate kõrvadega närimise krõbinat. Ta sammus lähemale ja leidis ursoni, kes puu najal püsti seistes koore vastu hambaid ihus. Ükssilm lähenes ettevaatlikult, kuid lootusetult. Ta tundis neid loomi, kuigi ta neid iialgi nii kaugel põhjas polnud kohanud; iial polnud okkaline urson talle ta pika elu jooksul roaks olnud. Aga ta oli ammugi õppinud, et on olemas häid juhuseid ja soodsaid hetki, ning ta jätkas lähenemist. Ei võinud teada, mis juhtub, sest elusolendite puhul oli võimatu midagi ette näha.

Urson tõmbus kerra, igas suunas välja sirutades pikki teravaid okkaid, mis kallaletungi võimatuks tegid. Oma noores eas oli Ükssilm kord sellist looma liiga lähedalt nuusutanud, ja näiliselt elutu okkakera oli talle äkki oma sabaga näuhti näkku löönud. Üks okas oli ta koonusse jäänud ja seal kõrvetavat valu tekitades mitu nädalat püsinud, kuni viimaks välja tuli. Ta lümitas mõnusalt maha, nina tublisti jala kaugusel ursonist ja väljaspool tema saba ulatust. Nii ootas ta, püsides täiesti vaiksena.

128

Ei võinud ju teada, mis juhtub. Urson võis end lahti kerida. Võis tekkida soodus juhus kärmeks ning tabavaks käpahoobiks õrna, kaitsmata kõhu pihta.

Kuid poole tunni pärast tõusis Ükssilm püsti, urises vihaselt liikumatu kera poole ja sörkis eemale. Ta oli minevikus liiga sageli asjatult ursonite lahtikerimist oodanud, et kauem aega raisata. Ta läks paremat jõeharu pidi edasi. Päev kulus, ja tema küttimisel polnud mingeid tulemusi.

Ärganud isavaistu sund oli temas tugev. Ta pidi toitu leidma. Ohtu poole sattus ta rabakanale. Ta tuli tihnikust ja oli äkki aeglaselt mõtleva linnuga vastamisi. Lind istus

puurandil, vähem kui jala kaugusel tema ninaotsast. Nad nägid teineteist. Lind katsus lendu tõusta, kuid Ükssilm lõi teda käpaga ja paiskas ta maha, ja kui ta üle lume sibades püüdis uuesti tuult tiibadesse saada, kargas talle peale ja napsas ta oma hammaste vahele. Kui Ükssilma hambad raginal läbi õrna liha ja habraste luude tungisid, hakkas ta loomulikult sööma. Siis tuli talle ta kohus meelde, ta pöördus tuldud teed tagasi ja suundus kodu poole, rabakana suus.

Miili kaugusel jõe hargnemiskohast jõudis ta oma harjumust mööda sametkäppadel joostes — otsekui libisev vari, mis ettevaatlikult uuris iga uut väljavaadet — vara-hommikul avastatud suurte jalajälgede hilisemate jäljenditeni. Et jäljed viisid sama teed, mida käis temagi, siis valmistus ta igal jõekäänakul nende tekitajat kohtama.

Ta pistis pea välja ühe kaljunurga tagant, kust algas ebatavaliselt lai jõekäänak, ja tema terane silm märkas midagi, mis sundis teda kiiresti maha lümitama. Seal oligi jälgede põhjustaja — suur emane ilves. Ta küürutas samuti, nagu hunt sel päeval kord oli küürutanud, ja ta ees oli kõvasti kerratõmbunud okkapall. Kui hunt seni oli libisev vari olnud, siis nüüd muutus ta sellise varju viirastuseks, roomates ja tiiru tehes, kuni ta oli vaikivast, liikumatust paarist alltuule.

Ta heitis lumme, pannes rabakana enda kõrvale, ja piilus läbi madalakasvulise kuuse okste elumängu enda ees — ootavat ilvest ja ootavat ursonit, kes mõlemad tahtsid elada. Nii kummaline oli see mäng, et ühe elamisvõi-maluseks oli teise söömine ja teise elamisvõimaluseks see, et teda mitte ei söödaks. Vana hunt Ükssilm mängis tihnikus küürutades samuti oma osa ses mängus, oodates mõnd

imelikku saatusetuju, mis oleks aidanud tal saaki püüda ja sellega säilitada oma elu.

Möödus pool tundi, siis tund, ja midagi ei juhtunud. Okkapall oleks võinud olla kivi — nii vähe liikus ta, ilves oleks võinud olla marmoriks tardunud ja vana Ükssilm oleks võinud olla surnud. Ent kõik kolm elasid peaaegu valutekitava pingsusega, ja vaevalt olid nad iial elusamad olnud kui nüüd selles näiliselt kivistunud olekus.

Ükssilm liigutas natuke ja piilus suurenenud innuga. Midagi oli juhtumas. Urson oli viimaks otsustanud, et vaenlane on ära läinud. Pikkamisi, ettevaatlikult keris ta oma vallutamatu soomuskaitsepälli lahti. Teda ei erutanud eelaimuse ärevus. Üsna, üsna aeglaselt sirgus okkapall ja pikenes. Varitsev Ükssilm tundis äkilist niiskust suus ja ila kogunes tahtmatult ta mokkadele, kui ta nägi elavat liha, mis end roana ise ta ette laotas.

Urson polnud end veel täiesti lahti rullinud, kui ta oma vaenlase avastas. Sel hetkel ilves lõi. Hoop oli nagu välgusähvatus. Röövlinnuküünistena kõverduvate jäikade küüntega käpp tabas õrna kõhualust ja tuli kiire karistava liigutusega tagasi. Kui urson oleks täiesti lahti keritud olnud või kui ta poleks oma vaenlast avastanud sekundi murdosa kestel, enne kui see hoobi andis, siis oleks käpp vigastamatult pääsenud; nüüd aga litsus saba kõrvalhoop tagasitõmbuvasse käpasse teravaid okkaid.

Kõik oli toimunud korraga — hoop ja vastulöök. Ühel ajal kuuldus ursoni surmapiinakiunumist ja suure kassi äkilist valu- ja imestuskisa. Ükssilm tõusis erutusest pool-püsti, ta kõrvad olid kikkis, saba oli taga sirge ja võbises. Ilvese üle sai pahameel võimust. Ta hüppas metsikult olendi kallale, kes talle haiget oli teinud. Kuid kiunuv ja röhkiv urson, kes purustatud kehaga nõrgalt püüdis end kerra kiskuda, sähvas jälle sabaga, ning jälle kräunatas suur kass valust ja imestusest. Siis hakkas ta aevastades taanduma, nina endal okkaid täis nagu mingi kole nõela-padi. Ta äigas käppadega üle nina, püüdes tulist valu tekitavaid okkaid kõrvaldada. Ta pistis nina lumme ning nühkis seda raagude ja okste vastu; kogu aja hüppas ta valuja hirmuhullustuses edasi-tagasi, siia-sinna, üles-alla.

Ta aevastas vahetpidamata ja tema sabatüügas peksis kõigest väest, kiireid ning ägedaid nõksatusi tehes. Siis lakkas ta rabelemast ja püsis terve minuti vaiksena. Üks-silm valvas teda. Ning isegi Ükssilm võpatas ja karvad ta

seljal tõusid tahtmatult turri, kui ilves äkki ootamatult otse üles õhku hüppas ning ühtlasi pikalt ja väga kohutavalt kisendas. Siis kargas ta eemale, teerajale, iga hüppe juures kisendades.

Alles siis, kui ta käratsemine kaugele kadus ja vaibus, julges Ükssilm paigast liikuda. Ta kõndis nii õrnalt, nagu oleks kogu lumi ursoni okastega kaetud ja nagu seisaksid need püsti, valmis ta pehmeid jalapäkki läbistama. Urson kiljus metsikult tema lähenemisel ja laksutas oma pikki hambaid. Tal oli korda läinud end jälle kerra tõmmata, kuid see polnud enam endine täiesti tihke kera — selleks olid ta lihased liialt purustatud. Ta oli peaaegu pooleks käristatud ja temast jooksis ikka veel rohkesti verd.

Ükssilm ahmis endale verd täis imbunud lund suhu ja mälus, maitses ning neelas. See oli isutekitav ja tema nälg suurenes võimsalt, kuid ta oli liiga kaua maailmas elanud, et ettevaatust unustada. Ta ootas. Ta heitis maha ja ootas, kuna urson hambaid krigistas, röhkis, nuuksus ja mõnikord teravalt kiljus. Natukese aja pärast märkas Ükssilm, et okkad alla vajusid ja et algas tugev värin. Äkki see värin lõppes. Viimast korda krigisesid pikad hambad väljakutsuvalt. Siis vajusid kõik okkad üsna madalasse ja keha lõtvus ning ei liigatanud enam.

Kartlikult, kõhkleva käpaga tõmbas Ükssilm ursoni kogu ta pikkuses sirgu ja keeras selili. Ei juhtunud midagi. Loom oli kindlasti surnud. Isahunt silmitses teda hetke jooksul pinevalt, võttis ta siis hoolikalt hambu ja hakkas piki jõekest koju minema, ursonit osalt kandes, osalt lohistades; pead hoidis ta viltu, et mitte okkalisele kogule peale astuda. Talle meenus midagi, ta pani koorma maha ja sörkis sinna tagasi, kuhu ta rabakana oli jätnud. Ta ei kõhelnud hetkegi. Ta teadis selgesti, mis tuli teha, ja seda ta tegigi: sõi rabakana viivitamatult ära. Siis läks ta tagasi ja võttis oma kandami maast.

Kui ta oma päevase küttimise tulemuse koopasse lohistas, uuris emahunt seda, pööras koonu Ükssilma poole ja limpsas tal kergelt üle kaela. Järgmisel hetkel peletas ta Ükssilma kutsikatest eemale urinaga, mis polnud nii karm kui tavaliselt ja millest kuuldus rohkem manitsust kui ähvardust. Tema vaistlik hirm järeltulijate isa ees oli kahanemas. Ükssilm oli käitunud, nagu isahunt Peab käituma, ilmutamata patust iha nahka panna noori olendeid, keda emahunt ilmale oli toonud.

III peatükk HALL HUNDIKUTSIKAS

Ta oli teistsugune kui tema vennad ja õed. Nende karvadel oli juba punakas varjund, mille nad oma emalt olid pärinud; ainult tema oli selles osas läinud isasse. Ta oli ainus väike ball hundikutsikas pesakonnas. Ta oli täpselt niisamasugune kui iga õige hunt — oli täpselt nagu vana Ükssilm ise, kellest ta kehaliselt erines ainult ühes asjas: tal oli kaks silma isa ühe silma asemel.

Halli hundikutsika silmad olid alles üsna hiljuti avanenud, kuid ta nägi juba kindlalt ning selgesti. Ja seni kui ta silmad olid olnud kinni, oli ta kombanud, maitsnud ning haistnud. Ta tundis oma kaht venda ja kaht õde väga hästi. Ta oli hakanud nendega nõrgal, kartlikul kombel hullama, isegi nääklema oli ta hakanud; kui ta ägestus, tuli tema väikesest kõrist imelikke karedaid häälitsusi (urina eelkäijaid). Ning ammu enne, kui ta silmad avanesid, oli ta õppinud puudutuse, maitse ja lõhna järgi tundma oma ema — soojuse, vedela toidu ja helluse lätet. Emal oli pehme, kallistav keel, mis rahustades üle tema väikese pehme keha libises ja mis teda sundis üsna ema lähedale liibuma ning unne suikuma.

Suurem osa ta elu esimesest kuust mööduski magades; nüüd aga nägi ta päris hästi ja oli pikemaid aegu ärkvel ning õppis oma ümbrust tundma. Tema maailm oli pimedavõitu, kuid ta ei teadnud seda, sest teistsugust maailma ta ei tundnud. See oli ähmaselt valgustatud, kuid tema silmad polnud iialgi tarvitsenud mingisuguse muu valgustusega kohaneda. Tema maailm oli väga kitsas. Selle piirideks olid pesapaiga

seinad; et ta aga midagi ei teadnud laiast välismaailmast, siis ei masendanud teda ta elu-aseme piiratus.

Kuid varakult avastas ta, et tema maailma üks sein erines teistest seintest. See oli koopasuu ja valguse allikas. Ta avastas selle erinevuse teistest seintest ammu enne, kui tal oli oma isiklikke mõtteid ja teadlikke tahtmisi. Sel oli vastupandamatu külgetõmbejõud veel enne, kui ta silmad avanesid ja seda nägid. Sellest tulev valgus oli langenud ta suletud laugudele, ning silmad ja nägemis-närvid olid tuiganud väikeste sädemetaoliste sähvatustega, mis olid soojavärvilised ja kummaliselt meeldivad.

132

Elu tema ihus ja igas tema ihu kius — elu, mis oli ta ihu tõeliseks olemuseks ja mis oli lahus tema enda isiklikust elust — igatses selle valguse järele ja sundis tema ihu selles suunas liikuma, nagu taimede võimekas keemia sunnib neid päikese poole sirutuma.

Algusest peale, veel enne kui tema teadlik elu ärkas, oli ta roomanud koopasuu poole. Ja selles olid ta vennad ja õed tema sarnased. Iialgi ei roomanud tol ajavahemikul ükski neist tagaseina pimedate nurkade poole. Valgus tõmbas neid enda poole, nagu oleksid nad taimed; elu keemia, mis oli nad koostanud, nõudis valgust kui olemasolu hädatarvilikku eeltingimust, ja nende väikesed imiku-kehad roomasid pimesi ning vaistlikult otsekui viinapuu köitraod. Hiljem, kui igaühes neist arenesid individuaalsed jooned ja nad said isiklikult teadlikuks oma ajedest ning soovidest, suurenes valguse külgetõmbejõud veelgi. Alati roomasid ja ronisid nad vaiguse suunas ja nende ema juhtis neid sellest eemale.

Sel kombel õppis hall hundikutsikas tundma oma ema teisi omadusi peale pehme, rahustava keele. Kangekaelselt valguse suunas roomates avastas ta ema nina, mis järsu müksuga etteheiteid tegi, ja hiljem käpa, mis ta ümber lükkas ja teda kiirete plaanikindlate hoopidega maas veeretas. Nii tutvus ta valutundega, ja selle järel õppis ta valu eest hoiduma — esiteks seega, et ta loobus tegudest, mis võisid valuga lõppeda, ja teiseks seega, et ta selliseid tegusid sooritades kõrvale põikas ja põgenes. See oli teadlik tegutsemine ning selle aluseks olid tal maailma kohta kogutud teadmiste esimesed üldistused. Enne seda oli ta valu eest automaatselt tagasi kohkunud, nagu ta oli automaatselt valguse poole roomanud. Nüüd kohkus ta valu eest tagasi, sest ta teadis, et see on valu.

Ta oli metsik väike hundikutsikas. Niisamasugused olid tema vennad ja õed. Seda võis ette näha. Ta oli lihasööja loom. Ta põlvnes elusolendite tapjaist ning elusolendite sööjaist. Tema vanemad elasid ainuüksi lihast. Piim, mida ta oma elu esimestel päevadel imes, oli piimaks muudetud üha; ja nüüd, ühe kuu vanusena — nüüd, mil ta silmad alles nädal aega lahti olid, hakkas ta ise liha sööma: liha, mille emahunt oli pooleldi ära seedinud ja mille ta välja oksendas viiele kasvavale kutsikale, keda tema rinnapiim üksi enam ei rahuldanud.

133

Lisaks oli ta kõige metsikum kogu pesakonnas. Ta suutis valjemini õriseda kui ükski teine. Tema tillukesed raevuhood olid hirmsamad kui teistel. Tema õppis esimesena oma kaaslasi osava käpalöögiga ümber lükkama. Ja tema oli esimene, kes teisel kutsikal kõrvast kinni kahmas ning siis sikutas ja rebis ja kõvasti kokkulitsutud lõugade vahelt ufises. Ja muidugi oli tema see, keda emal oli kõige raskem koopasuust eemal hoida.

Valguse külgetõmbejõud halli hundikutsika suhtes suurenes iga päevaga. Alatasa läks ta jardipikkustele retkedele koopasuu suunas, ning alatasa tõmmati ta tagasi. Kuid ta ei teadnud, et seal on avaus. Avaustest ei teadnud ta midagi, ta ei teadnud midagi läbikäikudest, mille kaudu minnakse ühest kohast teise. Ta ei tundnud mingit muud kohta, veel vähem teadis ta, kuidas teise kohta minna. Temale oli koopasuu ainult sein, valgusest koosnev sein. Mida päike välise maailma elanikele, seda tähendas temale see sein; koopasuu oli talle tema maailma päikeseks. See tõmbas teda ligi, nagu küünal koiliblikat ligi tõmbab. Alati püüdis ta selle juurde jõuda. Elu, mis temas nii kiiresti

paisus, kihutas teda vahetpidamata valgusseina poole. Tema sees olev elu teadis, et seal on ainus tee, mis välja viis, — tee, mida tal oli määratud tallata. Kuid tema ise ei teadnud sellest midagi. Ta ei teadnud üldse, et on olemas väline maailm.

Imelik lugu oli selle valgusseinaga. Tema isa (ta oli juba oma isa tundma õppinud kui maailma teist elanikku, kui emaga sarnanevat olendit, kes magas valguse lähedal ja oli toidutoojaks) — tema isa võis otse sinna kaugesse heledasse seina astuda ja kaduda. Hall hundikutsikas ei saanud sellest aru. Kuigi ema teda iialgi ei lubanud tollele seinale läheneda, oli ta lähenenud teistele seintele ja kohanud oma õrna ninaotsaga kõva vastupanu. See tegi haiget. Ja pärast mõningaid selliseid juhtumeid jättis ta seinad rahule. Ilma selle üle järele mõtlemata võttis ta seinasse kadumist oma isa iseärasusena, nagu piim ja poolseeditud liha olid ema iseärasused.

Õieti ei osanudki hall hundikutsikas mõtelda — igatahes mitte sel kombel, nagu mõtlevad inimesed. Tema peaaju töötas ähmaselt. Kuid tema järeldused olid niisama teravad ja selged kui inimeste omad. Ta taotses tõsiasju teatavaks võtta, ilma küsimata, miks ja mispärast üks või teine asi niisugune või teistsugune oli. Tegelikult oli see

134

liigitamistoiming. Teda ei huvitanud iialgi, miks miski juhtus. Temale piisas sellest, kuidas see juhtus. Kui ta mõned korrad oli ninaga vastu tagumist seina põrganud, võttis ta tõsiasjana, et tema seintesse ei kao. Samal viisil võttis ta tõsiasjana, et isa võis seintesse kaduda. Kuid teda ei vaevanud põrmugi soov avastada isa ja tema enda vahelise erinevuse põhjust. Loogikat ja füüsikat polnud tema teadvuse jaoks olemas.

Nagu enamik Ürgmaa elanikke, koges ta varakult nälga. Tuli aeg, millal ei kadunud mitte ainult lihatoit, vaid ka piima ei tulnud enam ema rinnast. Esiti niuksusid ja karjusid kutsikad, kuid enamasti nad magasid. Peagi vajusid nad näljaoimetusse. Polnud enam jagelusi ega nääklemist, ei väikesi raevutsemisi ega katseid uriseda, retked kauge valge seina suunas lõppesid täiesti. Kutsikad magasid, elu nendes võbises ja oli kustumas.

Ükssilm oli meeleheitel. Ta tegi pikki, kaugeid rännakuid ning magas ainult harva pesas, mis nüüd oli muutunud rõõmutuks ja viletsaks. Ka emahunt lahkus oma pesakonnast ja läks toitu otsima. Esimestel päevadel pärast kutsikate sündi oli Ükssilm mitu korda idiaanlaste laagri juurde tagasi matkanud ja peibutus jäneseid varastanud, kuid pärast lume sulamist ning jääminekut jõgedel rändas indiaanlaste laager mujale ja see abiallikas sulgus ta ees.

Kui hall hundikutsikas taas ellu ärkas ja uuesti hakkas kauge valge seina vastu huvi tundma, leidis ta, et tema maailma elanikkond oli arvult kahanenud. Üksainus õde oligi talle jäänud. Teised olid kadunud. Kui ta tugevamaks muutus, oli ta sunnitud üksi mängima, sest õde ei tõstnud enam pead ega liigutanud. Halli hundikutsika keha muutus ümmarguseks lihast, mida ta nüüd sõi, õe jaoks aga tuli toit liiga hilja. Ta magas pidevalt — nahaga kaetud habras luukere, milles elutuli üha madalamalt võbises ja viimaks kustus.

Siis tuli aeg, millal hall hundikutsikas enam ei näinud oma isa seinast ilmuvat ja seinasse kaduvat ega ka sissekäigu juures magavat. See juhtus teise ja mitte nii karmi näljaaja lõpul. Emahunt teadis, miks Ükssilm enam tagasi ei tulnud, kuid ta ei saanud kutsikale mingil viisil rääkida, mis ta oli näinud. Ise lihajahu olles jõe vasema haru taga, kus ilves elas, oli emahunt jälitanud Ükssilma päe-vavanuseid jälgi. Ja jäljeraja lõpult oli ta leidnud

135

Ükssilma — või selle, mis temast järele jäänud. Oli hulk jälgi seal peetud võitlusest ja ilvese tagasipöördumisest oma pesasse pärast seda, kui ta lahingu oli võitnud. Enne äraminekut leidis emahunt selle pesa, kuid märkidest nägi ta, et ilves on pesas, ja ei julgenud sisse tungida.

Pärast seda hoidus emahunt oma jahiretkedel jõe vasema haru eest. Sest ta teadis, et ilvese pesas oli pesakond poegi, ja ta tundis ilvest kui julma, halvaloomulist olendit ja

hirmsat võitlejat. Trobikond hunte võis küll sülitava ja karvu turritava ilvese puu otsa ajada, kuid hoopis teisiti oli lugu, kui üksik hunt ilvest kohtas — eriti siis, kui ilvese selja taga teati olevat näljaste poegade pesakond.

Kuid Ürgmaa on Ürgmaa, ja emavaist on emavaist. See vaist on alati tugev, olgu Ürgmaal või mujal. Ning saabus päev, mil emahunt halli kutsika pärast julges läheneda vasemale jõeharule, julges läheneda kaljude vahel olevale pesale ja tulivihasele ilvesele.

IV peatükk MAAILMA SEIN

Seks ajaks kui ta ema hakkas koopast jahiretkedeks lahkuma, oli kutsikas selgeks õppinud seaduse, mis keelas lähenemise koopasuule. Seda seadust polnud talle mitte ainult ema nina ja käpp veenvalt ning korduvalt sisendanud, vaid temas oli arenenud ka hirmuvaist. Iialgi polnud ta oma lühikese koopaelu kestel kohanud midagi, mida tal oleks tarvitsenud karta. Kuid hirm oli temas olemas. Ta oli selle pärinud oma kaugeilt esivanemailt läbi tuhandete ja tuhandete elude. See oli pärand, mille ta oli saanud otse Ükssilmalt ja emahundilt, need omakorda aga olid selle omandanud kõigilt huntide põlvkondadelt, kes olid elanud enne neid. Hirm — see on Ürgmaa pärand, millest ükski loom ei pääse ja mida ei saa vahetada läätseleeme vastu.

Niisiis tundis hall hundikutsikas hirmu, kuigi ta ei tundnud hirmu põhjustajat. Võib-olla võttis ta seda kui üht elu kitsendusi Sest ta oli juba õppinud, et kitsendusi oli olemas. Nälga oli ta tundma õppinud, ja kui ta oma

136

nälga kustutada ei saanud, siis oli ta kitsendust tajunud. Koopaseina kõva vastupanu, ema nina järsk müks, ta käpa rabav hoop, puudusepäevade rahuldamatu nälg olid ta veendumusele viinud, et maailmas ei olda alati vaba, et elus on oma piirid ja kitsendused. Need piirid ja kitsendused olid seadusteks. Neile alistudes hoiduti valude eest ja oldi õnnelik.

Ta ei juurelnud küsimuse kallal sellisel inimestele omasel kombel. Ta ainult liigitas: oli asju, mis haiget teevad, ja neid, mis haiget ei tee. Ja pärast niisugust liigitamist hoidus ta asjade eest, mis haiget teevad, hoidus piiridest ja kitsendustest, et nautida elu rahuldusi ja tasusid.

Nii hoiduski ta koopasuust eemale, alistudes seadusele, mille ta ema oli kehtima pannud, ja seadusele, mida sisendas hirm, too tundmatu ja nimetu jõud. Koopasuu jäi talle heledaks valgusseinaks. Kui ema kodunt ära oli, siis magas ta enamasti, vahepealseil ärkveloleku hetkedel aga püsis õige vaiksena, lämmatades oma kõris kihelevaid niit-satusi, mis oleksid kära teinud.

Kord kuulis ta ärkvel olles valge seina poolt võõrast häält. Ta ei teadnud, et väljas seisis iseenda jultumuse pärast üleni värisev kaljukass, kes ettevaatlikult haistes püüdis koopa sisu kohta selgusele jõuda. Hundikutsikas teadis ainult, et nuhutamine oli võõras — selles oli midagi määratlematut ning seepärast tundmatut ja kohutavat, sest tundmatus oli üks peamisi hirmu elemente.

Karvad halli hundikutsika turjal tõusid turri, kuid see toimus vaikides. Kuidas teadis ta, et võõra nuhutamise peale pidi karvad turri ajama? Ükski tema teadmine ei pannud ta karvu kerkima, ent ometi väljendus niiviisi temas peituv hirm, millele tema enda elus ei leidunud seletust. Aga hirmu kaaslaseks oli teine vaist — enda peitmise vaist. Kutsikas oli hirmust meeletu, aga ta lebas liikumatult ja hääletult, olles liikumatusse tardunud, kivistunud, näiliselt surnud. Ema urises koju tulles, kui ta kaljukassi jälgi haistis; ta sööstis koopasse, lakkus ja nuhutas kutsikat ebatavaliselt ägeda kiindumusega. Ja kutsikas tajus, et ta oli kuidagiviisi pääsenud mingist suurest valust.

Kuid kutsika sees oli tegutsemas veel teisi jõude, millest kõige tugevam oli kasvamine. Vaist ja seadus nõudsid temalt kuulekust. Kasvamine aga nõudis sõnakuulmatust. Ema ja hirm sundisid teda valgest seinast eemale hoiduma.

Kasvamine on elu, ja elu sihiks on tung valguse poole. Miski ei suutnud tõkestada temas kerkivat elu tõusulainet; see kerkis iga lihasuutäiega, mis ta alla neelas, ja iga ta hingetõmbega. Ühel päeval pühkis lõpuks elusööst hirmu ja kuulekuse minema ning hundikutsikas komberdas jalgu laiali hoides koopasuu poole.

Sein näis tema lähenemisel ta ees taanduvat — erinevalt kõigist teistest seintest, millega tal kogemusi oli. Mingit kõva pinda ei põrganud õrna ninakese vastu, mille ta katseks õieli ajas. Seina ollus näis niisama läbilaskev ja järeleandlik olevat kui valgus. Ja et tema silmis seisundi ning vormi vahel vahet polnud, siis astus ta sellesse, mis temale seni seina oli tähendanud, ja kümbles olluses, millest see koosnes.

See oli hämmastav. Ta sirutus läbi tahkuse. Ja valgus muutus aina heledamaks. Hirm sundis teda tagasi minema, kuid kasvamistung ajas edasi. Äkki oli ta koopasuus. Sein, mille sees ta end arvas olevat, kadus äkki ja moondus mõõtmatuks avaruseks. Valgus oli valusalt heledaks muutunud. See pimestas teda. Äkiline kohutavalt suur avarus tegi teda juhmiks. Automaatselt kohanesid ta silmad heleda valgusega ja pilk koondus esemete suurenenud kaugusele vastavalt. Esiti kargas sein teispoole tema nägemisvõimet. Nüüd nägi ta seda jälle, kuid see oli üllatavalt kauge. Ka seina välimus oli muutunud. See oli nüüd kirev ning koosnes jõge ääristavaist puudest, puude tagant ker-kivaist mägedest ja taevast, mis oli veel kõrgem kui mäed.

Kutsikat täitis suur kartus. Siin oli liiga palju hirmsat tundmatust. Ta lümitas koopasuhu ja silmitses maailma. Tal oli väga suur hirm. Et maailm oli tundmatu, siis oli see talle vaenulik. Seepärast tõusid tal karvad üle selja turri ja nina tõmbus kergelt kirtsu, sellal kui ta püüdis metsikult ning heidutavalt uriseda. Oma armetuses ja hirmus trotsis ja ähvardas ta kogu laia maailma.

Ei juhtunud midagi. Ta jätkas vaatlemist ja oli nii suuresti huvitatud, et unustas urisemise. Ka hirmu unustas ta. Ajutiseks oli kasvamistung hirmu välja juurinud, kus-juures too oli võtnud uudishimu kuju. Ta hakkas lähedal-olevaid esemeid märkama: seal oli varjamata osa jõest, mis päikesepaistel helkis, kuivanud mänd seisis nõlvaku jalal ja nõlvak ise tõusis otse tema suunas ning lõppes kahe jala kaugusel koopasuust, kus ta lümitas.

Hall hundikutsikas oli kogu eluaja elanud ühetasasel

pinnal. Ta polnud iialgi kogenud kukkumise valu. Ta ei teadnud, mis on kukkumine. Seepärast astus ta julgesti välja õhku. Tema tagumised jalad olid alles koopasuu serval — nii kukkus ta alla, pea ees. Maa andis talle karmi hoobi nina pihta, mis pani teda kiljatama. Siis hakkas ta kukerpallitades mööda kallakut alla veerema. Ta oli õudusest meeletu. Tundmatus oli ta viimaks kinni püüdnud. See oli temast toorelt kinni haaranud ja kavatses talle mingil viisil kohutavat valu teha. Hirm oli nüüd kangem kui kasvamistung, ja ta vingus nagu kohkunud kutsikas kunagi.

Tundmatus kavatses talle ei tea missugust hirmsat valu teha, ja ta kiljus ning vingus lakkamatult. See olukord erines tardunud hirmus lümitamisest, millal tundmatus otse ta kõrval varitses. Tundmatus hoidis teda nüüd kõvasti oma võimuses. Vaikimisest poleks olnud mingit kasu. Pealegi polnud see enam kartus, vaid lausa õudus, mis teda vapustas.

Kuid kallak muutus laugemaks ning allpool kasvas rohi. Siin kahanes kukkumise hoog. Kui kutsikas viimaks peatuma jäi, kiunatas ta viimast korda ahastavalt ja halises siis pikalt ning kaeblikult. Siis hakkas ta täiesti endastmõistetavalt, nagu oleks ta juba tuhat korda oma välimust kohendanud, määrivat kuiva savi enda pealt ära lakkuma.

Pärast seda tõusis ta istukile ja vaatas ümber — nagu seda oleks teinud esimene Marsile saabunud Maa elanik. Hundikutsikas oli tunginud läbi maailma seina, tundmatus oli ta lahti lasknud, tal ei olnud mingit valu. Kuid esimene Marsile sattunud inimene poleks kogenud nii palju võõrast kui tema. Ilma igasuguste ettevalmistavate teadmisteta,

ilma aimuseta sellise maailma olemasolustki leidis ta end täiesti uuest maailmast, mida tal tuli uurida.

Nüüd, mil kohutav tundmatus oli tema lahti lasknud, unustas ta, et tundmatus oli kohutav. Ta tajus vaid uudishimu kõige ümbritseva suhtes. Ta uuris rohtu enda all, jõhvikataime taamal ja kuivanud männi tüve, mis seisis väikese puudevahelise lageda koha serval. Tüve jala ümber jooksev orav tuli otse tema poole ja hirmutas teda suuresti. Ta tõmbus küüru ja urises. Kuid orav ise ei kohkunud sugugi vähem. Ta jooksis mööda puud üles ja tsäk-sutas vihaselt oma turvalisest kõrgusest.

See suurendas kutsika julgust, ja kuigi rähn, keda ta

järgmiseks kohtas, teda võpatama pani, läks ta vapralt oma teed edasi. Tema eneseusaldus oli nii suur, et ta jultunult enda poole kekslevale põdralinnule andis mäng-leva käpahoobi. Tagajärjeks oli terav nokalöök ninaotsa pihta, mis sundis teda maha lümitama ja vinguma. Hääl, mis ta tegi, hirmutas põdralindu, kes lendu tõustes põgenes.

Kuid kutsikas õppis ruttu. Tema ähmane väike mõistus oli ebateadlikult juba liigitelu sooritanud. Oli asju, mis elasid, ja selliseid, mis ei elanud. Järelikult pidi ta elavate asjade suhtes ettevaatlik olema. Asjad, mis ei elanud, püsisid alati ühel kohal, elavad asjad aga liikusid kohalt — ja keegi ei teadnud, mis nad võisid teha. Oodata tuli neilt aina ootamatusi — ning ootamatuse vastu pidi ta ette valmistatud olema.

Ta matkas väga kohmakalt. Ta põrkas kõiksugu orkide ja asjade vastu. Oks, mille ta arvas kaugel eemal olevat, andis talle hoobi nina pihta või riivas ta külge. Maapind polnud ühetasane. Vahel komistas ta ettepoole ning lõi millegi vastu oma nina. Teinekord komistas ta tagurpidi ning lõi oma jalad millegi vastu. Pealegi oli maas muna-kaid ja kive, mis tema all veerema hakkasid, kui ta nende peale astus, — see õpetas talle, et ka elutud asjad polnud kõik samas püsivas tasakaaluolekus nagu tema koobas; samuti sai ta teada, et väikesed elutud asjad kippusid kergemini kukkuma või kummuli pöörduma kui suured. Kuid igast äpardusest ta õppis. Mida kauem ta käis, seda paremini ta käis. Ta kohanes kõigega. Ta õppis arvestama oma lihaste liigutusi, õppis tundma oma jõu ulatust, õppis mõõtma vahemaid üksikute esemete vahel ja esemete ning enda vahel.

Tal oli õnne nagu algajatel ikka. Lihaküttijaks loodud (kuigi ta seda ise ei teadnud), komistas ta lihale otse koopa ukse ees oma esimesel retkel välisesse maailma. Puht juhuse tõttu sattus ta nutikalt oeidetud rabakanapesale. Ta kukkus pessa. Ta oli katsunud käia mööda mahalange-nud männi tüve. Kõdunenud puukoor andis tema jalge all järele, ja meeleheitliku kiljatusega sadas ta kaares alla ning prantsatas läbi väikese põõsa lehestiku ja okste põõ-sasüdamesse. seitsme rabakanapoja keskele maha.

Need tegid häält ja see kohutas teda esialgu. Siis märkas ta. et nad olid väga väikesed, ja muutus julgemaks. Nad liikusid. Ta asetas oma käpa ühele neist, ja selle

liikumine kiirenes. See lõbustas teda. Ta nuusutas linnu-poega. Ta võttis selle suhu. Linnupoeg rabeles ja kõditas tema keelt. Samal hetkel tajus ta näljatunnet. Ta lõuad sulgusid. Haprad luud prõksusid ja sooja verd jooksis talle suhu. Selle maitse oli hea. See oli liha — samasugune nagu too, mida ema talle andis, ainult et see ta hammaste vahel elas ja oli seetõttu parem. Ta sõi rabäkanapoja ära ega jätnud enne järele, kui oli nahka pannud kogu pesakonna. Siis lakkus ta oma lõugu just samuti,' nagu ta ema seda oli teinud, ja hakkas põõsast välja pugema.

Ta kohtas sulelist tuulispead. Teda hämmeldas ja pimestas selle tormijooks ja vihaste tiibade peks. Ta peitis pea käppade vahele ja kiljus. Hoobid muutusid tugevamaks. Emarabakana raevutses. Siis sai hundikutsikas vihaseks. Lõrisedes tõusis ta püsti ja lõi käppadega. Ta litsus oma pisikesed hambad ühte tiiba ja rebis ning sikutas tublisti. Rabakana võitles tema vastu, vaba tiivaga hoope talle pähe rabistades. See oli hundikutsika esimene võitlus. Ta oli ülevas meeleolus. Ta unustas kogu tundmatuse. Ta ei kartnud enam midagi. Ta sõdis, rebides elusat olendit, kes teda peksis. Pealegi oli see

elusolend liha. Teda valdas tapmisiha. Ta oli äsja hävitanud väikesi elusolendeid. Nüüd tahtis ta hävitada suure elusolendi. Tal oli nii palju tegemist ja ta oli nii õnnelik, et tal polnud mahti märgatagi, kui õnnelik ta oli. Ta tundis sootuks uutmoodi erutust ja rõõmujoovastust, sügavamat kui iialgi enne.

Ta hoidis tiivast kinni ja urises kokkulitsutud hammaste vahelt. Rabakana lohistas ta põõsast välja. Kui lind ümber pöördus ja katsus kutsikat põõsa varju tagasi vedada, rebis see ta põõsast eemale, lagedasse kohta. Kogu aja tegi rabakana kisa ja peksis oma vaba tiivaga, kuna sulgi lendas õhus nagu lund. Hundikutsika võitlusõhin oli kohutavaks kasvanud. Kogu ta tõu sõjakas veri voogas ja lainetas temas. See oli elu — kuigi ta seda ei teadnud. Ta teostas oma tähendust maailmas, tegi seda, milleks ta oli määratud: liha tapma ja selle tapmiseks võitlema. Ta õigustas oma olemasolu — rohkem ei saa elusolend teha; elu saavutab kõrgpunkti, kui ta ülimal määral oma ülesannet täidab.

Mõne aja pärast lakkas rabakana rabelemast. Hundikutsikas hoidis teda ikka tiivast kinni ja nad lebasid maas ning vahtisid teineteist. Kutsikas katsus ähvardavalt ning

metsikult uriseda. Rabakana lõi nokaga tema nina pihta, mis oli eelnenud seiklustest alles hell. Kutsikas võpatas, kuid ei lasknud lahti. Rabakana lõi teda üha uuesti. Võpatamist asendas niuksumine. Ta püüdis linnust eemale nihkuda, unustades, et ta linnu tiivast kinni hoides teda enda järel veab. Kutsika halvasti koheldud ninale sadas nokahoopide rahe. Võitlusõhin temas kahanes, ta laskis saagi lahti, pani plehku ning lippas kuulsusetult põgenedes üle lageda minema.

Teispool lagedat heitis ta põõsastiku serva lähedale puhkama, keel suust ripakil; ta lõõtsutas raskelt, nina valutas ikka ja sundis teda üha vinguma. Kuid seal lebades oli tal äkki tunne, nagu ähvardaks teda miski kohutav. Tundmatus kõigi oma õudustega sööstis talle peale, ja vaistlikult tõmbus ta põõsa varju. Seejuures lehvis mingi tõmbe-tuul temast üle ning suur tiivuline kogu hõljus kurjakuulutavalt ja vaikselt mööda. Peaaegu oleks ta sattunud ülalt laskuva hauka kätte.

Sellal kui ta kohkumisest toibudes ja kartlikult välja piiludes põõsas lamas, lendas rabakana teispoolt lagedat oma rüüstatud pesast välja. Poegade kaotuse tõttu ei pannud ta tähele taevast laskuvat tiivulist piksenoolt. Hundi-kutsikas aga nägi, ja see oli talle hoiatuseks ning õpetuseks: ta nägi hauka kiiret allasööstu, tema keha hetkelist liuglemist üsna maapinna kohal, tema küüniste haaret rabakana ihusse, rabakana valu- ja hirmukraaksatust ja hauka tuhisevat lendu üles taeva alla ühes rabakanaga.

Alles tüki aja pärast lahkus hundikutsikas oma peidupaigast. Ta oli palju õppinud. Elusolendid tähendasid liha. Neid oli hea süüa. Aga kui elusolendid küllalt suured olid, siis võisid nad valu tekitada. Parem oli süüa väikesi, raba-kanapoegade taolisi elusolendeid ning rahule jätta suured, rabakana enda taolised elusolendid. Siiski tajus ta kerget auahnusepistet, vargset soovi taas võidelda rabakanaga — kuid haugas oli rabakana ära viinud. Võib-olla . leidus kuskil teisi rabakanu. Ta läks vaatama.

Mööda laugelt laskuvat kallast läks ta oja äärde. Ta polnud iial enne vett näinud. See näis hea jalgealusena. Pealispinnal polnud konarusi. Ta astus julgesti sellele pinnale ja vajus hirmust karjudes alla tundmatuse embusse. See embus oli külm ja pani teda kohkunult hingeldama. Õhu asemel, mida ta alati oli sisse hinganud, vuhises tema kopsudesse vett. Lämbumistunne oli valus nagu surm.

Temale tähendas see surma. Tal polnud mingit teadlikku kujutelma surmast, kuid nagu igal loomal Ürgmaal, oli temalgi surmavaist. Surm tähendas talle kõige suuremat kõigist valudest. See oli tundmatuse olemus ise, see oli tundmatuse õuduste summa — ülim ja kujutlematu katastroof, mis temaga võis juhtuda, mille kohta ta midagi ei teadnud ja millest ta kõike kartis.

Ta kerkis pinnale ja tema avatud suhu voolas leebet õhku. Ta ei vajunud enam põhja. Nagu oleks see olnud tema ammuaegne harjumus, liigutas ta kõiki oma jalgu ning

hakkas ujuma. Lähem kallas oli jardi kaugusel, kuid tal oli vee peale kerkides tagupool selle kalda poole, ning kuna esimene asi, millele tema pilk langes, oli vastaskallas, siis hakkaski ta jalamaid sinnapoole ujuma. Oja polnud suur, kuid võrengus avardus siiski paarikümne jala laiuseks.

Keset oja haaras vool hundikutsika ja kandis teda alla-vett. Võrengu lõpul sattus ta miniatuursesse kärestikku. Siin polnud ujumiseks palju võimalusi. Rahulik vesi muutus äkki vihaseks. Kord oli kutsikas vee all, kord vee peal. Kogu aja liigutati teda vägivaldselt, kord siia-sinna veeretades, kord vastu kive paisates. Ja ta kiljus iga kord, kui ta kivi vastu põrkas. Tema edasiliikumine koosnes kiljatuste reast, mille põhjal oleks võinud kindlaks määrata, mitut kivi ta kohtas.

Allpool kärestikku oli teine võreng; siin võttis vool ta kukile ja kandis pehmelt kaldani ning asetas niisama pehmelt kruusapeenrale. Ta rübeles meeletult veest eemale ja heitis maha. Jälle oli ta maailma kohta midagi teada saanud. Vesi ei elanud. Kuid see liikus. Ka näis see niisama kindel olevat kui maa, kuid polnud üldse kindel. Hundikutsikas tegi järelduse, et asjad pole igakord sellised, nagu nad näivad. Kutsika kartus tundmatuse ees oli pärilik usaldamatus, mida nüüd kogemused olid tugevdanud. Edaspidi suhtuks ta esemete välimusse alalise umbusuga. Ta õpiks esemete tõelist olemust tundma, enne kui ta neid usaldaks.

Veel üks seiklus pidi talle sel päeval osaks saama. Talle meenus, et tal on ema. Ja siis tundus talle, et ta vajab oma ema rohkem kui ühtki muud asja maailmas. Mitte ainult ta ihu polnud väsinud kõigist seiklusist, vaid ka tema väike peaaju oli väsinud. Kogu ta senise elu jooksul polnud see nii rängasti töötanud kui sel ühel päe-

val. Peale selle oli ta unine. Seepärast asus ta otsima koobast ja oma ema, tajudes masendavat üksindust ja abitustunnet.

Põõsaste vahel edasi lonkides kuulis ta teravat, heidutavat kisendust. Midagi kollast välgatas ta silme ees. Ta nägi nirki endast kiiresti eemale hüppavat. See oli väike elusolend ja ta ei kartnud seda. Siis nägi ta oma jalge ees äärmiselt väikest, ainult mõne tolli pikkust elusolendit — noort nirgipoega, kes nagu temagi oli sõnakuulmatult seiklema tulnud. See püüdis ta ees taanduda. Ta lükkas selle käpaga ümber. See tegi imelikku krigisevat häält. Järgmisel hetkel ilmus kollane välgatus jälle kutsika silme ette. Ta kuulis jälle heidutavat kisendust ja sai samal hetkel ägeda hoobi kaela pihta ning tundis ema-nirgi teravaid hambaid oma lihasse lõikuvat.

Kiljudes ja kiunudes ja tagurpidi roomates nägi ta emanirki oma poja poole hüppavat ja ühes pojaga lähedalolevasse tihnikusse kaduvat. Nirgi hammustus ta kaelal valutas ikka veel, kuid veel valusamalt tabatud olid ta tunded, ning ta istus maha ja niutsus jõuetult. Too emanirk oli nii väike ja nii metsik! Tal tuli veel õppida, et nirk on oma suuruse ja kaalu kohta kõige julmem, kättemaksuhimuliseni ja hirmsam tapja Ürgmaal. Ühe osa sellest teadmisest omandas ta õige kiiresti.

Ta niutsus ikka veel, kui emanirk taas ilmus. Nüüd, mil ta poeg oli varjule viidud, ei rünnanud ta hundikut-

sikat. Ta lähenes ettevaatlikult ja kutsikal oli küllalt | mahti vaadelda tema sihvakat, ussitaolist keha ja ta Ipead, mis oli püsti ning liikuv, meenutades ussi pead. Tema terav, ähvardav kisa pani karvad hundikutsika rturjal turri tõusma ja kutsikas urises hoiatavalt tema poole. Nirk tuli üha lähemale. Järgnes hüpe, mis oli kiirem kui kutsika harjumatu pilk, ning sale kollane keha kadus hetkeks kutsika vaateväljalt. Järgmisel hetkel oli Ba kutsika kõri kallal, hambad kutsika karvades ja lihas.

Esiti kutsikas urises ja katsus võidelda, kuid ta oli väga noor ning viibis alles esimest päeva maailmas, ja ta urinast sai kiunumine, tema võitlus muutus rabelevaks põgenemispüüdeks. Nirk ei lasknud lahti. Ta rippus kõri küljes, püüdes läbi närida suurt

veresoont, kus voolas kutsika elumahl. Nirk oli verejooja ning eelistas juua elava looma kõrist.

Hall hundikutsikas oleks surnud ja temast ei oleks saanudki lugu kirjutada, kui emahunt poleks tulnud hüpates läbi põõsaste. Nirk laskis kutsika lahti ja sööstis emahundi kõri kallale, vääratas aga ja haaras kõri asemel kinni lõuast. Emahunt viibutas pead nagu piitsaga Jiapsates, vabanes nirgi haardest ja paiskas ta kõrgele õhku. Ning juba õhus sulgusid emahundi lõuad sihvaka kollase keha ümber ja nirk leidis purustavate hammaste Vahel surma.

Kutsikale sai osaks uus kiindumust väljendav tunde

145

puhang Ema rõõm tema leidmise üle näis olevat suuremgi kui tema rõõm selle üle, et ta leiti. Ema nuhutas ja kallistas teda ning lakkus nirgihammaste jälgi. Sus sõid ema ja poeg kahekesi tolle verejooja ära, läksid seepeale koopasse tagasi ja heitsid magama.

V peatükk LIHA SEADUS

Hundikutsikas arenes kiiresti. Ta puhkas kaks päeva ja söandas siis jälle koopast välja ronida. Sel retkel leidis ta noore nirgi, kelle ema ta oli aidanud ära süüa, ja ta hoolitses selle eest, et noor nirk läheks oma ema teed. Aga sel matkal ta ei eksinud. Kui ta väsis, leidis ta tagasitee koopasse ja magas. Ja pärast seda käis ta iga päev väljas, kus ta oma tegutsemisala üha laiendas.

Ta õppis oma jõudu ja oma jõuetust täpselt mõõtma; õppis teadma, millal julge ja millal ettevaatlik olla. Ta leidis, et kasulik on alati ettevaatlik olla, välja arvatud need harvad hetked, mil ta iseenda kohkumatuse mõjul jultunuks muutudes andus oma väikestele raevuhoogu-dele ja ihadele.

Ta oli alati väike vihadeemon, kui ta sattus hälbinud rabakanale. Iialgi ei jätnud ta raevukalt vastamata orava tsäksutusele, keda ta oma esimesel retkel kuivanud männi juures kohtas. Põdralinnu nägemine aga pani ta peaaegu iga kord kõige metsikumalt raevutsema, sest ta ei unustanud nokahoopi nina pihta, mille oli saanud esimeselt seda liiki olendilt, keda kohtas.

Kuid oli aegu, millal isegi põdralind teda ei erutanud, — need olid ajad, mil ta tundis end mõne teise saaki varitseva lihafcüti tõttu hädaohus olevat. Iialgi ei unustanud ta haugast, ja selle liikuv vari sundis teda alati lähimasse padrikusse lümitama. Ta ei käinud enam jalgu laiali ajades, vaid omandas juba oma ema hiilivat ja kerget kõnnakut, mis näiliselt ei nõudnudki jõupingutust, kuid viis edasi niisama petliku kui tajumatu kiirusega.

Toidu leidmise asjus oli tal õnne ainult esimestel retkedel. Seitse rabakanapoega ja väike nirk olid ainsad elusolendid, keda ta oli tapnud. Tema tapmisiha tugevnes

146

aja jooksul ja ta hellitas näljaseid lootusi orava suhtes, kes nii paljusõnaliselt vadistas ning alati kõigile metsloomadele teatas, et hundikutsikas on lähenemas. Kuid samuti nagu linnud õhus lendasid, võisid oravad puude otsa ronida ja hundikutsikas võis ainult püüda tähelepandamatult oravale ligi hiilida, kui orav maas oli.

Kutsikal oli suur aukartus oma ema ees. Ema suutis liha hankida ega jätnud talle iial tema osa toomata. Lisaks ei kartnud ema igasuguseid asju. Hundikutsikale ei tulnud pähe, et see kartmatus põhines kogemustel ja teadmistel. Temasse mõjus ema kartmatus võimu väljendusena. Ema esindas võimu, ja vanemaks saades tajus ta seda võimu ema käpa tugevamas karistuses, etteheitvat tõuget ninaga aga asendas ema hammaste napsatus. Ka see pani teda ema vastu aukartust tundma. Ema nõudis temalt kuulekust, ja mida vanemaks ta sai, seda äkilisemaks muutus ema meelelaad.

Jälle tuli näljaaeg, ja suurema teadlikkusega tajus kutsikas taas näljanäpistust. Emahunt jooksis end liha otsides kõhnaks. Harva magas ta veel koopas, kulutades

suurema osa ajast lihajahu — ja kulutades seda asjatult. See näljaaeg polnud pikk, kuid oli õige karm, niikaua kui see kestis. Hundikutsikas ei leidnud enam emarinnast piima ega tabanud ka ise ühtki suutäit toitu.

Varem oli ta küttinud mänguks, puht lõbu pärast; nüüd küttis ta surmtõsiselt, kuid ei leidnud midagi. Ent ebaõnn kiirendas tema arenemist. Ta uuris orava harjumusi suurema hoolega ja püüdis suurema osavusega talle ligi hiilida ning teda üllatada. Ta õppis metshiiri tundma ja katsus neid nende urgudest välja tuhnida, ja ta sai rohkem teada põdralindude ja rähnide eluviisidest. Siis saabus päev, mil hauka vari teda enam ei ajanud põõsaisse lümitama. Ta oli tugevamaks kasvanud, oli targemaks saanud ja usaldas end enam. Pealegi oli ta meeleheitel. Niisiis istus ta lagedas kohas silmatorkavalt tagajalgadele ja meelitas haugast ülalt taevast alla. Sest ta teadis, et seal sinitaevas tema kohal hõljus toit, hõljus liha, mille järele tema kõht nii tungivalt igatses. Kuid haugas keeldus alla tulemast ja võitlusse astumast ja kutsikas roomas ära tihnikusse ning vingus pettumusest Ja kõhutühjusest.

Näljaaeg möödus. Emahunt tõi liha koju. See oli isevärki liha — teistsugune kui kõik lihad, mis ta varem oli

147

toonud. See oli noor ilves, alaealine nagu hundikutsi-kaski, kuid mitte nii suur. Ja see oli kõik temale. Ema oli mujal oma nälja kustutanud, kuid kutsikas ei teadnud, et ema nälja kustutamiseks oli kulunud ülejäänud osa ilvese pesakonnast. Ei teadnud ta sedagi, kui meeleheitlik oli olnud ema tegu. Ta teadis ainult, et samet-kasukaga kassike oli toit, ja ta sõi ning muutus iga suutäiega õnnelikumaks.

Täis kõht soodustab tegevusetust, ja kutsikas lebas koopas, magades oma ema kõrval. Teda äratas ema urin. Iialgi polnud ta teda nii hirmsasti urisemas kuulnud. Võib-olla oli see kõige kohutavam urin emahundi elus. Selleks oli põhjust — ja keegi ei teadnud seda paremini kui tema. Ilvese pesa ei rüüstata karistamatult. Hundi-kutsikas nägi emailvest täies pärastlõunapäikese valguses koopasuus küürutavat. Seda nähes kerkisid karvad üle ta selja lainetena turri. Siin oli, mida karta, ja tal polnud vaja vaistu, et seda teada. Ja kui nägemisest üksi poleks piisanud, siis oleks küllaldase veenvusega mõjunud sissetungija vihäkisa, mis lõrinaga algas ja käheda kriiskega ülespoole sööstis.

Hundikutsikas tajus endas peituva elu torget, tõusis püsti ja urises ema kõrval seistes vapralt. Kuid emahunt tõukas ta häbistavalt eemale, enda taha. Koopa madala suu tõttu ei saanud ilves sisse karata, ja kui ta roomates sisse sööstis, hüppas emahunt talle kallale ja surus ta maadligi. Kutsikas nägi võitlusest vähe. Kuuldus kohutavat lõrinat, turtsumist ja kriiskamist. Mõlemad loomad vehkisid käppadega, ilves rebis ja kiskus küüntega, kasutades ka hambaid, kuna hunt ainult hambaid kasutas.

Kord kargas kutsikas sekka ja surus hambad ilvese tagumisse jalga. Ta rippus takjana jala küljes, ise metsikult urisedes. Oma kehakaaluga takistas ta jala tegevust — kuigi ta seda ei teadnud — ja hoidis seega oma ema paljude vigastuste eest. Võitluses toimunud muutus paiskas ta mõlema võitleja alla ja väänas tema haarde lahti. Järgmine hetk lahutas mõlemad emad, ja enne kui nad jälle teineteise kallale sööstsid, andis ilves hundikut-sikale oma hiiglakäpaga hoobi, mis kiskus ta õlasse luuni ulatuva haava ja virutas ta küljetsi vastu seina. Kärale lisandus nüüd kutsika kime valu- ja hirmukisa. Kuid võitlus kestis nii kaua, et tal jätkus aega enda väljanutmiseks ja uue vapruspurske tekkimiseks, ning võitluse

148

lõpul rippus ta jälle ühe tagajala küljes ja urises läbi hammaste vihaselt.

Ilves oli surnud. Kuid emahunt oli väga nõrk ja haige. Kõigepealt kallistas ta kutsikat ja lakkus tema haavatud õlga, kuid kaotatud veri oli tema jõu kaasa viinud ja terve päeva ning öö lebas ta oma surnud vaenlase kõrval, ilma liigutamata ja vaevalt hingates. Terve nädala jooksul lahkus ta koopast ainult selleks, et vett jooma minna, ja siis olid tema

liigutused aeglased ning valutekitavad. Selle aja lõpuks oli ilves söödud ja emahundi haavad olid küllaldaselt paranenud ning võimaldasid tal jälle lihaotsingule minna.

Kutsika õlg oli jäik ja hell ja mõnd aega lonkas ta saadud kohutavast hoobist. Kuid maailm näis nüüd muutunud olevat. Ta liikus seal suurema eneseusaldusega ning vahvustundega, mida tal enne võitlust ilvesega ei olnud. Ta oli elu näinud julmemalt vaatekohalt; ta oli võidelnud, oli hambad vaenlase ihusse litsunud ja ellu jäänud. Ja kõige selle tõttu käitus ta julgemalt, mingi väljakut-suvusega, mis oli uus talle endalegi. Ta ei kartnud enam väiksemaid asju ja suur osa tema arglikkusest oli kadunud, kuigi kompimatu ja üha ähvardav tundmatus ei lakanud teda rõhumast oma saladuste ja õudustega.

Ta hakkas emaga lihajahil käima, nägi palju lihatap-misi ning asus neis oma osa mängima. Ja oma ähmasel viisil õppis ta tundma liha seadust. Oli kaht liiki elu — tema enda taoliste elu ja teiste oma. Tema enda taoliste sekka kuulusid ema ja ta ise. Teise liiki kuulusid kõik elusolendid, kes liikusid. Kuid teine liik jagunes omakorda. Ühe osa moodustasid need olendid, keda temataolised tapsid ja sõid. See osa koosnes mittetapjaist ja väikesist tapjaist. Teine osa tappis ja sõi temataolisi, või seda tapsid ja sõid temataolised. Ja sellest liigitusest võrsus seadus. Elu eesmärgiks oli liha. Elu ise oli liha. Elu elas elust. Olid olemas sööjad ja söödavad. Seaduseks oli: Söö või lase end süüa. Ta ei sõnastanud seadust selgelt ja täpselt ega moraliseerinud selle üle. Ta isegi ei mõtelnud sellele, ta ainult elas selle järgi, ilma et tal seda meeldegi oleks tulnud.

Ta nägi seadust igal pool enda ümber toimivat. Ta oli rabakana pojad ära söönud. Haugas sõi vana rabakana. Haugas oleks söönud ka tema. Hiljem, kui ta suuremaks oli kasvanud, ihkas ta haugast süüa. Ta sõi ilvesepoja.

Vana ilves oleks tema ära söönud, kui teda ennast poleks tapetud ja söödud. Ja nii läks see üha edasi. Seaduse järgi käis kõik elav ta ümber, ja tema ise oli osa seadusest. Ta oli tapja. Tema ainsaks söögiks oli liha, elav liha, mis ta eest kiiresti ära jooksis või õhku lendas või puude otsa ronis või end maasse peitis või talle vastu astus ja temaga võitles või teda ta enda relvadega lõi ja tema järele jooksis.

Oleks hundikutsikas inimeste kombel mõtelnud, siis oleks ta elu kokkuvõtlikult aplaks isuks nimetanud ja maailma kohaks, kus rändas hulk isusid, jälitades ja ennast jälitada lastes, küttides ja ennast küttida lastes, süües ja ennast süüa lastes — kõik pimesi ja läbisegi, ägeduses ja korratuses, täitmatuse ja verejanulisuse kaoses, mille üle valitses armutu, plaanitu, otsatu juhus.

Kuid hundikutsikas ei mõtelnud inimese kombel. Ta ei vaadanud asjadele avara nägemisvõimega. Tal oli kitsas silmaring ja ta pähe mahtus ainult üks mõte või soov korraga. Peale lihaseaduse tuli tal õppida arvutuid teisi ja vähem tähtsaid seadusi ning neid täita. Maailm oli täis üllatusi. Elusäde tema sees, tema lihaste mäng oli otsatu õnn. Liha küttimine tekitas erutust ja ülevaid tundeid. Raevutsemised ja võitlused olid lõbudeks. Isegi õudus ja tundmatuse saladused tõstsid elu põnevust.

Oli kergendusi ja rahuldusi. Olla täis kõhuga, laisalt päikesepaistel tukkuda — sellised asjad tasusid küllaga kõigi ärevuste ja vaevade eest, ärevused ja vaevad aga olid ise endale tasuks. Need olid elu väljendusteks, ja elu on alati õnnelik, kui ta ennast väljendab. Nii polnud hundikutsikal oma vaenuliku ümbrusega tülisid. Ta oli väga elav, väga õnnelik ja väga uhke iseenesele.

III jagu ÜRGMAA JUMALAD

I peatükk TULETEGIJAD

Hundikutsikas sattus sellele ootamatult. See oli ta enda Isüü. Ta oli olnud hooletu. Ta oli koopast tulnud ja alla oja äärde jooma jooksnud. Võib-olla oli ta sellepärast tähelepanematu, et ta oli unest rauge. (Ta oli öö otsa väljas toidujahil olnud ja parajasti unest ärganud.) Ja tema hooletuse põhjuseks võis olla see, et tee võrengu juurde oli nii tuttav. Ta oli seda teed sageli käinud ja iialgi polnud seal midagi juhtunud.

Ta läks kuivanud männi tagant alla, siis üle lageda koha ja sörkis puude vahele. Samal hetkel ta nägi ja haistis: vaikselt tagajalgadel istus ta ees viis elusolendit, kelle sarnaseid ta iialgi polnud näinud. Esmakordselt silmas ta inimesi. Kuid teda nähes ei karanud viis meest püsti, ei näidanud hambaid ega urisenud. Nad ei liigutanudki, vaid istusid vaikselt ja kurjakuulutavalt.

Ka hundikutsikas ei liigatanud. Kõik ta loomupärased vaistud oleksid teda sundinud metsikult põgenema, kui temas äkki ja esmakordselt poleks ärganud teistsugune ja vastupidine vaist. Suur aukartus laskus ta peale. Iseenda nõrkuse ja väiksuse masendav äratundmine surus ta liikumatuks. Siin oli üleolekut ja võimu, midagi kauget ja kõrget.

Hundikutsikas polnud iialgi inimest näinud, kuid inimesse puutuv vaist oli temas olemas. Tumedalt tunnustas ta inimeses seda looma, kes oli end Urgmaa teiste loomade seas esikohale võidelnud. Mitte ainult omaenda silmadega, vaid kõigi oma esivanemate silmadega vaatas hundikutsikas nüüd inimest — silmadega, mis pimedas

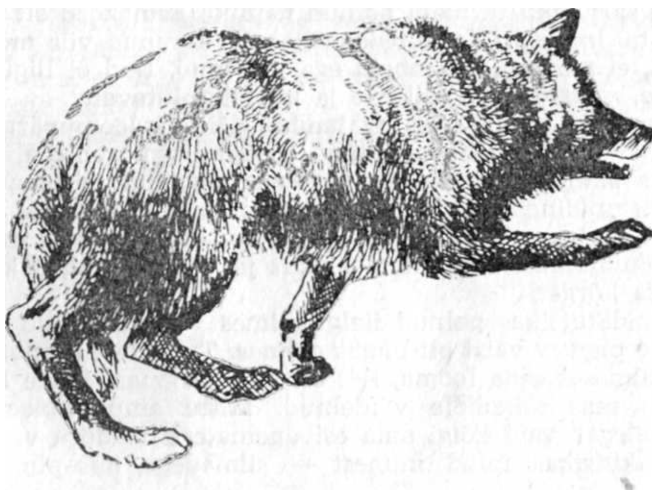
151

olid liikunud arvutute talviste laagrilõkete ümber, mis kaitsvast kaugusest ja tihnikute põuest olid piilunud kummalise kahejalgse looma poole, kes oli käskijaks elusolendite üle. Hundikutsikat valdas päranduse lummus — paljude põlvkondade võitlustest ja kuhjunud kogemustest tekkinud kartus ja lugupidamine. Alles kut-sikaeas olevale hundile oli see pärandus liiga käskiv. Oleks ta olnud täiskasvanud hunt, siis oleks ta ära jooksnud. Nüüd aga lümitas ta . hirmuhalvatuses maha, olles juba pooliti valmis alistuma nagu paljud temataolised sest ajast peale, mil hunt esmakordselt ilmus inimese tule juurde istuma ja sooja otsima.

Üks indiaanlastest tõusis püsti, tuli tema juurde ja kummardus ta kohale. Hundikutsikas litsus end tugevamini vastu maad. Nüüd oli tundmatus lõpuks kehastunud, oli muutunud konkreetseks lihaks ja vereks, tema kohal kummargil olles ja kätt sirutades, et temast kinni haarata. Tema karvad tõusid tahtmatult turri, huuled tõm-busid tagasi ja väikesed kihvad paljastusid. Saatusena ta kohal rippuv käsi kõhkles, ja siis ütles inimene naerdes:

«Wabam wabisca ip pit tah.» (Vaata! Valged kihvad!)

Teised indiaanlased naersid valjusti ja õhutasid teda kutsikat üles tõstma. Sellal kui käsi üha lähemale laskus, möllas kutsika hinges vaistude võitlus. Temas oli kaks suurt ajet — alistuda ja vastu hakata. Lõpptulemuseks

152

oli kompromiss. Ta tegi mõlemat. Ta alistus, kuni käsi teda peaaegu puudutas. Siis hakkas ta vastu: tema hambad välgatasid ja litsusid end napsatades kaesse. Järgmisel hetkel sai ta sellise laksu vastu põske, et ta küljeli paiskus. Siis kadus tal igasugune vastuhakutahe. Lapselikkus ning alistumisvaist said temas võimust. Ta tõusis taga-jalgadele istuma ja kiunus. Kuid mees, kelle kätt ta oli hammustanud, oli vihane. Kutsikas sai laksu teiselegi põsele. Seepeale istus ta uuesti ja kiunus veel valjemini.

Neli indiaanlast naersid kõvemini, ning isegi mees, keda oli hammustatud, hakkas naerma. Nad ümbritsesid kutsikat ja naersid ta üle, kuna tema oma õuduse ja valu üle halises. Äkki kuulis ta midagi. Ka indiaanlased kuulsid seda. Kuid kutsikas teadis, mis see oli, ja viimase pika halinaga (milles peitus rohkem võidurõõmu kui südamevalu) lakkas ta häälitsemast ning jäi ootama oma ema tulekut, oma verejanulise ning võitmatu ema tulekut, kes kõigiga võitles ja kõiki tappis ja kes iialgi ei kartnud. Emahunt urises joostes. Ta oli oma poja kisa kuulnud ja sööstis teda päästma.

Ta hüppas nende sekka, oma ärevas ja sõjakas emalikkuses üpris hirmus. Kuid kutsika silmis oli ta kaitsev raev kaunis. Ta kiljatas rõõmsalt ja hüppas emale vastu, kuna inimloomad rutuga mõned sammud taandusid. Emahunt seisis poja juures ja vaatas inimestele vastu, karvad turris, urin sügaval kõris kõmisemas. Tema nägu oli ähvardusest moondunud ja õel, isegi ta ninapealne kip-rus ninaotsast silmadeni — nii kohutav oli ta urin.

Siis hüüatas üks meestest. «Kitši!» hüüatas ta. See hüüatus väljendas üllatust. Kutsikas tundis oma ema selle hüüde mõjul närbuvat.

«Kitši!» hüüdis mees jälle, seekord teravalt ja mõjuvõimsalt.

Ja siis nägi kutsikas oma ema — seda emahunti, seda kartmatut — maha lümitavat, kuni ta kõht maad puudutas; nägi teda niutsuvat, saba liputavat, rahumärke tegevat. Kutsikas ei suutnud seda mõista. Ta oli masendatud. Aukartus inimeste vastu sai temas jälle võimust. Tema vaist ei olnud eksinud. Ta ema kinnitas seda. Temagi alistus inimloomadele.

Mees, kes oli rääkinud, tuli emähundi juurde. Ta pani käe tema pähe ja emahunt liibus ainult veel enam vastu maad. Ta «i hammustanud ega ähvardanud hammustada.

154

Teisedki mehed tulid ligi, käisid emahundi ümber, kobasid ja patsutasid teda, ja emahunt ei teinud katsetki seda kõike pahaks panna. Inimesed olid väga erutatud ja tegid suudega mitmesuguseid hääli. Need hääled ei tähendanud hädaohtu, otsustas kutsikas ema lähedale lümita-des ja aeg-ajalt ikka veel karvu turri ajades, kuid kõigest väest alistuda püüdes.

«See pole ime,» ütles üks indiaanlane. «Tema isa oli hunt. Tõsi küll, ta ema oli koer, aga kas ei sidunud minu vend teda paarimise ajal kolmeks ööks välja metsa? Seepärast oli Kitši isaiks hunt.»

«Sellest, on aasta, Hall Kobras, kui ta ära jooksis,» ütles teine indiaanlane.
«See pole ime, Lõhekeel,» vastas Hall Kobras. «Oli näljaaeg ja koerte jaoks polnud toitu.»
«Ta on huntide seas elanud,» ütles kolmas indiaanlane. «Paistab nii, Kolm Kotkast,» vastas Hall Kobras, kätt kutsika peale pannes. «See siin on selle tõenduseks.»
Kutsikas urises natuke käe puudutamisel ja käsi sähvatas tagasi, et laksu anda. Seepeale kattis kutsikas oma kihvad ja vajus alandlikult maha, käsi aga tuli tagasi, sügas ta kõrvataguseid ja silus piki selga üles-alla.
«See on tõenduseks,» jätkas Hall Kobras. «On selge, et Kitši on tema ema. Kuid ta isaks oli hunt. Seepärast on temas vähe koera ja palju hunti. Tema kihvad on valged, olgu ta nimeks Valgekihv. Ma olen rääkinud. Ta on minu koer. Sest eks olnud Kitši minu venna koer? Ja eks ole mu vend surnud?»
Kutsikas, kes niiviisi nime oli saanud, lamas maas ja jälgis kõike. Veel tükk aega tegid inimloomad suudega kära. Siis võttis Hall Kobras oma kaelas rippuvast tupest noa, läks padrikusse ja lõikas kepi. Valgekihv jälgis teda. Mees tegi kepi kummassegi otsa sälgu ja kinnitas salkudesse toornahast paelad. Ühe paela sidus ta Kitši kaela ümber. Siis viis ta tema väikese männi juurde, mille ümber sidus teise paela.
Valgekihv läks järele ja heitis ema kõrvale maha. Lõhekeele käsi sirutus tema poole ja veeretas ta selili. Kitši jälgis seda murelikult. Valgekihv tundis endas jälle hirmu tõusvat. Ta ei suutnud urinat täiesti lämmatada, kuid ta ei katsunud hammustada. Mänglevalt hõõrus kõverdatud ja laialiaetud sõrmedega käsi ta kõhtu ja veeretas teda ühelt küljelt teisele. Oli naeruväärne ja

155

kohmakas niiviisi selili lebada, jalad õhus siruli. Pealegi oli see asend nii ülimal määral abitu, et kogu Valgekihva olemus selle vastu tõrkus. Ta ei saanud midagi teha, et end kaitsta. Kui too inimloom kurja kavatses, siis teadis Valgekihv, et ta ei suuda sellest pääseda. Kuidas oleks ta saanud eemale karata, kui ta jalad olid õhus? Kuid alistumine aitas tal hirmust jagu saada ja ta ainult õriset tasa. Seda õrinat ei suutnud ta lämmatada; inimloom ei pannud seda pahaks ega karistanud teda löögiga pähe. Ja pealegi — nii kummaline kui see ka oli — koges Valgekihv seletamatut lõbutunnet, kui käsi edasi-tagasi hõõrus. Kuj ta küljeli veeretati, lakkas ta õrisemast; kui sõrmed ts kõrvade taga surusid ja torkisid, suurenes meeldiv tunne, ja kui mees ta viimase hõõruva ning sügava käeliigutuse järel rahule jättis ning ära läks, oli kogu hirm Valge-kihvas kustunud. Oma kokkupuuteis inimestega tuli tal mitugi korda hirmu tunda, kuid alati püsis temas mälestus kartmatust seltsimehelikkusest inimesega.
Mõne aja pärast kuulis Valgekihv imeliku kära lähenemist. Tema liigitusvõime oli nobe, sest kohe taipas ta, et need olid inimloomade hääled. Mõne minuti pärast ilmus hõredas hanereas suguharu ülejäänud osa. Seal oli veelgi mehi ja hulk naisi ning lapsi — kokku nelikümmend hinge —, kõik rängasti koormatud mitmesuguse laagri-varustusega. Ka palju koeri oli neil kaasas, ja needki olid laagrivarustusega koormatud peale noorukeste kutsikate. Kõvasti keha külge kinnitatud kottides kandsid koerad kahe- kuni kolmekümnenaelaseid raskusi.
Valgekihv polnud iialgi enne koeri näinud, kuid neid nähes ta tundis, et need on temataolised, ainult kuidagi erinevad olendid. Koerad käitusid kutsikat ja tema ema avastades peaaegu nagu hundid. Tekkis rüselus. Valgekihv ajas karvad turri ja urises ning laksutas hambaid ammuli sui lähenevate koerte karja poole ja kadus nende alla, tundis hammaste teravat rebestust oma kehas, hammustas ise ning kiskus enda peal olevaid jalgu ja kohtusid. See oli suur möll. Ta kuulis Kitši lõrinat, kui too tema eest võitles, ta kuulis ka inimloomade hüüdeid, malakate matsatusi vastu kehasid ja tabatud koerte valukiljatusi.
Mõne hetke pärast oli ta jälle jalul. Ta nägi nüüd, kuidas inimloomad koeri kaigaste ja kividega eemale tõrjusid, teda kaitstes, teda päästes temataoliste olendite metsikute

hammaste eest, kes kuidagiviisi ometi teistsugused olid kui tema. Ja kuigi tema peas polnud selget arusaama nii abstraktsest asjast nagu õiglus, tajus ta omal viisil siiski inimeste õiglust ja nägi neis seda, mis nad olid, — seaduse andjaid ja seaduse teostajaid. Ning ta hindas võimu, millega nad seadust teostasid. Kõigist seni nähtud loomaliikidest erinevalt nad ei hammustanud ega küünistanud. Nad panid oma elava jõu maksma elutute asjade abil. Elutud asjad täitsid nende käsku. Kaikad ja kivid hüppasid neist imelikest olendeist juhituna läbi õhu otsekui elusolendid, koertele ränka valu tehes.

Tema arust oli see võim ebatavaline — arusaamatu ja üleloomulik võim, jumalik võim. Oma loomu poolest ei võinud Valgekihv jumalatest midagi teada — parimal juhul võis ta vaid teada, et on asju, mis käivad üle tema mõistuse, kuid tema imestus ning aukartus nende inimloomade ees sarnanes imestuse ning aukartusega, mida tunneks inimene, kui ta näeks mingit taevalist olendit kuskil mäetipul seisvat ja hämmastunud maailma poole mõlema käega piksenooli pilduvat.

Viimane koer oli eemale aetud. Kära vaikis. Ja Valgekihv lakkus oma haavu ning mõtiskles selle oma esimese kokkupuute üle karja julmusega ja enda tutvumise üle karjaga. Talle polnud iialgi pähe tulnud, et temataolisi võis rohkem olla kui Ükssilm, ta ema ja tema ise. Nad olid moodustanud eri liigi, ja nüüd avastas ta järsku terve hulga olendeid, kes näiliselt olid temataolised. Ja ta tundis alateadlikku vimma selle üle, et need temataolised olid esimesel nägemisel talle kallale tormanud ja katsunud teda hävitada. Vimma tekitas seegi, et ta ema oli kepi varal kinni seotud — kuigi seda olid teinud kõrgemad olendid. See lõhnas lõksude ja orjuse järele. Kuigi ta lõksudest ega orjusest midagi ei teadnud. Tema pärisosaks oli olnud vabadus uidata ja joosta ja maha heita, millal ta tahtis; siin oli seda vabadust piiratud. Ema liigutusi kitsendas kepi pikkus, ja sama kepi pikkus kitsendas tedagi, sest ta polnud veel vabanenud vajadusest ema kõrval olla.

See ei meeldinud talle. Ka see ei meeldinud talle, kui inimloomad tõusid ja oma rännakut jätkasid, sest üks Pisike inimloom võttis kepi teise otsa ja vedas Kitšit Vangina järel. Kitši järel käis Valgekihv, keda suuresti häiris ja piinas see uus seiklus, millesse ta oli sattunud.

Nad läksid piki ojasängi alla, kaugemale, kui Valge-kihva kaugeimad rännakud olid ulatunud, kuni nad jõudsid oru lõppu, kus oja voolas Mackenzie jõkke. Siin oli paate ritvade varal kõrgele õhku peidetud, siin seisis kalakuivatamise sardu, ja siia jäädi laagrisse; Valgekihv vaatas kõike, silmad imestusest pärani. Inimloomade üleolek suurenes iga hetkega. Nad olid käskijateks kõigi teravakihvaliste koerte üle. See kõneles võimust. Kuid veelgi suurem oli hundikutsika meelest nende käskimis-õigus elutute asjade üle, nende suutvus liikumatuid esemeid liikuma panna, nende võime isegi maailma nägu muuta.

Eriti see viimane võime avaldas temasse mõju. Ritvadest sardade püstitamine äratas tema tähelepanu, kuid see iseenesest polnud nii tähelepanuväärne, sest seda tegid samad olendid, kes malakaid ja kive kauge maa taha lennutasid. Aga kui ritvadest sarrad riide ja nahkadega kaetult telkideks muutusid, siis rabas Valgekihva hämmastus. Nende tohutu suurus masendas teda. Neid tõusis igas suunas tema ümber nagu mingeid koletislikke vohavaid eluvorme. Nad täitsid peaaegu kogu tema vaatevälja. Ta kartis neid. Nad seisid ähvardavalt ta ümber, ja kui tuul pani neid hiiglaliigutusi tegema, siis lümitas kutsikas hirmuga maha, neid ettevaatlikult silmas pidades ja valmistudes eemale hüppama, kui nad katset teeksid tema kallale söösta.

Kuid üsna varsti kadus tema hirm telkide ees. Ta nägi naisi ja lapsi sisse ning välja käivat, ilma et neile midagi halba oleks juhtunud; ta nägi koeri sageli katsuvat sisse minna, nägi neid teravate sõnade ja lendavate kividega minema kihutatavat. Mõne aja pärast lahkus ta Kitši kõrvalt ja roomas ettevaatlikult lähima telgi seina poole. See oli

kasvamistungi uudishimu, mis teda minema sundis, see oli kogemuste hulka suurendav vajadus õppida, elada ja tegutseda. Viimased tollid telgi seinani roomas ta vaevalise aegluse ja ettevaatlikkusega. Päevased sündmused olid talle õpetanud, et tundmatus ilmutab end kõige hämmastavamad ja ootamatumad viisidel. Viimaks puudutas tema nina telgiriiet. Ta ootas. Ei juhtunud midagi. Siis nuusutas ta imelikku kudet, mis oli küllastatud inimeste lõhnaga. Ta võttis riidest hammastega kinni ja tõmbas kergelt. Ei juhtunud midagi, ainult telgi lähim osa liikus. Ta tõmbas kõvemini. Liikumine suurenes.

158

See oli vaimustav. Ta tõmbas üha kõvemini, tõmbas korduvalt, kuni kogu telk liikus. Siis kihutas ühe sees-oleva naise terav kisa ta tulisi jalu Kitši juurde tagasi. Kuid sestsaadik ei hirmutanud teda enam telkide ähvardavad kogud.

Hetke pärast eemaldus ta jälle oma emast. Ema kepp oli seotud maas oleva vaia külge ja ema ei saanud talle järgneda. Temast natuke suurem ja vanem alaealine koerapoeg tuli väljakutsuva ning sõjaka tähtsusega pikkamisi ta poole. Koerakutsika nimi oli Lip-lip — nii kuulis Valgekihv teda hiljem hüütavat. Tal oli kogemusi kut-sikatevahelistes võitlustes ja ta oli juba omamoodi löömamees.

Lip-lip oli Valgekihva enda sarnane, ja et ta oli ainult kutsikas, siis ei tundunud ta ohtlik olevat, seepärast valmistus Valgekihv teda sõbralikus vaimus kohtama. Aga kui võõra kõnnak muutus jäigajalgseks ja ta huuled hambaid paljastasid, siis jäigastus ka Valgekihv ja vastas hammaste paljastamisega. Nad tegid katseviisil teineteise ümber poolsõõri, urisedes ja karvu turri ajades. See kestis mitu minutit ja Valgekihv hakkas sellest lõbu tundma nagu erilisest mängust. Kuid äkki tegi Lip-lip tähelepanuväärselt kiire hüppe, andis rebestava kihvahoobi ja kargas eemale. Hoop tabas õlga, mida ilves oli vigastanud ja mis sügavalt luu juurest ikka veel hell oli. Üllatusest ja valust Valgekihv kiljatas, kuid järgmisel hetkel oli ta vihahoos Lip-lipi kallal ja pures teda õelalt.

Aga Lip-lip oli oma elu laagris elanud ja palju kutsi-kavõitlusi pidanud. Kolm korda, neli korda ja pool tosinat korda salvasid ta väikesed teravad hambad uustulnukat, kuni Valgekihv häbenematult halisedes ema kaitse alla põgenes. See oli esimene paljudest võitlustest, mis tal Lip-lipiga tuli pidada, sest neist said algusest peale vaenlased; nad olid vaenlasteks sündinud, nende loomused olid määratud alatasa kokku põrkama.

Kitši lakkus Valgekihva rahustavalt ja püüdis teda enda juurde jääma mõjutada. Aga Valgekihva uudishimu oli ohjeldamatu, ja mõne minuti pärast söandas ta uuele retkele asuda. Ta sattus ühele inimloomadest, Hallile Koprale, kes maas kükitades midagi toimetas keppide ja enda ette maha laotatud samblaga.

Valgekihv lähenes ja jälgis tema tegevust. Hall Kobras

158

tegi suuga häält, mida Valgekihv tõlgitses mittevaenuli-kuna, seepärast läks ta üha lähemale.

Naised ja lapsed tõid Hallile Koprale veelgi keppe ja oksi. Ilmselt oli midagi tähtsat teoksil. Valgekihv tuli nii lähedale, et puudutas Halli Kopra põlve — nii uudishimulik oli ta. Juba kippus ta unustama, et Hall Kobras on kohutav inimloom. Äkki nägi ta, et keppidest ja samblast Halli Kopra käte all hakkas kerkima midagi imelikku, udutaolist. Siis ilmus keppide vahele mingi väänlev ja keerlev elusolend, värvilt taevas oleva päikese sarnane. Valgekihv ei teadnud midagi tulest. See tõmbas teda ligi, nagu valgus koopasuus teda ta varases lapsepõlves oli ligi tõmmanud. Ta roomas edasi, kuni oli üsna tule juures. Ta kuulis Halli Kobrast enda kohal itsitavat ja teadis, et see häälitsus polnud vaenulik. Siis puudutas ta nina tuld ja samal hetkel sirutus ka väike keel selle poole.

Hetkeks oli ta halvatud. Keppide ja sambla vahel varitsev tundmatus kahmas tal metsikult ninast kinni. Ta rapsas tagasi ja puhkes jahmunult kiljuma. Seda kuuldes kargles ja urises Kitši oma kepi otsas ning raevutses hirmsasti, sest ta ei saanud Valgekihvale appi tulla. Hall Kobras naeris valjusti, laksutas endale reite pihta ning

jutustas juhtunust kogu laagrile, kuni kõik laginal naersid. Valgekihv aga istus tagajalgadel ja vingus ning vingus — vilets ja haletsusväärne väike olend inimloomade vahel.

See oli suurim valu, mis ta iialgi oli tundnud. Halli Kopra käte all tekkinud päikesekarvaline elusolend oli kõrvetanud ta nina ja keelt. Ta nuttis ja nuttis lakkamatult ja iga uut halinat tervitasid inimloomad naerupahvakutega. Ta katsus oma nina valu keelega leevendada, kuid ka keel oli põlenud, ja kahe valusa koha kokkupuude tekitas uut valu; seepeale kiunus ta veel lootusetumalt ning abitumalt kui enne.

Ja siis hakkas tal häbi. Ta tundis naeru ja selle tähendust. Meil pole teada, kuidas mõned loomad tunnevad naeru ja saavad aru, kui nende üle naerdakse, kuid just niiviisi tundis naeru ka Valgekihv. Ja tal oli häbi, et inimloomad tema üle naersid. Ta pöördus ümber ja põgenes — mitte tule tekitatud valu pärast, vaid üha madalamale vajuva naeru pärast, mis ta vaimule haiget tegi. Ta põgenes Kitši juurde, kes oma kepi otsas märatses,

160

nagu oleks ta hullunud, — Kitši juurde, ainsa olendi juurde maailmas, kes tema üle ei naernud.

Videvik laskus maa kohale ja saabus öö, ning Valgekihv lamas oma ema kõrval. Tema nina ja keel valutasid ikka veel, kuid teda hämmeldas suurem vaev. Tal oli kojuigatsus. Tal puudus miski, ta vajas vaikust ja rahu, mis valitses jõe ääres ja kaldajärsaku koopas. Elu oli muutunud liiga kärarikkaks. Inimloomi oli nii palju — mehi, naisi ning lapsi—, kõik tegid häält ja olid rahutud. Lisaks olid seal koerad, kes üha nääklesid ja tülitsesid, valjusti käratsedes ja segadust tekitades. Seni oli ta tundnud ainult üht liiki elu, ja selle elu rahulik üksindus oli kadunud. Siin tuksles isegi õhk elust. See sumises ja surises lakkamatult. Ühtelugu pingsust muutes ning järsult helikõrgust vahetades rõhus see ta närve ja meeli, tegi teda ärevaks ja rahutuks ning piinas kestva ootusega, et kohe midagi juhtub.

Ta jälgis inimloomi, keda tuli ja läks ja mööda laagrit liikus. Nagu inimesed suhtuvad enda loodud jumalatesse, nii umbes suhtus Valgekihv inimloomadesse enda ees. Nad olid kõrgemad olendid, tõelised jumalad. Tema ähmasele arusaamisele olid nad niisamasugused imetegijad nagu inimeste silmis jumalad. Nad olid käskijad ning omasid iga liiki tundmatuid ja kujutlematuid võimeid; nad olid isandad kõige elusa ja elutu üle, sõnakuulmisele sundides seda, mis liigub, ja liikuma pannes seda, mis ei liigu, ning tekitades elu — päikesevärvilist hammustavat elu, mis kasvas surnud samblast ja puust. Nad olid tuletegijad! Nad olid jumalad!

II peatükk ORJUS

Päevad olid Valgekihvale tungil täis kogemusi. Sel ajal kui Kitši oli kepi varal kinni seotud, jooksis ta kogu laagris ringi, uuris, jälgis ja õppis. Ta sai inimeste kohta varsti paljugi teada, kuid lähem tutvus ei põhjustanud halvustust. Mida rohkem ta neid tundma õppis, seda ilmsem oli nende üleolek, seda enam tulid nähtavale nende salapärased võimed, seda selgem oli nende jumalikkus.

161

Inimestele saab sageli osaks südamevalu näha oma jumalaid kukutatuna ja nende altareid ümberpaisatuna, kuid inimeste jalge ees lümitavale hundile ja metskoe-rale ei ole seda südamevalu iialgi osaks saanud. Kui inimeste jumalad on nähtamatud ja kujutlematud fantastilised udukogud ilma reaalsusekatteta, ihaldatud headuse ja võimu ekslevad viirastused, iseenda kompimatud peegeldused vaimuvallas, siis tulepaistele tulnud hunt ja metskoer leidsid oma jumalad elavast lihast koosnevatena, kombatavatena, ruumitäitvatena ning oma sihtide saavutamiseks ja elamiseks aega vajavatena. Sellisesse jumalasse uskumiseks pole mingit usupingutust vaja, mingi tahtepingutus ei saa põhjustada sellisesse jumalasse mitteuskumist. See usk on

paratamatu. Seal ta seisab oma kahel tagajalal, kaigas käes, ning on ääretult võimas, äge, vihane ja armastav — kehastunud jumal ja saladus ja vägevus inimihus, mis jookseb verd, kui seda katki rebida, ja mida on hea süüa nagu igasugust liha.

Nii olid lood ka Valgekihvaga. Inimloomad olid ilmselt ja paratamatult jumalad. Nagu ta ema Kitši neile oma truudust oli kinnitanud, niipea kui ta nime hüüti, nii hakkas temagi oma truudust kinnitama. Ta tunnustas igal pool nende vastuvaidlematuid eesõigusi. Kui nad kõndisid, läks ta nende teelt eest ära. Kui nad hõikasid, siis ta tuli. Kui nad ähvardasid, siis lümitas ta maha. Kui nad käskisid ära minna, siis tõttas ta minema. Sest iga nende soovi taga seisis võim seda soovi peale suruda, võim, mis tekitas valu, võim, mis väljendus hoopide, kaigaste, lendavate kivide ja vinguvate piitsapiugude varal.

Ta kuulus neile, nagu kõik koerad neile kuulusid. Tema teotsemised olid nende käsutuses. Tema ihu oli nende peksta ja taguda ning ta pidi seda taluma. Selline oli temas kiiresti tekkinud teadmine. Sellega polnud kerge harjuda, sest see seisis vastuolus paljuga, mis oli tugev ja võimas tema enda loomuses; aga seda, mis talle esialgu vastumeelt oli, õppis ta enese teadmata armastama. See tähendas oma saatuse andmist teise kätesse, tähendas eluvastutuse kõrvaleheitmist. See oli iseenesest teatavaks tasuks, sest alati on kergem kellelegi teisele toetuda kui oma jalgadel seista.

See kõik ei toimunud ühe päevaga — see ihu ja hingega andumine inimloomadele. Ta ei saanud jalamaid

loovutada oma metsikut pärandust ja oma mälestusi Ürgmaast. Oli päevi, mil ta hiilis metsaservale ning seisis ja kuulatas midagi, mis teda kaugele eemale kutsus. Kuid alati läks ta tagasi, ise rahutu ja õnnetu, ning vingus tasa ja nukralt Kitši kõrval, lakkudes tema nägu innukalt küsiva keelega.

Valgekihv õppis kiiresti laagrielu kombeid tundma. Ta tutvus vanemate koerte ülekohtu ning aplusega, kui liha või kalu söögiks välja loobiti. Ta sai teada, et mehed olid õiglasemad, lapsed julmemad ja naised lahkemad ning hõlpsaimini valmis talle mõnd lihasuutäit või konti viskama. Ja pärast kaht või kolme valusat kogemust alaealiste kutsikate emadega oli talle selge, et alati on parem ja targem sellised emad rahule jätta, neist nii kaugele hoiduda kui võimalik ja kõrvale minna, kui nähti neid tulevat.

Aga tema kirstunaelaks oli Lip-lip. Suurem, vanem ja tugevam, oli Lip-lip Valgekihva endale jälitamisobjektiks valinud. Valgekihv võitles küll meeleldi, kuid vastane oli temast üle. Vastane oli liiga suur. Lip-lipist sai Valgekihva luupainaja. Niipea kui ta söandas emast eemalduda, ilmus riiukukk kindlasti platsi, loivas tal kannul, urises tema peale, õrritas teda ja varitses aina juhust, kus ühtki inimlooma lähedal polnud, et talle kallale karata ja teda võitlema sundida. Et Lip-lip alati võitis, siis pakkus see talle suurt naudingut. See muutus ta peamiseks lõbuks, nagu see muutus Valgekihva peamiseks piinaks.

Aga see kõik ei heidutanud Valgekihva. Kuigi ta vigastuste all rohkesti kannatas ning alati lüüa sai, ei alistunud tema vaim. Ainult üks halb mõju oli asjal. Ta muutus õelaks ja pahuraks. Tema meelelaad oli juba sünnipäraselt metsik, kuid see muutus lõputu jälitamise mõjul veel metsikumaks. Tema heasüdamlik, vallatu, lapselik külg väljendus harva. Iialgi ei vallatlenud ega kepsutanud ta laagri teiste kutsikatega. Lip-lip ei oleks seda lubanud. Niipea kui Valgekihv nende lähedusse ilmus, oli Lip-lip tema kallal, teda hirmutades ja heidutades või temaga võideldes, kuni oli ta minema kihutanud.

Kõige selle mõjul kaotas Valgekihv palju oma lapsepõlvest ja muutus käitumiselt oma east vanemaks. Et ta ei saanud end mängus välja elada, siis sulgus ta enesesse ning arendas oma vaimseid võimeid. Ta muutus kavalaks, pai oli jõudeaega, mille kestel ta võis anduda igasuguste

nükete üle mõtlemisele. Et tal ei lastud üldise söötmise ajal oma liha- või kalaosa saada, siis arenes temast tark varas. Ta pidi endale ise toitu hankima ja tegi seda hästi, kuigi ta seetõttu sageli naistele nuhtluseks oli. Ta õppis mööda laagrit hiilima, õppis osav olema, õppis teadma, mis kuskil toimus, õppis kõike nägema ja kuulma ja vastavalt otsustama. Ka avastas ta edukalt viise ja võimalusi, kuidas oma armutu jälitaja eest kõrvale hoiduda.

Juba jälituse algaegadel mängis ta oma esimese tõesti suure vembu ja nautis tänu sellele esmakordselt kättemaksu magusust. Nagu Kitši huntide seas elades oli koeri inimeste laagritest välja meelitanud, et neid surmata, nii meelitas Valgekihv umbes samal viisil Lip-lipi oma ema kättemaksvate lõugade vahele. Lip-lipi eest taandudes põgenes Valgekihv kiira-käära laagri paljudest telkidest mööda ja nende vahelt läbi. Ta oli hea jooksja, nobedam kui ükski temasuurune kutsikas ja nobedam kui Lip-lip. Kuid sedapuhku ei pannud ta oma paremat välja. Ta ainult hoidis vahemaad, püsides tagaajajast ühe hüppe võrra ees.

Lip-lip, keda jälitamine ja ohvri kestev lähedalolek ärritasid, unustas ettevaatuse ja ümbruse. Kui talle meenus, kus ta on, siis oli juba liiga hilja. Suure kiirusega ühe telgi tagant välja sööstes jooksis ta täie hooga oma kepi otsas lebava Kitši ette. Üksainus kord kiljatas ta jahmatusest, siis sulgusid Kitši karistavad lõuad tema ümber. Kitši oli kinni seotud, aga Lip-lip ei pääsenud ta käest kergesti minema. Kitši lõi ta jalust maha, nii et ta ära joosta ei saanud, ja rebis ning kiskus teda korduvalt oma kihvadega.

Kui tal viimaks õnnestus end eemale veeretada, siis ajas ta enda hirmsasti sasituna jalule; haiget oli ta saanud nii kehaliselt kui hingeliselt. Karvatutte oli tal lahti igal pool, kust Kitši teda oli tuuseldanud. Ta jäi sinnasamasse seisma, kus ta jalule oli tõusnud, avas suu ja laskis kuuldavale pika, südantlõhestava kutsikahädakisa. Kuid isegi seda ei lastud tal rahus teha. Keset ta hädakisa sööstis Valgekihv esile ja surus hambad Lip-lipi tagajalga. Lip-lipis polnud enam võitlustahet ja ta jooksis häbenematult minema; tema ohver oli tal tihedasti kannul ja pures teda kogu tagasiteel ta enda telgi juurde. Siin tulid naised talle appi ja raevutsevaks kurivaimuks muutunud Valgekihv õnnestus alles kivirahe abil minema kihutada.

164

Saabus päev, mil Hall Kobras otsustas, et Kitši enam ära ei jookse, ja ta vabastas. Valgekihv oli ema vabaduse üle üliõnnelik. Ta saatis teda rõõmsalt läbi laagri, ja seni kui ta tihedalt ema kõrval püsis, hoidus Lip-lip aukartlikku kaugusse. Valgekihv ajas isegi karvad turri ja kõndis ta poole jäikade jalgadega, kuid Lip-lip ei pannud väljakutset tähele. Temagi polnud rumal, ja kuidas ta kättemaksu ihkaski, ta võis oodata seni, kuni tabab Valgekihva üksipäini.

Selsamal päeval sattusid Kitši ja Valgekihv laagri lähedal metsaservale. Samm-sammult oli Valgekihv ema sinna juhtinud, ja kui ema nüüd peatus, püüdis ta teda kaugemale ahvatleda. Oja, pesapaik ja vaikne metsapõu kutsusid teda ja ta tahtis, et ema kaasa tuleks. Ta jooksis mõned sammud edasi, peatus ja vaatas tagasi. Ema polnud paigast liikunud. Ta vingus anuvalt ja lippas võsas vallatult siia-sinna. Ta jooksis tagasi ema juurde, lakkus tema nägu ja pistis jälle jooksu. Ning jällegi ei liikunud ema paigast. Ta peatus ja vaatas ema poole täis kehaliselt väljendatud pinevat igatsust ja indu, mis vähehaaval kustus, kui ema pead pööras ja tagasi laagri poole vaatas.

Miski kutsus teda seal kauguses. Ka ema kuulis seda. Kuid ema kuulis ka teist, valjemat kutset, tule ning inimese kutset, kutset, millele kõigi loomade seast vastab ainuüksi hunt — hunt ja metskoer, kes on vennad.

Kitši pöördus ümber ja sörkis pikkamisi laagri poole tagasi. Tugevam kui kepi kehaline tõkestus oli laagri haarav võim ta üle. Nähtamatult ning varjatult hoidsid jumalad teda oma võimuses ega lasknud tal minna. Valgekihv istus kase varju maha ja vingus tasa. Ta haistis tugevat männilõhna, õhku täitis õrn metsahõng, mis meenutas talle ta endist vaba elu enne ta orjuseaega.   Aga ta oli ikkagi alles alaealine kutsikas, ja tugevam

kui inimese või Ürgmaa hüüe oli ta ema hüüe. Kogu oma lühikese elu jooksul oli ta alati emast sõltuv olnud. Iseseisvusaeg polnud veel kätte jõudnud. Seepärast tõusis ta püsti ja sörkis õnnetuna laagri poole tagasi, korra või kaks peatudes, et istuda ja vinguda ning kuulata kutset, mis aina helises metsasügavuses.

Vabas looduses on loomaemal oma poja eest hoolitsemise aeg lühike, kuid inimese valitsuse all on see mõnikord veelgi lühem. Nii oli lugu Valgekihvaga. Hall Kobras oli Kolmele Kotkale võlgu. Kolm Kotkast oli minemas

165

matkale mööda Mackenzie't üles Suure Orjajärveni. Riba punast riiet, karunahk, kakskümmend padrunit ja Kitši tasusid võla. Valgekihv nägi, et ta ema viidi Kolme Kotka kanuuse, ja katsus talle järgneda. Kolme Kotka hoop paiskas ta maale tagasi. Kanuu lükati kaldast eemale. Ta hüppas vette ja ujus paadile järele, kuulamata Halli Kopra teravaid hüüdeid, et ta tagasi tuleks. Valgekihv ei hoolinud isegi inimesest, ei hoolinud jumalast — nii suur oli hirm, et ta kaotab oma ema.

Kuid jumalad on harjunud sõnakuulmist nõudma ja Hall Kobras ruttas teda teise kanuuga vihaselt taga ajama. Valgekihva kohale jõudes sirutas ta käe ja tõstis ta kuklanahkapidi veest välja. Ta ei pannud teda kohe kanuu-põhja, vaid hoidis teda ühe käega õhus ja peksis teda teise käega. Oli see alles peks! Tema käsi oli raske. Iga hoop tahtis haiget teha, ja ta andis hulga hoope.

Hoopide mõjul, mida kord ühelt, kord teiselt poolt tema pihta sadas, kõlkus Valgekihv edasi-tagasi nagu ebakindel, jõnksuv viipur. Teda läbisid mitmesugused tunded. Kõigepealt tundis ta üllatust. Siis tuli hetkeline hirm ja ta kiljatas mitu korda hoopide peale. Sellele järgnes aga kiiresti viha. Tema vaba loomus pani end maksma ja ta näitas hambaid ning urises kartmatult vihasele jumalale näkku. See tegi jumala ainult veel vihasemaks. Hoobid tulid kiiremini, raskemalt, püüdsid rohkem haiget teha.

Hall Kobras peksis edasi. Valgekihv urises edasi. Kuid nii see kesta ei võinud. Teine pidi järele andma, ja seda tegi Valgekihv. Jälle läbis teda hirm. Esmakordselt koheldi teda tõesti täie karmusega. Juhuslikud kepi- ja kivihoobid, mis ta seni oli saanud, olid sellega võrreldes kallistused. Ta langes kokku ning hakkas kisendama ja kilama. Tükk aega kiljus ta iga hoobi puhul, kuid hirm muutus õuduseks, kuni ta kiljatused lõpuks katkematu reana üksteisele järgnesid, ilma et need karistuse rütmiga seoses oleksid olnud.

Viimaks peatas Häll Kobras oma käe. Valgekihv rippus lõdvalt ja karjus edasi. See näis rahuldavat tema isandat, kes viskas ta toorelt kanuupõhja. Vahepeal oli kanuu allavett ujunud. Hall Kobras võttis aeru. Valgekihv jäi talle ette. Ta tõukas kutsikat julmalt jalaga. Sel hetkel sähvatas Valgekihva vaba loomus jälle esile ja ta surus hambad mokassiinis jalasse.

Eelmine peks polnud midagi selle peksuga võrreldes,

166

mis ta nüüd sai. Halli Kopra viha oli kohutav ja kohutav oli ka Valgekihva hirm. Mitte ainult kätt ei tarvitatud tema kallal, vaid ka kõva puust aeru. Kogu ta väike keha oli muljutud ja valus, kui ta uuesti kanuupõhja virutati. Veel kord tõukas Hall Kobras teda jalaga — ja seekord nimme. Valgekihv ei korranud rünnakut jalale. Ta oli oma orjapõlve kohta taas midagi õppinud. Iialgi ega üheski olukorras ei tohtinud ta hammustada jumalat, kes oli tema üle isand ning käskija; isanda ja käskija ihu oli püha, temasuguse hambad ei tohtinud seda rüvetada. See oli ilmselt roimade roim, suurim solvang, mida ei andestatud.

Kui kanuu kallast puudutas, lebas Valgekihv niutsudes ning liikumatult ja ootas Halli Kopra soove. Hall Kobras soovis, et ta läheks kaldale, sest kaldale ta paisati, nii et ta raskesti küljeli kukkus ja tema muljutud ihu uuesti haiget sai. Ta ajas end värisedes jalule ja jäi vingudes seisma. Lip-lip, kes kogu asjade käiku kaldalt oli jälginud, sööstis nüüd ta kallale, lõi ta jalust maha ja surus hambad ta kehasse. Valgekihv oli liiga abitu,

et end kaitsta, ja tal oleks halvasti läinud, kui Halli Kopra jalg poleks hoogu võtnud ja Lip-lippi sellise jõuga õhku lennutanud, et ta enam kui kümne jala kaugusel maha prantsatas. Säärane oli inimlooma õiglus, ning isegi selles armetus seisundis läbis Valgekihva kerge tänulik tundevõbin. Halli Kopra kannul komberdas ta kuulekalt läbi küla telgi juurde. Nii õppis Valgekihv, et karistamisõigus on asi, mille jumalad on enesele varunud ja mida nad keelasid endast alamal seisvaile olenditele.

Öösi, kui kõik vaikne oli, meenutas Valgekihv oma ema ja nukrutses ta järele. Ta nukrutses liiga valjusti ning äratas Halli Kopra, kes teda peksis. Pärast seda leinas ta tasa, kui jumalaid läheduses oli. Kuid mõnikord eemaldus ta üksinda metsaservale ning andis oma südamevalule vaba voli, väljendades seda valjude niitsatuste ja kaebehüüetega.

Sel ajajärgul oleks ta võinud kuulata pesapaiga ning jõe kutset ja laande tagasi joosta. Kuid ema mälestus hoidis teda kinni. Nii nagu küttivad inimloomad välja läksid ja tagasi tulid, võis emagi kord külla tagasi tulla. Seepärast jäi ta orjusse ning ootas oma ema.

Kuid see orjus polnud kõigis asjus õnnetu. Seal oli paljugi, mis teda huvitas. Alati juhtus midagi. Polnud otsa

167

kummalistel asjadel, mida jumalad tegid, ja Valgekihv vaatas alati uudishimulikult neid tegemisi. Selle kõrval õppis ta, kuidas Halli Kopraga läbi saada. Kuulekust, ranget ja kõrvalekaldumatut kuulekust nõudis talt Hall Kobras, ning vastutasuks pääses ta hoopide eest ja tema elu oli talutav.

Juhtus sedagi, et Hall Kobras ise viskas talle lihatüki ja kaitses teda teiste koerte eest, kuni ta seda sõi. Sellisel lihatükil oli väärtust. Imelikul kombel oli see enam väärt kui kümmekond lihatükki mõne naise käest. Hall Kobras ei hellitanud ega kallistanud iialgi. Võib-olla mõjutas Valgekihva tema käe raskus, võib-olla tema õiglus, võib-olla lihtsalt tema võim, võib-olla kõik koos; igatahes hakkas tema ja ta vääramatu isanda vahel kujunema teatav kiindumusside.

Salakavalalt ja kaudseid teid kaudu, niisamuti kui kepi ja kivide ja käelöökide võimu kaudu neediti Valgekihva ümber tema orjuse ahelad. Temataoliste omadused, mis neile algul võimalikuks tegid inimeste lõkete juurde tulla, — need omadused olid suutelised arenema. Nad arenesid temas, ja nii vilets kui laagrielu oligi, salamisi muutus see talle üha kallimaks. Kuid Valgekihv polnud sellest teadlik. Ta oli ainult kurb oma ema kaotuse üle, lootis tema tagasitulekut ja tundis näljast igatsust endise vaba elu järele.

III peatükk VÄLJATÕUGATU

Lip-lip jätkas tema elupäevade tumestamist sel määral, et Valgekihv muutus õelamaks ja metsikumaks, kui ta muidu oleks olnud. Tigedus oli osa tema loomusest, kuid sel kombel arendatud tigedus oli suurem, kui ta loomus nõudis. Isegi inimloomade seas oli ta kuulus oma õeluse poolest. Kus iganes tekkis laagris segadust ja kära, purelemist ja riidu või mõne naise kisa varastatud lihatüki pärast — ikka oli kindel, et Valgekihv on sellesse segatud, ja harilikult peasüüdlasena. Ei murtud pead tema käitumise põhjuste üle. Nähti ainult tulemusi, ja tulemused olid pahad. Valgekihv oli hiilija ning varas, oli pahandusetekitaja,

168

segadustele ässitaja; ning vihased naised ütlesid talle näkku (sellal kui tema neid erksalt silmas pidas, alati valmis olles iga visatud eseme eest kõrvale põikama), et ta on hunt ja väärtusetu loom, kellele on määratud halvasti lõpetada.

Ta leidis end rahvärikkas laagris väljatõugatu olevat. Kõigi noorte koerte eestvedajaks oli Lip-lip. Nende ja Valgekihva vahel oli vahe. Võib-olla tajusid nad tema metsikut päritolu ja tundsid tema suhtes vaistlikult seda vaenu, mida kodukoerad tunnevad huntide vastu. Olgu sellega kuidas on, kuid nad ühinesid Lip-lipiga tema jäli--tamises. Ja olles kord tema vastu välja astunud, leidsid nad, et neil oli küllaldaselt põhjust ka

edaspidi tema vastu välja astuda. Üksikult ja hulgakaupa said nad aeg-ajalt tema hambaid tunda, ja tema auks olgu öeldud: ta andis rohkem kui sai. Paljudest oli ta kahevõitluses üle, kuid kahevõitlust talle ei lubatud. Sellise võitluse algus oli märguandeks kõigile laagri noortele koertele: nad tulid joostes ja viskusid talle kallale.

Selle karjas jälitamise mõjul õppis ta kaht tähtsat asja: kuidas end hoida võitluses massi vastu, ja kuidas üksikut koera kõige lühema aja jooksul kõige suuremal määral vigastada. Sõjaka hulga keskel jalulpüsimine tähendas elu ja seda õppis ta meeles pidama. Oma võimes jalule jääda läks ta kassitaoliselt osavaks. Täiskasvanud koerad võisid teda oma raske keha survega küll tagurpidi või küljeli maha rõhuda, kuid õhku tõstetuna või mahatõugatuna hoidis ta alati jalad enda all ja käpad emakese maa suunas.

Kui koerad võitlevad, siis käib tegeliku võitluse eel harilikult sissejuhatus — urisemine, karvade turriajamine ja kangejalgne uhkeldamine. Aga Valgekihv õppis neid sissejuhatusi ära jätma. Viivitus tähendas kõigi noorte koerte kogunemist tema vastu. Ta pidi oma töö ruttu tegema ja ära minema. Seepärast õppis ta oma kavatsustest mitte märku andma. Ta sööstis kohale, haaras kohe kinni ja rebis ilma hoiatuseta, enne kui vaenlane jõudis tema kohtamiseks valmistuda. Nii õppis ta, kuidas kiiresti ja tõsiselt vigastada. Ka üllatuse väärtust õppis ta tundma. Vastane oli poolenisti võidetud, kui ründasid teda ettevalmistamatult ja kiskusid tal haava õlasse või rebisid ta kõrva ribadeks, enne kui ta taipas, mis on juhtunud.

Pealegi oli ootamatult rünnatud koera tähelepanuväärselt

169

kerge ümber lükata, ja niiviisi ümberlükatud koeral paljastus hetkeks paratamatult ta pehme kurgualune, õrn koht, kust hõlpsasti võis tema elu kallale kippuda. Valgekihv tundis seda kohta. Selle teadmise oli ta pärinud otsejoones huntide küttivailt sugupõlvedelt. Seepärast oligi Valgekihva pealetungimenetlus järgmine: kõigepealt püüdis ta leida üksioleva noore koera, teiseks katsus ta teda üllatada ning jalust maha lüüa, kolmandaks hammastega tema pehme kõri külge karata.

Kuna ta polnud veel täiskasvanud, siis polnud tema lõuad küllalt laiad ega tugevad, et neid kõri kallale kippumisi eluohtlikuks teha, kuid mõnigi noor koer käis laagris ringi veriseks rebitud kurgualusega — märgiks Valgekihva kavatsustest. Ja ühel päeval, tabanud ühe oma vaenlastest metsaserval üksipäini, õnnestus tal mitmekordse ' ümbertõukamise ja kõri kallale kippumisega tolle suur veresoon läbi hammustada ja elumahl välja lasta. Sel ööl tehti palju kära. Teda oli nähtud, uudis kanti surnud koera peremehe ette, naised meenutasid kõiki lihavarguse juhtumeid, ja Halli Kobrast piirasid paljud vihased hääled. Tema aga hoidis kindlameelselt oma telgi ust, kuhu ta süüdlase oli paigutanud, ja keeldus lubamast kättemaksu, mida tema suguharu rahvas lärmakalt nõudis.

Valgekihva hakkasid vihkama nii inimesed kui koerad. Oma arengu sel ajajärgul ei näinud ta ainsatki julge-olekuhetke. Kõigi koerte hambad välkusid talle vastu, kõigi inimeste käed ähvardasid teda. Omataolised tervitasid teda lõrinaga, jumalad vandesõnade ja kividega. Ta elas alalises pinevuses. Alati oli ta valvel, alati valmis kallale tungima või kallaletungile vastama; äkilistele ja ootamatutele viskerelvadele olid tal silmad alati lahti, alati oli ta ette valmistatud kiireks ja külmavereliseks tegutsemiseks — olgu siis hammaste välkudes juurdekar-gamiseks või ähvardava urinaga eemalehüppamiseks.

Mis puutub urinasse, siis võis ta hirmsamini uriseda kui ükski koer laagris, olgu noor või vana. Urina sihiks on hoiatada või heidutada, ning peab oskama otsustada, millal on tarvis seda vahendit kasutada. Valgekihv teadis, kuidas uriseda ja millal uriseda. Oma urinasse pani ta kogu õeluse, tigeduse ja kohutavuse. Pidevais krampides tõmbleva ninaga, korduvate lainetena kerkivate karvadega, punase ussina väljasööstva ning jälle suhu lipsava keelega, lapiti vastu pead hoiduvate kõrvadega, vihkavalt

hõõguvate silmadega, hambaid paljastavate huultega ja välkuvate ning tilkuvate kihvadega võis ta peaaegu iga kallalekippuja peatuma sundida. Ajutine peatus kinkis talle — kui teda rünnati ootamatult — selle olulise hetke, mille jooksul ta võis järele kaaluda ja otsustada, kuidas tegutseda. Kuid sageli pikenes sel kombel võidetud paus niivõrd, et sellest arenes rünnaku täielik lõpetamine. Ja enam kui ühe täiskasvanud koera puhul võimaldas urin Valgekihval auga taanduda.

Olles alaealiste koerte karjast välja tõugatud, tasus ta karjale jälitamise eest oma verejanulise käitumise ja tähelepanuväärse tubliduse varal. Et ta ise ei saanud karjaga koos liikuda, siis tekkis kummaline olukord, et ükski karja liige ei saanud liikuda väljaspool karja. Valgekihv poleks seda lubanud. Tema salakavala ja varitseva talitus-viisi tõttu kartsid noored koerad üksikult liikuda. Peale Lip-lipi olid kõik sunnitud koos püsima, et kaitstud olla kohutava vaenlase vastu, kelle nad endale olid loonud. Jõekaldale üksi jäänud kutsikas oli surnud kutsikas — või ta ajas kogu laagri jalule oma valu- ja hirmukisaga, põgenedes hundipoja eest, kes teda oli varitsenud.

Kuid Valgekihva surve ei lõppenud ka siis, kui noored koerad olid põhjalikult selgeks õppinud, et neil tuli ühte hoiduda. Ta ründas neid, kui ta neid üksikult kohtas, ja nemad ründasid teda, kui nad karjana koos olid. Neil tarvitses ainult teda näha, et tema kallale söösta, ja sellistel puhkudel päästis teda tavaliselt ta jalgade väledus. Kuid häda koerale, kes sellistel tagaajamistel kaaslastest ette kippus. Valgekihv oli õppinud äkki pöörduma karja ees jooksva tagaajaja poole ja lööma talle sügavaid haavu, enne kui kari kohale jõudis. Seda juhtus väga sageli, sest saagi kannul klähvides kaldusid koerad jahiärevuses kõike unustama, Valgekihv aga ei unustanud end iialgi. Joostes vaatas ta vargsi tagasi ning oli alati valmis tuhinal ümber pöörduma, et karata liiga agara jälitaja kallale, kes oma kaaslastest ette oli jõudnud.

Noored koerad tahavad mängida, ja olukorra nõuetele vastavalt rahuldasid nad oma mängimisiha neis teeseldud sõjakäikudes. Nii muutus Valgekihva tagaajamine nende peamiseks mänguks — pealegi eluohtlikuks või igatahes tõsiseks mänguks. Valgekihv omalt poolt, olles kõige nobedajalgsem, ei kartnud mingeid kaugusi. Sel ajajärgul, mil ta asjatult oma ema tagasitulekut ootas, viis ta karja

171

nii mõneski metsikus ajujahis läbi ümberkaudsete metsade. Iga kord kaotas kari ta silmist. Karja kära ja kisa oli talle hoiatuseks, tema aga jooksis üksinda, sametjalg-selt ja vaikides — nagu liikuv vari puude vahel, nagu tema isa ja ema enne teda olid jooksnud. Pealegi oli ta Ürgmaaga otsesemalt seotud kui tagaajajad ja tundis paremini selle saladusi ning sõjakavalusi. Tema eelistatumaid võtteid oli oma jälgede kaotamine voolavas vees, et siis rahulikult kuskil lähedases tihnikus lamada, kuna kari nõutult ümberringi käratses.

Omataolistest ja inimestest vihatud, taltsutamatu, vaenlastest kestvalt jälitatud ja ise kestvalt vaenlaste vastu sõdides arenes ta ruttu ning ühekülgselt. Olukord polnud pinnaseks, milles armastus ja kiindumus oleksid võinud õitseda. Selliseist asjust polnud tal vähimatki aimu. Seadus, mida tema õppis, õpetas tugeva sõna kuulama ja nõrka rõhuma. Hall Kobras oli jumal ja oli tugev. Seepärast oli Valgekihv temale sõnakuulelik. Temast nooremad ja väiksemad koerad aga olid nõrgad — neid tuli hävitada. Ta arenes võimu suunas. Kestvas haigetsaamise ja isegi hukkumise ohus elades arenesid tema röövellikud ja ennastkaitsvad võimed liialdatult. Ta muutus kiiremini liikuvaks kui teised koerad, nobedajalgsemäks, kavalamaks, verejanulisemaks, nõtkemaks, lahjemaks oma raudsete lihaste ja kõõlustega, vastupidavamaks, julmemaks, metsikumaks ning arukamaks. Kõike seda pidi ta olema, muidu poleks ta suutnud Vastu panna, poleks suutnud ellu jääda vaenulikus ümbruskonnas, millesse ta oli sattunud.

IV peatükk JUMALATE JÄLIL

Talve tulekul, kui päevad lühenesid ja õhus külmanäpis-tust tundus, tuli Valgekihval võimalus vabaneda. Mitu päeva oli külas suur lärm olnud. Suvelaager lõhuti maha ja suguharu valmistus kogu krempliga sügisesele küttimisele minekuks. Valgekihv jälgis kõike teraselt, ja kui telgid olid maha võetud ning kaldal asju kanuudesse laoti, siis ta mõistis. Juba olid kanuud lahkumas ja mõned neist allavett sõites silmist kadunud.

Valgekihv otsustas meelega maha jääda. Parajat juhust

172

kasutades hiilis ta laagrist välja metsa. Ojas, millel juba jääd hakkas tekkima, kaotas ta oma jäljed. Siis puges ta paksu tihniku südamesse ning jäi ootama. Aeg möödus, ja ta magas vahetevahel ärgates mitu tundi. Siis äratas teda Halli Kopra hääl, mis ta nime hüüdis. Kostis teisigi hääli. Valgekihv kuulis, et ka Halli Kopra naine otsimisest osa võttis, samuti Halli Kopra poeg, kelle nimi oli Mit-saa.

Valgekihv värises hirmust; kuigi tal oli tung oma peidukohast välja roomata, pani ta sellele vastu. Tüki aja pärast vaikisid hääled ja natuke hiljem roomas ta välja, et nautida oma ettevõtte õnnestumist. Hakkas pimedaks minema, ja tükk aega mängis ta puude vahel, rõõmus oma vabaduse üle. Äkki tundis ta üksindust. Ta istus maha, et järele mõtelda, metsa vaikust kuulates ja sellest häirituna. Tundus kurjaennustavana, et miski ei liikunud ega häälitsenud. Tal oli tunne, nagu varitseks kuskil nähtamatu ja kujutlematu oht. Ta kahtlustas puude ähmaselt paistvaid kogusid ja tumedaid varje, milles võis peituda igasuguseid hädaohtlikke asju.

Pealegi oli külm. Siin polnud sooja telgiseina, mille vastu oleks võinud end suruda. Tal hakkasid jalad külmetama ja ta hoidis enne üht esi j alga ülal, siis teist. Ta keeras oma karvase saba rõngasse, et jalgu katta, ning samal ajal nägi ta nägemust. Selles polnud midagi imelikku. Tema vaimusilma oli rida mälestuspilte oma jälje jätnud. Ta nägi taas laagrit, telke ja tulede lõõma. Ta kuulis naiste lõikavaid hääli, meeste jämedaid basse ja koerte urisemist. Ta oli näljane ning talle meenusid uhaja kalatükid, mida talle oli visatud. Siin polnud liha, polnud midagi peale ähvardava ja söömiseks kõlbmatu vaikuse.

Orjapõlv oli teda pehmendanud. Vastutamatus oli teda nõrgestanud. Ta oli unustanud, kuidas enese eest hoolitseda. Tema ümber haigutas öö. Laagri sumina ning askeldustega kohanenud meeled, mis olid harjunud alatasa midagi nägema ja kuulma, pidid nüüd jõude olema. Polnud midagi teha, polnud midagi näha ega kuulda. Meeled tõmbusid pingule, et tabada mõnd looduse vaikuse ja liikumatuse katkestust. Neid rõhus tegevusetus ja tunne, et kuskil ähvardab midagi kohutavat.

Ta võpatas tugevast kohkumisest. Mingi tohutu suur ja vormitu ese sööstis üle ta vaatevälja. See oli puu vari,

173

mille tekitas kuuvalgus, sest pilved olid kuu eest ära pühitud. Rahustudes vingus ta tasakesi, siis vaikis kartusest äratada varitsevate ohtude tähelepanu.

öökülma mõjul praksatas üks puu valjusti. See oli otse tema kohal. Ta kiljatas kohkumisest. Teda haaras kabuhirm ja ta jooksis meeletult küla poole. Teda valdas või-mas igatsus inimese kaitse ja seltsi järele. Tema sõõrmeis oli laagrisuitsu lehk. Tema kõrvus helisesid laagrihääled ja -hüüded. Ta väljus metsast ning jõudis kuupaistesele lagendikule, kus polnud varje ega pimedust. Kuid küla ei rõõmustanud ta silmi. Ta oli unustanud: küla oli ära läinud.

Tema metsik põgenemine lõppes järsku. Polnud ju kohta, kuhu põgeneda. Ta hiilis mahajäetult läbi tühja laagri, nuusutades rämpsuhunnikuid ja jumalate kõrvaleheidetud räbalaid ning risu. Tal oleks hea meel olnud, kui mõni vihane naine oleks saatnud ta pihta kivirahet; oleks hea meel olnud, kui Halli Kopra käsi oleks vihaselt tema poole laskunud; rõõmuga oleks ta tervitanud isegi Lip-lippi ja kogu lõrisevat, arga koerakarja.

Ta jõudis sinna, kus oli seisnud Halli Kopra telk. Ta istus selle maalapi keskele, millel telk oli asetsenud, ja tõstis koonu kuu poole. Jäigad tõmblused ahistasid ta kõri, ta suu avanes, ning südantlõhestavas ulumises voogas esile tema üksindustunne ja hirm, tema igatsus Kitši järele, kõik ta minevikumured ja -viletsused, samuti kartus tulevaste kannatuste ja ohtude ees. See oli pikk hundiulu-mine, täiehäälne ja kaeblik — esimene ulumine tema elus.

Saabuv päevavalgus hajutas ta hirmu, kuid suurendas üksindustunnet. Paljas maapind, mis alles hiljuti nii rahvarikas oli olnud, tegi ta üksindustunde aina painava-vamaks. Ta ei kõhelnud kaua otsuse tegemisega. Ta sööstis metsa ja hakkas piki jõekallast allavett minema. Ta jooksis kogu päeva. Ta ei puhanud. Ta näis igavesti joosta suutvat. Tema raudne keha ei teadnud midagi väsimusest. Ja isegi siis, kui ta lõpuks väsis, ergutas pärilik vastupidavus teda lakkamatult jõudu pingutama ja võimaldas tal oma kaebavat keha edasi kihutada.

Seal, kus jõgi järskude kallaste vahel käänaku tegi, ronis ta kõrgeile mägedele. Peajõkke voolavaist ojadest ja jõekestest kahlas ta läbi või ujus üle. Sageli liikus ta mööda kujunema hakanud habrast kaldajääd, ja enam kui kord kukkus ta sellest läbi ning võitles jäises voolus

surmaga. Alatasa oli ta valvel, otsides kohta, kus jumalad võisid jõelt lahkunud ja sisemaale läinud olla.

Valgekihv oli arukam kui temataolised keskmiselt, kuid tema vaimusilm ei ulatunud nägema Mackenzie teisele kaldale. Mis siis, kui jumalate jäljed olid kadunud teisele poole jõge? Seda ei tulnud tal pähegi. Hiljem, kui ta rohkem oli rännanud, vanemaks ning targemaks saanud ja paljusid jälgi ning jõgesid tundma õppinud, võis ta ehk sellist võimalust taibata ja karta. Kuid see vaimne võime arenes alles tulevikus. Praegu jooksis ta pimesi omapoolset Mackenzie kallast mööda ning arvestas ainult seda.

Ta jooksis öö otsa, pimedas tõkete ja takistuste vastu komistades, mis edasijõudmist aeglustasid, kuid teda ei kohutanud. Järgmise päeva lõunaks oli ta ühtsoodu jooksnud kolmkümmend tundi ja tema kehaline sitkus hakkas üles ütlema. Üksnes vaimne vastupidavus ajas teda edasi. Ta polnud neljakümne tunni jooksul söönud ja oli näljast nõrk. Korduvad märjakssaamised jäises vees olid samuti mõju avaldanud. Tema ilus kuub oli märg ja mudane. Laiad päkad olid muljutud ja verised. Ta oli lonkama hakanud ja lonkas iga tunniga enam. Asja halvendas seegi, et taevavalgus oli tuhmunud ja hakkas sadama lund — rõsket, märga, kleepuvat sulalund, mis oli jalge all libe, mis varjas ta eest läbitavat maastikku ja kattis kinni maapinna konarused, nii et teekond muutus raskemaks ja vaevalisemaks.

Hall Kobras oli kavatsenud selleks ööks Mackenzie teisele kaldale peatuma jääda, sest see oli selles suunas, kuhu ta küttima läks. Kuid siinpoolsel kaldal nägi Halli Kopra naine Kluu-kuutš natuke aega enne pimenemist põtra, kes jõe äärde jooma tuli. Kui põder poleks jooma tulnud, kui Mit-saa poleks lume tõttu tüürimisega eksinud, kui Kluu-kuutš poleks põtra näinud ja kui Hall Kobras poleks põtra täppiläinud püssilasuga tapnud, siis oleks kõik järgnev teisiti toimunud. Hall Kobras poleks Mackenzie siinpoolsele kaldale peatuma jäänud ja Valgekihv oleks möödunud ning edasi läinud — kas selleks, et surra, või et leida tee oma metsikute vendade juurde ning jääda nende sekka ja olla hunt oma elu lõpuni.

Õhtu oli kätte jõudnud. Lund sadas tihedamalt ning Valgekihv sattus omaette tasa niuksudes ja vaevaliselt edasi komberdades lumes olevaile värskeile jälgedele. Need olid nii värsked, et ta need otsekohe ära tundis.

Agarusest kiunudes eemaldus ta jälgi mööda jõekaldast ja läks puude alla. Ta kõrvusse tuli laagrihääli. Ta nägi tulekuma, nägi, et Kluu-kuutš keetis ja et Hall Kobras maas kükitades toore rasva kamakat nätsutas. Laagris oli värsket liha!

Valgekihv ootas peksu. Ta tõmbus küüru ning ajas karvad pisut turri sellele mõteldes. Siis läks ta jälle edasi. Ta kartis ja vihkas peksu, mida ta teadis end ootavat. Aga ta teadis ka, et teda ootas lohutav tuli ning jumalate kaitse ja koerte selts — viimane tähendas küll vaenulikku seltsi, kuid see oli siiski selts, mis oleks rahuldanud tema suhtlemisvajadust.

Lümitades ja roomates tuli ta tulevalgele. Hall Kobras nägi teda ja lakkas rasva nätsutamast. Valgekihv lohistas end pikkamisi edasi, oma alanduses ning alistumises orjalikult lümitades. Ta roomas otse Halli Kopra poole, ja iga tolliga muutus tema edasiliikumine aeglasemaks ning vaevalisemaks. Viimaks lebas ta isanda jalge ees, kelle võimusesse ta end nüüd andis — vabatahtlikult, ihu ja hingega. Omaenda valikul tuli ta inimese tule juurde istuma ja end temast käsutada laskma. Valgekihv värises, oodates, et karistus ta peale langeb. Käsi tegi liigutuse. Tahtmatult lümitas ta oodatava hoobi ees vastu maad. Kuid hoopi ei tulnud. Ta vaatas vargsi üles. Hall Kobras murdis rasvakamaka pooleks. Hall Kobras pakkus teist tükki rasva temale! Väga ettevaatlikult ja natuke umbusklikult nuusutas ta esiti rasva ja hakkas seda siis sööma. Hall Kobras käskis talle liha tuua ja kaitses teda teiste koerte eest, seni kui ta sõi. Pärast seda lebas Valgekihv tänulikuna ja rahulolevana Halli Kopra jalge ees, vahtis tulle, mis teda soojendas, pilgutas silmi ja tukkus — muretuna teadmises, et homne päev ei leia teda mahajäetuna läbi kõledate metsade rändamas, vaid leiab ta inimloomade laagrist jumalate juurest, kellele ta oli andunud ja kellest ta nüüd sõltus.

V peatükk PÜHALIK LEPING

Kui detsember oli poole peal, läks Hall Kobras teekonnale piki Mackenzie jõge ülespoole. Mit-saa ja Kluu-kuutš läksid kaasa. Üht kelku juhtis ta ise, seda vedasid tema enda ostetud või laenatud koerad. Teist, väiksemat kelku juhtis Mit-saa, ja selle ette olid rakendatud kutsikad. See oli pigem küll mäng, kuid Mit-saa tundis sellest suurt rõõmu teadmises, et ta alustab meeste töö tegemist. Nii õppis ta koeri juhtima ja välja õpetama ning noored koerad õppisid rakmeis käima. Pealegi oli kelgust omajagu kasu, sest see kandis ligi kahesaja naela raskuses varustust ja toitu.

Valgekihv oli näinud laagrikoerte ränklemist rakmeis, seepärast ei pannud ta väga pahaks, kui talle endale esmakordselt rakmed ümber seati. Tema kaela pandi samblaga täidetud kaelus, mida kaks trengi ühendas ümber ta rinna ja üle selja käiva rihmaga. Selle rihma külge oli kinnitatud pikk köis, mille varal ta kelku vedas.

Rakendis oli seitse kutsikat. Teised olid varem sündinud ja olid üheksa- ning kümnekuised, kuna Valgekihv oli alies kaheksakuine. Iga koer oli üheainsa köiega kelgu külge kinnitatud. Ükski köis polnud teistega ühepikkune; pikkusevahe kahe köie vahel võrdus vähemalt koera keha pikkusega. Iga köis käis läbi kelgu eesotsas oleva rõnga. Kelk ise oli jalasteta, see oli kasetohust tobogan, ülespainutatud esiotsaga, mis ei lasknud sõidukil lumme kaevuda. Selline ehitusviis võimaldas kelgu ja koorma kaalu kõige suuremale lumepimnale jaotada, mis oli sellepärast oluline, et lumi oli tuhkjas ja väga kohev. Vastavalt samale kaalu kõige ulatuslikuma jaotuse põhimõttele läksid koe-rad oma köite otsas kelguninast lehvikukujuliselt laiali, nii et ükski koer ei sammunud teise jälgedes.

Lehvikukujulisel rakendil oli veel teinegi hea külg. Erineva pikkusega köied ei lasknud koertel selja tagant rünnata neid, kes nende ees jooksid. Rünnata sai ainult lühema köie otsas jooksvat kaaslast. Sel juhul oleks ründaja seisnud rünnatavaga silm silma vastu, aga ta oleks vastamisi seisnud ka kelgujuhi piitsaga. Kõige omapärasemaks hüveks oli see, et koer, kes tahtis rünnata enda ees olevat koera, oli sunnitud kelku rutemini vedama — mida rutemini aga kelk liikus, seda rutemini võis rünna-

tav koer edasi joosta. Nii ei jõudnud tagumine koer iialgi eesmisele järele. Mida rutemini ta jooksis, seda rutemini jooksis see, keda ta jälitas, ja seda rutemini jooksid

kõik koerad. Järelikult liikus rutemini ka kelk — nii suurendas inimene osava pettusega oma võimu loomade üle.

Mit-saa sarnanes oma isaga, kelle suurest elutarkusest ta oli palju omandanud. Varem oli ta tähele pannud, et Lip-lip jälitas Valgekihva, siis aga oli Lip-lip teise mehe oma ja Mit-saa julges ainult harva mõne kivi ta poole visata. Nüüd oli Lip-lip tema koer, ja ta otsustas talle kätte maksta, teda kõige pikema köie otsa asetades. Nii sai Lip-lipist eestvedaja, mis näiliselt oli auasi, tegelikult aga riisus temalt igasuguse au, ning selle asemel et olla ninamees ja karja isand, pidi ta nüüd karjal end vihata ja taga ajada laskma.

Et ta jooksis kõige pikema nööri otsas, nägid koerad teda alati enda eest ära jooksmas. Nad ei näinud temast muud kui ta karvast saba ja põgenevaid tagajalgu, mis polnud kaugeltki nii metsik ning arakstegev pilt kui tema turris lakk ja välkuvad hambad. Pealegi on koerte vaimulaad selline, et teda jooksmas nähes tekkis neis soov talle järele joosta ja tunne, nagu jookseks ta nende eest ära.

Niipea kui kelk teele asus, alustas rakend Lip-lipi tagaajamist, mis kestis kogu päeva. Algul katsus ta jälitajaid rünnata, et vihaselt oma väärikust kaitsta, aga sellistel puhkudel lõi Mit-saa oma piitsa kolmekümne jala pikkuse kõrvetava karibuusoolest piuga talle näkku ja sundis teda ümber pöörduma ning edasi jooksma. Koerakarjale oleks Lip-lip võinud vastu astuda, kuid selle piitsa vastu ta ei saanud, ja tal ei jäänud muud üle kui hoida oma pikk köis pingul ja põgeneda kaaslaste hammaste eest.

Kuid veel suuremgi kavalus varitses indiaanlase ajusoppides. Et eestvedaja lõputuks jälitamiseks enam põhjust anda, soosis Mit-saa teda teiste koerte ees. Selline soosimine äratas teistes kadedust ja vihavaenu. Nende juuresolekul andis Mit-saa talle liha, teisi ilma jättes. See tegi teised koerad pööraseks. Nad raevutsesid ümberringi, just väljaspool piitsa tabamisulatust, seni kui Lip-lip liha õgis ja Mit-saa teda kaitses. Ja kui polnud liha anda, siis hoidis Mit-saa teised koerad eemal ning teeskles, nagu annaks ta Lip-lipile liha.

Valgekihv suhtus töösse heatahtlikult. Ta oli jumalatele

178

alistumise seaduse tundmises kaugemale jõudnud kui teised koerad ning teadis paremini, kui kasutu oli nende tahtmisele vastu panna. Lisaks oli karja tagaajamise all kannatamine teda õpetanud karja vähem hindama kui inimesi. Ta polnud harjunud seltsi pärast omataolistest sõltuv olema. Peale kõige muu oli Kitši peaaegu unustatud, ja Valgekihva peamiseks tunnete väljenduse võimaluseks oli jäänud truudus jumalate vastu, keda ta oma käskijaiks oli vastu võtnud. Niisiis töötas ta kogu jõuga, õppis korrale alluma ja oli kuulekas. Tema töötamist iseloomustasid usaldusväärsus ja teenistusvalmidus. Need on koduloomadeks saanud hundi ja metskoera olulised iseloomujooned, ja Valgekihval olid need jooned ebatavaliselt suurel määral arenenud.

Valgekihva ja teiste koerte vahel valitses ühtekuuluvustunne, kuid see oli sõdijate ja vaenlaste ühtekuuluvus. Ta polnud iialgi õppinud nendega mängima. Ta teadis ainult, kuidas võidelda, ja ta võitleski nendega, sajakordselt tagasi andes neid hammustusi ja haavu, mis ta neilt oli saanud noil päevil, kui Lip-lip veel karja ninameheks oli. Nüüd ei olnud Lip-lip enam teiste juhiks — või olgu siis, kui ta oma köie otsas kaaslaste eest põgenes, nii et kelk tema järel hüppas. Laagris hoidus ta tihedasti Mit-saa või Halli Kopra või Kluu-kuutši lähedusse. Ta ei söandanud jumalatest eemalduda, sest nüüd pöördusid kõigi koerte kihvad tema vastu ja ta sai põhjalikult maitsta tagakiusamist, mis varem oli Valgekihvale osaks saanud.

Pärast Lip-lipi kukutamist oleks Valgekihv võinud saada karja ninameheks. Aga ta oli selleks liiga pahur ja üksildane. Ta ainult nahutas oma rakendikaaslasi. Muidu ei teinud ta neist väljagi. Nad läksid tema teelt kõrvale, kui ta lähenes, ja kõige jultunumadki ei julgenud talt iialgi liha varastada. Vastupidi: nad sõid oma liha suure rutuga, kartes, et tema selle nende käest ära võtab. Valgekihv tundis hästi seadust: rõhu nõrku ning alistu

tugevaile. Ta sõi oma lihaportsjoni ära nii kiiresti kui sai, ning häda siis koerale, kes veel polnud lõpetanud! Lühike urin,ja kihvade välgatus — ja selline koer kurtis oma nördimust ükskõikseile taevatähtedele, sellal kui Valgekihv tema eest tema portsjonit lõpetas.

Aeg-ajalt lõi siiski mõnes koeras mässumeel lõkkele, kuid see suruti kohe maha. Nii püsis Valgekihv alati vormis. Ta kaitses kadedalt oma eraldatud seisundit karjas

179

ning võitles sageli selle säilitamiseks. Kuid säärased võitlused olid õige lühikesed. Ta oli teistega võrreldes liiga kärme. Ta lõi neile verdjooksvaid haavu, enne kui nad taipasid, mis oli juhtunud; ta sai neist jagu veel enne, kui nad võitlema olid hakanud.

Niisama range kui jumalate kelgudistsipliin oli distsipliin, mida Valgekihv hoidis oma kaaslaste seas. Iialgi ei lubanud ta neile tegevusvabadust. Ta sundis neid enda vastu lakkamatut aukartust tundma. Omavahel võisid nad käituda kuidas tahes, see ei puutunud temasse. Küll aga puutus temasse, et nad teda ta eralduses rahule jätaksid, et nad ta teelt eest ära läheksid, kui ta suvatses nende seas kõndida, ja et nad igal ajal tunnustaksid tema ülemvõimu. Kõige väiksemgi jalgade jäigastus nende poolt, vähimgi hammaste paljastamise või turja turriajamise katse — ja ta kargas armutult ning julmalt nende kallale, neid kiiresti veendes, et nad on eksiteel.

Ta oli kohutav vägivallavalitseja. Tema ülemvõim oli karm nagu teras. Ta rõhus nõrku kättemaksuhimuliselt. Mitte asjata polnud ta oma kutsikapõlves tundma õppinud armutut võitlust olemasolu eest, kui ta üksi oma emaga ja ilma kellegi abita kõigist raskustest jagu sai ja Ürgmaa metsikuis tingimustes ellu jäi. Ja mitte ilmaaegu polnud ta õppinud tasa kõndima, kui temast tugevamad möödusid. Ta rõhus nõrku, kuid austas tugevaid. Ja pika teekonna kestel Halli Kopraga kõndis ta tõepoolest tasa täiskasvanud koerte seas nende võõraste inimloomade laagrites, mida nad kohtasid.

Möödus kuid. Halli Kopra teekond ei lõppenud ikka veel. Pikkade matkatundide ja püsiva kelguvedamise mõjul arenes Valgekihva jõud, ja tema vaimne arenemine näis peaaegu lõpul olevat. Ta oli üsna põhjalikult tundma õppinud maailma, milles ta elas. Tema elukäsitus oli rõõmutu ja materialistlik. Maailm oli ta silmis metsik ja julm — see oli soojuseta maailm, milles polnud olemas hellitusi ega poolehoidu ega heledat vaimuleebust.

Halli Kobrast ta ei armastanud. Tõsi küll, Hall Kobras oli jumal, kuid väga metsik jumal. Valgekihv tunnustas meelsasti tema valitsusvõimu, kuid see võim tugines suuremale mõistusele ja toorele jõule. Valgekihva olemuse sügavuses oli midagi, mis tegi selle valitsusvõimu soovitavaks — muidu poleks ta laanest tagasi tulnud, kui tema truudus katsele pandi. Tema loomuses oli sügavusi,

184

mida veel iialgi polnud mõõdetud. Lahke sõna Haili Kopra suust või ta kallistav käepuudutus oleksid võinud neisse sügavustesse tungida, kuid Hall Kobras ei kallistanud ega rääkinud lahkeid sõnu. See polnud tal kombeks. Tema võim oli metsik ja ta valitses metsikult, mõistes malakaga õigust, karistades patustamise eest hoopidega ja tasudes teenete eest hoopide andmata jätmisega, mitte lahkusega.

Nii ei teadnud Valgekihv midagi õnnest, mida inimese -käsi talle oleks võinud anda. Pealegi ei meeldinud talle inimloomade käed. Ta oli nende suhtes umbusklik. Tõsi ju oli, et need andsid mõnikord liha, kuid sagedamini andsid nad hoope. Kätest tuli end eemal hoida. Need loopisid kive, tarvitasid keppe, kaikaid ja piitsa, jagasid lakse ja mükse, ja kui nad teda puudutasid, siis oskasid •nad osavasti haiget teha, olgu näpistades, väänates või venitades. Võõrastes külades oli tal olnud kokkupuuteid laste kätega ja ta oli õppinud, et need tegid julmalt haiget. Kord oleks üks paterdav põngerjas tal peaaegu silma välja pistnud. Nende kogemuste tõttu muutus ta kõigi laste vastu umbusklikuks. Ta ei suutnud neid sallida. Kui nad oma pahaendeliste kätega lähenesid, siis läks ta ära.

Ühes Suure Orjajärve äärses külas tegid inimloomade käed talle nii palju paha, et ta muutis Hallilt Kopralt õpitud seadust — nimelt seda, et hammustada üht jumalaist on andestamatu patt. Selles külas läks Valgekihv kõigi külade kõigi koerte harjumust mööda midagi söödavat otsima. Üks poiss raius kirvega külmutatud põdraliha, ning lihakilde sadas lumme. Toiduotsingul mööda-hiiliv Valgekihv peatus ja hakkas neid kilde sööma. Ta nägi, et poiss pani kirve käest ja võttis tugeva kaika. Valgekihv kargas eemale — just parajal ajal, et hoobi eest pääseda. Poiss jooksis talle järele. Valgekihv, kellele küla oli võõras, põgenes telkide vahel edasi ja sattus mullavalli ees ummikusse.

Tal polnud mingit pääsu. Ainus väljaviiv tee läks kahe telgi vahelt läbi, kuid seal oli poiss ees. Kaigast löögivalmis hoides lähenes see ummikusse aetud saagile. Valgekihv oli tulivihane. Ta astus poisile karvu turri ajades ja urisedes vastu: tema õiglustunnet oli solvatud. Ta tundis tciduotsimise seadust. Kõik lihajäänused — ka külmutatud liha killud — kuulusid koerale, kes need leidis. Ta polnud midagi paha teinud, polnud ühegi seaduse

181

vastu eksinud, ning ometi valmistus see poiss siin teda peksma. Valgekihv teadis vaevalt, mis edasi juhtus. Ta tegi seda raevuhoos. Ja tegi seda nii kiiresti, et poisski sai asjast aru alles siis, kui see oli toimunud. Poiss teadis ainult seda, et teda mingil arusaamatul viisil lumme paisati ja et Valgekihva hambad kiskusid tema kaigast hoid-vasse kätte sügava haava.

Aga Valgekihv teadis, et ta oli jumalate seadust rikkunud. Ta oli oma hambad ühe jumala pühasse ihusse surunud ega võinud midagi oodata peale kõige hirmsama karistuse. Ta põgenes Halli Kopra juurde ning lümitas selle kaitsvate jalgade taha, kui hammustatud poiss ja poisi perekond tulid kättemaksu nõudma. Kuid nad läksid rahuldamata kättemaksuihaga tagasi. Hall Kobras kaitses Valgekihva. Seda tegid ka Mit-saa ja Kluu-kuutš. Sõnasõda kuulates ja vihaseid käeliigutusi jälgides teadis Valgekihv, et tema tegu õigustati. Ja nii sai ta teada, et jumalate ja jumalate vahel on vahe. Olid tema jumalad, ja olid teised jumalad — ja need erinesid üksteisest. Nii õiglus kui ülekohus, kõik pidi talle tulema ta enda jumalate käest. Kuid tal ei tarvitsenud teiste jumalate ülekohut taluda. Tema eesõiguseks oli selle eest oma hammastega tasuda. Seegi oli jumalate seadus.

Enne päeva lõppu pidi Valgekihv selle seaduse kohta veel midagi õppima. Mit-saa kohtas metsas üksi tulepuid korjates poissi, keda Valgekihv oli hammustanud. Tema seltsis oli teisi poisse. Vahetati ägedaid sõnu. Siis kippusid kõik poisid Mit-saa kallale. Ta sattus kitsikusse. Hoope sadas ta pihta igast küljest. Valgekihv vaatas esiti pealt. See oli jumalate omavaheline asi ja ei puutunud temasse. Siis taipas ta, et halvasti koheldu on Mit-saa, üks tema enda erijumalaid. See polnud läbimõeldud aje, mis Valgekihva tegutsema sundis. Meeletu vihahoog pani teda kaklejate sekka hüppama. Viis minutit hiljem oli kogu ümbrus täis põgenevaid poisse, ja paljudest tilkus lumele verd — tõenduseks, et Valgekihva hambad polnud laiselnud. Kui Mit-saa laagris seda lugu jutustas, käskis Hall Kobras Valgekihvale liha anda. Ta käskis anda palju liha, ning täissöönuna ja unisena tule ääres lamades teadis Valgekihv, et seadus oli leidnud kinnitust.

Ühtaegu nende kogemustega õppis Valgekihv omandus-seadust ja omanduse kaitse kohustuse seadust. Jumalate ihu kaitsmise juurest jumalate omanduse kaitsmiseni oli

182

üksainus samm, ja ta astus selle sammu. Mis tema jumalatele kuulus, seda tuli kaitsta kogu maailma vastu — kas või teisi jumalaid hammustades. Selline tegu polnud oma loomult mitte ainult pühadust rüvetav, vaid oli ka hädaohuga seotud. Jumalad olid kõikvõimsad ja koer polnud neile võrdseks vastaseks, kuid Valgekihv õppis neile vastu astuma metsikult sõjakana ja kartmatuna. Kohusetunne ületas hirmu, ja varastavad jumalad õppisid Halli Kopra omandust rahule jätma.

Üht asja õppis Valgekihv sellega seoses ruttu, nimelt seda, et varastav jumal oli harilikult arg jumal ja kaldus hoiatava häälitsuse puhul ära jooksma. Ta õppis ka seda, [et õige vähe aega möödus tema hoiatava häälitsuse ja Halli Kopra appituleku vahel. Ta sai teada, et varga ajas minema mitte hirm tema ees, vaid hirm Halli Kopra ees. Valgekihv ei hoiatanud haukumisega. Ta ei haukunud iialgi. Tema menetluseks oli otse sissetungijale kallale minna ja, kui sai, hambad tema ihusse vajutada. Et |a oli pahur ja üksindust armastav ja et ta teiste koertega tegemist ei teinud, siis sobis ta haruldaselt hästi oma isanda varanduse kaitsjaks, ning Hall Kobras julgustas ja harjutas teda selleks veelgi. Üheks selle tulemuseks oli, et Valgekihv muutus veel metsikumaks ja taltsuta'-matumaks ja veelgi üksildasemaks.

Möödus kuid, mis üha tugevdasid lepinguliitu koera ning inimese vahel. See oli muistne leping, mille esimene Ürgmaalt tulnud hunt oli inimesega sõlminud. Ja nagu kõik järgnevad hundid ja metskoerad seda olid teinud, töötas ka Valgekihv enda jaoks lepingu välja. Leping oli lihtne. Ta loovutas oma vabaduse, et omada lihast ja verest jumalat. Toit ja tuli, kaitse ja selts — need olid asjad, Tnis ta jumalalt sai. Vastutasuks valvas ta jumala vara, kaitses tema ihu, töötas tema heaks ja kuulas ta sõna.

Jumala omamine tähendab teenimist. Valgekihv teenis kohusetruult ning aukartlikult, kuid mitte armastusega. Ta ei teadnud, mis on armastus. Tal polnud armastuses kogemusi. Kitši oli kauge mälestus. Pealegi polnud ta inimesele andudes mitte ainult Ürgmaad ja omataolisi hüljanud, vaid leping oli selline, et ta poleks oma juma-J^st lahkunud isegi siis, kui ta oleks jälle kohanud Kitšit. Tema truudus inimesele oli seaduseks, mis ületas vabadusiha ning isegi veresidemed.

VI peatükk NÄLJAAEG

Kevad oli käes, kui Hall Kobras oma pika teekonna lõpetas. Oli aprillikuu ning Valgekihv oli aastavanune, kui ta koduküla jõudis ja Mit-saa tal räkmed ümbert võttis. Kuigi veel kaugeltki mitte täiskasvanud, oli Valgekihv Lip-lipi järel küla suurim aastane koer. Niihästi oma hundist isalt kui ka emalt oli ta pärinud suure kasvu ja tugeva jõu ning andis selles suhtes juba täiskasvanud koera mõõdu välja. Kuid tal polnud veel vajalikku tih-kust. Tema keha oli sale ja sihvakas ning ta jõud pigem soonilline kui kaalukas. Tema kuub oli võltsimatult hunt-hall ja väliselt näis ta igati tõelise hundina. Emalt päritud veerandik koeraverd polnud temasse kehaliselt mingit märki jätnud, kuigi see ta vaimses küljes oma osa mängis.

Ta rändas läbi küla, tasakaaluka rahuldusega ära tundes mitmesuguseid jumalaid, kellega ta enne pikka teekonda oli tuttav olnud. Peale selle oli seal koeri — kutsikaid, kes suureks olid kasvanud nagu temagi, ja täiskasvanud koeri, kes ei tundumudki nii suured ega kohutavad olevat kui nendest säilinud mälupildid. Ta kartis neid seepärast vähem kui enne, kõndides nende seas teatava hooletu muretusega, mis oli talle niisama uus kui nauditav.

Seal oli Basiik, vana, halliks läinud peni, kel varemail aegadel oli tarvitsenud ainult kihvu paljastada, et Valgekihva heidutatuna ja alandlikuna minema kihutada. Temalt oli Valgekihv palju õppinud iseenda tähtsusetuse kohta, ja temalt tuli tal nüüd õppida paljugi temas «endas toimunud muutuse ning arengu kohta. Basiik oli ajaga nõrgemaks muutunud, Valgekihv aga tugevamaks.

Äsja tapetud põdra tükeldamise puhul sai Valgekihv teadlikuks muutunud vahekorrast iseenda ja koertemaa-ilma vahel. Ta oli endale saanud ühe sõra koos tüki sääreluuga, mille küljes oli ka natuke liha. Teiste koerte kisklemise vahetust lähedusest eemal — õieti varjas teda nende eest tihnik — hävitas ta oma saaki, kui Basiik tema kallale sööstis. Enne kui ta ise asjast arugi sai, oli ta kallaletungijat kaks korda hammastega rapsanud ja eemale hüpanud. Basiiki üllatas teise hulljulgus ja

ründamiskiirus. Ta seisis ja vaatas juhmilt Valgekihva, toores punane sääreluu nende vahel.

Basiik oli vana ning juba tunda saanud, kuidas suurenes noorte koerte vahvus, keda ta oli harjunud valitsema. Need olid kibedad kogemused, millega tal tuli paratamatult leppida, kogu oma tarkust appi kutsudes, et neist jagu saada. Vanasti oleks ta õigustatud raevus Valgekihva kallale karanud. Nüüd poleks tema kahanev jõud sellist teguviisi võimaldanud. Ta ajas karvad metsikult (turri ija põrnitses kurjakuulutavalt üle sääreluu Valgekihva poole. Ja Valgekihv, kelles endine aukartus osalt ellu ärkas, näis närtsivät ja endasse tõmbuvat ning väikeseks muutuvat, endamisi kaalutledes, kuidas mitte liiga häbiväärselt taanduda.

Siin aga tegi Basiik vea. Oleks ta piirdunud metsiku ja kurjakuulutava näo tegemisega, siis oleks kõik hästi läinud. Valgekihv, kes oli juba valmis taanduma, oleks taandunud ja liha temale jätnud. Aga Basiik ei oodanud. Ta pidas end juba võidumeheks ning astus paar sammu liha poole. Kui ta hooletult pea langetas, et liha nuusutada, ajas Valgekihv karvad veidi turri. Isegi siis veel oleks Basiik võinud olukorra päästa. Kui ta oleks ainult liha ees seisnud ja seda vaadanud, pea püsti, siis oleks Valgekihv lõplikult minema hiilinud. Kuid värske liha lehk lõi tugevasti Basiiki sõõrmeisse ning ahnus sundis teda selle küljest suutäit hammustama.

See oli Valgekihvale liig. Pärast äsjast kuudepikkust valitsemist kaaslaste üle ei suutnud ta tegevusetult pealt vaadata, kui keegi teine temale kuuluvat liha sõi. Oma harjumust mööda rapsas ta ilma hoiatuseta. Esimese tõmbega oli Basiiki parem kõrv rebestatud. Vastast hämmeldas kiirus, millega see toimus. Kuid rohkemgi ja kohutavamaidki asju toimus niisamasuguse kiirusega. Ta lööndi jalust maha. Siis hammustati tema kõri. Seni kui ta jalule rabeles, litsus noor koer hambad kaks korda tema õlasse. Kiirus, millega seda tehti, oli hämmastav. Basiik sööstis Valgekihva poole, kuid asjatult — tema hambad laksatasid vastu tühja õhku. Järgmisel hetkel kisti tema nina katki ja ta vaarus tagurpidi lihast eemale.

Olukord oli nüüd vastupidine. Valgekihv seisis karvu turri ajades ja ähvardades sääreluu kohal, kuna Basiik seisis natuke kaugemal, valmistudes taanduma. Ta ei tihanud selle noore tulipeaga võitlust alustada ja tajus

185

taas — veel kibedamalt — läheneva vanaduse nõrgestust. Tema katse oma väärikust säilitada oli kangelaslik. Rahulikult pööras ta noorele koerale ja sääreluule selja, nagu poleks kumbki tema tähelepanu väärinud, ja sammus tähtsalt minema. Alles kaugel väljaspool nägemispiir-konda peatus ta, et oma veritsevaid haavu lakkuda.

Valgekihvasse mõjus see suuremat eneseusaldust ja suuremat uhkust sisendavalt. Ta ei käinud enam nii tasa täiskasvanud koerte seas, tema käitumine nende suhtes polnud nii auohustav. Mitte et ta oma teelt oleks tüli otsides kõrvale kaldunud — kaugel sellest. Kuid oma teel nõudis ta enda arvestamist. Ta kaitses oma õigust segamatult oma teed käia, kellegi ees taganemata. Ta tahtis, et teda arvestataks, muud ei midagi. Teda ei toh-tinud enam hoolimatult tähele panemata jätta nagu mõnd kutsikat või nagu enamikku tema rakendikaaslasi, keda ikka veel koheldi kutsikatena. Need andsid ikka veel teed, läksid täiskasvanud koerte eest kõrvale ja

186

loovutasid neile oma lihatükke, kui neid selleks sunniti. Teistega mitte seltsivat, üksildast, pahurat, vaevalt paremale või vasemale vaatavat, kardetavat, väliselt eemale-peletavat, kauget ning võõrast Valgekihva aga võtsid hämmeldunud vanemad koerad endaväärsena. Kiiresti õppisid nad teda rahule jätma, ei-söandanud vaenulikkust osutada ega teinud ka sõbrutsemisettepanekuid. Kui teda rahule jäeti, jättis ka tema nad rahule — olukord, mille nad pärast mõningaid kokkupõrkeid leidsid ülimal määral soovitava olevat.

Kesksuvel oli Valgekihval elamus. Oma vaikival viisil edasi sörkides, et uurida uut telki, mis oli püstitatud küla servale sel ajal, kui ta põdraküttidega retkel oli olnud, kohtas ta juhtumisi oma ema. Ta peatus ja vaatas teda. Ta mäletas teda ebamääraselt, aga ta mäletas teda, ja seda oli rohkem, kui Kitši kohta võib ütelda. Kitši kergitas tema poole huult, vanal ähvardaval viisil urisedes — ja Valgekihva mälestus muutus selgemaks.

187

Talle meenus ununenud kutsikapõlv ja kõik, mis selle tuttava urinaga seotud. Enne kui ta jumalaid tundma õppis, oli Kitši talle maailma keskpunktiks olnud. Tolleaegsed vanad tuttavad tunded tulid tagasi, uhkasid sügavusest esile. Ta hüppas rõõmsalt ema poole. Kitši aga võttis teda vastu salvavate kihvadega, mis ta põse kuni luuni läbi hammustasid. Ta ei mõistnud. Ta taandus jahmunult ja hämmeldunult.

Kitši polnud milleski süüdi. Emahunt pole loodud mäletama oma aastasi või veelgi vanemaid poegi. Seepärast ta ei mäletanud Valgekihva. See oli võõras loom, oli sissetungija, ning tema praegune kutsikate pesakond andis talle õiguse sellist sissetungimist pahaks panna.

Üks kutsikaist roomas Valgekihva lähedusse. Nad olid poolvennad, aga nad ei teadnud seda. Valgekihv nuusutas kutsikat uudishimulikult, mispeale Kitši tema kallale sööstis ja teise haava talle näkku lõi. Ta taandus kaugemale. Kõik vanad mälestused ning seosed ununesid jälle ja vajusid hauda, millest nad olid tõusnud. Ta vaatas Kitšit, kes kutsikat lakkudes aeg-ajalt peatus, et tema poole uriseda. Kitši oli talle väärtusetu. Ta oli õppinud ilma temata elama. Tema tähendus oli unustatud. Tema jaoks polnud Valgekihva elupildis kohta — nagu Kitšigi elupildis polnud kohta tema jaoks.

Ta seisis ikka veel juhmilt ning hämmeldunult — mälestused olid ununenud ja ta ei teadnud, mis temaga oli juhtunud. Siis ründas Kitši teda kolmat korda, kavatsedes teda lähikonnast hoopis minema ajada. Ning Valgekihv lubas end minema ajada. Siin oli tema tõugu emane, ja tema tõu seaduseks oli, et isased emastega ei võitle. Ta ei teadnud sellest- seadusest midagi, sest see polnud mõistuse üldistus ega ka kogemuste varal omandatud tarkus. Ta tundis seda kui salajast käsku, kui vaistu sundust — sama vaistu sundust, mis pani teda öösiti kuu ja tähtede poole uluma ning mis pani teda surma ja tundmatust kartma.

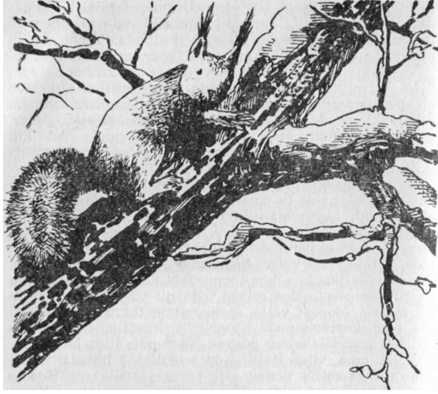
Möödus kuid. Valgekihv muutus tugevamaks, raskemaks ja tihkemaks, tema iseloom aga arenes suunas, mille määrasid pärivus ja ümbruskond. Tema pärivus oli aines, mida võiks võrrelda saviga. See sisaldas paljusid võimalusi ning laskis end väga erinevaisse vormidesse valada. Ümbruskond kujundas seda savi, andis sellele oma erilise vormi. Kui Valgekihv iialgi poleks inimese

188

lõkete juurde tulnud, siis oleks Ürgmaa temast kujundanud tõelise hundi. Jumalad aga olid talle teistsuguse ümbruskonna andnud ja temast kujundati koer, hundi omadustega koer küll, kuid siiski koer, mitte hunt.

Vastavalt tema loomuse savile ja ümbruskonna survele anti niisiis tema iseloomule teatud eriline kuju. See oli paratamatu. Ta muutus aina pahuramaks, vähem seltsivaks, üksildasemaks, julmemaks; samal ajal õppisid koerad üha enam, et parem on temaga rahus elada kui sõjajalal olla, Hall Kobras aga ülistas teda iga päevaga ikka rohkem ja rohkem.

Kuigi Valgekihv näis endas ühendavat aina jõulisi omadusi, kannatas ta ometi ühe ahistava nõrkuse all. Ta ei talunud, kui tema üle naerdi. Ta vihkas inimeste naeru. Nad võisid omavahel naerda kõige üle peale tema — seda ei pannud ta pahaks. Niipea aga, kui naerdi teda, hakkas ta kõige hirmsamal kombel raevutsema. Tõsise, väärika ja sünge looma tegi naer pööraseks kuni naeruväärsuseni. See solvas teda nii väga ja paiskas ta sel määral rööpast välja, et ta mitme tunni jooksul käitus otse kurivaimuna. Ning häda koerale, kes temaga sellistel aegadel kokku põrkas. Ta tundis liiga hästi seadust, et oma viha Halli Kopra kallal jahutada; Halli Kopra taga seisis malakas ja tema jumalikkus.

Koerte taga polnud aga midagi peale tühja ruumi ja sellesse ruumi nad põgenesid, kui Valgekihv naeru mõjul pööraseks muutunult esile ilmus.

Tema kolmandal eluaastal tabas Mackenzie indiaanlasi suur nälg. Suvel polnud kalu. Talvel hülgas karibuu oma tavalised rännuteed. Põtru oli kasinalt, küülikud kadusid peaaegu täiesti, küttivad ja elusast saagist toituvad loomad hukkusid. Oma tavalisest toidust ilma jäänud ning näljast nõrgad, kippusid nad üksteise kallale ja õgisid üksteist. Ainult tugevad jäid ellu. Valgekihva jumalad olid alati loomi küttinud. Vanad ja nõrgad nende seast surid nälga. Külas, kus naised ja lapsed oma pisku loovutasid kõhnadele, aukuvajunud silmadega küttidele, kes lihaotsinguil asjatult metsi sõtkusid, oli palju halisemist.

Jumalad läksid niikaugele, 'et sõid oma mokassiinide ja käpikkinnaste pehmekspargitud nahka, kuna koerad sõid ära rakmed oma turjalt ning isegi piitsapiud. Koerad sõid ka koeri, ning jumaladki sõid koeri. Kõige nõrgemad ja väärtusetumad sööd kõigepealt. Need koerad, kes

189

alles elasid, vaatasid pealt ja said aru. Mõned kõige julgemate ja targemate seast hülgasid oma jumalate eluasemed, mis nüüd olid tapamajadeks muutunud, ja põgenesid metsa, kus nad lõpuks nälga surid või huntide saagiks langesid.

Sel viletsuse ajajärgul hiilis ka Valgekihv metsa. Ta oli metsaeluks kohasem kui teised koerad, sest teda juhtisid tema kutsikapõlve kogemused. Eriti osavaks muutus ta väikeste elusolendite varitsemises. Ta võis tundide kaupa peidus lamada, jälgides ettevaatliku orava iga liigutust puu otsas ja oodates kannatlikkusega, rnis oli niisama suur kui ta nälgki, kuni orav söandas maha tulla. Isegi siis polnud Valgekihv läbematu. Ta ootas, kuni ta kindel oli, et ta orava tabab, enne kui too mõne puu otsa varjule pääseb. Siis ning alles siis sähvatas ta halli, uskumatult kiire viskekehana oma peidupaigast välja. Alati tabas ta märki: põgenev orav ei põgenenud küllalt ruttu.

190

Kuigi tal oravate suhtes menu oli, takistas ometi üks raskus teda oravatest elamast ja paksuks minemast. Oravaid oli liiga vähe. Seepärast oli ta sunnitud veel väiksemaid olendeid küttima. Ajuti läks nälg nii teravaks, et ta ei keeldunud metshiiri nende maa-alustest urgudest välja tuhnimast. Ta ei põlanud isegi võitlust nirgiga, kes oli niisama näljane kui ta ise ja mitu korda julmem kui tema.

Nälja kibedaima näpistuse ajal hiilis ta jumalate tulede juurde tagasi. Aga tuledele päris ligi ta ei läinud, vaid luuras metsas, hoidudes end avastada laskmast, ja riisus püüniseid tühjaks neil harvadel kordadel, kus püünistes saaki oli. Ta varastas isegi Halli Kopra püünistest küüliku, sel ajal kui Hall Kobras tuikudes läbi metsa komberdas, nõrkusest hingeldades ja sageli puhkama istudes.

Kord kohtas Valgekihv kuivetut ja kondist, nälja tõttu lõtva noort hunti. Kui Valgekihv poleks ise näljane olnud, siis oleks ta ehk temaga kaasa läinud ja oleks võibolla tee leidnud karja sekka, oma metsikute vendade juurde. Nüüd jooksis ta noore hundi pikali, tappis tema ja sõi ta ära.

Õnn näis teda soosivat. Alati leidis ta midagi tapmiseks, kui toidupuudus kõige kibedam oli. Ja kui ta nõrk oli, ei sattunud tema õnneks ükski suurem röövloom talle peale. Ta oli kahepäevasest ilvesesöömisest tugev, kui näljane hundikari täie hooga tema kallale tormas. Järgnes pikk, vihane tagaajamine, kuid tema oli söönum kui hundid ning

pääses lõpuks nende eest pakku. Ja ta mitte ainult ei pääsenud nende eest pakku, vaid tuldud teed suures kaares tagasi minnes murdis koguni maha ühe oma kurnatud tagaajajaist.

Pärast seda lahkus ta sealt kandist ja rändas orgu, milles ta oli sündinud. Siin, vanas pesapaigas, kohtas ta oma ema. Vana vigurit korrates oli temagi põgenenud jumalate lahkuseta tulede juurest ja tagasi läinud oma vanasse pelgupaika, et seal poegida. Pesakonnast oli üksainus elus, kui Valgekihv esile kerkis, ja sel ühelgi polnud pikka iga. Noorel elul pole sellisel näljaajal palju õnne.

Kitši ei võtnud oma täiskasvanud poega kaugeltki lahkesti vastu. Kuid Valgekihv ei hoolinud sellest. Ta oli emast üle kasvanud. Rahulikult eemaldus ta ja sörkis piki jõge ülespoole. Jõe harunemise kohal pöördus ta vasemale ja leidis tolle ilvese pesa, kellega ta ema seltsis

192

oli hulk aega tagasi võidelnud. Siia, hüljatud pesasse, jäi ta peatuma ning puhkas ühe päeva.

Varasuvel, näljaaja lõpul, kohtas ta Lip-lippi, kes samuti oli asunud metsa ning elanud seal viletsat elu. Valgekihv sattus tema peale ootamatult. Vastassuundades piki kõrge järsaku alust sörkides pöördusid nad ümber kaljunurga ja seisid äkki vastamisi. Sedamaid vallandunud ärevuses peatusid nad ja silmitsesid teineteist umbusklikult.

Valgekihv oli suurepärases seisukorras. Ta oli edukalt küttinud ja nädal aega oli tal kõht täis olnud. Oma viimasest saagist oli ta end kõrini täitnud. Niipea kui ta Lip-lippi nägi, tõusid tal karvad üle kogu selja püsti. See oli tahtmatu reageering — kehaline seisund, mis minevikus alati oli kaasas käinud vaimse seisundiga, mille temas tekitas Lip-lipi hirmuvalitsus ja jälitus. Nagu ta minevikus Lip-lippi nähes oli karvad turri ajanud ning ei urisenud, nii tegi ta seda automaatselt ka nüüd. Ta ei raisanud aega. Kõik sai tehtud põhjalikult ja kiiresti. Lip-lip katsus taanduda, kuid Valgekihv rabas teda rängasti, õlg vastu õlga. Lip-lip kukkus ümber ja vajus selili. Valgekihva hambad litsusid end lahjasse kõrri. Järgnes surmaheitlus, mille jooksul Valgekihv jäigajalgselt ja valvsalt ringi kõndis. Siis jätkas ta oma teekonda ja sörkis piki järsakualust edasi.

Varsti pärast seda tuli ta kord metsaservale, kust las-ikus kitsas lageda maa riba alla Mackenzie äärde. Ta oli sselles kohas varemgi käinud, kuid siis oli see olnud tühi, nüüd aga asetses seal küla. Puude varju hoidudes peatus ta, et olukorda uurida. Mis ta nägi, kuulis ja haistis, see pii talle tuttav. Vana küla oli toodud uude kohta. Kuid see, mis ta nüüd nägi, kuulis ja haistis, erines sellest, mida ta oli näinud, kuulnud ja haistnud enne, kui ta selle juurest põgenes. Ei olnud enam halisemist ega kurtmist. Rahulolevad hääled puutusid talle kõrvu, ja kui ta ühe naise vihast häält kuulis, siis teadis ta, et see on viha, mis tuleb täiest kõhust. Ning õhus tundus kala-lõhna. Külas oli toitu. Näljaaeg oli möödas. Ta tuli julgesti metsast välja ning sörkis laagrisse otse Halli Kopra telgi juurde. Halli Kobrast polnud seal, kuid Kluu-kuutš tervitas Valgekihva rõõmsate hüüetega ja terve värskelt püütud kalaga. Ja Valgekihv heitis maha, et oodata Halli Kopra tulekut.

IV JAGU KÕRGEMAD JUMALAD

I peatükk OMASUGUSTE VAENLANE

Kui Valgekihva loomuses oleks olnud ükskõik kui väikesi eeltingimusi omasugustega vennastumiseks, siis sellised eeldused oleksid täiesti hävinud, kui temast tehti kelgurakendi eestvedaja. Sest nüüd vihkasid koerael teda — vihkasid teda lisa-toiduannuste pärast, mis Mit-saa talle laskis osaks saada, vihkasid teda kõigi tõeliste ja kujuteldavate soodustuste pärast, mis talle osaks langesid, vihkasid teda sellepärast, et ta alati rakendi eesotsas jooksis ja tema lehviv saba ning üha eemalduv tagupool kestvalt nende silmi pahandas.

Ja Valgekihv vihkas neid just niisama kibedalt vastu. Kelgu eestvedajaks olla polnud kaugeltki rõõmustav. Et ta oli sunnitud ära jooksma kilava karja eest, mille iga koera ta kolme aasta kestel oli nahutanud ja valitsenud, — see oli talle peaaegu talumatu. Aga taluma ta seda pidi, kui ta ei tahtnud hukkuda, mida keelas temas peituv elutung. Niipea kui Mit-saa andis käsu teele asuda, sööstis kogu rakend innuka, metsiku kisaga Valgekihva poole.

Tal polnud mingit kaitset. Kui ta koerte poole pöördus, lõi Mit-saa talle kõrvetava piitsapiuga näkku. Tal ei jäänud muud üle kui ära joosta. Ta ei saanud kilavale karjale oma saba ja tagupoolega vastu hakata. Need olid vaevalt kohased relvad paljude armutute kihvade vastu. Niisiis jooksis ta edasi, vägistades oma loomust ja uhkust iga hüppega, mis ta tegi, ning tehes hüppeid kogu päeva.

Ei saa oma loomuse kihke vägistada, ilma et see loomusele endale tagasi ei mõjuks. Selline tagasimõju on

194

umbes samasugune, nagu muudaks ihust väljakasvav karvake loomuvastaselt oma kasvu suunda ja kasvaks ihu sisse — haiget tehes, kipitades ja mädanedes. Nii oli lugu Valgekihvaga. Kõik ta olemuse tungid sundisid teda oma kannul karjuva karja kallale kargama, kuid jumalate tahtel ei tohtinud seda olla, ning tahte taga seisis tahet pealesundiv piits oma kolmekümne jala pikkuse salvava karibuusoolest piuga. Nii võis Valgekihv ainult vaikides hingenärivat tuska tunda ning kasvatada endas vihkamist ja õelust, mis vastasid tema loomuse metsikusele .ja tal usutamatusele.

Kui iial ükski olend on olnud omataoliste vaenlane, siis oli seda Valgekihv. Ta ei palunud armu ega andnud armu. Alatasa närisid ja puresid teda karja hambad, ning alatasa jätsid tema hambad oma jälgi karja sekka. Ta ei sarnanenud enamiku eestvedajatega, kes kaitset otsides jumalate lähedusse kägarduvad, kui puhkama on jäädud ja koerad vabaks lastud. Valgekihv põlgas sellist kaitset. Ta kõndis julgelt mööda laagrit, öösiti karistust jagades selle eest, mis ta päeval oli kannatanud. Enne kui temast rakendi juht tehti, oli koerakari õppinud ta teelt eest ära minema. Nüüd oli teine asi. Koerad ei saanud ennast kuidagi niikaugele, et oleksid talle teed andnud pärast seda, kui nad teda päev otsa olid taga ajanud, kui tema põgenemise pilt oli kõvasti nende ajju kinnitunud, neid alateadlikult mõjutades, ja kui neis valitses terve päeva ; nauditud üleolekutunne. Kui ta nende sekka ilmus, tekkis alati riid. Tema teed märkis lõrin, hammaste laksumine ja urin. Isegi õhk, mida ta hingas, oli vihkamise ja õelusega küllastatud, ning see ainult suurendas temast endast väljuvat vihavaenu ja õelust.

Kui Mit-saa käskivalt hüüdis, et koerad peatuksid, siis kuulas Valgekihv käsku. Algul tekitas see teiste koerte peas segadust. Kõik nad tahtsid vihatud eestvedaja kal-Slale karata, kuid osad olid nüüd vahetatud. Tema taga koli Mit-saa, kelle käes vihises suur piits. Siis mõistsid koerad, et Valgekihv tuleb rahule jätta, kui rakend käsu peale peatub. Aga kui Valgekihv peatus ilma käsuta, siis pii neil lubatud tema kallale karata ja ta hävitada, kui Võimalik. Pärast mõningaid kogemusi ei peatunud Valgekihv iialgi ilma käsuta. Ta õppis ruttu. Oli loomulik, et ta pidi kiiresti õppima, kui ta tahtis ellu jääda neis ebatavaliselt karmides tingimustes, milles tal tuli elada.

195

Kuid koerad ei suutnud õppida teda laagris rahul jätma. Iga päev ununes eelmise öö õpetus teda taga aja des ja temale väljakutseid hüüdes, ning öösiti tuli seni õpitut ikka uuesti õppida, et seda niisama ruttu jäll unustada. Pealegi oli nende sallimatuses tema vast sügavamat sisu. Nad tajusid iseenda ja tema vahel olevat tõuerinevust — sellest üksi piisas vaenuks. Nad oli kodustatud hundid nagu temagi. Aga nad olid mitu põlv konda tagasi kodustatud. Ürgmaa pärand neis oli suurel osalt kadunud; neile tähendas Ürgmaa tundmatust kohutavat, üha ähvardavat ja üha vaenulikku tundma tust. Tema aga meenutas välimuselt ja tegudelt ning aje delt ikka veel Ürgmaad. Ta sümboliseeris Ürgmaad, oi selle kehastuseks; kui nad temale hambaid näitasid, sii kaitsesid nad

iseennast hävitavate jõudude vastu mis lüürasid metsa varjus ja pimedikus teispool laagri tuld.

Kuid üht tuli koertel õppida: nad pidid koos püsima Valgekihv oli liiga kohutav selleks, et keegi neist olek võinud temale üksikult vastu astuda. Nad kohtasid ted ikka hulgana, muidu oleks ta nad ühe ööga ükshaava tapnud.   Nii aga ei õnnestunud tal iialgi neid tappa.   Ta võis ühe koera jalust maha lüüa, kuid kari oli tal kallal enne kui ta jõudis surmavat kõrihaava lüüa. Esimesel vihjel kokkupõrkele kogunes terve kari kokku ning astu talle vastu.   Koertel oli omavahelisi tülisid, kuid nee unustati, kui ähvardas tekkida kokkupõrge Valgekihvaga.

Aga nemadki ei saanud tappa Valgekihva, kuidas nad ka ei püüdnud. Ta oli nende jaoks liiga kärme, liiga hirmus, liiga tark. Ta hoidus ummikusse sattumast ja taandus alati, kui nad katset tegid teda ümber piirata. Mi aga puutub jalust mahalöömisse, siis polnud karjas ühtki koera, kes seda oleks suutnud. Tema jalad olid maa kül jes kinni sama visadusega, millega ta ise rippus elu küljes.   Ses mõttes oli jalulpüsimine tema otsatus sõjas koerakarjaga elu sünonüümiks, ja keegi ei teadnud seda paremini kui Valgekihv ise.

Nii sai temast omasuguste vaenlane; ta vihkas neid kodustatud hunte, keda inimese tulede juures istumine oli lõdvaks teinud, kes inimese tugevuse varjus olid jäänud nõrgaks. Valgekihv oli karm ning armutu. Selliseks oli tema savi voolitud. Ta kuulutas kättemaksusõja kõigile koertele. Ja nii kohutavalt pidas ta seda sõda, et

Hall Kobras — ise julm ja metsik — võis ainult imestada Valgekihva julmust. Iialgi, vandus ta, pole olnud teist niisugust looma, ja indiaanlased võõrastes külades vandusid sedasama, kui nad loendasid oma koeri, keda Valgekihv oli tapnud.

Kui Valgekihv ligi viis aastat vana oli, võttis Hall Kobras ta kaasa teisele pikale teekonnale, ja kaua mäletati laastamist, mis ta sooritas paljude piki Mackenzie jõge, teispool Kaljumäestikku ja piki Ursonijõge ' Yukoni pool asetsevate külade koerte seas. Ta andis vaba voli kättemaksuihale omasuguste vastu. Need olid harilikud koerad, kes ei osanud paha aimata. Nad polnud ette valmistatud tema kiiruse ja sirgjoonelisuse vastu, tema rünnakute vastu, mille eel ei käinud hoiatust. Nad ei tundnud teda ega teadnud, et ta on välkkiire tapja. Nad ajasid ta ees karvad turri ning jalad väljakutsuvalt jäigaks, aga tema, viitmata aega keerulise sissejuhatusega, paiskus tegevusse nagu terasvedru, kargas neile kõrri ja tegi oma hävitustööd, enne kui nad asjast arugi said ning alles üllatusähmis viibisid.

Temast sai meisterlik võitleja. Ta oli säästlik. Iialgi ei raisanud ta oma jõudu, iial ei rüselnud ta. Selleks toimis ta liiga ruttu, ja kui tal rünnak ei õnnestunud, kargas ta niisama ruttu eemale. Huntide vastumeelsus lähiheitluse vastu oli temas ebatavaliselt suur. Ta ei talunud pikemaajalist kokkupuudet teise olendi kehaga. Sellel oli hädaohtlik maik. See tegi ta meeletuks. Ta pidi olema üksi ja vaba, pidi seisma oma jalgadel, eemal iga elusolendi puudutusest. See oli Ürgmaa pärand temas, Ürgmaa pani end tema kaudu maksma. Seda tunnet süvendas veelgi väljatõugatu-elu, mida ta kutsikapõlvest saadik oli elanud. Lähedasis kokkupuuteis varitses hädaoht. Seal oli lõks, ikka oli seal lõks, mille kartus varitses sügaval tema sisimas, olles tema kudedesse põimunud.

Järelikult polnud võõrastel koertel, keda ta kohtas, temaga sugugi õnne. Ta vältis nende kihvu. Ta sai neist jagu või läks ära, jäädes igal juhul ise puutumata. Asjade loomulikus käigus tuli mõnikord ette erandeid. Oli kordi, millal hulk koeri õhinal ta kallale tuli ja teda karistas, enne kui ta jõudis ära minna, ning oli kordi, millal mõni üksik koer lõi talle sügava haava. Kuid need olid harvad

1 Porcupine River.

juhused. Harilikult käis ta vigastamatult oma teed — nii tubli võitleja oli temast saanud.

Tema teiseks paremuseks oli see, et ta oskas aega ja vahemaad õigesti arvestada. Mitte et ta oleks seda teinud teadlikult. Ta ei plaanitsenud selliseid asju. See kõik toimus automaatselt. Tema silmad nägid korralikult ja tema närvid juhtisid nähtu korralikult peaajusse. Tema elundid olid paremini kohastunud kui tavalistel koertel. Nende koostöö oli sujuvam ja püsivam. Tema närvide, mõistuse ja lihaste kooskõla oli parem, kaugelt parem. Kui tema silmad mõne tegevuse liikuva pildi peaajule edasi andsid, siis teadis peaaju ilma teadliku jõupingutuseta, missugune ruumivahemik seda tegevust piiras ja missugust ajavahemikku nõudis selle lõpuleviimine. Nii võis ta hoiduda teise koera hüppe või hammustuse eest ja ühtlasi tabada seda lõpmatult väikest ajamurdosa, mil ta ise pidi oma rünnaku sooritama. Tema keha ja peaaju kokku moodustasid väga täiusliku mehhanismi. Mitte et teda selle eest oleks tarvitsenud ülistada. Loodus oli tema vastu heldem olnud kui läbistikku teiste loomade vastu — see on kõik.

Oli suvi, kui Valgekihv Yukoni forti saabus. Hall Kobras oli talve lõpul ületanud suure veelahkme Mackenzie ja Yukoni vahel, kevade oli ta veetnud Kaljumäestiku iäänepoolseil harudel küttides. Kui jää Ursonijõel lagunes, ehitas ta kanuu ja sõudis mööda seda jõge alla, kuni see just polaarjoone kohal Yukonisse suubus. Siin asetses vana Hudsoni Lahe Kompanii fort, ja siin oli rohkesti indiaanlasi, palju süüa ning ennenägematut erutust. Oli 1898. aasta suvi, ning tuhandeid kullaotsijaid liikus mööda Yukonit Dawsonisse ja Klondike'i. Nad olid ikka veel sadade miilide kaugusel oma sihist, kuigi paljud neist juba aasta otsa teel olid olnud; vähemalt viis tuhat miili oli igaüks neist rännanud, et nii kaugele jõuda, paljud aga tulid koguni teisest maailma otsast.

Siin jäi Hall Kobras pidama. Sosin kulla-tormijooksust oli tema kõrvu jõudnud, ja ta oli tulnud karusnaha-kimpudega ning terve pambu nahast õmmeldud labakinnaste ja mokassiinidega. Ta poleks söandanud nii pikale matkale minna, kui ta poleks suurt kasu lootnud-Kuid tõelisus ületas kaugelt tema lootused. Oma kõige póörasemaiski unistustes ei oodanud ta enam kui sajaprotsendilist teenistust, teenis aga tuhat. Ja nagu õige

indiaanlane kunagi, jäi ta paigale, et kaubelda tasa ja targu — kui ka terve suvi lisaks talve lõpule oleks ära kulunud kõigi ta varade müümiseks.

Yukoni fordis nägi Valgekihv esmakordselt valgeid inimesi. Võrreldes indiaanlastega, keda ta tundis, olid need tema silmis teist tõugu olendid — see oli kõrgemate jumalate tõug. Nad mõjusid temasse kõrgema võimu kandjatena — tugines ju jumalikkus võimule. Valgekihv ei mõtelnud seda läbi ega teinud endamisi selget üldisdust, et valged jumalad on võimsamad. See oli tunne, muud midagi, kuid see tunne oli tugev. Nagu tema kutsikapõlves inimeste püstitatud telkide varitsevad kogud temasse olid mõjunud vägevuse tõendusena, nii mõjutasid teda nüüd majad ja hiiglasuur fort — kõik rasketest palkidest ehitatud. Siin oli vägevust. Valged jumalad olid tugevad. Neil oli suurem võim elutu aine üle kui noil jumalatel, keda ta seni tundis ja kelle seas Hall Kobras oli kõige võimsam. Isegi Hall Kobras oli väike jumalake valgenahaliste jumalate kõrval.

Muidugi võis Valgekihv seda kõike ainult tajuda. Ta polnud sellest teadlik. Kuid loomad tegutsevad sageli rohkem tunnete kui mõtlemise põhjal, ja iga tegu, mis Valgekihv nüüd sooritas, põhines tundel, et valged inimesed on kõrgemad jumalad. Algul oli ta nende suhtes väga umbusklik. Võimatu oli aimata, missuguseid tundmatuid õudusi oli nende käsutuses, missugust senitundmatut valu nad võisid tekitada. Uudishimulikult vaatles ta neid, kartes, et nad seda märkavad. Esimestel tundidel rahuldus ta ümberhiilimise ja nende silmitsemisega ohutust kaugusest. Siis nägi ta, et nende läheduses olevaile koertele ei juhtunud midagi halba, ja tuli lähemale.

Tema äratas valgete seas omakorda suurt uudishimu. Ta hundivälimus köitis kohe nende tähelepanu ja nad näitasid teda üksteisele. See näitamine sundis Valgekihva valvel

olema, ja kui nad talle läheneda katsusid, näitas ta hambaid ning taandus. Ühelgi neist ei õnnestunud teda käega puudutada, ja oligi hea, et see neil ei õnnestunud.

Valgekihvale sai varsti selgeks, et kohapeal elas neid jumalaid väga vähe — mitte üle tosina. Iga kahe või kolme päeva tagant tuli aurik (uus ja tohutu suur võimu-tõendus) kalda äärde ja peatus mitmeks tunniks. Valgeid inimesi tuli neilt laevadelt maha ja läks sinna jälle

199

tagasi. Neid näis arvutult palju olevat. Esimestel päevadel nägi ta neid rohkem, kui ta kogu oma elu jooksul oli näinud indiaanlasi, ja päevade möödudes tuli neid üha jõge pidi üles, peatus ning läks siis mööda jõge edasi ja kadus silmist.

Aga kuigi valged jumalad olid ülivõimsad, polnud nende koerad suuremat väärt. Selle avastas Valgekihv peagi, liikudes koerte seas, kes oma isandatega maale tulid. Nad olid kujult ja suuruselt ebaühtlased. Mõnedel olid lühikesed jalad — liiga lühikesed, teistel olid need pikad — liiga pikad. Tiheda karusnaha asemel katsid neid karvad, ja mõnedel oli karvagi üsna vähe. Ja ükski neist ei osanud võidelda.

Valgekihva kui omataoliste vaenlase ülesandeks oli nendega võidelda. Seda ta tegi, ja ta hakkas neid varsti suuresti põlgama. Nad olid leebed ning abitud, tegid palju kära ja rabelesid ilmaaegu, kohmakalt püüdes suure jõuga teha seda, mida tema tegi osavuse ja kavalusega. Möirates sööstsid nad tema kallale. Ta hüppas kõrvale. Nad ei teadnud, mis temast oli saanud, ja samal hetkel andis ta neile hoobi õla pihta, nii et nad maha kukkusid ja tal võimalik oli neile kõri kallale karata.

Mõnikord õnnestus kõri lõhki rebida ja tabatud koer jäi maha püherdama, misjärel eemal ootavad indiaani koerad talle karjana peale langesid ja ta tükkideks rebisid. Valgekihv oli tark. Ta oli ammugi selgeks saanud, et jumalad vihastusid, kui nende koer tapeti. Valged inimesed ei erinenud ses suhtes teistest. Kui ta mõne nende koera oli ümber paisanud ja talle sügava haava kõrri löönud, tõmbus ta meelsasti eemale ja laskis karjal julma lõputööd sooritama minna. Siis ruttasid valged mehed kohale ja valasid oma viha rängalt karjale, kuna Valgekihv takistamatult minema läks. Natuke maad kaugemal jäi ta seisma ja vaatas pealt, kuidas kive, kaikaid, kirveid ja igasuguseid relvi ta kaaslaste pihta sadas. Valgekihv oli väga tark.

Aga tema kaaslased said omal kombel targaks, ja Valgekihv sai targemaks ühes nendega. Nad taipasid, et nende lustiaeg oli just siis, kui mõni aurik kalda ääres peatus. Kui esimesed kaks või kolm võõrast koera olid võidetud ja hävitatud, siis ajasid valged mehed oma loomad laevale tagasi ja tasusid süüdlastele metsikult kätte. Üks valgeid mehi, nähes, et tema koer — see oli setter —'

200

ta enda silma all tükkideks kisti, tõmbas välja revolvri. Ta tulistas kiiresti kuus korda, ja kuus koera karja seast lamas surnult või surijana maas — uus võimutõendus, mis tungis sügavale Valgekihva teadvusse.

Valgekihv nautis seda kõike. Ta ei armastanud omasuguseid ja oli küllalt nutikas, et mitte ise hätta jääda. Algul oli valgete inimeste koerte tapmine meelelahutuseks. Mõne aja pärast muutus see tema tegevuseks. Tal polnud tööd. Hall Kobras tegeles kauplemise ja rikastumisega. Niisiis luusis Valgekihv halvas kuulsuses olevate indiaani koerte jõuguga maabumiskoha ümber ja ootas aurikuid. Auriku saabumisega algas nali. Mõne minuti pärast — seks ajaks kui valged oma üllatusest toibusid — põgenes jõuk laiali. Lõbu oli otsas kuni järgmise auriku saabumiseni.

Kuid vaevalt võiks ütelda, et Valgekihv oli jõugu liige. Ta ei segunenud jõuguga, vaid jäi eemale, jäi ikka üksikuks, ja jõuk isegi kartis teda. Tõsi küll, ta töötas jõuguga koos. Ta alustas võõra koeraga tüli, kuna jõuk ootas. Ja kui ta võõra koera pikali oli paisanud, tuli jõuk asja lõpetama. Aga tõsi on seegi, et ta siis eemale tõmbus, jättes jõugu solvatud jumalatelt karistust saama.

Nende tülide alustamiseks ei olnud vaja kuigi palju pingutust. Kõik, mis tal tarvitses teha, oli ainult ennast näidata, kui võõrad koerad kaldale tulid. Niipea kui nad teda nägid, sööstsid nad tema kallale. Selline oli nende vaist. Ta kehastas Ürgmaad — tundmatut, kohutavat, üha ähvardavat Ürgmaad, mis varitses iidse maailma pimeduses ümber lõkketulede, kui nemad üsna tule läheduses lümitades oma vaiste ümber kujundasid, õppides kartma Ürgmaad, kust nad olid võrsunud ja mille nad olid hüljanud ning reetnud. Põlvest põlve, läbi kõigi põlvkondade oli seda kartust Ürgmaa ees nende loomusesse sõtkutud. Sajandeid oli Ürgmaa õudust ja hävingut tähendanud. Ja kogu selle aja jooksul oli neil oma isan-dailt vaba voli olnud kõike Ürgmaal elavat tappa. Seda tehes olid nad kaitsnud niihästi ennast kui ka jumalaid, kelle elu nad jagasid.

Äsja leebest lõunapoolsest maailmast tulnud koertel tarvitses maabumissillast alla sammudes ja Yukoni kaldale astudes ainult Valgekihva näha, kui nad tundsid võitmatut tungi tema kallale söösta ning teda hävitada. Nad võisid ka linnas kasvanud koerad olla, kuid nende

202

vaistlik hirm Ürgmaa ees oli täpselt sama. Mitte ainult oma silmadega ei vaadanud nad hunditaolist olendit, kes selgel päevavalgel nende ees seisis. Nad nägid teda oma esivanemate silmadega, ning oma päriliku mäluga tundsid nad Valgekihvas hundi ära ja neile meenus muistne vaen.

See kõik tegi Valgekihva päevad mõnusaks. Seda parem temale, kui tema nägemine sundis võõraid koeri ta kallale sööstma. Ja seda halvem neile. Nad suhtusid temasse kui seaduspärasesse saagisse ja niisamuti suhtus tema neisse.

Mitte asjatult polnud ta üksildases koopas ilmale tul-mud ning rabakana, nirgi ja ilvesega oma esimesi võitlusi pidanud. Ja mitte asjatult polnud jälitamine Lip-lipi ja kogu kutsikakarja poolt tema noorust kibestanud. Asi loleks võinud teisiti olla — ja ta oleks siis olnud teist-fsugune. Kui Lip-lippi poleks olnud, siis oleks tema kut-isikapõlv möödunud teiste kutsikate seltsis ning ta oleks Hiies kasvanud enam koerasarnasena ja rohkem koeri sallivana. Kui Hallil Kopral oleks olnud kiindumuse ning mrmastuse tinalood, siis oleks ta võinud mõõta Valge-pcihva loomuse sügavusi ja oleks pealispinnale toonud [igasuguseid meeldivaid omadusi. Kuid seda kõike ei Splnud. Valgekihva olemust kujundati nii, et temast sai see, mis ta oli — pahur ja üksildane, vihkav ja julm plend, kõigi omataoliste vaenlane.

II peatükk HULL JUMAL

Yukoni fordis elas vähe valgeid inimesi. Need inimesed olid kaua seal olnud. Nad ise nimetasid end «haputaignaks»[1] ja olid sellisele liigitusele väga uhked. Teiste inimeste, uustulnukate vastu sel maal ei tundnud nad midagi peale põlguse. Aurikutelt maabuvad inimesed olid uustulnukad. Neid tunti chechaquo'de nime all ja nad muutusid alati nukraks, kui seda nimetust tarvitati.

1 Nii nimetatakse rohkem kui aasta kohalviibinud asunikke Alaskas.

203

Nad küpsetasid oma leiba küpsetuspulbriga. See oli pahameelt tekitav erinevus nende ja haputaignate vahel, kes tõepoolest oma leiba haputaignaga küpsetasid, sest küpsetuspulbrit neil ei olnud.

Ent see kõik pole tähtis. Fordi inimesed põlgasid uustulnukaid ja tundsid heameelt, nähes neid hätta sattuvat. Eriti tundsid nad heameelt laastamise üle, mida uustulnukate koerte seas sooritasid Valgekihv ja tema pahas kuulsuses olev jõuk. Kui mõni aurik saabus, siis tulid fordi mehed tingimata iga kord kaldale nalja vaatama. Nad ootasid seda niisamasuguse eelmõnuga kui indiaani koerad ning hindasid kõrgelt Valgekihva metsikut ja kavalat osa ses mängus.

Kuid nende seas oli üks mees, kellele see meelelahutus erilist naudingut pakkus. Ta tuli iga auriku esimese vile peale joostes kohale, ja kui viimane võitlus oli otsas ning Valgekihv ja koerakari laiali läinud, pöördus ta pikkamisi forti tagasi, nägu kahjutundest sünge. Vahel, kui mõni leebe lõunamaine koer hukkus, karja kihvade all oma surmakisa kiljudes, ei suutnud see meas end ohjeldada, vaid hüppas õhku ja kisendas heameelest. Ning alati silmitses ta Valgekihva teravalt ja himustavalt.

Teised fordi inimesed kutsusid seda meest Ilusaks. Keegi ei teadnud tema eesnime ja üldiselt tunti teda ümbruskonnas Ilusa Smithina. Kuid ta oli kõike muud kui iludus. Oma nime võlgnes ta kahe mõiste vastandamisele. Ta oli väljapaistvalt inetu. Loodus oli tema suhtes kitsi olnud. Kõigepealt oli ta kasvult väike mees ja tema kõhetu keha otsa oli asetatud veelgi silmatorkavamalt kõhetu pea. Pealagi lõppes terava tipuga. Poisikesepõlves — enne kui kaaslased ta Ilusaks nimetasid — oligi teda hüütud Nööpnõelapeaks.

Kuklajoon oli tal längus, samuti kolba esikülg, mis läks üle madalaks ja silmapaistvalt laiaks otsaesiseks. Siin näis loodus oma liigsäästlikkust kahetsema hakkavat ja kujundas ta näojooni otse pillava käega. Tema silmad olid suured ja nende vahel oleks ruumi olnud veel kahele silmale. Nägu oli kehaga võrreldes imekspandavalt suur. Vajaliku pindala katmiseks oli loodus ta näole andnud tohutult rihvalõugse alaosa. Tema lõualuud olid laiad ning rasked ja ulatusid väljapoole ning alla, nii et lõug näis rinnale toetuvat. Võib-olla tekitas selle mulje peene kaela

nõrkus: tundus, nagu ei suudaks kael nii rasket koormat kanda.

Selline lõuaosa tekitas mulje metsikust meelekindlusest. Kuid miski näis puuduvat. Võib-olla põhjustas seda muljet liialdus. Võib-olla oli lõuaosa liiga suur. Igatahes peitus siin pettus. Ilusat Smithi tunti ligidal ja kaugel kui kõige nõrgaloomulisemat ja haledamat argpüksi. Tema kirjelduse täiendamiseks olgu öeldud, et ta hambad olid suured ja kollased, mõlemad silmahambad olid teistest pikemad ja paistsid õhukeste huulte vahelt nagu kaks kihva. Silmad olid tal kollased ning hägused, nagu oleks loodusel värvainetest puudu tulnud ja nagu oleks ta kõigist oma tuubidest jäänused välja pigistanud ning kokku seganud. Sama lugu oli tema hõredate ja kasvult ebakorrapäraste juustega, mis mudakollastena ta peas turritasid; ootamatute tuttide ning salkudena võrsus ka ta näol määrdunud-kollaseid karvu, mis meenutasid üksikuid, tuulest eemale kantud teradest kasvanud kõrsi.

Lühidalt — Ilus Smith oli peletis, kuid see polnud tema süü. Ta polnud vastutav. Ta oli selliseks loodud. Ta valmistas fordis teistele meestele toitu, pesi nõusid ja tegi muid töid. Nad ei halvustanud teda. Pigem sallisid nad teda laial inimlikul viisil — nagu sallitakse halvasti kujundatud olendeid. Ühtlasi kartsid nad teda. Tema pelguri-raevud panid neid kartma lasku selja tagant või mürgitatud kohvi. Kuid keegi pidi süüa tegema, ja oli tema puudustega kuidas tahes, süüa teha ta oskas.

Selline oli mees, kes Valgekihva vaatas, nautides tema julma vaprust ja ihaldades teda endale. Ta püüdis algusest peale Valgekihvale läheneda. Algul ei teinud Valgekihv temast välja. Hiljem, kui lähenemiskatsed pealekäi-vamaks muutusid, ajas Valgekihv karvad turri, paljastas hambad ja taandus. Talle ei meeldinud see mees. Ta jättis halva tunde. Valgekihv tajus temas peituvat kurjust ja kartis väljasirutatud kätt ning püüdeid mahedalt kõnelda. Kõige selle pärast vihkas ta seda meest.

Lihtsamate olendite juures on hea ja halb lihtsalt mõistetavad asjad. Hea tähendab kõike, mis toob kergendust ja rahuldust ja vaeva lõppemist. Seepärast armastatakse head. Halb tähendab kõike, mis on täis ebamugavust, ähvardust ja valu. Järelikult vihatakse seda. Valgekihvale tundus Ilus Smith halb olevat. Selle mehe moonutatud kehast ja väänatud vaimust hoovas salapärasel viisil

esile tema ebaterve seesmus — nagu malaariasoodest kerkiv udu. Mitte järelemõtlemise ja oma viie meele varal, vaid teistsuguste, kaugemate ja määratlemata meelte varal tajus Valgekihv, et see mees oli oma kurjusega paha-ennustav, et ta võis rängalt valu teha; et ta seetõttu oli halb ning et tark oli teda vihata.

Valgekihv oli Halli Kopra laagris, kui Ilus Smith seda esmakordselt külastas. Tema kaugelt lähenevate, vaevalt kuuldavate sammude järgi teadis Valgekihv, kes tulemas oli, veel enne kui ta nähtavale ilmus. Valgekihva karvad hakkasid kerkima. Ta oli hooletu mugavusega maas lamanud, kuid tõusis nüüd kiiresti, ja kui mees saabus, hiilis ta tõelise hundi kombel laagri servale. Ta ei teadnud, mida inimesed rääkisid, aga ta nägi, et võõras mees ja Hall Kobras teineteisega kõnelesid. Kord näitas mees tema poole ja Valgekihv urises, nagu oleks mehe käsi otse temale laskumas, selle asemel et olla viiekümne jala kaugusel. Seda nähes mees naeris, ja Valgekihv hiilis varjavasse metsa, pead pöörates ja tagasi vaadates, kuna ta tasa üle maapinna libises.

Hall Kobras keeldus koera müümast. Ta oli kauplemisega rikkaks saanud ega vajanud midagi. Pealegi oli Valgekihv väärtuslik loom — tugevaim kelgukoer, kes tal-iial olnud, ja parim eestvedaja. Lisaks polnud Mackenzie ega Yukoni ääres teist temataolist koera. Ta võis võidelda. Ta tappis teisi koeri niisama hõlpsasti, kui inimesed tapavad sääski. (Ilusa Smithi silmad lõid seda kuuldes kilama ja ta lakkus ahne keelega oma õhukesi huuli.) Ei, Valgekihv polnud müüa ühegi hinna eest.

Kuid Ilus Smith tundis indiaanlaste kombeid. Ta külastas sageli Halli Kopra laagrit ja tema kuue all oli alati mingi tume pudel peidus. Viski üheks mõjuks on janu tekitamine. Hall Kobras hakkas janunema. Tema ärritatud limanahad ja kõrvetatud magu hakkasid üha enam ja enam toda põletavat vedelikku nõudma, tema mõtted aga hakkasid harjumatu ergutusvahendi mõjul viltusi teid käima ja sundisid teda kõigega nõus olema, et seda jooki saada. Karusnahkade, käpikute ja mokassiinide eest saadud raha hakkas kaduma. See kadus üha kiiremini, ja mida vähemaks tema rahatagavara jäi, seda halvemaks muutus ta tuju.

Lõpuks oli ta raha ja vara läinud ja hea meeleolu samuti. Midagi ei jäänud talle peale janu — määratu suure

omanduse, mis iga kaine hetkega üha määratumaks muutus. Siis kõneles Ilus Smith temaga uuesti Valgekihva müümisest, kuid seekord pakkus ta hinda pudelites, mitte dollarites, ja Halli Kopra kõrvad kuulasid teda meelsamini.

«Võta koer kinni, ja ta on sinu,» olid ta viimased sõnad. Pudelid saabusid, aga kahe päeva pärast nõudis Ilus Smith Hallilt Kopralt, et see ise koera kinni võtaks.

Ühel õhtul hiilis Valgekihv laagripaika ja heitis rahuldusohkega maha. Kardetud valget jumalat polnud seal. Viimastel päevadel oli tema soov Valgekihva puudutada pealekäivamaks muutunud ja Valgekihv oli sunnitud olnud laagrist eemale hoiduma. Ta ei teadnud, missugust kurja need pealetükkivad käed võisid teha. Ta teadis ainult, et mingisugust kurja ähvardasid need teha ja et parem oli püsida väljaspool nende ulatust.

Kuid vaevalt oli ta maha heitnud, kui Hall Kobras tema juurde tuikus ja talle nahkrihma kaela ümber sidus. Ta istus Valgekihva kõrvale maha, rihmaotsa käes hoides. Teises käes hoidis ta pudelit, mida ta aeg-ajalt kulinal suu kohale kummutas.

Möödus umbes tund aega, siis teatas maad sõtkuvate jalgade vaikne astumine kellegi tulekust. Valgekihv kuulis seda esimesena, tundis tulija ära ning ajas karvad turri, kuna Hall Kobras aina juhmilt pead noogutas. Valgekihv katsus rihma tasakesi oma isanda käest ära tõmmata, kuid loidunud sõrmed tugevdasid seepeale haaret ja Hall Kobras tõusis püsti.

Ilus Smith sammus laagrisse ja seisis Valgekihva kohal. Kardetud meest nähes urises Valgekihv tasa ja pidas käte liigutusi teravalt silmas. Üks käsi sirutus välja ning hakkas ta pea kohale laskuma. Vaikne urin muutus pingeliseks ja karedaks. Käsi jätkas aeglast laskumist, kuna Valgekihv tõmbus selle all küüru, ise õelalt käe poole piiludes. Tema

urin muutus üha ägedamaks ning lähenes haripunktile, ta hingas kiiresti. Äkki napsas ta, rabades kihvadega otsekui madu. Käsi sähvas tagasi ja hambad vajusid terava laksatusega tühjalt kokku. Ilus Smith oli kohkunud ja vihane. Hall Kobras kopsas Valgekihvale vastu pead, nii et ta aukartlikus kuulekuses vastu maad lümitas.

Valgekihva umbusklikud silmad jälgisid iga liigutust. Ta nägi, kuidas Ilus Smith ära läks ja tugeva kaikaga

207

tagasi tuli. Siis andis Hall Kobras rihrnaotsa tema kätte. Ilus Smith hakkas minema. Rihm tõmbus pingule. Valge-kihv pani vastu. Hall Kobras lõi teda paremale ja vasemale põsele, et sundida teda püsti tõusma ja kaasa minema. Ta kuulas käsku, kuid sööstis tugeva hooga võõra mehe kallale, kes teda ära vedada tahtis. Ilus Smith ei hüpanud eemale. Ta oli seda oodanud. Ta tõstis kärmesti kaika ja peatas Valgekihva sööstu, paisates ta pikali maha. Hall Kobras naeris ja noogutas heakskiitvalt. Ilus Smith tõmbas rihma jälle pingule ja Valgekihv ajas end longates ning pööritava peaga jalule.

Teist korda ta ei hüpanud. Ühest kaikahoobist piisas tema veenmiseks, et valge jumal väga hästi teab, kuidas kaigast käsitseda, ja ta oli liiga tark, et paratamatuse vastu võidelda. Niisiis käis ta pahuralt Ilusa Smithi kannul, saba jalge vahel, ja urises ikka veel tasa hammaste tagant. Kuid Ilus Smith pidas teda valvsalt silmas ja hoidis kaigast üha löögivalmis.

Fordis sidus Ilus Smith ta kõvasti kinni ja läks ise magama. Valgekihv ootas tund aega. Siis kasutas ta rihma kallal hambaid ja oli kümne sekundiga vaba. Ta ei raisanud aega ega närinud asjatult. Rihm hammustati põigiti läbi peaaegu niisama puhtalt, nagu oleks see noaga läbi lõigatud. Valgekihv vaatas karvu turritades ja urisedes üles fordi poole. Siis pöördus ta ümber ja sörkis tagasi Hälli Kopra laagrisse. Ta ei võlgnenud sellele võõrale ja hirmsale jumalale truudust. Ta oli end Hallile Koprale andnud ja pidas end ikka Hallile Koprale kuuluvaks.

Kuid kordus see, mis ennegi oli toimunud, — üheainsa erinevusega. Hall Kobras sidus talle jälle rihma kaela ja viis ta hommikul Ilusa Smithi juurde tagasi. Ning siis tuligi erinevus. Ilus Smith peksis teda. Kõvasti kinniseotuna võis Valgekihv ainult asjatult raevutseda ja karistust taluda. Tema kallal kasutati nii kaigast kui piitsa — see oli kõige rängem peks, mis talle iialgi osaks oli saanud. Isegi Hallilt Kopralt kutsikapõlves saadud raske keretäis oli sellega võrreldes leebe.

Ilus Smith nautis oma tegevust. Ta oli sellest vaimustatud. Ta vahtis oma ohvrit kahjurõõmsalt ja ta silmad leegitsesid tuhmilt, kui ta piitsa või kaikaga äigas ja Valge-kihva valukarjatusi, tema abituid röögatusi ning larinat kuulis. Sest Ilus Smith oli julm pelgurite julmusega. Ise orjalikult alandlik ja nutune teiste inimeste hoopide või

208

vihaste sõnade all, tasus ta enda eest kätte endast nõrgemaile olendeile. Kõik, mis elab, armastab võimu, ja Ilus Smith ei olnud erand. Et ta ei saanud võimu väljendada omasuguste seas, siis langes ta alamate olendite peale ja rahuldas sel kombel endas peituva elu kihku. Kuid Ilus Smith polnud end ise loonud ega pälvinud sellepärast laitust. Ta oli moonutatud ihu ja toore aruga ilmale tulnud. Selline oli savi, millest ka koosnes, ja maailm polnud seda heatahtlikult kujundanud.

Valgekihv teadis, miks teda peksti. Kui Hall Kobras talle rihma kaela ümber sidus ja rihma otsa Ilusa Smithi kätte andis, siis teadis Valgekihv oma jumala tahtmise olevat, et ta läheks Ilusa Smithiga. Ja kui Ilus Smith ta kinniseotuna väljapoole forti jättis, siis teadis ta Ilusa Smithi tahtmise olevat, et ta sinna jääks. Ta oli sõnakuulmatu olnud mõlema jumala tahtmise vastu ning järelikult karistuse ära teeninud. Ta oli minevikus näinud koeri omanikku vahetavat ja näinud ka, et tagasijooksnuid peksti — nagu peksti nüüd teda. Ta oli tark, kuid tema loomuses oli jõude, mis olid suuremad kui tarkus. Üks neist oli truudus. Ta ei armastanud Halli Kobrast, kuid tema tahtmise ja ta viha kiuste oli ta temale ustav. Ta ei saanud sinna midagi parata. Truudus oli tolle savi omadusi, millest

ta koosnes. See oli tema tõu eriline omadus — omadus, mis tema liiki eraldas kõigist teistest liikidest, omadus, mis hundil ja metskoeral oli võimaldanud tulla ning inimese kaaslaseks saada.

Pärast peksu lohistati Valgekihv forti tagasi. Kuid seekord sidus Ilus Smith ta kepi abil kinni. Pole kerge oma jumalat loovutada, ka Valgekihval polnud see kerge. Hall Kobras oli tema isiklik erijumal, ja Halli Kopra tahtmise kiuste rippus Valgekihv ikka tema küljes, suutmata temast loobuda. Hall Kobras oli tema reetnud ja hüljanud, kuid see ei tähendanud talle midagi. Mitte asjatult polnud ta ihu ja hingega Hallile Koprale andunud. Valgekihva poolt polnud siin mingeid varutingimusi ja lepingut polnud kerge murda.

Seepärast asus Valgekihv öösi, kui mehed fordis magasid, hammastega kepi kallale, mis teda vangis hoidis. Kepp oli kaua seisnud ja kuiv, ja see oli nii kaela lähedale kinnitatud, et ta vaevalt hammastega selle külge pääses. Ainult kõige tugevama lihaste pingutuse ja kaela kõverdamise varal õnnestus tal kepp hammaste vahele saada —

209

napilt hammaste vahele; nõudis veel ääretut, mitu tundi kestvat kannatlikkust, enne kui tal korda läks kepp läbi närida. Selliseks teoks ei peeta koeri võimeliseks. Sellist asja polnud varem nähtud. Kuid Valgekihv tegi seda ja sörkis varahommikul fordist minema, kepiots kaelas rip-nemas.

Ta oli tark. Oleks ta ainult tark olnud, siis poleks ta tagasi läinud Halli Kopra juurde, kes teda juba kaks korda oli reetnud. Aga ta oli ka truu ja läks tagasi, et end kolmat korda reeta lasta. Jälle sidus Hall Kobras talle rihma ümber kaela ning jälle tuli Ilus Smith talle järele. Ja seekord peksti teda veelgi julmemalt kui eelnenud korral.

Hall Kobras vaatas tuimalt pealt, kui valge mees piitsa käsitses. Ta ei kaitsnud Valgekihva. See polnud enam tema koer. Kui peksmine lõppes, oli Valgekihv haige. Nõder lõunamaine koer oleks hinge heitnud, kuid tema ei surnud. Tema elukool oli olnud karmim ja ta ise oli vastupidavamast ainest. Ta rippus liiga tugevasti elu küljes. Aga ta oli väga haige. Algul ei suutnud ta end edasi lohistada ja Ilus Smith pidi pool tundi ootama. Siis vaarus ta Ilusa Smithi kannul pimesi fordi poole.

Nüüd aga pandi ta kinni ketiga, mille peale tema hambad ei hakanud, ning asjata püüdis ta äkiliste sööstude varal obadust välja kiskuda talast, millesse see oli löödud. Mõne päeva pärast asus Hall Kobras kainelt ja laostunult piki Ursonijõge kauakestvale teekonnale Mackenzie suunas. Valgekihv jäi Yukoni äärde mehe omanduseks, kes oli enam kui pooleldi hull ja täielik elajas. Kuid mida teab koer hullusest? Valgekihvale oli Ilus Smith tõeline, kuigi kohutav jumal. Ilus Smith oli parimal juhul hull jumal, kuid Valgekihv ei teadnud midagi hullusest, ta teadis ainult, et tal tuli alistuda selle uue käskija tahtele, tuli järgida iga tema tuju ja veidrust.

III peatükk VIHKAMISE VALITSUS

Hullu jumala juhtimise all sai Valgekihvast lausa põrguline. Teda peeti ketis fordi taga olevas tarandikus, ja siin ärritas ning kiusas teda Ilus Smith oma väiklase piinamisega.

210

Mees avastas varsti Valgekihva tundlikkuse naeru suhtes ja naeris meelega ta üle, olles teda oma nüketega vaevanud. See naer oli mürisev ja põlastav, ning ühtlasi näitas jumal näpuga mõnitavalt Valgekihva poole. Sellistel puhkudel kaotas Valgekihv selge aru ja oli oma rae-vutsemishoogudes veelgi hullumeelsem kui Ilus Smith.

Varem oli Valgekihv olnud ainult omasuguste vaenlane, pealegi julm vaenlane. Nüüd sai temast kõige olemasoleva vaenlane, ja veelgi julmem vaenlane, kui ta enne oli olnud. Sellisel määral piinati teda, et ta vihkas pimesi ja ilma vähemagi mõistusesädemeta. Ta vihkas ketti, mis teda kinni pidas, vihkas inimesi, kes piilusid teda tara i lattide vahelt, vihkas koeri, kes inimestega kaasas olid ja tema poole õelalt urisesid tema abituses. Ta

vihkas isegi puutara, mis teda vangistas. Kõigepealt aga ja üle kõige ning kõige suuremal määral vihkas ta Ilusat Smithi.

Kuid Ilusal Smithil oli oma eesmärk kõigega, mis ta Valgekihvale tegi. Ühel päeval kogunes tara ümber hulk mehi. Ilus Smith astus sisse, kaigas käes, ja võttis keti Valgekihva kaela ümbert lahti. Kui isand oli väljunud, sööstis Valgekihv paigast ja kihutas piki tara, püüdes väljasolevate meeste kallale pääseda. Ta oli suurepäraselt kohutav. Täie viie jala pikkune ja õla kohalt kaks ja pool jalga kõrge, kaalus ta kaugelt enam kui niisama suur hunt. Oma emalt oli ta pärinud koera raskemad proportsioonid, nii et ta ilma rasvaraasuta ja ühegi grammi ülearuse lihata kaalus üle üheksakümne naela. Ta koosnes ainuüksi lihas-test, luudest ja kõõlustest — võitlev liha kõige paremas seisukorras.

Tarandiku uks avanes jälle. Valgekihv peatus. Midagi ebatavalist oli juhtumas. Ta ootas. Uks avati laiemalt. Siis tõugati hiiglasuur koer sisse ja uks löödi prantsti kinni. Valgekihv polnud iialgi säärast Koera näinud (see oli mas-tif '), kuid sissetungija suurus ja metsik välimus ei heidutanud teda. Siin oli midagi, millele ta võis oma vuiKa-mise välja valada — see polnud puu ega raud. Ta tegi hüppe ja rabas kihvadega, lüües mastifi kaela sügava haava. Mastif raputas pead, urises kähedalt ja sööstis Valgekihva kallale. Kuid Valgekihv liikus alatasa, üha kõrvale põigeldes ning eest ära lipsates ja ikka jälle peale

1 Mastif — eriti suur ja tugev inglise koeratõug.

sööstes ning hammastega rabades, et siis uuesti eemale karata ja õigeaegselt karistuse eest pääseda.

Mehed väljaspool tara hüüdsid ja plaksutasid käsi, kuna Ilus Smith täis nautimisvaimustust õgis silmadega Valge-kihva rebestamis- ja purustamistööd. Algusest peale polnud mastifil mingit lootust. Ta oli liiga raskepärane ning aeglane. Lõpuks lohistas omanik ta välja, kuna Ilus Smith hoidis Valgekihva malakaga tagasi. Siis maksti kihlveo-summad välja ning raha kõlises Ilusa Smithi pihus.

Valgekihv hakkas ahnelt ootama meeste kogunemist tara ümber. See tähendas võitlust, ja see oli nüüd ainus võimalus, mis talle oli jäetud temas pulbitseva elu väljendamiseks. Piinatuna, vihale ärritatuna hoiti teda vangis, nii et tal mingit võimalust polnud selle viha väljendamiseks väljaspool neid aegu, mil ta omanik sobivaks pidas mõnd teist koera tema vastu saata. Ilus Smith oli tema võimeid õigesti hinnanud, sest ta jäi alati võitjaks. Kord saadeti kolm koera üksteise järel tema vastu. Teine kord lükati läbi tarandiku ukse sisse värskelt laanest püütud täiskasvanud hunt. Ja ühel päeval seati tema vastu kaks koera korraga. See oli tema raskeim võitlus, ja kuigi ta lõpuks mõlemad tappis, oli ta ise seda tehes poolsurnud.

Aasta lõpul, kui esimest lund sadas ning jõkke jääsuppi kogunes, ostis Ilus Smith endale ja Valgekihvale piletid Yukonist Dawsonisse minevale aurikule. Valgekihval oli nüüd juba laialt levinud kuulsus. Ligidal ja kaugel tunti teda kui Võitlevat Hunti, ja puuri, milles teda laevalael peeti, ümbritsesid harilikult uudishimulikud mehed. Ta raevutses ja urises nende peale või lebas rahulikult ja uuris neid külma vihkamisega. Miks ei oleks ta pidanud neid vihkama? Ta ei esitanud endale iialgi seda küsimust. Ta tundis ainult vihkamist ning andus sellele kirglikult. Elu oli talle põrguks muutunud. Ta polnud loodud kinnise vangielu jaoks, mille inimesed metsloomadele peale suruvad. Ning ometi koheldi teda just nõnda. Inimesed vahtisid teda, pistsid kepiotsi varbade vahelt sisse, et teda urisema panna, ja naersid siis ta üle.

Need inimesed olid tema ümbruseks, ja nad kujundasid temast julmema olendi, kui loodusel kavatsuseks oli olnud. Õnneks oli loodus talle kujundatavuse andud. Kus mõnigi teine loom oleks surnud või vaimselt murdunud, seal kohanes tema ja elas, ning sugugi mitte oma vaimu kulul-Võib-olla oli Ilus Smith — ülim põrguline ja piinaja —

suuteline Valgekihva vaimu murdma, kuid seni polnud näha, et see tal oleks õnnestunud.

Kui Ilusas Smithis peitus üks kurivaim, siis peitus Valgekihvas teine, ja need mõlemad märatsesid lakkamatult teineteise vastu. Varemail aegadel oli Valgekihv küllalt tark olnud, et maha lümitada ning alistuda mehe ees, kel kaigas käes, kuid see tarkus lahkus temast nüüd. Paljast Ilusa Smithi nägemisest jätkus, et temas raevuhoogu tekitada. Ja kui nad vastamisi läksid ja malakas teda taanduma sundis, siis eemaldus ta urisedes ja lõrisedes ja hambaid näidates. Miski ei takistanud teda lõpuks urisemast. Ükskõik kui hirmsasti teda oli pekstud, ikka urises ta veel, ja kui Ilus Smith järele jättis ning eemaldus, siis järgnes talle trotslik urin, või kargas Valgekihv puurivarbade vastu ja väljendas möirates oma vihkamist.

Kui aurik Dawsonisse jõudis, viidi Valgekihv kaldale. Aga ta elas ikkagi kõigile nähtavat elu puuris, mida ümbritsesid uudishimulikud mehed. Teda näidati avalikkusele kui Võitlevat Hunti, ja mehed maksid viiskümmend senti kullas, et teda näha. Talle ei antud rahu. Kui ta maha heitis, et magada, siis aeti teda terava kepiga jalule, et vaatepilt oleks makstud raha väärt. Väljapaneku huvitavaks tegemiseks sunniti teda peaaegu pidevalt raevut-sema. Kuid halvem kui see kõik oli õhkkond, milles ta elas. Temasse suhtuti kui kõige kohutavamasse metsloomasse ja see kandus läbi puurivarbade temani. Iga sõna, iga ettevaatlik liigutus inimeste poolt sisendas talle teadmist tema hirmsast julmusest. Nii lisati aina õli tema metsikuse tulle. Sellel võis olla ainult üks tagajärg: tema julmus toitus iseendast ja suurenes. See oli veel üks näide tema kujundatavusest, tema võimest end ümbruse surve läbi vormida lasta.

Teda mitte ainult ei näidatud avalikult — lisaks sellele oli ta kutseline võitleja. Ebakorrapäraste vaheaegade järel, niipea kui võimalik oli võistlust korraldada, toodi ta puurist välja ning viidi linnast mõne miili kaugusel olevasse metsa. Harilikult toimus see öösi, et vältida ratsapolitsei vahelesegamist. Pärast mõnetunnilist ootamist, kui valgeks oli läinud, ilmusid vaatajaskond ja koer, kellega tal tuli võidelda. Sel kombel võitles ta igas suuruses ja iga tõugu koertega. See oli metsik maa, inimesed olid seal metsikud ja võitlused lõppesid harilikult surmaga.

213

Sestsaadik kui Valgekihv võitlema hakkas, oli selge, et surma said teised koerad. Teda ei võitnud iial keegi. Tema varajane treening võitlustes Lip-lipiga ja kogu kutsika-karjaga osutus talle väga kasulikuks. Sealt oli pärit visadus, millega ta jalul püsis. Ükski koer ei saanud teda jalust maha lüüa. See oli hunditõu eelistatuim võte — kas otse või ootamatu kõrvalepõikega kallale söösta, lootes vastase õlga tabada ja teda pikali paisata. Mackenzie ajukoerad, eskimo ja labradori koerad, veokoerad ja malemuudid — kõik proovisid tema kallal seda võtet, kuid kellelgi see ei õnnestunud. Iial ei kuulnud keegi, et teda oleks jalust maha löödud. Mehed rääkisid seda üksteisele ja ootasid aina, et see juhtuks, kuid Valgekihv valmistas, neile alati pettumuse.

Lisaks oli ta välkkiire. See andis talle vastaste ees tohutu ülekaalu. Olid nende võitluskogemused kui suured tahes, nad polnud iialgi näinud koera, kes nii kiiresti oleks liikunud kui Valgekihv. Arvestada tuli ka tema rünnaku ootamatust. Tavaline koer oli harjunud ettevalmistava urisemise, karvade turritamise ja lõrisemisega, ning tavaline koer löödi jalust maha ja talle tehti lõpp peale, enne kui ta jõudis võitlema hakata või oma üllatusest toibuda. Seda juhtus nii sageli, et sai tavaks Valgekihva niikaua kinni hoida, kuni teine koer oma sissejuhatust sooritas, võitluseks valmistus ja isegi esimese rünnaku tegi.

Kuid suurim paremus Valgekihva poolel oli tema kogemuste rohkus. Ta teadis võitlemisest enam kui ükski koer, kes talle vastu astus. Ta oli rohkem võitlusi pidanud, oskas kõiki nükkeid ja võtteid edukalt tõrjuda ning temal endal oli veel hoopis rohkem nükkeid, tema tegutsemisviis aga oli vaevalt ületatav.

Mida enam aega möödus, seda vähem oli tal võitlusi. Inimesed kaotasid lootuse temale väärilist vastast leida ja Ilus Smith oli sunnitud hunte tema vastu seadma. Neid püüdsid indiaanlased seks otstarbeks lõksudega, ja võitlust Valgekihva ning hundi vahel kogunes alati kindlasti hulk rahvast vaatama. Kord saadi kätte täiskasvanud emane ilves ja seekord võitles Valgekihv oma elu eest. Ilvese kiirus võrdus tema omaga, ilvese julmus sarnanes tema omaga, tema aga võitles kihvadega üksi, kuna ilves võitles lisaks ka oma teravaküüneliste käppadega.

Pärast ilvest polnud Valgekihval kellegagi võidelda — vähemalt polnud kedagi, kes oleks olnud väärt temaga

võitlema. Nii jäi ta ainult vaatamisesemeks kuni kevadeni, millal saabus keegi kaardisegaja Tim Keenan. Temaga koos tuli esimene buldog, keda Klondike'is oli nähtud Paratamatult pidi see koer Valgekihvaga võitlema, ja oodatav võitlus oli teatud linnaosades nädal aega peamiseks kõneaineks.

IV peatükk KLAMMERDUV SURM

Ilus Smith libistas tal keti kaelast ning astus tagasi. Esmakordselt ei rünnanud Valgekihv kohe. Ta seisis paigal, kõrvad ettepoole kikkis, — seisis erksana ja uudis-himulikuna, silmitsedes imelikku looma enda vastas. Sellist koera polnud ta iial enne näinud. Tim Keenan tõukas buldogit tema poole, ümisedes: «Ass, võta!» Loom pater-das sõõri keskkoha poole, lühike, töntsakas ja saamatu. Siis ta peatus ja vaatas silmi pilgutades Valgekihva poole.

Meestesumm karjus: «Lase käia, Tšerokii! Murra ta maha, Tšerokii! Pane ta nahka!»

Kuid Tšerokii ei paistnud eriti himustavat võidelda. Ta pööras pead ja vaatas silmi pilgutades meeste poole, kes karjusid, ühtlasi liputas ta lahkelt oma sabajuppi. Tal polnud hirmu, pigem oli ta laisk. Pealegi näis ta arvavat, et talt ei nõuta võitlemist koeraga, keda ta enda ees nägi. Ta polnud harjunud sedalaadi koertega võitlema ning ootas nüüd, et toodaks tõeline koer.

Tim Keenan astus ligi ja kummardus Tšerokii kohale, kallistades teda kummaltki poolt õlgu vastukarva silitavate kätega ja tehes kergeid ettepoole tõukavaid liigutusi. Need olid virgutuseks ja mõjusid ühtlasi ärritavalt, sest Tšerokii hakkas urisema — õige tasa, sügavalt kurgust tuleva urinaga. Urina rütm vastas mehe käeliigutuste rütmile. Urin kurgus valjenes iga ettepoole tõukava käeliigutuse kulminatsiooniga ja vaibus siis, et uuesti alata järgmise käeliigutuse alates. Iga käeliigutuse lõpp oli rütmi rõhutav, silitused lõppesid järsku ja urin valjenes järsu nõksatusega.

See ei jätnud Valgekihvasse mõju avaldamata. Karvad tema kuklas ja õlgadel hakkasid kerkima. Tim Keenan

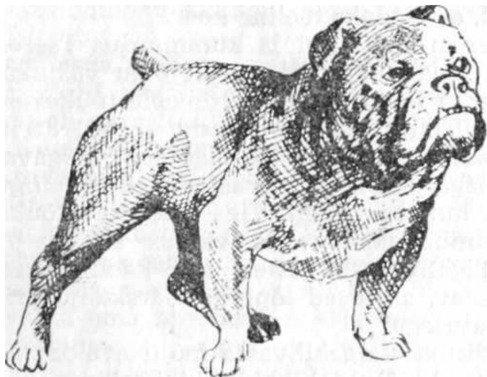

andis buldogile viimase tõuke ettepoole ning astus tagasi. Kui koera virgutav tõukejõud kadus, liikus ta omal tahtel edasi, ruttu ja kõverjalgselt joostes. Siis Valgekihv ründas. Kuuldus jahmunud imetlushüüe. Ta oli pika hüppe teinud ja pigem kassi kui koera kombel kallale tunginud, ning samasuguse kassitaolise kiirusega oli ta kihvadega rapsanud ja eemale karanud.

Buldogi kõrva tagant jämedast kuklast jooksis verd. Tl ei teinud sellest väljagi, ei urisenudki, vaid pöördus ümber ja järgnes Valgekihvale. Kummagi poole erijooned — ühe karmus ja teise tasakaalukus — olid meestesumma kaheks leeriks jaotanud; sõlmiti uusi kihlvedusid ja suurendati esialgseid kihlveosummasid. Ikka ja uuesti hüppas Valge-kihv, rabas ja kargas puutumatult eemale, ning üha järgnes talle ta imelik vastane: ilma liiga suure rututa, ka mitte aeglaselt, kuid rahulikult ja kindlalt, kuidagi asjalikult. Tema

tegutsemises oli sihikindlust, tundus, et ta teeb, mis tal kavatsusel on, ja et miski ei suuda teda segada.

Seda sihikindlust ilmnes kogu ta olekus ja igas ta liigutuses. See hämmeldas Valgekihva. Iialgi polnud ta säärast koera näinud. Kaitsvat karvkatet tal ei olnud. Ta oli pehme ja hakkas hõlpsasti verd jooksma. Polnud paksu, pulstunud kasukat, millesse Valgekihva hambad oleksid takerdunud, nagu nad takerdusid omasuguste koerte kasukasse. Iga rapsatusega vajusid ta hambad hõlpsasti teise järeleandlikku lihasse ning loom tundus olevat võimetu end kaitsma. Teine hämmeldav asjaolu oli see, et ta häält

ei teinud nagu teised koerad, kellega Valgekihv oli harjunud võitlema. Peale urina või röhkimise ei kuuldunud ta suust midagi. Ja kordagi ei katkestanud ta Valgekihva jälitamist.

Mitte et Tšerokii oleks olnud aeglane. Ta võis küllalt ruttu pöörduda ja tiirelda, kuid Valgekihv lipsas ta eest alati ära. Ka Tšerokii oli jahmunud. Ta polnud iial enne võidelnud koeraga, kellele ta poleks ligi pääsenud. Alati oli soov teisele ligi pääseda vastastikune olnud. Siin aga oli eemalehoidev koer, kes üha siia-sinna hüples ja kargles. Ja kui ta hambad sisse lõi, siis ei hoidnud ta vastast kinni, vaid laskis kohe lahti ja sööstis jälle eemale.

Kuid Valgekihv ei pääsenud vastase pehme kurgualuse kallale. Buldog oli liiga madal, pealegi kaitsesid kurgualust tema rasked lõualuud. Valgekihv sööstis vigastamatult edasi-tagasi, kuna Tšerokii haavade arv üha rohkenes. Mõlemalt poolt olid ta pea ja kael juba katki rebitud ning puretud. Temast jooksis palju verd, kuid polnud märgata, et see teda oleks häirinud. Ta jätkas aina oma visalt rühkivat jälitamist, ehkki ta kord hetkeks jahmudes peatus ja vaatajaskonna poole silmi pilgutas, ühtlasi oma sabajuppi Uputades märgiks, et ta on valmis võitlema.

Samal hetkel oli Valgekihv tema kallal ja hüppas kohe eemale, rebinud vahepeal puruks ta kärbitud kõrva Jaanuse. Kergelt vihase ilmega alustas Tšerokii taas tagaajamist, joostes seespool sõõri, mida Valgekihv kujundas, ja püüdes oma surmava haardega Valgekihva kõri kallale pääseda. Buldog vääratas juuksekarva võrra, ja kui Valgekihv järsu pöördega vastassuunas end hädaohust päästis, kõlasid kiiduhüüded.

Aeg möödus. Valgekihv üha tantsiskles, hüpeldes ja kareldes, siia-sinna põigates ja vastast aina vigastades. Ja karmi sihikindlusega rühkis buldog üha talle järele. Varem või hiljem pidi ta sihile jõudma — pidi sooritama haarde, mis võitluse otsustab. Seni aga võttis ta vastu kõik hoobid, mis teine talle võis jagada. Tema kõrvatupsudest olid saanud narmatutid, tema kukal ja õlad olid paarikümnest kohast rebestatud, ning isegi ta huuled olid purustatud ja jooksid verd — kõik nende välkkiirete nap-satuste tõttu, mis ületasid tema ettenägelikkuse ja valvsuse.

Korduvalt oli Valgekihv katsunud vastast jalust maha lüüa, kuid nende kõrguse vahe oli liiga suur. Tšerokii

oli liiga jässakas, liiga masajalgne. Veel kord katsus Valgekihv oma võttega õnne — ta poleks pidanud seda tegema. Paras juhus tuli ühe ta kiire kõrvalepõikamise ja vastu-

ringlemise puhul. Ta tabas hetke, mil Tšerokii aeglasemalt keereldes pea kõrvale pööras. Tema õlg oli kaitsetu. Valgekihv sööstis seda ründama, kuid tema enda õlg oli ülal kõrgel ja ta tõukas sellise jõuga, et keha liikumis-hoog teda üle vastase keha maha paiskas. Esmakordselt oma võitlemisajaloo kestel kaotas Valgekihv jalad ält. Tema keha tegi õhus pool kukerpalli ja ta oleks selili langenud, kui ta poleks õhus kassina ümber pöördunud, püüdes jalule kukkuda. Tegelikult kukkus ta raskelt küljeli. Järgmisel hetkel oli ta jalul, kuid selle hetke jooksul haarasid Tšerokii hambad ta kõrist kinni.

See polnud hea haare, sest hambad sattusid liiga madalasse rinna poole, aga Tšerokii hoidis kõvasti kinni. Valgekihv kargas püsti ja kihutas metsikult ringi, püüdes buldogit maha raputada. Klammerduva ja järellohiseva keha raskus tegi teda meeletuks. See pidurdas tema liigutusi, takistas tema vabadust. See sarnanes lõksuga, ja kogu oma vaistuga pani ta seda pahaks ning mässas selle vastu. See oli hull mässamine. Mõne minuti jooksul oli ta peaaegu vaimuhaige. Tema põhiline eluvaist märatses. Tema ihu elutahe mattis ta enda alla. Tema üle valitses puhtlihalik kiindumus elusse. Kogu ta mõistus oli kõrvale tõrjutud. Näis, nagu poleks tal enam aru peas. Tema mõistuse oli kõrvaldanud liha pime soov elada ja liikuda, kõige kiuste liikuda, liikumist jätkata, sest tema olemasolu väljenduseks oli liikumine.

Ta jooksis üha ringi, tiireldes ja pööreldes ja keereldes, püüdes maha raputada viiekümne naela raskust keha, mis tema kõri küljes rippus. Buldog ei teinud muud, kui hoidis temast hammastega kinni. Vahel harva õnnestus tal jalgu maha toetada ja end hetkeks Valgekihva vastu litsuda. Kuid järgmisel hetkel olid ta jalad jälle õhus ja ta tuhises ringi ühes Valgekihva hullumeelse pöörlemisega. Tšerokii alistus oma vaistule. Ta teadis, et tal tuleb teisest kinni hoida, ja teda läbisid õndsaliku rahulduse värinad. Sellistel hetkedel sulges ta silmadki ja laskis end tahes-tahtmatult üht- ja teistpidi keerutada, ilma et ta oleks valust hoolinud. Valu ei tulnud arvesse. Peaasi oli kinnihoidmine, ja kinni ta hoidis.

Valgekihv peatus alles sus, kui oli end ära väsitanud.

219

Ta ei saanud midagi teha ega saanud millestki aru. Iialgi polnud ühegi tema võitluse ajal niisugust asja juhtunud. Koerad, kellega ta oli võidelnud, ei olnud võidelnud sel viisil. Nendega oli asi olnud ikka ühteviisi: raba, salva ja karga eemale, aina raba, salva ja karga eemale. Ta lebas poolküljeli ja hingeldas. Tšerokii hoidis üha hammastega kinni ja trügis peale, püüdes teda täitsa küljeli tõugata. Valgekihv pani vastu ja tundis, kuidas lõualuud edasi nihkusid, haaret kergelt lõdvendades ja mäluva liigutusega uuesti sulgudes. Iga nihutus tõi haarde tema kõrile lähemale. Buldogi menetluseks oli kinni hoida, mis tal hammaste vahel oli, ja võimaluse korral seda veel kõvemini hammaste vahele saada. Võimalus oli soodsam, kui Valgekihv vaikselt paigal püsis. Kui Valgekihv rabeles, siis leppis Tšerokii ainult kinnihoidmisega.

Tšerokii mõhnakas kukal oli tema ainus kehaosa, milleni Valgekihva hambad ulatusid. Ta haaras kinni kukla alaosast, kus kael õlgadest välja kasvas, aga ta ei tundnud mäluvat võitlusviisi ega olnud tema lõualuud selleks kohandatud. Mõnd aega rebis ja sikutas ta seda kohta kramplikult. Siis aga viis asendi muutus ta tähelepanu mujale. Buldogil oli korda läinud teda seljali veeretada ja, hambad ikka veel tema kõris kinni, oli buldog nüüd tema peal. Valgekihv koolutas kassina oma tagakeha, toetas jalad enda kohal oleva vaenlase kõhtu ja hakkas pikkade, rebivate tõmmetega küünistama. Ta oleks vaenlasel soolikad välja kiskunud, kui teine poleks end kähku kõrvale pööranud, nii et ta keha jäi Valgekihva omaga täisnurga alla.

Tema haardest ei olnud pääsu. See oli nagu Saatus ise, ja niisama halastamatu. Pikkamööda nihkus see piki tõmbsoont edasi. Surma eest kaitses Valgekihva üksnes tema kurgualuse lahtine nahk ja seda kattev paks kar-vastik. See moodustas buldogi suus jämeda rulli, mille karvkate oli tema hammastele peaaegu läbitungimatu. Kuid natukehaaval, iga vähimatki juhust kasutades, ahmis ta üha rohkem lahtist nahka ja

karvkatet oma suhu. Tagajärjeks oli, et ta hakkas Valgekihva pikkamisi kägistama. Iga hetkega muutus Valgekihval hingamine raskemaks.

Näis, nagu hakkaks võitlus lõppema. Hõiskasid need, kes Tšerokii peale kihla olid vedanud; šansside vahekord oli naeruväärselt suur. Need, kes oma panuse Valgekihva peale olid pannud, muutusid vastaval määral masendatuks

220

ning lükkasid tagasi kihlveopakkumised üks kümne vastu ja üks kahekümne vastu, kuigi üks mees läbematult sõlmis kihlveo üks viiekümne vastu. See mees oli Ilus Smith. Ta astus sõõri sisse ja näitas näpuga Valgekihva poole. Siis hakkas ta pilkavalt ja mõnitavalt naerma. See avaldas soovitud mõju. Valgekihv muutus raevust metsikuks. Ta kogus oma jõutagavara kokku ja tõusis jalule. Kui ta siis aga ringi rabeles, vaenlase viiekümnenaelane keha kaelas lohisemas, muutus tema viha kabuhirmuks. Põhimine elutung sai ta üle jälle võimust ja ta arukus põgenes liha elutahte eest. Ta tiirles üha ringi ja ringi, edasi ja tagasi, komistades, kukkudes ja tõustes, ajuti end tagajalgadele püsti ajades ja vaenlast kõrgele õhku kergitades, kuid asjatu oli see heitlus tema kaela klammer-duvast surmast vabanemiseks.

Viimaks kukkus ta tagurpidi maha — tema jõud oli otsas. Ruttu nihutas buldog oma haaret edasi, kõvemini kinni võttes, karvadega kaetud liha üha enam purustades, Valgekihva rängemalt lämmatades kui seni. Kuuldus kii-duhüüdeid võitja auks, karjuti: «Tšerokii! . . . Tšerokii!» Tšerokii liputas selle peale ägedasti sabajuppi. Kuid kiidu-hüüded ei juhtinud tema tähelepanu tööst kõrvale. Polnud mingit kaasatundvat vahekorda tema saba ja ta raskete lõualuude vahel. Saba võis liikuda, kuid lõualuud ei lõdvendanud oma hirmsat haaret, vaid hoidsid Valgekihva kõrist kinni.

Siis juhtis miski vaatajaskonna tähelepanu kõrvale. Kuuldus kuljuste kõlinat. Kostis kajuri hüüdeid. Kõik peale Ilusa Smithi vaatasid kartliku ootusega sinnapoole, sest hirm politsei ees oli nendes tugev. Kuid nad nägid teerajal kaht meest kelgu ja koertega mitte linna poolt, vaid linna poole tõttavat. Ilmselt tulid nad alla jõge mingilt kullaotsimisretkelt. Meestesumma nähes peatasid nad oma koerad, tulid ligi ning astusid meeste sekka, et näha, mis seal lahti. Kajuril olid vurrud, kuid teine — pikem ja noorem mees — oli siledaksaetuti näoga, mis õhetas verepakitsusest ja kiirest liikumisest külmas õhus.

Valgekihv oli tegelikult lakanud heitlemast. Aeg-ajalt pani ta kramplikult ja kasutult vastu. Ta sai vähe õhku, ja see vähene muutus üha vähemaks järjest enam pingule tõmbuva armutu haarde mõjul. Paksust karvkattest hoolimata oleks ta kõrialune suur veresoon ammugi purustatud olnud, kui buldogi haare poleks algul sattunud nii

221

madalasse, tegelikult peaaegu ta rinnale. Tšerokiil kulus hulk aega oma haarde ülespoole nihutamiseks ning pealegi ummistas tema suud karvkate ja nahakurd.

Vahepeal oli Ilusale Smithile ta põhjatu toorus pähe tõusnud, tõugates kõrvale selle väh?segi mõistlikkuse, mis tal parimal juhul võis olla. Kui ta na^i, et Valgekihva silmad hakkavad klaasiseks muutuma, oli talle vähimagi kahtluseta selge, et võitlus on kaotatud. Siis andis ta oma raevule vaba voli. Ta kargas Valgekiriva kallale ja hakkas teda metsikult jalaga taguma. Meestesummast kuuldus sisistamist ja protestihüüdeid, kuid see oli ka kõik. Sel ajal kui Ilus Smith jätkas jalahoopide andmist Valge-kihvale, tekkis meestejõugu seas ärev liikumine. Pikakasvuline noor uustulnuk tegi endale läbi summa teed, mehi õlaga ilma pikema jututa hoolimatult kõrvale tõugates Kui ta meeste vahelt sõõri sisse tungis, oli Ilu« Smith parajasti uut jalahoopi andmas. Tal puudus kindel tasa-kaal, sest ta toetus kogu keharaskusega ühele jalale. Sel hetkel virutas uustulnuka rusikas talle tugeva hoobi otse näkku. Ilusa Smithi maas olnud jalg tõusis õhku, kogu tema keha näis üles kerkivat, ta tegi kukerpallil ja kukkus lumme. Uustulnuk pöördus meestehulga poole. «Teie pelgurid!» hüüdis ta. «Teie elajad!» Ta raevutses ka ise — see oli terve mõistuse raev. Tema hallid silmad näisid metalsetena, terasetaolistena, kui need

meestehulga poole välke heitsid. Ilus Smith tõusis jalule ja lähenes talle nuuskides ning pelglikult.   Uustulnuk ei saanud aru. Ta ei teadnud, kui alatu pelgur teine on, ning arvas teda selleks enda poole tulevat, et võidelda. Seepärast andis ta hüüdega «Teie lojus!» Ilusale Smithile näkku teise hoobi, mis tolle uuesti tagurpidi lumme paiskas. Ilus Smith otsustas, et lumi on talle kõige julgem paik, ning jäi lebama, kuhu oli kukkunud, tegemata katsetki tõusta.

«Tulge, Matt, aidake mind!» hüüdis uustulnuk ka Jurile, kes temale sõõri oli järgnenud.

Mõlemad mehed kummardusid koerte kohale. Matt haaras Valgekihvast kinni, olles valmis tõmbama, niipea kui buldogi haaret õnnestub lõdvendada. Noorem mees katsus seda teha Tšerokii lõugu käte vahele võttes ja neid avada püüdes. See oli asjatu ettevõte. Sikutades, tõmmates ja väänates hüüdis ta koos igakordse hingeõhu välja-tõukega: «Elajad!»

222

Meestesumm hakkas tõrksalt urisema ja mõned meestest tõstsid nurinat mängu rikkumise vastu, aga nad jäid vait, kui uustulnuk oma tegevuse juurest hetkeks pead tõstis ja neid välkuva pilguga puuris.

«Te neetud elajad!» pahvatas ta lõpuks ning asus jälle tegevusse.

«Sest põle kasu, mister Scott, te ei saa tast sedasi jägu,» ütles Matt viimaks.

Mehed peatusid ja silmitsesid ühteliitunud koeri.

«Palju verd põle näha,» tähendas Matt. «Ambad põle veel täitsa pärale jõud.»

«Kuid nad võivad iga silmapilk jõuda,» vastas Scott. «Noh! Kas näete? Ta haarab sügavamalt kinni.»

Noorema mehe erutus ja mure Valgekihva pärast suurenes. Ta lõi buldogile ikka jälle metsikult pähe. Kuid see ei pannud lõugu avanema. Tšerokii liputas oma saba-juppi, teatades, et ta hoopide tähendust mõistab, kuid teab endal õiguse olevat ja end üksnes oma kohust täitvat, kui ta ohvrit üha kinni hoiab.

«Kas keegi teist tuleks appi?» hüüdis Scott meeleheitlikult meestehulga poole.

Kuid keegi ei pakkunud abi. Selle asemel hakkas mees-tehulk teda sarkastiliselt ergutama ja puistas talle nal-. jana mõeldud nõuandeid.

«Peate kangutama,» soovitas Matt.

Scott küünitas käe puusal rippuva kabuuri poole, võt-rtis sealt revolvri ja katsus selle toru otsa buldogi lõugade vahele tõugata. Ta nihutas ja nihutas kõigest jõust, nii et [oli selgesti kuulda terase kriginat kokkupigistatud ham-[maste vastu. Mõlemad mehed olid põlvili maas, kummar-(dudes koerte kohale. Tim Keenan sammus ringi keskele. (Ta peatus Scotti kõrval, puudutas tema õlga ja sõnas kurjakuulutavalt:

«Ärge ta ambaid katki murdke, võeras.»

«Siis murran ma ta kaela,» vastas Scott, jätkates pevolvritoru otsa edasinihutamist ja hammaste vahele kiikumist.

«Ma ütlesin, ärge murdke ta ambaid,» kordas Tim Keenan veel kurjakuulutavamalt.

Aga kui ta kavatses ähvardavalt mõjuda, siis ei läinud see tal korda. Scott ei lakanud töötamast, kuigi ta kulinalt üles vaatas ja küsis:

«Teie koer?»

223

Kaardisegaja ümatas jaatavalt.

«Siis tulge ja kiskuge ta hambad lahti.»

«No teate, võeras,» venitas teine ärritavalt, «võin teile öelda, et seda nõksu põle mina talle õpetand. Ei mina tea, kudas sellest jagu saada.»

«Siis minge eest ära,» vastas Scott, «ja ärge mind
segage. Mul on tegemist.»

Tim Keenan ei eemaldunud, kuid Scott ei pannud tema sealolekut enam tähele. Tal oli õnnestunud revolvritoru ühelt poolt hammaste vahele litsuda ja ta katsus seda teise

hammasterea vahelt välja nihutada. See tehtud, kangutas ta hoolikalt ja ettevaatlikult, lõugu natukehaaval avades, kuna Matt natukehaaval vabastas Valgekihva purustatud kurgualust.
«Olge välmis oma koera vastu võtma!» käskis Scott Tšerokii omanikku toonil, mis ei sallinud vastuvaidlemist.
Tim Keenan laskus sõnakuulelikult kummargile ja võttis koerast kõvasti kinni.
«Nüüd!» ütles Scott, viimast korda kangutades.
Koerad lahutati teineteisest, kusjuures buldog tugevasti rabeles.
«Viige ta ära,» käskis Scott, ja Tim Keenan vedas Tšerokii tagasi meestesalga sekka.
Valgekihv tegi mitu asjatut katset püsti tõusta. Korraks ajas ta end jalule, kuid jalad ei suutnud teda kanda, ta tuikus ja vajus pikkamisi tagasi lumme. Tema silmad olid poolkinni ja nende pealispind klaasjas. Avatud lõugade vahelt rippus keel lõdvalt välja. Tal oli surnuks kägistatud looma välimus. Matt uuris teda.
«Üsna omadega läbi,» ütles ta. «Aga ta ingab veel.»
Ilus Smith oli jalule tõusnud ja tuli Valgekihva vaatama.
«Matt, kui palju maksab hea kelgukoer?» küsis Scott. Ikka veel põlvitades ja Valgekihva kohal kummargil olles mõtles kajur hetke järele. «Kolmsada dollarit,» vastas ta.
«Ja kui palju maksab selline äranäritud koer?» küsis Scott, Valgekihva jalaga müksates. «Poole sellest,» otsustas Matt. Scott pöördus Ilusa Smithi poole.
«Kas kuulsite, lojus? Ma võtan teilt teie koera, ja ma annan teile tema eest sada viiskümmend dollarit.»
224
Ta avas oma rahatasku ja luges paraja jao rahatähti välja.
Ilus Smith pani käed selja taha, keeldudes pakutud raha puutumast.
«Ma ei müi teda,» ütles ta.
«Oo, küllap te müüte,» kinnitas teine. «Sest mina ostan. Siin on teie raha. Koer on minu.»
Ilus Smith, hoides ikka käsi selja taga, hakkas taanduma.
Scott kargas tema poole ja tõstis rusika löögiks. Ilus Smith tõmbus hoopi kartes kössi. «Ma kaitsen oma õigust,» vingus ta.
«Te olete kaotanud õiguse sellele koerale,» tuli vastus. «Kas võtate raha vastu? Või tuleb mul teid veel kord pikali lüüa?»
«Olgu's pealegi,» ütles Uus Smith hirmunu valmidusega. «Aga ma protesteerin,» lisas ta. «Koer on rahaauk. Ma ei lase ennast röövida. Igal inimesel on oma õigused.»
«Tõsi küll,» vastas Scott, raha talle kätte ulatades. «Inimesel on oma õigused. Kuid teie pole inimene. Te olete elajas.»
«Oodake ainult, kuni ma Dawsonisse tagasi lähen,» ähvardas Ilus Smith. «Ma kaevan te peale.»
«Kui te Dawsonis oma suud peaksite paotama, siis hoolitsen selle eest, et teid linnast välja kihutatakse. Kas mõistate?»
Ilus Smith uratas midagi.
«Kas mõistate?» müristas teine järsu ägedusega. I «Jah,» ümatas Ilus Smith tagasi põrgates. I «Mis jah?»
«Jah, söör,» urises Ilus Smith.
«Passige peale! Ta ammustab!» karjus keegi, mille peale puhkes rõkkav naerulagin.
Scott keeras talle selja ning läks kajurit aitama, kes Valgekihva juures toimetas.
Mõned meestehulgast olid juba lahkumas, teised seisid salkades, vaadates pealt ja vesteldes. Tim Keenan ühines ühe salgaga.
«Kesse nägu on?» küsis ta.
«Weedon Scott,» vastasid mõned.
«Ja kes pagan see Weedon Scott on?» küsis kaardimaja.

«Oh, üks suur kaevanduste asjatundja. Ta on kõigi täht-
325
sate ninadega oma poiss Ku tahad ilma sekelduseta läbi saada, siis jäta ta rahule, ütlen ma. Ta on kõikide ülemuste kambamees. Kullaameti ülem on ta suur semu.»

«Arvasin kohe, et ta on mõni asjamees,» tähendas kaardisegaja «Sellepärast ma ei lamdki talle kätega kallale.»

V peatükk TALTSUTAMATU

«Asi on lootusetu,» tunnistas Weedon Scott.

Ta istus oma onni trepil ja vahtis kajurit, kes vastas talle õlakehitusega, mis oli samuti lootusetu.

Koos vaatasid nad Valgekihva tema pinguletõmmatud keti otsas. Valgekihv turritas karvu, lõrises metsikult ja püüdis kelgukoerte kallale pääseda. Kelgukoerad olid õppinud Valgekihva rahule jätma, sest Matt oli neile mõnesugust õpetust andnud — õpetust malaka varal. Praegugi lebasid nad tükk maad eemal ja näisid Valgekihva olemasolu unustanud olevat.

«Ta on hunt ja teda ei saa taltsaks teha,» ütles Weedon Scott.

«Oh, ma ei tea,» väitis Matt vastu. «Temas võib ea ulk koeraverd olla. Aga ühte asja tean ma kindlasti, ja see loeb palju.»

Ta vaikis ja noogutas usalduslikult Põdramäe poole.

«Noh, ärge olge oma teadmistega kitsi,» ütles Scott teravalt, kui ta sobiva aja oli oodanud. «Rääkige. Mis siis on?» Kajur osutas oma tagurpidi pööratud pöidlaga Valge-kihvale.

«Kas unt või koer, aga ta on juba taltsas oid.» «Võimatu!»

«Uskuge mind, et on. Ta on rakmeid kand. Vaadake ise. Kas näete neid märke rinna kohal?»

«Teil on õigus, Matt. Ta oli kelgukoer, enne kui Ilus Smith ta enda kätte sai.»

«Ja miks ei võiks tast uuesti kelgukoer saada?»

«Mis teil mõttes on?» küsis Scott innukalt. Siis kustus ta lootus ja ta lisas pead raputades: «Ta on nüüd kaks
226
nädalat meie juures olnud ja on praegu veel metsikum kui enne.»

«Andke talle võimalus,» soovitas Matt. «Laske ta mõneks ajaks ketist lahti.»

Teine silmitses teda kahtlevalt.

«Jah,» -rääkis Matt edasi. «Ma tean, et te proovisite, aga te ei võtt kaigast kätte.» «Katsuge siis teie.»

Kajur võttis kaika ja läks ketis oleva looma juurde. Valgekihv pidas kaigast silmas, nagu lõvi puuris oma taltsutaja piitsa silmas peab.

«Vaadake, kuda ta silmad kaika kulles ripuvad,» ütles j Matt. «See on ea märk. Ta põle rumal. Ta ei tule mo kallale, seni kui mul kaigas käes on. Loll ta juba ei ole.»

Kui mehe käsi Valgekihva kaelale lähenes, ajas Valgekihv karvad turri, urises ja lümitas maha. Kuid lähenevat ;kätt silmas pidades ei lasknud ta silmist ka teises käes olevat kaigast, mis ähvardavalt tema kohal rippus. Matt wõttis keti ta kaeluse küljest ning astus eemale. | Valgekihv suutis vaevalt uskuda, et ta on vaba. Mitu kuud oli möödunud sestsaadik, kui ta Ilusa Smithi omandiks oli saanud, ja kogu selle aja kestel polnud ta tundnud ühtki vaba hetke peale nende, millal ta vabastati selleks, et ta teiste koertega võitleks. Kohe pärast võitlust oli ta I iga kord jälle vangistatud.

Ta ei teadnud, mida asjast arvata. Võib-olla tahtsid jumalad ta kallal mõne uue kuratliku teo korda saata. Ta kõndis pikkamisi ja ettevaatlikult, iga hetk ründamise vastu valmis olles. Ta ei teadnud, mis teha, — see kõik oli nii uus. Ettevaatlikult pöördus ta mõlemast teda silmitsevast jumalast kaugemale ja sammus valvsalt onni nurga juurde. Ei

juhtunud midagi. Ta oli täitsa jahmunud ja tuli jälle tagasi-. Kümmekonna jala kaugusel jäi ta seisma ja silmitses mõlemat meest pinevalt. R«Kas ta ära ei jookse?» küsis uus omanik. Matt kehitas õlgu.

«Tuleb riskida. Ega ilma proovimata teada saa.»

«Vaene loom,» ümises Scott kaastundlikult. «Ta vajab natuke inimlikku headust,» lisas ta juurde ja läks hurtsikusse.

Ta väljus sealt lihatükiga, mille viskas Valgekihvale. Valgekihv hüppas eemale ja uuris seda tüki maa tagant umbusklikult.

227

«Ei tohi, Major!» hüüdis Matt hoiatavalt, kuid jäi hiljaks.

Major oli liha kallale hüpanud. Samal hetkel, kui ta lõuad selle ümber sulgusid, ründas teda Valgekihv ning paiskas ta jalust maha. Matt ruttas juurde, aga Valgekihv oli kärmem. Major tõusis vaarudes püsti, kuid tema kõrist voolav veri värvis lumele üha suureneva punase laigu. «Paha lugu küll, aga ta oli ise süüdi,» ütles Scott rutuga. Kuid Matt oli juba jala tõstnud, et Valgekihva lüüa. Järgnes hüpe, hammaste välgatus, terav hüüatus. Metsikult urisev Valgekihv taganes kärmesti mitme jardi kaugusele, kuna Matt kummardus oma jalga silmitsema.

«Ästi tabatud,» teatas ta, näidates katkirebitud pükse ning aluspesu ja kiiresti suurenevat punast laiku.

«Ma ju ütlesin teile, et asi on lootusetu, Matt,» ütles Scott norutunnet väljendava häälega. «Olen selle üle ikka jälle mõtelnud, kuigi pole seda tahtnud. Nüüd pole enam midagi parata. Ei jää muud üle.»

Seda öeldes võttis ta vastumeelse liigutusega oma revolvri ning avas silindri, et veenduda selle sisus.

«Kuulge, mister Scott,» sõnas Matt, «see koer on põrgust läbi käind. Ei saa ju oodata, et ta sealt kui särav ingel välja tuleks. Andke talile aega.» «Vaadake Majorit,» ütles teine seepeale. Kajur vaatas tabatud koera.   Ta oli omaenese verest punetavale lumele vajunud ja oli ilmselt hinge heitmas.

«Ta oma süü. Seda te ütlesite ise, mister Scott. Ta katsus Valgekihva liha ära võtta ja sai, mis ta tahtis. Seda võis arvata. Mis koer see on, kes oma lihatüki pärast ei võitle.»

«Aga vaadake iseennast, Matt. Olgu koertega, kuidas on, aga kuhugi tuleb ometi piirjoon tõmmata.»

«See oli mulle paras,» väitis Matt kangekaelselt. «Oli mul tarvis teda jalaga lüüa? Te ütlesite ise, et täi oli õigus. Siis põleks ma tohtind teda lüüa.»

«Oleks heategu teda tappa,» jäi Scott oma arvamuse juurde. «Ta on taltsutamatu.»

«Kuulge nüüd, mister Scott, las ta olla veel vähe. Ta põle ju saandki olla. Ta tuleb otse põrgust ja täna on ta esimest korda lahti lastud. Las ta olla veel, ja kui temast asja ei saa, siis tapan ta ise.»

«Jumal teab, et ma tõesti ei tahaks teda tappa ega tapp3 lasta,» vastas Scott revolvrit ära pannes. «Noh, jooksku

228

vabalt, ja vaatame, .niis temast headusega teha saab. Teen kohe katset.»

Ta läks Valgekihva juurde ja hakkas temaga lahkelt ning rahustavalt rääkima.

«Parem oleks, kui teil kaigas käepärast oleks,» hoiatas Matt.

Scott raputas pead ja jätkas Valgekihva usalduse võitmise katset.

Valgekihv oli umbusklik. Midagi oli ähvardamas. Ta oli tapnud selle jumala koera ja hammustanud tema kaaš-jumalat — mida muud oli tal oodata kui mõnd hirmsat karistust? Kuid kõigest hoolimata ta ei alistunud. Ta ajas karvad turri, näitas hambaid, tema silmad olid valvel, kogu ta keha oli ärevil ja kõigeks valmis. Jumalal ei olnud kaigast, seepärast laskis ta teda õige lähedale tulla. Jumala käsi sirutus välja ning hakkas ta pea kohale laskuma. Valgekihv võpatas, tõmbus pinevile ja vajus läheneva käe ees kössi. Siin oli oht — mingi reetlik võte.   Ta tundis jumalate käsi, nende proovitud

osavust, nende oskust valu tekitada. Pealegi mõjus kaasa tema vana vastumeelsus puudutuste vastu. Ta lõrises ähvardavalt, lümitas madalamale, kuid käsi laskus üha. Ta ei tahtnud kätt hammustada ja talus ähvardavat ohtu, kuni vaist temas üles uhkas ning oma küllastamatu elutungiga tema üle võimust võttis.

Weedon Scott oli uskunud, et ta on küllalt kärme nap-satuse või kihvahoobi eest hoidumiseks. Kuid ta ei tundnud veel Valgekihva tähelepanuväärset kiirust, kes rabas rõngasse keerdunud ussi eksimatuse ja väledusega.

Scott karjatas teravalt üllatusest, oma haavatud kätt tagasi tõmmates ja sellest teise käega kõvasti kinni võttes. Matt vandus vihaselt ja hüppas tema kõrvale. Valgekihv kägardus maha ja taandus karvu turritades ning hambaid näidates, ta silmad olid ähvardavalt õelad. Nüüd võis ta oodata niisama kohutavat peksu, nagu ta Ilusalt Smithilt oli saanud.

«Pea! Mis te tahate teha?» hüüdis Scott äkki.

Matt oli onni sööstnud ja väljus sealt püssiga.

«Ei midagi,» vastas ta hooletu rahuga, mis tundus teeselduna. «Tahan ainult sõna pidada. Pean ta maha tapma, nagu ma lubasin.»

«Seda te ei tee!»

«Teen küll. Pange tähele!»

229

Nagu Matt palus Valgekihva eest siis, kui teda ennast hammustati, nii palus koera eest nüüd Weedon Scott.

«Ütlesite ise, et las ta veel natuke olla. Noh, siis ootame veidi. Me alles alustasime ja ei tohi kohe algul asja pooleli jätta. Seekord olin mina süüdi. Ja. . . vaadake teda!»

Valgekihv seisis neljakümne jala kaugusel onni nurga juures ja urises verd tarduma paneva tigedusega — mitte Scotti, vaid kajuri peale.

«Tohoo tonti!» imestas Matt.

«Vaadake tema arukust!» rääkis Scott ruttu edasi. «Ta tunneb tulirelvade tähendust niisama hästi kui teie. Tal on mõistust ja me peame tema mõistusele võimaluse andma. Pange püss ära.»

«Olgu, olen nõus,» ütles Matt ja asetas püssi puuriida

najale.

«Ja vaadake nüüd!» hüüatas ta järgmiseil hetkel.

Valgekihv oli rahunenud ega urisenud enam.

«Seda maksab uurida. Pange tähele!»

Matt sirutas käe püssi järele ja samal hetkel hakkas Valgekihv urisema. Ta eemaldus püssist ja Valgekihva üleskerkinud huul laskus alla.

«Noh, veel kord — naljaviluks.»

Matt võttis püssi ja hakkas seda pikkamisi palge tõstma. Valgekihva urin sündis koos selle liigutusega ja muutus seda valjemaks, mida kõrgemale püss kerkis. Paar sekundit enne seda, kui püss tema kõrgusele jõudis, kargas ta küljetsi onni nurga taha. Matt jäi vahtima tühja kohta lumel, kus Valgekihv oli seisnud.

Pidulikult pani ta püssi käest, pöördus siis ümber ja vaatas peremehe poole.

«Olen teiega ühel arvamisel, mister Scott. See koer on liiga tark, et teda maha tappa.»

VI peatükk ARMASTUSE-ISAND

Weedon Scotti lähenemist jälgides ajas Valgekihv karvad turri ja lõrises, sellega kuulutades, et ta end karistada ei lase. Kakskümmend neli tundi oli möödunud sellest, kui

230

ta lõi haava käesse, mis nüüd oli kinni mähitud ja rippus sidemega kaelas, et veri sinna sisse ei valguks. Minevikus oli Valgekihval kogemusi edasilükatud karistustega ja ta

kartis, et selline on teda ootamas. Kuidas võiski teisiti olla? Ta oli sooritanud enda arvates pühaduserüvetuse, oli oma kihvad litsunud ühe jumala puutumatusse ihusse, pealegi valgenahalise ülemjumala ihusse. Loomulikult ja i; kõigi seaduste järgi ootas teda kohutav kättemaks.

Jumal võttis mõne jala kaugusel temast istet. Valgekihv ei suutnud selles midagi ohtlikku näha. Karistusi [jagades taotsesid jumalad püsti seista. Pealegi polnud sel Ejumalal malka, piitsa ega tulirelva. Ja kõigele lisaks oli (Valgekihv ise vaba. Ei ahel ega kepp hoidnud teda kinni. [Ta võib kaitsvasse kaugusse põgeneda, seni kui jumal end püsti ajab. Esialgu otsustas ta oodata ja vaadata, mis asjast isaab.

Jumal istus vaikselt, ei liikunud, ja Valgekihva lorin kahanes pikkamisi urinaks, mis ta kõris vaibus ja hoopis kustus. Siis hakkas jumal rääkima, ja niipea kui tema häält kuuldus, kerkisid karvad Valgekihva kuklas ning ta kurgust tõusis urin. Kuid jumal ei teinud ühtki vaenulikku liigutust, vaid rääkis rahulikult edasi. Tükk aega urises Valgekihv temaga kooskõlas — urina ja hääle vahel tekkis rütmi vastavus. Aga jumal rääkis otsatult edasi. Ta kõneles Valgekihvaga nii, nagu keegi temaga iial enne polnud kõnelnud. Ta kõneles mahedalt ja vaigistavalt, lahkusega, mis Valgekihva kuidagi kuskilt liigutas. Iseenda kiuste ja kõigest oma vaistu kipitavast hoiatusest hoolimata hakkas Valgekihv seda jumalat usaldama. Temas tekkis julgeolekutunne, millele rääkisid vastu kõik tema kogemused inimestega.

Hulga aja pärast tõusis jumal ja läks onni. Valgekihv uuris teda kartlikult, kui ta väljus. Tal polnud piitsa, kaigast ega relva. Ka ei varjanud tema vigastamata käsi midagi selja taga. Ta istus nagu ennegi, istus samale kohale, mõne jala kaugusele. Ta sirutas käe — selles oli väike lihatükk. Valgekihv ajas kõrvad kikki ja silmitses seda kahtlustavalt, tal õnnestus ühtaegu silmas pidada ülihästi lihatükki kui ka jumalat; erksalt valvates oli kogu ta keha pinevil, valmis esimese vaenulikkusemärgi Juures eemale kargama.

Karistust ei tulnud ikka veel. Jumal hoidis ainult lihatükki ta nina lähedal. Ja lihaga näis kõik korras olevat.

231

Valgekihv oli siiski umbusklik, ja kuigi talle lühikeste kutsuvate käeliigutustega liha pakuti, keeldus ta seda puutumast. Jumalad olid ülitargad, võimatu oli teada, missugune isandlik reetlikkus varitses selle näiliselt süütu lihatüki taga. Minevikukogemustes — eriti naiste puhul — ühines liha sageli hukatuslikult karistusega.

Lõpuks viskas jumal lihatüki Valgekihva jalgade ette lumme. Valgekihv nuusutas seda hoolikalt, kuid ei vaadanud selle poole. Liha nuusutades pidas ta jumalat silmas. Ei juhtunud midagi. Ta võttis lihatüki suhu ja neelas alla. Ikka ei juhtunud midagi. Jumal pakkus talle nüüd teist lihatükki. Jälle keeldus ta seda käest võtmast, ning jälle visati see tema ette. Seda korrati õige mitu korda. Siis aga keeldus jumal lihatükki maha viskamast. Ta hoidis liha käes ja pakkus seda püsivalt.

Liha oli hea ja Valgekihv oli näljane. Natukehaaval ja otsatu ettevaatusega lähenes ta käele. Viimaks otsustas ta liha käest süüa. Ta ei pööranud silmi jumalalt, kui ta oma pea lapiti tahapoole hoiduvate kõrvadega ette sirutas; karvad ta kuklas kerkisid tahtmatult lakana püsti. Ka kõmises tema kõris vaikne urin, hoiatades, et ta endaga mängida ei lase. Ta sõi lihatüki ära ja midagi ei juhtunud. Tükkhaaval sõi ta kogu liha, ning ei juhtunud midagi. Ikka veel jäi karistus tulemata.

Ta lakkus mokki ja ootas. Jumal kõneles üha. Tema hääles oli lahkus — see oli midagi, mille suhtes Valge-kihval puudusid igasugused kogemused. Ja tema seesmuses äratas see tundeid, mille taolisi temas varem iialgi polnud tekkinud. Ta tajus mingit kummalist kergendust, nagu leiaks mingi vajadus rahuldust, nagu täidetaks mingit tühikut tema olemuses. Siis tuli taas tema vaistu torge ja minevikukogemuste hoiatus. Jumalad olid kavalad ja neil oli kujutlematuid vahendeid oma sihtide saavutamiseks.

Ah, ta oli õigesti arvanud! Sealt see nüüd tuli — sealt tuli jumala käsi; osav valu tekitama, tõusis see ähvardavalt tema kohale, laskus ta pea peale. Kuid jumal kõneles

edasi. Tema hääl oli leebe ja rahustav. Ähvardavast käest hoolimata sisendas hääl usaldust. Ja rahustavast häälest hoolimata sisendas käsi umbusaldust. Valgekihva lõhestasid vastukäivad tunded ning ajed. Näis, nagu peaks ta tükkideks lendama — nii hirmus oli eneseohjeldus,

232

mis harjumatu kõhklusega koos hoidis tema sees ülekaalu pärast võitlevaid vastandlikke jõude.

Ta tegi kompromissi. Ta lõrises ja turritas karvu ja vajutas kõrvad lapiti. Kuid ta ei napsanud hammastega ega karanud eemale. Käsi laskus. See tuli lähemale ja lähemale. See puudutas tema püsti olevate karvade otsi. Ta võpatas selle puudutuse peale ja vajus madalamale. Käsi järgnes talle, surudes end kõvemini tema vastu. Üha võpatades, peaaegu värisedes püüdis ta end ohjeldada. See oli lausa piin, see käsi, mis teda puudutas ja tema vaistu vägistas. Ta ei saanud ühe päevaga unustada kõike kurja, mis inimeste käed talle olid teinud. Kuid selline oli jumala tahtmine, ja ta katsus alistuda.

Käsi kerkis ning laskus jälle patsutava, kallistava liigutusega. See jätkus üha, kuid iga kord, kui käsi kefkis, kerkisid karvad selle all. Ja iga kord, kui käsi laskus, vajusid kõrvad lapiti ning kõrri tõusis õõnes urin. Valgekihv urises ja urises pineva hoiatusega. Sel teel teatas ta oma valmisolekust kätte maksta iga tekitatud valu eest. Võimatu oli teada, millal jumala varjatud ajed võivad paljastuda. Iga hetk võis see leebe, usaldust sisendav hääl asenduda vihamöirgega, lahke ja kallistav käeliigutus muutuda tange meenutavaks haardeks, et teda abituna kinni hoida ja karistada.

Kuid jumal rääkis leebelt edasi ja käsi tõusis ning vajus aina, patsutades ilma igasuguse vaenuta. Valge-kihvas võitlesid kahesugused tunded. Asi oli tema vaistule vastik. See tõkestas teda, oli vastuolus tema tungiga isikliku vabaduse järele. Ja ometi polnud see kehaliselt valus. Vastupidi — see oli mingil kehalisel viisil meel-divgi. Patsutavad liigutused muutusid aegamööda ja ettevaatlikult kõrvataguste sügamiseks ja kehaline nauding suureneski veel natuke. Kuid ta kartis ikka ja oli valvel, etteaimamatut kurja oodates, vaheldumisi kannatades ja mõnuledes, sedamööda kuidas üks või teine tunne ülekaalu sai ja teda valitsema pääses.

«Tohoo tonti!»

Nii ütles Matt onnist väljudes. Käised üles kääritud, väike vann musta riistapesuveega käes, peatus ta vanni tühjendamisel, nähes, et Weedon Scott patsutab Valgekihva.

Niipea kui tema hääl vaikuse katkestas, kargas Valgekihv eemale, ise metsikult tema poole urisedes.

233

Matt vaatas oma peremeest nukra laitusega.

«Kui te mo tunneteväljendust pahaks ei pane, mister Scott, siis võtan endale vabaduse ja ütlen, et te olete narride narr ja veel ullem kui narr.»

Weedon Scott naeratas üleolevalt, tõusis püsti ja sammus Valgekihva juurde. Ta rääkis temaga rahustavalt, kuid mitte kaua, sirutas siis pikkamisi käe, asetas selle Valgekihvale pähe ning jätkas katkestatud patsutamist. Valgekihv talus seda, silmitsedes seejuures umbusklikult meest, kes ukse vahel seisis, — mitte meest, kes teda patsutas.

«Te võite ju esimese järgu kaevanduse-ekspert olla ja kõik,» võttis kajur ülitargalt sõna, «aga kaugelt parem oleks oid, kui te poisikesepõlves oleks kodunt plehku pand — te oleks nüüd kuulus loomataltsutaja sirkuses.»

Valgekihv lõrises tema häälekõla kuuldes, kuid ei karanud seekord eemale käe alt, mis pikkade, rahustavate tõmmetega tema pead ja turja silitas.

See oli Valgekihvale lõpu algus — endise elu ja vihka-misvalitsuse lõpp. Koitis uus ja võrratult ilusam elu. Selle ime teostamine nõudis Weedon Scottilt palju mõtlemist ja otsatut kannatust. Ning Valgekihvalt ei nõudnud see midagi vähemat kui revolutsiooni. Tal tuli tähele panemata jätta vaistu ja mõistuse käsud ning õhutused, tuli maha salata oma kogemused, tuli elu ise valeks tunnistada.

Elus, mida tema oli tundnud, mitte ainult et puudus ruum selle jaoks, mis ta nüüd tegi; ka kõik eluvoolused olid kulgenud risti vastupidi neile voolustele, millest ta end nüüd laskis kanda. Lühidalt: kõike arvestades tuli tal sooritada kaugelt suurem ümberorienteerumine kui see, mille ta lõpetas siis, kui ta laanest vabatahtlikult ära tuli ja Halli Kopra oma isandaks võttis. Tol ajal oli ta ainult kutsikas, alles kujunemisvõimeline, vormitu, valmis end oludest kujundada laskma. Nüüd oli asi teine. Olude kujundav pöial oli oma töö liigagi hästi teinud. See oli temast vorminud Võitleva Hundi, metsiku ning armutu olendi, kes ei armasta ja keda ei armastata. Muutus oli otsekui ta Olemuse tagasivool, pealegi ajal, mil ta enam polnud nooruslikult ümberkujundatav, mil tema kiustik oli muutunud vintskeks ja okslikuks, mil tema lõim ja kude olid tihenenud teraskõväks, karmiks ning paindumatuks kangaks, mil tema vaimne nägu oli

234

muutunud raudseks ja kõik tema vaistud ning põhitõed olid kristalliseerunud kindlaiks seadusteks, kartusteks, vastumeelsusteks ja soovideks.

Ent selleski ümberorienteerumises muljus ning mõjutas teda olukorra pöial, pehmendades seda, mis kõvaks oli muutunud, ning andes sellele kaunima kuju. Weedon Scott oli selleks pöidlaks. Ta oli tunginud Valgekihva loomuse juurteni ja sõbralikkusega pannud edenema elujõude, mis olid närbunud ja peaaegu hävinud. Üks selliseid elujõude oli armastus. See asendas sallimise, mis varem oli olnud ülimaks tundeks tema läbikäimises jumalatega.

Kuid see armastus ei saabunud ühe päevaga. See algas sallimisega ning arenes sellest aegamööda. Valgekihv ei jooksnud ära (kuigi teda kinni ei seotud), sest ta sallis seda uut jumalat. Elu siin oli kahtlemata parem kui Ilusa Smithi puuris, ning mingi jumal pidi tal paratamatult olema. Tema loomus vajas inimese ülemvalitsust. Inimesest sõltumise pitser vajutati ta peale tol ammusel päeval, mil ta Ürgmaale selja keeras ja Halli Kopra jalgade ette roomas, et oodatud keretäit saada. See pitser vajutati uuesti tema peale, ja seekord kustumatult, tema teistkordsel tagasipöördumisel laanest, kui pikk näljaaeg lõppes ja Halli Kopra külas oli jälle kalu.

Niisiis jäi Valgekihv paigale, sest ta vajas jumalat ja eelistas Weedon Scotti Ilusale Smithile. Lääniustavuse kinnituseks võttis ta enda peale oma isanda varanduse valvamise. Ta luusis ümber onni, kui kelgukoerad magasid, ja esimene õhtune külaline pidi teda malgaga eemale tõrjuma, kuni Weedon Scott appi tuli. Ent Valgekihv õppis peagi vahet tegema varaste ning ausate meeste vahel, õppis hindama sammude ja rühi tähendust. Kes valjusti astudes otse onni ukse poole suundus, selle jättis ta rahule, kuigi ta teda valvsalt silmas pidas, kuni uks avanes ja tema arvamus isandalt kinnitust leidis. Kes aga tasa ja kõrvalteid kaudu tuli, ettevaatlikult piiludes ja end varjata püüdes, sellele ei andnud Valgekihv armu; järsku ja kiirustades ning ebaväärikalt läks säärane mees minema.

Weedon Scott oli endale ülesandeks teinud Valgekihva lunastada — või pigem lunastada inimkond Valgekihvale tehtud ülekohtust. See oli põhimõtte ja südametunnistuse asi. Talle tundus, et Valgekihvale tehtud ülekohus oli

235

võlg, mille inimesed endale kaela olid tõmmanud, ja et see võlg tuli tasuda. Seepärast püüdis ta Võitleva Hundi vastu eriti hea olla. Tingimata silitas ja hellitas ta Valge-kihva iga päev, ja tegi seda kaua.

Algul umbusklikule ja vaenulikule Valgekihvale hakkas hellitamine meeldima. Kuid ühest asjast ei saanud ta iialgi üle — oma urisemisest. Ta urises silitamise algusest kuni lõpuni. Kuid urinasse oli tekkinud uus kõlavar-jund. Võõras poleks seda kuulnud ja võõrale oleks Valge-kihva urisemine olnud ürgse metsikuse väljenduseks, võõrale oleks see olnud närve piinav ja verd tarduma panev. Valgekihva kõri oli karedaks muutunud metsikute häälte esiletoomisest, mis oli kestnud esimesest vihakähinast peale tema

kutsikaea pesas; ta ei suutnud pehmendada oma kõrist tulevaid hääli, et nüüd väljendada õrnust, mida ta tajus. Aga Weedon Scotti kõrv ja poolehoid oli küllalt peen, et tabada välisest metsikusest hoolimata uut varjundit — varjundit, milles kuuldus üsna nõrka vihjet rahuloluüminale ja mida keegi peale tema ei märganud.

Mida enam päevi möödus, seda kiiremini toimus sallimise arenemine armastuseks. Seda märkas Valgekihv isegi, kuigi ta ei teadnud, mis armastus on. See ilmnes temale tühikuna ta olemuses — näljase, valutava, igatseva tühikuna, mis kisendas selle järele, et seda täidetaks. See oli piin ja rahutus, mida leevendas ainult uue jumala lähedus. Sellistel aegadel oli armastus talle rõõmuks — metsikuks, teravaks rahulduseks. Oma jumalast eemal olles aga tundis ta piina ja rahutust tagasi pöörduvat, tühik temas avanes ja rõhus teda oma tühjusega, ning nälg näris ja näris lakkamatult.

Valgekihvas toimus eneseleidmise protsess. Eluea küpsusest ja teda kujundanud valamisvormi toorest jäikusest hoolimata toimus ta loomuses paisumine. Temas tärkas kummalisi tundeid ja harjumatuid ajesid. Tema vana käitumisseadus muutus. Minevikus meeldis talle mugavus ja valu lakkamine, ebamugavus ja valu olid talle vastumeelsed, ning vastavalt sellele kohandas ta oma tegutsemist. Kuid nüüd oli teisiti. Seesmuses tekkinud uue tunde tõttu valis ta sageli oma jumala pärast ebamugavuse ja valu. Selle asemel et varahommikuti ringi luusida ja toitu otsida või kuskil varjulises nurgas lamada, ootas ta tundide kaupa igaval onnitrepil, et näha

jumala nägu. Õhtuti, kui jumal koju tuli, lahkus Valgekihv lumme kaevatud soojast magamispaigast, et sõbraliku sõrmenipsu ja tervitussõna osaliseks saada. Liha, jah, isegi liha jättis ta sinnapaika, et oma jumala juures viibida, temalt kallistust saada või teda alla linna saata.

Sallimise oli asendanud armastus. Ning armastus oli tinalood, mis lasti alla tema olemuse sügavustesse, kuhu sallimine polnud iialgi laskunud. Vastuseks oli tema sügavustest tulnud uus nähtus — armastus. Mida talle pakuti, sellega ta ka vastas. Siin oli tõeline jumal, armastusejumal, soe ja kiirgav jumal, kelle paistel Valgekihva loomus puhkes otsekui õis päikese käes.

Kuid Valgekihv polnud demonstratiivne. Ta oli liiga vana, liiga kindlalt välja kujunenud, et end uuel viisil väljendama õppida. Ta oli liiga ohjeldatud, liiga tugevasti oma eraldatusse tasakaalustatud. Liiga kaua oli ta endas kasvatanud kinnisust, osavõtmatust ja pahurust. Ta polnud eluilmaski haukunud ega suutnud nüüdki õppida teretuseks haukuma, kui tema jumal läheneb. Ta ei keerelnud iialgi jalus, polnud iialgi pillav ega naeruväärne oma armas-tuseavaldustes. Ta ei jooksnud iialgi oma jumalale vastu. Ta ootas eemal, aga ta ootas alati, oli alati kohal. Tema armastuses oli jumaldamist — tumma, hääletut, vaikivat jumaldamist. Ainult silmade ainitise pilguga väljendas ta oma armastust sellega, et jälgis lakkamatult oma jumala vähimatki liigutust. Ajuti, kui ta jumal tema poole vaatas ja teda kõnetas, ilmutas ta saamatut kohmetust, mida tekitas heitlus armastuse väljendamise tungi ja kehalise väljendusvõimetuse vahel.

Ta õppis mitmel viisil oma uue elulaadiga kohanema. Ta oli jõudnud arusaamisele, et peab oma isanda koerad rahule jätma. Kuid ta valitsemishimuline loomus pani end maksma, ja kõigepealt sundis ta teised koerad väevõimuga oma üleolekut ja juhiõigusi tunnustama. See tehtud, polnud tal koertega palju tüli. Nad andsid talle teed, kui ta tuli ja läks või nende seas kõndis, ja nad alistusid, kui ta oma tahtmist ilmutas.

Samal viisil õppis ta taluma Matti kui oma käskija omandit. Käskija söötis teda harva. Seda tegi Matt, see oli tema ülesanne, kuid Valgekihv aimas, et ta sõi oma käskija toitu ja et niiviisi tema käskija teda kaudselt söötis. Matt katsus talle ka rakmeid ümber panna ja teda ühes teiste koertega kelku vedama sundida. Kuid see

ei õnnestunud. Alles siis, kui Weedon Scott Valgekihvale rakmed kaela pani ja tal töötada laskis, sai Valgekihv asjast aru. Ta võttis seda oma käskija tahtmisena, et Matt teda juhtis ja tööle pani, nagu ta juhtis ja pani tööle teisigi koeri.

Klondike'i jalastega kelgud erinesid Mackenzie tobo-ganidest. Ja erinev oli ka vedamise viis. Rakend ei olnud lehvikukujuline. Koerad vedasid üheainsa reana, üks-teise järel joostes ja kahekordseist trengidest tõmmates. Ja siin, Klondike'is, oli juhtkoer tõesti juhiks. Kõige targemast ja tugevamast koerast sai juhtkoer, ning teised alistusid temale ja kartsid teda. Paratamatult omandas Valgekihv peagi selle koha. Vähemaga ta ei rahuldunud — seda mõistis Matt pärast mitmeid sekeldusi ja pahandusi. Valgekihv taotles juhtkoera kohta, ning Matt kinnitas tema otsust karmi sõnaga pärast esialgseid katsetusi. Aga kuigi Valgekihv päeval kelku vedas, ei loobu-nud ta öösi oma isanda omandi valvamisest. Nii oli ta kestvalt tegevuses — ikka valvas ning ustav, kõige väär-tuslikum kõigist koertest.

«Ma pean välja ütlema, mis ma mõtlen,» ütles kord Matt. «Lubage kinnitada, et te tegite targasti, kui mak-site selle koera eest nood poolteistsada dollarit. Tõmbasite Ilusal Smithil puhtalt näha üle kõrvade — lisaks sellele, et te ta näo rusikaga lömmi lõite.»

Taas välgatas viha Weedon Scotti hallides silmades ja ta ümises raevuselt: «See elajas!»

Hiliskevadel tabas Valgekihva suur mure. Armastuse-isand kadus ilma hoiatamata. Hoiatus oli olnud, kuid Valgekihval polnud sääraseis asjus vilumust ja ta ei teadnud reisikoti pakkimise tähendust. Hiljem meenus talle, et pakkimine oli käinud käskija kadumise eel, kuid õigel ajal ei tekkinud temas mingit kahtlust. Õhtuil ootas ta käskija tagasitulekut. Keskööl sundis külm tuul teda onni taga varju otsima. Seal tukkus ta poolärkvel, kõrvad valmis tuttavate sammude kauget kõla tabama. Kella kahe ajal hommikul ajas mure teda välja külmale ukseesisele, kuhu ta kägardus, et oodata.

Kuid isand ei tulnud. Hommikul avanes uks ning Matt astus välja. Valgekihv vaatas nukralt temale näkku. Polnud mingit ühist keelt, mille varal ta oleks võinud teada saada, mida ta teada tahtis. Päevi saabus ja möödus, kuid isandat ei tulnud. Valgekihv, kes iial elus polnud

238

haige olnud, jäi haigeks. Ta jäi väga haigeks — nii haigeks, et Matt oli viimaks sunnitud teda onni viima. Peremehele kirjutades pühendas ta seepärast järelkirja Valgekihvale.

All Circle'i linnas kirja lugedes jõudis Weedon Scott järgmiste ridadeni:

«See neetud unt ei tee tööd. Ei söö. Südidust põle temas enam raasugi. Kõik koerad kisuvad teda. Ta tahab teada, mis teist on saand, ja mina ei tea, kudas talle seda ütelda. Võib-olla sureb ta ära.»

Oligi nii, nagu Matt ütles. Valgekihv oli lakanud söömast, oli kaotanud oma vahvuse ja lubas igal koeral rakendis end nahutada. Onnis lamas ta ahju ligidal põrandal, tundmata huvi 'toidu, Matti või elu vastu. Matt võis temaga lahkelt kõnelda või teda kiruda — see oli talle ükskõik, ta ainult pööras oma tuhmid silmad mehe poole ja langetas siis pea jällegi tavalisse asendisse esikäppadele.

Ühel õhtul aga võpatas Matt, kes huuli liigutades ja vaikselt pomisedes omaette luges, Valgekihva tasase kiunumise peale. Valgekihv oli püsti tõusnud, tema kõrvad olid ukse poole kikkis ta ta kuulatas pinevalt. Hetke pärast kuulis Matt jalaastumist. Uks avanes ja Weedon Scott tuli sisse. Mehed raputasid teineteisel kätt. Siis vaatas Scott toas ringi.

«Kus hunt on?» küsis ta.

Siis avastas ta Valgekihva, kes seisis samas, kus oli lamanud, — ahju lähedal. Ta polnud teiste koerte kombel esile sööstnud, vaid seisis paigal, kõike jälgides ja oodates.

«Sa eideke!» hüüdis Matt. «Näete, ta liputab saba!»

Weedon Scott sammus poolteed üle toa ning samal ajal hüüdis teda. Valgekihv tuli tema poole — mitte suure hüppega, kuid ometi kiiresti. Ta oli hirmsasti kohmetu, kuid

lähedale jõudes omandasid ta silmad kummalise ilme. Mingi edasiandmatu tundeavarus tõusis valgusena ta silmadesse ja jäi sinna helkima.

«Mind ei vaadanud ta sedasi ilmaski kogu selle aja, mis te ära olite,» tähendas Matt.

Weedon Scott ei kuulanud. Ta kükitas maas, nägu näo vastu Valgekihvaga, ja hellitas teda: sügas teda kõrvade tagant, silitas teda pikalt üle kaela kuni õlgadeni, patsutas sõrmeotstega õrnalt ta selga. Ja Valgekihv urises

239

vastuseks, ümisev alatoon urinas selgem kui iialgi enn Kuid see polnud veel kõik. Küllap vist suure rõõm tõttu leidis temas peituv suur armastus, mis väljendumi püüdes üha voogas ja heitles, nüüd õnnelikult uue väi jendusviisi. Ta tõukas äkki pea ettepoole ning toppis sell kergelt niheldes käskija käsivarre ja keha vahele. Sü varjul ja kõrvadeni peidus olles lakkas ta urisemast, üh niheldes ja isanda vastu liibudes.

Mehed vaatasid teineteisele näkku. Scotti silmad sära sid.

«Tont võtku!» ütles Matt, hääles aukartus. Hetk hiljem, hämmastusest üle saanud, sõnas ta: «Ma olen alati üteld, et see unt on koer. Te ainult vaa dake teda!»

Armastuse-isanda tagasitulekuga tervenes Valgekihv kiiresti. Kaks ööd ja ühe päeva veetis ta onnis. Siis sööstis ta välja. Kelgükoerad olid tema vahvuse unustanud. Nad mäletasid ainult kõige viimast aega, millal ta oli olnud nõrk ja haige. Nähes teda onnist väljuvat, kargasid nad talle kallale.

«Ütle nüüd, kus äbematad!» ümises Matt ukse vah seistes ja pealt vaadates lõbusalt. «Küta neil põrgu pala vaks, va unt! Anna neile! Ära jäta!»

Valgekihv ei vajanud julgustamist. Jätkus armastuse-isanda tagasitulekust. Elu voolas jälle ta soontes — suurepärane ja taltsutamatu elu. Ta võitles lausa rõõmu pärast, väljendades sellega kõike, mis ta tundis ja mida teisiti avaldada ei osanud. Asi võis ainult ühtviisi lõppeda. Rakend jooksis lööduna laiali, ning alles pimedas hiilisid koerad ükshaaval tagasi, vagura ning alandliku olekuga kuulutades oma alluvust Valgekihvale.

Kord kallistama õppinud, tegi Valgekihv seda sageli. See oli tema ülim saavutus. Kaugemale ta ei saanud minna. Üks, mida ta alati eriti kiivalt oli hoidnud, oli ta pea. Ta ei olnud iialgi sallinud, et seda puudutati. See oli Ürgmaa pärandus, hirm valu ja püüniste ees, mis tekitas paanikataolist tungi kokkupuudete eest hoiduda. See oli tema vaistu käsk, et pea peab olema vaba. Ja nüüd, liibudes peaga armastuse-isanda kaenlasse, asetas ta enda tahtlikult lootusetu abituse seisundisse. See oli täieliku usalduse, absoluutse andumuse avaldus, nagu oleks ta ütelda tahtnud: «Annan end sinu kätesse. Talita minuga oma tahtmist mööda.»

240

Ühel hilisõhtul varsti pärast isanda tagasitulekut istusid Scott ja Matt enne magamaheitmist ning mängisid kaarte. «Viisteist kaks, viisteist neli ja üks paar — see teeb kokku kuus,» tähistas Matt pulkadega; äkki kuuldus väljast karjumist ja lõrinat. Nad vaatasid teineteisele näkku ja kargasid püsti.

«Unt on kellegi kinni nabind,» ütles Matt.

Metsik hirmu- ja valukarjatus sundis neid ruttama.

«Tooge tuld!» hüüdis Scott välja hüpates.

Matt järgnes lambiga, ja selle valgel nägid nad üht meest seljali lumes lamavat. Käsivarred olid tal ristamisi üle näo ja kõri heidetud. Nii püüdis ta end kaitsta Valge-kihva hammaste eest. Ja see oli ka tarvilik. Valgekihv raevutses ning ründas õelalt kõige ohtlikumat kohta. Õlgadest kuni randmeteni olid kuuekäised, sinise flanell-särgi ning alussärgi käised räbalateks kistud; käsivarred ise olid kohutavaid haavu täis ja neist voolas verd.

Kõike seda nägid mõlemad mehed esimesel hetkel. Järgmisel hetkel haaras Weedon Scott Valgekihva kõrist kinni ja kiskus ta eemale. Valgekihv rabeles vastu ja lõrises, kuid ei katsunud hammustada; isanda terava sõna peale rahunes ta ruttu.

Matt aitas maaslamaja jalule. Tõustes langetas mees ristamisi hoitud käsivarred ja paljastas oma elajaliku näo. See oli Ilus Smith. Kajur laskis ta kähku lahti, nagu oleks käe tulle pistnud. Ilus Smith pilgutas lambival-gel silmi ja vaatas ümber. Tema pilk langes Valgekihvale ning ta näkku tuli õuduseilme.

Samal hetkel märkas Matt kaht lumel lebavat asja. Ta valgustas neid lähemalt ja näitas neid saapaninaga oma peremehele: terasest koerakett ja tugev kaigas.

Weedon Scott nägi ja noogutas pead. Ühtki sõna ei lausutud. Kajur pani käe Ilusa Smithi õlale ja pööras ta ümber. Sõnu polnud tarvis. Ilus Smith hakkas minema. Samal ajal patsutas armastuse-isand Valgekihva ja

kõneles temaga.

«Katsus sind varastada, mis? Ja sina ei lasknud! Noh, ta eksis, eks ole?»

«Võiks arvata, et undil oli sees kakskümmend kuradit,» itsitas Matt.

Ikka alles ärritatud ja turris karvadega Valgekihv urises ning urises. Vähehaaval aga vajusid karvad maha ja urisemisest sai tasane, tuhm ümin.

V JAGU TALTSAS

I peatükk PIKK TEEKOND

Midagi oli õhus. Valgekihv tajus lähenevat õnnetust veel enne, kui see käegakatsutavalt ilmseks sai. Mingil hämaral viisil oli temas tekkinud aimus, et muutus on tulemas. Ta ei teadnud, kuidas või mismoodi, kuid jumalad ise sisendasid talle tunde, et midagi hakkab juhtuma. Viisil, milleni nende arusaamine ei küündinud, reetsid nad oma kavatsusi koerale, kes üha onni trepil viibis; ilma et ta kordagi onni sisse oleks tulnud, teadis ta, mis nende peades toimus.

«Kuulake'nd seda!» hüüatas kajur ühel õhtul söögiajal.

Weedon Scott kuulatas. Läbi ukse kostis madalat, murelikku kiunumist — see oli äsja kuuldavaks muutunud vaikne nuuksumine. Siis järgnes pikk nuuskimine, millega Valgekihv end veenis, et jumal on ikka veel onnis, et ta pole salapärasel kombel üksi põgenenud.

«Ma arvan, et see unt juba leinab teie järele,» ütles koertejuht.

Weedon Scott vaatas oma kaaslast peaaegu paluvate silmadega, kuigi ta sõnad kõnelesid vastupidist.

«Mis pagan ma Californias hundiga peale hakkan?» küsis ta.

«Seda minagi ütlen,» vastas Matt. «Mis pagan te Californias undiga peale akkate?»

Kuid see ei rahuldanud Weedon Scotti. Vastus oli liiga väheütlev.

«Valgete inimeste koertele oleks ta selgeks nuhtluseks,» rääkis Scott edasi. «Ta tapaks nad esimesel nägemisel. Kui ta mind kahjutasusummadega ei laosta, siis võtavad võimud ta mult ära ja hukkavad ta.»

242

«Ta on lausa mõrtsukas, ma tean,» tähendas kajur.

Weedon Scott silmitses teda kahtlustavalt.

«See ei kõlbaks kuhugi,» ütles ta otsustavalt.

«Ei kõlbaks jah,» oli Matt samal arvamisel. «Teil tuleks palgata inimene, kes ekstra tema eest oolitseks.»

Scotti umbusk hakkas kaduma. Ta noogutas rõõmsalt pead. Järgneva vaikuse sekka kuuldus ukse tagant vaikset, poolnuuksuvat vingumist ja siis pikka küsivat nuuskimist.

«Ei saa salata, et ta peab teist pagana palju,» ütles Matt.

Teine põrnitses talle äkilise vihaga näkku: «Pagan võtaks, mees! Ma ju tean, mis ma teen ja kuidas on kõige parem! ...»

«Selle vasta ma ei vaidle, ainult...» «Ainult mis?» sähvas Scott.

«Ainult...» alustas kajur mahedasti, muutis siis meelt ja reetis endaski tõusvat viha: «Noh, teil põle tarvis nii väga ägedaks minna. Kui teie tegusi vaadata, siis ei tea te küll ise, mis te õieti tahte.»

Weedon Scott võitles endaga tükk aega ja ütles siis

leebemalt:

«Teil on õigus, Matt. Ma ei tea tõesti, mis ma tahan, ja see'p see häda ongi.»

«Einoh, minust oleks ju enam kui naeruväärne seda koera kaasa viia,» pahvatas ta pärast järjekordset vaikimist.

«Seda ma'gi arvan,» vastas Matt, ning jälle polnud peremees temaga päris rahul.

«Aga kust pagan ta teab, et te tahte ära sõita, sellest ma aru ei saa,» jätkas kajur süütult.

«See käib ka üle minu mõistuse, Matt,» vastas Scott kurbliku pearaputusega.

Siis saabus päev, millal Valgekihv läbi avatud onni-ukse nägi saatuslikku reisikotti põrandal ning armastuse-isandat sellesse asju päkkimas. Oli edasi-tagasi käimist, ja onni senist rahulikku õhkkonda häiris kummaline segadus ja rahutus. Polnud enam kahtlust, õnnetus oli ilmne. Valgekihv oli seda ette aimanud. Nüüd mõistis ta seda. Tema jumal valmistus uueks põgenemiseks. Ja nagu teda eelmisel korral kaasa ei võetud, nii võis nüüdki arvata, et ta maha jäetakse.

Sel ööl pääses ta suust pikk hundiulumine. Nagu ta

343

oma kutsikapäevil ulus, kui ta laanest tagasi külla põgenedes leidis selle kadunud olevat ja ainult rämpsu-hunniku märkivat Halli Kopra telgi asukohta, nii pööras ta nüüdki koonu külmade taevatähtede poole ning jutustas neile oma südamevalust.

Onnis olid mehed parajasti magama heitnud.

«Ta jättis oma toidu jälle söömata,» tähendas Matt oma asemelt.

Weedon Scotti asemelt kuuldus ümatust ja vaipade kahinat.

«Selle järgi, kudas ta ennast siis üleval pidas, kui te eelmine kord ära olite, ei oleks midagi imestada, kui ta seekord sureb.» Vaibad teisel asemel kahisesid ärritatult. «Pidage ometi suu!» hüüdis Scott läbi pimeduse. «Te norite hullemini kui mõni naine.»

«Selle vasta ma ei vaidle,» kostis kajur, ja Weedon Scott polnud päris kindel, kas teine mitte ei irvitanud.

Järgmisel päeval oli Valgekihva ärevus ja rahutus veelgi silmapaistvam. Ta käis oma isanda kannul, niipea kui too onnist väljus, ning ei eemaldunud trepi juurest, kui isand sees viibis. Läbi avatud ukse võis ta pilku heita pakkidele põrandal. Reisikotile olid lisandunud kaks suurt puldarikohvrit ja üks kast. Matt rullis isanda vaibad ja karusnahkse hommikumantli presentkattesse. Välgekihv niutsus seda jälgides.

Hiljem saabus kaks indiaanlast. Ta jälgis neid pinevalt, kui nad pakid õlgadele võtsid ja Matti järel künkast alla läksid, Mattil endal kandamiks voodiriided ja reisikött. Kuid Välgekihv ei järgnenud neile. Isand oli ikka veel onnis. Mõne aja pärast tuli Matt tagasi. Isand tuli ukse juurde ja kutsus Valgekihva sisse.

«Sa vaene mehike,» ütles ta õrnalt, Valgekihva kõrvu sügades ja tema selga patsutades. «Ma lähen pikale teekonnale, vanapoiss, kuhu sina kaasa tulla ei saa. Urise mulle nüüd — urise viimast, kõige viimast korda, ütle mulle jumalaga.»

Kuid Välgekihv keeldus urisemast. Selle asemel heitis ta isandale nukra, uuriva pilgu ja liibus ta ligi, pead isanda käsivarre ja keha vahele peites.

«Juba vilistab,» hüüdis Matt. Yukonilt kuuldus jõe-auriku kähe vile. «Tehke lühidalt. Ärge unustage eesust

244

lukku panna. Ma lähen tagant välja. Akkame aga liikuma!»

Mõlemad uksed paugatasid üheaegselt, ja Weedon Scott ootas, kuni Matt onni ette jõudis. Onnist kuuldus vaikset vingumist ja nuukseid. Siis järgnes pikki, sügavaid nuuskimisi.

«Te peate tema eest hästi hoolt kandma, Matt,» ütles Scott, kui nad hakkasid künkast alla minema. «Kirjutage ja teatage mulle, kuidas tal läheb.»

«Kindlasti,» vastas kajur. «Aga kuulake seda!»

Mõlemad peatusid. Välgekihv ulus, nagu koerad uluvad, kui nende isandad on surnud. Ta väljendas suurimat südamevalu, tema kisa paisus valjude, ahastavate hoogudena, vaibus värisevaks halinaks ja valjenes jälle üksteisele järgnevaiks kaeveteks.

«Aurora» oli sel aastal esimene väljapoole minev aurik, ja ta laed olid jõukaid seiklejaid ning laostunud kullaotsijaid täis kiilutud; kõigil oli pöörane rutt minema pääseda — nagu neil omal ajal oli olnud pöörane rutt siia-maile tulla. Laevalael maabumissilla lähedal raputas Scott Matti kätt, kes valmistus kaldale tagasi minema. Kuid Matti käsi muutus teise peos äkki lõdvaks, kui ta pilk Scottist mööda libises ja millelegi tema selja taga pidama jäi. Scott keeras pead, et näha, mis seal on. Mõne jala kaugusel istus Välgekihv laevalael ja silmitses neid nukralt.

Kajur kirus tasakesi aukartlikul toonil. Scott suutis ainult imestunult vahtida.

«Kas te panite eesukse lukku?» küsis Matt. Teine noogutas pead ja küsis: «Kuidas jäi tagauksega?»

«Võite kindel olla, et ma selle lukku panin,» vastas

Matt innukalt.

Välgekihv tõmbas kõrvad libitsevalt ligi pead, kuid jäi sinna, kus oli, tegemata katsetki lähenemiseks. «Pean ta endaga koos kaldale viima.» Matt astus paar sammu Valgekihva poole, kuid viimane hiilis eest ära. Matt sööstis lähemale, ent Välgekihv põikas ühe meestesalga jalgade vahele. Küürutades, tiireldes, end peites hiilis ta laevalael ringi ning lipsas kõigi kinnipüüdmiskatsete eest ära.

Aga kui armastuse-isand kõnelema hakkas, siis tuli Välgekihv jalamaid kuulekalt tema juurde.

245

«Selle juure ta ei tule, kes teda kõik need kuud söö tis,» pomises Matt haavunult. «Ja teie — te põle ted pärast neid esimesi tuttavaks saamise päevi kordagi sööt. Mitte ma ei mõista, kudas ta teab, et teie olete peremees.»

Valgekihva patsutav Scott kummardus äkki lähemale ja näitas värskeid lõikehaavu tema koonul ja pikka lõhet silmade vahel.

Matt kummardus vaatama ja libistas käega üle Valgekihva kõhualuse.

«Me unustasime akna. Ta on altpoolt üleni aavu ja kriimustusi täis. Üppas otse läbi klaasi, tont võtku!»

Aga Weedon Scott ei kuulanud. Ta mõtles kiiresti. «Aurora» vile kuulutas viimast korda, et oldi sõiduval-mis. Mehed kiirustasid maabumissilda mööda kaldale. Matt võttis oma kaelast salli ja hakkas seda Valgekihvale kaela siduma. Scott haaras tal käest kinni.

«Jumalaga, Matt, vanapoiss. Hundist... ei tarvitse teil kirjutada. Näete, ma...»

«Mis!» pahvatas kajur. «Ega te taha ütelda, et...?»

«Just seda ma tahan ütelda. Siin on teie sall. Mina kirjutan teile Valgekihvast.»

Matt peatus maabumissillalt allaminekul.

«Ta ei kannata sealseid ilmasi välja!» hüüdis ta. «Või te peate teda soojal ajal pügama!»

Maabumissild tõmmati tagasi ning «Aurora» pööras end kaldast eemale. Weedon Scott viibutas kätt viimseks jumalagajätuks. Siis pöördus ta ümber ja kummardus enda kõrval seisva Valgekihva kohale.

«Urise nüüd, pagan võtaks, urise,» ütles ta tundlikku pead patsutades ja lapiti laskuvaid kõrvu sügades.

II peatükk LÕUNAMAA

Valgekihv astus San Franciscos laevalt maale. Ta oli kohkunud. Sügaval sisimas — allpool igasugust mõtlemisprotsessi või teadlikkust — oli ta võimu ühendanud

jumalikkusega. Kuid iialgi polnud valged inimesed talle nii imeliste jumalatena tundunud kui nüüd, kus ta San Francisco ligast sillutist tallas. Palkonne, mida tema seni

246

oli tundnud, asendasid kõrgele kerkivad ehitused. Tänavad olid täis ohte — veovankreid, kaarikuid, autosid; suured pingutavad hobused vedasid hiiglaplatvorme, ja koletislikud tänavaraudtee- ning trammivagunid huilga-sid ja kõlistasid kõige keskel, oma pealekäivaid ähvardusi kriisates nagu ilvesed, keda ta oli tundnud põhjamaa metsades.

See kõik oli võimu tõendus. Kõiges selles ja kõige selle taga olid inimesed, valitsedes ning juhtides, väljendades oma üleolekut puht-ainelise üle. See oli kolossaalne, oli uimastav. Valgekihv oli täis aukartust. Hirm tuli talle peale. Nagu ta kutsikapõlves oma väiksust ja armetust tajus, kui ta esmakordselt laanest Halli Kopra külasse tuli, nii tajus ta nüüd, hoolimata oma täiskas-vanu-suurusest ning uhkusest oma jõule, et ta on väike ja armetu. Ja kui palju oli siin jumalaid! Tal käis nende tunglemisest pea ringi. Tänavamüra vaevas ta kõrvu. Ta oli segane kohutavast ning lõputust hoost ja liikumisest enda ümber. Teravamalt kui iialgi varem tajus ta oma sõltuvust armastuse-isandast, kellel ta käis tihedalt kannul ja keda ta ei lasknud silmist, mis ka iganes ei juhtunud.

Kuid Valgekihv sai linnast ainult põgusa painajaliku mulje; see kogemus oli otsekui halb uni — ebatõeline ja hirmus nägemus, mis hiljem kaua ta unenägudes kummitas. Isand paigutas ta pagasivagunisse, kus aheldas ta nurka ülestikku kuhjatud kohvrite ja reisikottide vahele. Siin valitses jässakas ning tugev jumal, kes suure müraga kohvreid ja kaste loopis, neid ukse kaudu sisse lohistas ja virnadesse ladus või neid mürinal ja kolinal uksest välja heitis teistele, ootavatele jumalatele.

Ja siia, sellesse reisipakkide põrgusse, jättis isand Valgekihva üksi — igatahes pidas Valgekihv end hüljatuks, kuni ta haistmise varal enda kõrvalt leidis isanda puldankohvrid ning asus neid valvama.

«Ea, et te viimaks tulite,» torises vagunijumal tund aega hiljem, kui Weedon Scott uksele ilmus. «Te koer ei luband te asju näpuotsagagi puudutada.»

Valgekihv väljus vagunist. Ta imestas. Lummutuslik linn oli kadunud. Temale oli vagun olnud ainult tuba kuskil majas — ja kui ta sisse astus, siis oli linn tema ümber. Vahepeal oli linn läinud. Selle kära ei kõmisenud enam ta kõrvus. Tema ees oli naeratav maastik, täis päi-

247

kesepaistet ja laiska rahu. Aga tal polnud palju aega muutuse üle imestada. Ta lihtsalt võttis selle teatavaks, nagu ta võttis teatavaks jumalate kõik ebatavalised teod ja toimingud. Sellised olid jumalate kombed.

Väljas ootas tõld. Keegi mees ja keegi naine lähenesid isandale. Naise käed sirutusid välja ning haarasid isanda kaela ümbert kinni — see oli vaenulik tegu! Järgmisel hetkel kiskus Weedon Scott end kaelustaja käte vahelt lahti ja maadles Valgekihvaga, kellest oli saanud lõrisev ja märatsev kurivaim.

«Pole midagi, ema,» ütles Scott, kui ta Valgekihvast jagu oli saanud ja teda vaigistanud. «Ta arvas, et sa kavatsed mulle häda teha, ning ei tahtnud seda sallida. Kõik on korras . . . kõik on korras. Küllap ta peagi õpib, mis vaja.»

«Ja seni tohin ma oma poega ainult siis kallistada, kui tema koera läheduses pole,» naeris ema, kuigi oli ise ehmatusest kahvatu ning nõrk.

Ta vaatas Valgekihva, kes urises, karvu turritas ja pahatahtlikult põrnitses.

«Tal tuleb õppida, ja küllap ta õpib õige ruttu,» ütles Scott.

Ta kõneles Valgekihvaga leebelt, kuni oli teda rahustanud, ja siis muutus ta hääl käskivaks: «Maha! Heida maha!»

See oli üks neist asjust, mida isand Valgekihvale oli õpetanud, ja Valgekihv kuulas käsku, kuigi heitis maha tõrksalt ja tusaselt.

«Noh, ema.»

Scott sirutas käsivarred ema poole, kuid pidas Valgekihva silmas.
«Maha!» hoiatas ta. «Maha!»
Vaikselt karvu turritades ja poolküürutlevält maha vajudes jälgis Valgekihv vaenuliku toimingu kordumist. Kuid midagi halba sellest ei tulnud, ka sellele järgnevast võõra meesjumala kaelustamisest mitte. Siis asetati riide-kohvrid tõlda, võõrad jumalad ning armastuse-isand järgnesid, ja Valgekihv jälitas sõidukit, kord valvsalt järel joostes, kord jooksvate hobuste poole karvu turritades ja neid hoiatades, et ta seal on ning valvab, et jumalale, keda nad nii kiiresti edasi viivad, midagi halba ei juhtuks.
Viieteistkümne minuti pärast pöördus tõld kivisammastega
248
väravast sisse ja liikus kahe rea pea kohal kaarduvate, üksteisest läbipõimunud võradega mustpähkli-puude vahel edasi. Kummalgi pool avardus muruväljakuid, miile laia lagedust siin-seal katkestasid suured tugevaoksalised tammed. Kaugemal paistis hoolitsetud muru noore roheluse vastandina päikesest kõrvetatud heinamaade kollakaspruun, taamal olid pruunjad mäed ja mägikarjamaad. Muruplatsi lõpust, kus nõlvak hakkas aeglaselt kerkima, vaatas alla paljude akende ja laia verandaga maja.
Valgekihval oli vähe mahti seda kõike näha. Vaevalt oli tõld väravast sisse saanud, kui talle särasilmaline ja teravakoonuline šoti lambakoer õigustatud pahameele ja vihaga kallale tungis. Koer jooksis Valgekihva ja isanda vahele, lõikas tal tee isanda juurde ära. Valgekihv ei urisenud hoiatavalt, kuid tema karvad kerkisid, kui ta tegi oma vaikiva ning surmava sööstu. Ta ei lõpetanud seda sööstu. Kohmaka äkilisusega peatus ta, jäikade esijalga-dega oma liikumishoogu pidurdades, peaaegu tagajalgadele maha istudes — nii väga tahtis ta hoiduda kokkupuutest koeraga, kellele oli kallale tungimas. See oli emane, ning tema tõu seadus tõmbas nende vahele piiri. Selle koera ründamine poleks talle tähendanud midagi vähemat kui oma vaistu vägistamist.
Teisiti olid lood lambakoeraga. Et ta oli emane, puudus tal selline vaist. Teisest küljest oli tema kui lambakoera loomusunniline hirm Ürgmaa ja eriti hundi ees ebatavaliselt terav. Temale oli Valgekihv hunt, põline röövel, kes lambakarjadest oli saaki riisunud sellest ajast peale, kui lambaid karjadeks koondati ja tema kauged esivanemad neid karju hoidsid. Seepärast kargas ta Valgekihva kallale, kui see oma hoogu pidurdas ja end ohjeldas, et temaga kokkupuudet vältida. Tahtmatult urises Valgekihv tema hambaid oma õlas tundes, ei teinud aga omalt poolt katsetki teda hammustada. Ta taandus jäigajalg-selt ning kohmetult ja püüdis ümber emase minna. Ta katsus nii ja teisiti, tiirles ja keerles, kuid kõik oli asjatu. Lambakoer püsis aina tema ja eesmärgi vahel. «Siia, Collie!» hüüdis võõras mees tõllas. Weedon Scott naeris.
«Pole viga, isa. See on heaks harjutuseks. Valgekihval tuleb palju õppida — hakaku aga kohe peale. Küllap ta kohaneb.»
249

Tõld liikus edasi ja Collie sulges jällegi Valgekihvale tee. Valgekihv katsus sõiduteelt lahkudes ja üle muru ringi tehes temast mööda pääseda, aga Collie jooksis seesmist, lühemat ringi mööda, jõudis temast ette ning astus talle vastu, kaks rida helendavaid hambaid irevil. Valgekihv jooksis tagasi — üle tee teisele muruväljakule —, kuid jällegi oli Collie täi ees.
Sõiduk viis isanda ära. Aeg-ajalt silmas Valgekihv seda veel puude vahelt. Olukord oli meeleheitlik. Ta katsus uuesti ringi teha. Collie järgnes kiiresti joostes. Ja siis sööstis Valgekihv äkki talle peale. See oli tema vana võitlusvõte. Ta tabas õlaga otse vastu õlga. Collie paiskus ümber, ja vähe sellest — ta oli nii kiiresti jooksnud, et veeres hooga üle selja edasi; kõigest väest peatuda püüdes küünistas ta käppadega kruusa ja kiljus heledalt solvatud uhkusest ning nördimusest.
Valgekihv ei jäänud ootama. Tee oli vaba ja muud ta ei tahtnudki. Collie ruttas talle järele, ise lakkamatult kilades. Tee oli nüüd sirge, ja kui oli tegemist tõelise

jooksmisega, võis Valgekihv talle mõndagi õpetada. Collie jooksis meeletult, hüsteeriliselt, end ülimal määral pingutades, iga hüppe juures kuulutades, missuguseid ponnistusi ta teeb, Valgekihv aga libises tema ees sujuvalt aina kaugemale — vaikselt, jõudu pingutamata, viirastusena üle maapinna liueldes.

Läinud ümber maja nurga, leidis ta tõlla õuevärava eest, kus see oli peatunud. Isand väljus sellest parajasti. Sel hetkel — ikka alles ülima kiirusega joostes — märkas Valgekihv äkki kallaletungi külje poolt. Teda ründas ajukoer. Valgekihv püüdis talle vastu pöörduda, kuid ta oli liiga kiiresti jooksnud ning ajukoer oli liiga lähedal. See tõukas teda külje poolt, ja jooksuhoog ning ootamatus oli nii suur, et Valgekihv paiskus maha ja tegi täie tiiru. Jalule tõusis ta õeluse võrdkujuna: kõrvad olid lidus, huuled kõverdatud, nina kipras, ja hambad laksa-tasid kõvasti kokku — karva võrra mööda ajukoera pehmest kõrist.

Isand jooksis sinnapoole, aga ta oli liiga kaugel, ja Collie oli see, kes ajukoera elu päästis. Enne kui Valgekihv jõudis hüpata ja saatusliku löögi anda, just siis, kui ta parajasti hüppama hakkas, saabus Collie. Teda oli kavalusega üle trumbatud ja temast oli ette joostud — sellest rääkimata, et ta hoolimatult kruusateele oli

250

lennutatud, ja tema saabumine oli nagu keeristorm, mida õhutasid solvatud väärikus, õigustatud raev ja vaistlik vaen Ürgmaalt tulnud röövli vastu. Ta rabas Valgekihva täisnurgi otse hüppel ning uuesti kaotas Valgekihv jalad alt ja veeres uperkuuti.

Järgmisel hetkel saabus isand; ühe käega hoidis ta Valgekihva, sellal kui ta isa koerad ära kutsus.

«Peab ütlema, et see on üpris tuline vastuvõtt vaesele üksildasele põhjamaa hundile,» ütles isand, kuna Valgekihv tema kallistava käe all rahunes. «Kogu oma eluajal on ta üksainus kord jalad alt kaotanud, ja siin paisati ta poole minuti kestel kaks korda ümber.»

Sõiduk oli ära läinud ja majast oli ilmunud uusi võõraid jumalaid. Mõned neist seisid lugupidavalt eemal, kuid kaks neist — kaks naist — sooritasid vaenuliku toimingu, isandal kaela ümbert kinni võttes. Valgekihv aga hakkas juba selle toiminguga leppima. Näis, et see ei tekitanud midagi paha, ning jumalate häälitsused seejuures polnud kindlasti mitte ähvardavad. Need jumalad tegid katseid läheneda ka Valgekihvale, kuid ta hirmutas nad lõrinaga eemale, ja isand tegi sedasama sõnadega. Seejuures surus Valgekihv end tihedasti vastu isanda jalgu ja isand patsutas rahustavalt tema pead.

Ajükoer oli hüüde peale «Dick! Heida maha!» trepist üles läinud ja eesukse kõrvale maha heitnud, ikka veel urisedes ja sissetungijat pahuralt silmas pidades. Üks naisjumalaid oli Collie oma hoole alla võtnud, hoidis käsi tema kaela ümber ja hellitas ning kallistas teda, kuid koer oli väga hämmeldunud ja mures, kiunus ja oli rahutu; teda solvas hundi juuresolek ja ta oli kindel, et jumalad eksivad.

Kõik jumalad astusid trepist üles, et majja minna. Valgekihv käis tihedalt isanda kannul. Dick urises ukse kõrval ja Valgekihv ajas trepiastmel karvad turri ning urises vastu.

«Vii Collie sisse ja las need kaks kaklevad isu täis,» soovitas Scotti isa. «Pärast saavad neist sõbrad.»

«Sõpruse märgiks võib siis Valgekihv matusel kõige tähtsamaks leinajaks olla,» naeris isand.

Vanem Scott tegi uskmatu näo, vaadates enne Valgekihva, siis Dicki ja lõpuks oma poega.

«Sa arvad, et. . .?»

Weedon noogutas pead.

251

«Just seda ma arvan. Üheainsa minutiga — kõige rohkem kahega — oleks Dick surnud.» Ta pöördus Valgekihva poole: «Tule, sa hunt. Sina pead sisse saama.»

Valgekihv astus jäikade jalgadega trepist üles ja ukse sisse, saba paindumatult õieli ja pööramata Dickilt silmi, olles valvel küljepoolse rünnaku vastu ja ühtlasi valmis tundmatuse kõikvõimalikeks metsikuiks ilminguteks, mis võisid maja sisemusest ähvardada. Kuid mida kohutavat ei juhtunud, ja kui ta majja oli jõudnud, piilus ta hoolikalt ringi, midagi hirmutavat otsides ja seda leidmata. Siis heitis ta rahuldusüminaga oma isanda jalge ette, jälgis kõike, mis tehti, ja oli üha valmis jalule kargama ning elu ja surma peale võitlema õudustega, mis tema arvates pidid elamu peiduurgastes varitsema.

III peatükk JUMALA VALDUSALA

Valgekihv polnud mitte ainult loomu poolest kohanemis-võimeline, vaid ta oli ka palju reisinud ja tundis kohanemise tähendust ning vajadust. Siin, Sierra Vistas — nii oli kohtunik Scotti mõisa nimi — hakkas Valgekihv ruttu kodunema. Koertega ei olnud tal hiljem enam tõsiseid sekeldusi. Nemad tundsid lõunamaa jumalate kombeid temast paremini, ja tema oli nende silmis väärtuse saanud, kui ta jumalate seltsis maja sisemusse läks. Hunt oli ta küll, ja midagi sellesarnast ei olnud enne juhtunud, kuid jumalad olid ta sealoleku heaks kiitnud, ja nemad — jumalate koerad — võisid ainult jumalate otsust tunnustada.

Diokil tuli algul paratamatult mõned jäigad formaalsused sooritada, ja seejärel leppis ta rahulikult Valge-kihvaga kui lisandiga kõigile oma käskija senistele varadele. Oleks see Dicki teha olnud, siis oleksid neist head sõbrad saanud, kuid Valgekihv oli sõpruse vastu. Ta ei nõudnud teistelt koertelt muud, kui et nad ta rahule jätaksid. Kogu oma elu kestel oli ta omasugustest eraldi hoidunud ja soovis ka nüüd eraldi hoiduda. Dicki lähe-nemiskatsed tüütasid teda, seepärast peletas ta Dicki urisedes eemale. Põhjas oli ta õppinud, et oma isanda koerad peab ta rahule jätma, ja ta ei unustanud õpitut.

252

Endale aga nõudis ta eraldatust ja üksindust, ja ta ignoreeris Dicki nii põhjalikult, et see heasüdamlik olend ei teinud lõpuks temast väljagi ja pani teda vaevalt rohkem tähele kui hobuste kinnisidumise posti talli juures.

Teisiti käitus Collie. Kuigi ta Valgekihva sealviibimisega leppis, sest see oli jumalate käsk, polnud see veel põhjuseks teda rahule jätta.

Collie olemusest lahutamatu oli mälestus loendama-tuist roimadest, mida Valgekihva suguvennad olid tema esivanemate vastu sooritanud. Rüüstatud lambatarasid ei saanud unustada ühe päeva ega ka ühe põlvkonna kestel. Kõik see kannustas teda, kihutas teda kättemaksule. Ta ei saanud vastu hakata jumalaile, kes lubasid hundi sealolekut, aga see ei takistanud teda Valgekihva elu pisiasjus kibedaks tegemast. Nende vahel seisis põline vaen, ja tema vähemalt tahtis hoolt kanda, et seda ei unustataks.

Niisiis kasutas Collie oma soo eesõigusi Valgekihva kiusamiseks ja halvasti kohtlemiseks. Vaist ei lubanud Valgekihval temale kallale tungida, Collie visaduse tõttu aga oli võimatu tülitajat ignoreerida. Kui Collie teda ründas, siis pööras ta oma paksu karvaga kaitstud õla tema hammaste poole ja kõndis jäigajalgselt ning väärikalt minema. Kui Collie talle liiga rängalt kallale kippus, siis oli ta sunnitud ringi tiirlema, õlga tema poole pöörates ja pead kõrvale käänates, näol ning silmades kannatlik ja tüdinud ilme. Mõnikord kiirendas küll nap-satus tema tagajalgade järele Valgekihva taandumist ja tegi selle vähem väärikaks. Tavaliselt aga õnnestus tal säilitada auväärsust, mis oli peaaegu pidulik. Ta ei teinud Collie olemasolust välja, kui see vähegi võimalik oli, ja läks tal järjekindlalt teelt eest ära. Collie tulekut nähes või kuuldes tõusis ta püsti ja kõndis minema.

Palju muudki tuli Valgekihval õppida. Elu põhjamaal oli lausa lihtne Sierra Vista keeruliste asjadega võrreldes. Kõigepealt tuli tal isanda perekonda tundma õppida. Mingil määral oli ta selleks ette valmistatud. Nagu Mit-saa ja Kluu-kuutš Halli Kopra

juurde kuulusid, osa saades tema toidust, tema tulest ja ta vaipadest, nii kuulusid nüüd Sierra Vistas amastuse-isanda juurde kõik tema maja elanikud.

Kuid selles asjas oli erinevusi, ja rohkesti erinevusi. Sierra Vista oli kaugelt avaram kui Halli Kopra telk.

253

Seal tuli paljusid inimesi arvestada. Seal oli kohtunik Scott ja seal oli tema naine. Seal olid isanda mõlemad õed, Beth ja Mary. Seal oli tema naine Alice, ja siis olid seal tema lapsed, Weedon ja Maud, üks nelja-, teine kuueaastane mudilane. Keegi ei saanud talle kõigist neist inimestest kuidagiviisi rääkida; veresidemeist ja sugulusest ei teadnud ta midagi ega olnud võimelinegi iial midagi teada saama. Aga ta taipas õige pea, et kõik need inimesed kuulusid isanda juurde. Neid igal võimalusel tähele pannes, nende tegusid, kõnet ja häälekõlagi uurides õppis ta pikkamisi tundma, kui lähedased nad isandale olid ja kui suurel määral isand neid soosis. Ning sellele vastavalt kohtles neid Valgekihv. Ta hindas seda, mida tema isand hindas; mis isandale kallis oli, seda pidas ka Valgekihv kalliks ja valvas hoolikalt.

Nii oli lugu kahe lapsega. Kogu oma eluaja ei olnud Valgekihv lapsi sallinud. Ta vihkas ja kartis nende käsi. Ei olnud hellad need õppetunnid, mis ta indiaani külades nende vägivalla ning julmuse kohta oli saanud. Kui Weedon ja Maud talle esmakordselt lähenesid, urises ta hoiatavalt ja tegi õela näo. Müks ja terav sõna isandalt sundis teda laste kallistusi taluma, kuigi ta nende tillukeste käte all üha urises ja urises — ja selles urinas ei kuuldunud ümisevat alatooni. Hiljem pani ta tähele, et poisikesel ja tütarlapsel oli isanda silmis suur väärtus. Siis polnud enam müksu ega teravat sõna tarvis — lapsed võisid teda patsutada ilma selletagi.

Valgekihv polnud iialgi ülevoolavalt südamlik. Ta sallis isanda lapsi sünge, kuid ausa heasoovlikkusega ja talus nende mänge nagu mingit piinavat toimingut. Kui ta ei suutnud kauem taluda, tõusis ta üles ning kõndis otsustavalt eemale. Kuid mõne aja pärast hakkasid lapsed talle meeldimagi. Aga ka siis ei lasknud ta oma tundeid välja paista. Ise ta laste juurde ei läinud. Teisest küljest aga ei eemaldunud ta lapsi nähes, vaid ootas, et nad tema juurde tuleksid. Ja veelgi hiljem märgati, et ta silmadesse ilmus heameelesära, kui ta nägi lapsi lähenevat, ja et ta neile kummalise kahetsusega järele vaatas, kui nad tema juurest lahkusid, et teiste lõbustuste juurde minna.

See kõik tähendas arenemist ja nõudis aega. Laste kõrval pidas ta kõige enam lugu kohtunik Scottist. Võib-olla kahel põhjusel. Esiteks oli see ilmselt isanda väärtuslik

254

omand, ja teiseks oli kohtunik oma tunnete avaldamises tagasihoidlik. Valgekihv armastas laial verandal tema jalge ees lebada, kui ta lehte luges, aeg-ajalt Valgekihvale pilku või sõna kinkides — märgid, mis ei häirinud, kuid kinnitasid, et ta oli Valgekihva sealolekust ja olemasolust teadlik. Kuid nii oli see kõik ainult siis, kui isandat läheduses polnud. Kui isand ilmus, lakkasid kõik teised olendid olemast, niipalju kui see Valgekihvasse puutus.

Valgekihv lubas kõigil perekonnaliikmeil end kallistada ja hellitada, kuid iialgi ei andnud ta neile seda, mis ta isandale andis. Ükski nende kallistus ei toonud tema kõrisse armastavat üminat, ja kuidas nad ka katsusid, iialgi ei õnnestunud neil teda enda vastu liibuma panna. Seda endaunustuse ning andumuse väljendust, seda täieliku usalduse väljendust hoidis ta ainult isandale. Tegelikult ei vaadanud ta perekonnaliikmeile iial teisiti kui armastuse-isanda omandile.

Oige ruttu õppis Valgekihv vahet tegema ka perekonnaliikmete ja maja teenijaskonna vahel. Teenijad kartsid teda, tema aga ainult hoidus neile kallale minemast — sest neidki pidas ta isanda omandiks. Teenijate ja Valgekihva vahel valitses erapooletus, muud ei midagi. Nad valmistasid isandale toitu ja pesid söögiriistu ja tegid muid töid, nagu Matt oli teinud Klondike'is. Nad olid ühesõnaga majapidamise juurde kuuluvad lisandid.

Väljaspool majapidamist tuli Valgekihval veelgi rohkem õppida. Isanda valdusala oli lai ja keeruline, kuid sel olid oma mõõtmed ja piirid. Krunt ise lõppes maantee ääres. Väljaspool seda oli kõigi jumalate ühine valdusala — teed ja tänavad. Ja teiste tarade taga olid teiste jumalate eravaldusalad. Arvutu hulk seadusi juhtis seda kõike ja määras käitumise laadi, aga Valgekihv ei mõistnud jumalate keelt ega olnud tal mingit võimalust õppida muul teel kui kogemuste kaudu. Ta kuulas oma loomulike ajede käsku, kuni need viisid ta kokkupõrkeni mõne seadusega. Kui seda mõned korrad oli juhtunud, siis oli talle seadus selge ja ta täitis seda.

Kõige võimsamalt kasvatas teda isanda käe müks, isanda hoiatav hääl. Sest Valgekihva väga suure armastuse tõttu tegi talle isanda müks kaugelt rohkem haiget kui ükski Hallilt Kopralt või Ilusalt Smithilt saadud keretäis. Nemad olid valu tekitanud ainult tema lihale, valm liha all oli ikka raevutsenud uhkena ja võitmatuna.

255

Isanda müks oli liiga kerge, et lihale haiget teha. Kuid see tungis sügavamale. See oli isanda laituse väljendus ja Valgekihva vaim närbus selle mõjul.

Tõtt öelda jagati mükse väga harva. Jätkus isanda häälest. Häälekõlast järeldas Valgekihv, kas ta talitas õigesti või mitte. Vastavalt häälekõlale kohandas ta omaf käitumist ja seadis oma tegusid. See oli kompassiks, mille varal ta tüüris ja õppis kaardile märkima uue maa ja uue elu kombeid.

Põhjas oli koer ainus koduloom. Kõik teised loomad elasid Ürgmaal ja olid igale koerale seadusega lubatud saagiks, kui nad polnud liiga suured. Kogu oma elu kestel oli Valgekihv elusolendeid söögiks püüdnud. Talle ei tulnud pähegi, et Lõunas on asi teisiti. Aga seda tuli tal Santa Clara orus elades peagi õppida. Varahommikul ümber majanurga lonkides sattus ta kana-aiast väljalip-sanud kanale. Valgekihva loomulikuks ajeks oli teda ära süüa. Paar hüpet, hammaste välgatus, kohkunud kaaga-tus, ja ettevõtlik sulgloom oli tal suus. See oli kodukas-vatatud, rammus ja õrn, ning Valgekihv lakkus huuli ja otsustas, et niisugune toit on hea. Päeval sattus ta tallide lähedal veel teisele hälbinud kanale. Üks tallipoistest jooksis lindu päästma. Ta ei tundnud Valgekihva pärit-olu, seepärast võttis ta relvaks kätte kerge ratsapiitsa. Esimese piitsahoobi järel laskis Valgekihv kana lahti ja pöördus mehe vastu. Kaigas oleks võinud teda peatada, piits aga mitte. Vaikselt, teisest hoobist väljagi tegemata sööstis ta ettepoole ja kargas tallipoisi kõri kallale, kes karjatas: «Jumal!» ja taganes vaarudes. Piitsa pillas ta maha ja varjas käsivartega oma kõri. Valgekihv rebis ta käsivarresse luuni ulatuva haava.

Mees oli hirmsasti kohkunud. Valgekihva metsikus ei heidutanudki teda nii väga kui tema vaikimine. Oma kõri ja nägu haavatud ning verdjooksva käsivarrega ikka kaitstes püüdis ta talli juurde taanduda. Tal oleks väga halvasti läinud, kui Collie poleks tegevuspaigale ilmunud. Nagu ta kord Dicki elu päästis, nii päästis ta nüüd tallipoisi elu. Meeletu vihaga sööstis ta Valgekihva kallale. Temal oli olnud õigus. Ta oli olnud targem kui eksiteele sattunud jumalad. Kõik tema kahtlustused olid õigustatud. Siin tegi muistne röövel jälle oma vanu vempe.

Tallipoiss põgenes tallidesse ja Valgekihv taandus Collie kurjade hammaste ees või pööras õla nende poole ja

256

tiirles üha ringi. Aga Collie ei jätnud teda pärast sobivat karistust rahule nagu harilikult. Vastupidi: ta muutus iga hetkega ärritatumaks ja vihasemaks, kuni Valgekihv lõpuks oma väärikuse tuulde heitis ja tema eest avalikult üle välja jooksu pistis.

«Ta peab õppima kanu rahule jätma,» ütles isand. «Aga ma saan talle õppetunni anda alles siis, kui ma ta teolt taban.»

Kaks päeva hiljem see tegu tuli, kuid kaugelt suuremas ulatuses, kui isand oli oodanud. Valgekihv oli kanalaid ja kanade harjumusi põhjalikult uurinud, öösi, kui kanad olid õrrele läinud, ronis ta äsja kohaleveetud palkide virnale. Sealt läks ta kanala katusele,

ületas katuseharja ning hüppas teisel pool maha. Järgmisel hetkel oli ta kanalas, ja tapmine algas.

Hommikul, kui isand välja verandale tuli, tervitas ta pilku viiskümmend valget leghorn-kana — tallipoiss oli nad ritta asetanud. Isand vilistas tasa, esiti üllatusest ja viimaks imetlusest. Ta kohtas Valgekihva pilku, kuid too ei ilmutanud vähimatki häbiega süütunnet. Ta käitus uhkelt, nagu oleks ta tõepoolest sooritanud midagi kiiduväärset ja teenekat. Süüteadvust temas ei olnud. Isand surus huuled kokku, asudes eelseisva ebameeldiva ülesande kallale. Siis kõneles ta teadmatusest eksinuga karmilt ja tema hääles polnud midagi peale jumaliku viha. Ta pistis Valgekihva nina tapetud kanade juurde ja aniis talle samal ajal tugevaid mükse.

Valgekihv ei tunginud iial enam ühtegi kanäkuuti. S^e oli seadusevastane ja ta pidas seda meeles. Siis võttis isand ta ikana-aeda kaasa. Elavat toitu enda ümber ja otse oma nina ees lendlemas nähes oli Valgekihva esimeseks ajeks selle kallale karata. Ta kuulas aje käsku, kuid isanda hääl pidurdas teda. Nad viibisid pool tundi kana-aias. Aeg-ajalt sai aje Valgekihva üle võimust, aga iga kord, kui ta kippus sellele järele andma, pidurdas teda isanda hääl. Nii õppis ta seadust, ja seks ajaks, kui nad kanade valdusalalt lahkusid, oli ta õppinud nende olemasolu ignoreerima.

«Kanatapjat ei saa iialgi parandada,» raputas kohtunik Scott eine ajal kurvalt pead, kui tema poeg jutustas Valgekihvale antud õppetunnist. «Kui ta kord säärase halva harjumuse on omandanud ja verd maitsnud..» Jälle raputas kohtunik kurvalt pead.

257

Kuid Weedon Scott ei pooldanud isa arvamust.

«Tead, mis ma teen,» pani ta lõpuks ette. «Ma lukustan Valgekihva kogu pärastlõunaks kanade juurde.»

«Aga mõtle kanadele,» tähendas kohtunik.

«Ja peale selle,» rääkis poeg edasi, «maksan ma sulle ühe dollari kullas iga kana eest, kelle ta on tapnud.»

«Aga sa pead ka isale kaotuse puhuks karistuse määrama,» ütles Beth vahele.

Sedasama soovis ka õde, ja kogu laudkond kiitis ettepaneku heaks. Kohtunik Scott noogutas nõusolevalt pead.

«Olgu.» Weedon Scott mõtles hetke. «Kui Valgekihv kogu pärastlõuna jooksul ühelegi kanale pole kurja teinud, siis ütled sa talle iga kanalas veedetud kümne minuti eest tõsiselt ja pidulikult, nagu oleksid sa kohtus ja kuulutaksid kohtuotsust: «Valgekihv, sa oled tublim, kui ma arvasin.»»

Sobivatest varjatud kohtadest alustas perekond etenduse vaatamist. Kuid polnudki midagi vaadata. Isand lukustas Valgekihva kanalasse ning jättis ta üksi, Valgekihv heitis maha ja uinus magama. Kord tõusis ta ja läks küna juurde jooma. Kanadest möödus ta rahulikult, tegemata neist üldse välja. Mis temasse puutus, siis polnud neid olemaski. Kell neli võttis ta joostes hoogu, hüppas kanala katusele ja kargas sealt teisele poole maha, et siis väärikalt maja juurde lonkida. Ta oli seaduse sel- : geks õppinud. Ja verandal, lõbustatud perekonna ees, ütles kohtunik Scott Valgekihvaga vastamisi seistes pikkamisi ning pidulikult kuusteist korda: «Valgekihv, sa oled tublim, kui ma arvasin.»

Kuid seaduste rohkus ajas Valgekihval pea segi ja tõi talle sageli pahandusi kaela. Tal tuli õppida, et ta ei tohi puudutada ka teistele jumalatele kuuluvaid kanu. Peale selle olid olemas kassid, küülikud ja kalkunid — kõik need pidi ta rahule jätma. Kui ta seaduse alles osaliselt selgeks oli õppinud, siis oli tal mulje, et ta peab kõik elusolendid rahule jätma. Väljas karjamaal võis vutt vigastamatult tema nina eest lendu tõusta. Ahnest ihast üleni pinevil olles ja värisedes ohjeldas ta oma vaistu ja seisis liikumatult paigal. Ta täitis jumalate tahtmist.

Siis nägi ta ühel päeval jälle karjamaal olles, et Diek sattus suurele rohtlajänesele ja hakkas seda taga ajama. Isand ise vaatas pealt ning ei astunud keelavalt vahele.

Ei, ta julgustas Valgekihva samuti tagaajamisele. Nii õppis ta, et rohtlajänese kohta keeld ei käi. Lõpuks oli talle kogu seadus selge. Tema ja kõigi koduloomade vahel ei tohtinud olla vaenu. Kui polnud sõprust, siis pidi vähemalt erapooletus valitsema. Teised loomad aga — oravad, vutid ja küülikud — olid vaba looduse asukad, kes inimesele iialgi truudust polnud vandunud. Nemad olid iga koera seaduslikuks saagiks. Ainult taltsaid loomi kaitsesid jumalad ja taltsaste vahel polnud surmav taplus lubatud. Jumalate käes oli võim oma alamate elu ja surma üle, ning jumalad kaitsesid oma võimu.

Pärast põhjamaa lihtsust oli elu Santa Clara orus kee- . ruline. Ja peamine, mida tsivilisatsiooni keerukus nõudis, oli eneseohjeldus, enda vaoshoidmine — sisemine tasakaal, mis oli niisama õrn nagu härmalõnga kiud ning ühtlasi niisama jäik nagu teras. Elul oli tuhat nägu ja Valgekihv leidis, et ta peab neile kõigile vastu vaatama. Näiteks kui ta linna läks, San Josesse, ja seal tõlla järel jooksis või mööda tänavaid luusis, sel ajal kui tõld peatus. Elu voogas temast mööda — sügav ning avar ja mitmekesine elu, mis vahetpidamata tema meeli ärritas, temalt kiiret ja otsatut kohanemist ja vastavust nõudis ja teda peaaegu alati sundis oma loomulikke ajesid maha suruma.

Seal oli lihakauplusi, kus liha rippus kättesaadavas kõrguses. Seda liha ei tohtinud ta puudutada. Majade ees, mida isand külastas, oli kasse — need pidi ta rahule jätma. Igal pool oli koeri, kes tema peale urisesid ja keda ta ei tohtinud rünnata. Ja siis oli rahvarikkail kõnniteedel arvutuid inimesi, kelle tähelepanu ta äratas. Nad peatusid ja vaatasid teda, näitasid teda üksteisele, uurisid teda, kõnelesid temaga, ja mis kõige halvem — nad silitasid teda. Ja ta pidi taluma kõigi nende võõraste käte ohtlikke puudutusi. Isegi sellega sai ta hakkama. Ta sai üle oma kohmetusest ja piinlikkusest. Korgilt võttis ta vastu loendamatute võõraste jumalate tähelepanuavaldused. Armulikult võttis ta vastu nende armulikkuse. Teisest küljest oli temas midagi, mis takistas liiga tuttavlikuks muutumast. Nad patsutasid tema pead ja läksid edasi, oma julguse üle rahulolu ja heameelt tundes.

Kuid mitte kõik polnud Valgekihvale kerge. Tõlla taga läbi San Jose agulite joostes kohtas ta mõningaid väikesi poisse, kes taotsesid teda kividega pilduda. Ometi

teadis ta, et tal polnud lubatud neid taga ajada ja maha paisata. Siin oli ta sunnitud vägistama oma enesesäilita-misvaistu ja seda ta tegigi, sest ta hakkas taltsaks muutuma ja tsivilisatsiooniga kohanema.

Siiski polnud Valgekihv olukorraga päris rahul. Tal polnud abstraktseid ideid õiglusest ning ausast mängust. Kuid igas elusolendis peitub teatav õiglustunne, ja seda tunnet pahandas ebaaus mäng, et tal polnud luba endi kivipildujate vastu kaitsta. Ta unustas, et jumalate ja tema vahel sõlmitud lepingu põhjal olid jumalad kohustatud tema eest hoolitsema ja teda kaitsma. Kuid ühel päeval kargas isand tõllast välja, piits käes, ja poksis kivipildujad laiali. Pärast seda ei pildunud nad enam kive ja Valgekihv sai aru ning oli rahuldatud.

Tal oli veel teine samalaadne kogemus. Linnätee ääres oli kolm koera, kes ristteel asuva trahteri ümber lüüsides taotsesid tema kallale söösta, kui ta möödus. Tema surmavat võitlusviisi tundes ei olnud isand iialgi lakanud Valgekihvale sisendamast seadust, et ta ei tohi võidelda. Et Valgekihv oli seaduse hästi selgeks õppinud, siis oli ta iga kord püsti hädas, kui ta ristteel tollest trahterist möödus. Pärast esimest rünnakut hoidis tema lorin küll koeri eemal, kuid nad käisid tal järel, klähvi-sid, näägutasid ja solvasid teda. Nii kestis see mõnda aega. Mehed trahteri juures koguni õhutasid koeri Valge-kihva kallale. Ühel päeval ässitasid nad koeri avalikult tema vastu. Isand peatas tõlla.

«Mine,» ütles ta Valgekihvale.

Kuid Valgekihv ei suutnud uskuda. Ta vaatas isandale näkku, siis koerte poole. Siis vaatas ta uuesti innukalt ja] küsivalt isandale näkku.

Isand noogutas pead.

«Mine neile kallale, vanapoiss. Pista nad nahka.»
Valgekihv ei kõhelnud kauem. Ta pöördus ümber ja hüppas vaikselt oma vaenlaste sekka. Kõik kolm astusid talle vastu. Tekkis suur lorin ja urin, hammaste laksu-mine ja kehade keeris. Teetolm tõusis pilvena ning varjas lahingu käiku. Kuid mõne minuti pärast rabeles kaks koera surmaga heideldes maas ja kolmas põgenes kõigest väest. Ta hüppas üle kraavi, puges läbi tara ja põgenes üle nurme. Valgekihv järgnes talle, hundi kombel ja j hundi kiirusega üle maapinna libisedes — kiiresti ja käratult. Keset nurme paiskas ta koera ümber ja tappis ta.
260
See kolmekordne mõrv lõpetas tema sekeldused koertega. Kuuldus levis kogu orus ja inimesed hoolitsesid selle eest, et nende koerad Võitlevat Hunti ei tüütaks.

IV peatükk KAASLASE KUTSE

Kuud tulid ja läksid. Lõunas oli toitu külluses ja teha polnud midagi, ning Valgekihv elas rammusana, jõukana ja õnnelikuna. Ta ei elanud mitte ainult geograafilisel lõunamaal, vaid ka elu lõunamaal. Inimeste lahkus paistis ta peale otsekui päike ja ta õitses nagu heasse mulda istutatud lill.
Kuid ikka erines ta kuidagi teistest koertest. Ta tundis seadust pareminigi kui koerad, kes muud elu polnud elanud, ja ta täitis seadust täpsemalt, aga ikka oli temas mingi varitseva metsikuse varjund, nagu oleks Ürgmaa temas ikka veel alles olnud ja nagu oleks hunt temas ainult maganud.
Ta ei sõbrutsenud iialgi teiste koertega. Üksildaselt oli ta elanud, niivõrd kui asi puutus temataolistesse, ja üksildaselt tahtis ta oma elu jätkata. Kutsikapõlves Lip-lipi ja kutsikakarja tagakiusamise mõjul ja võitlejapäevil Ilusa Smithi juures oli tal välja kujunenud vastikus koerte vastu. Tema elukäik oli loomulikust suunast kõrvale kallutatud, ja omataolistest eemale hoidudes oli ta inimeste külge rippuma jäänud.
Pealegi suhtusid kõik lõunamaa koerad temasse umbusklikult. Ta äratas neis nende vaistliku hirmu Ürgmaa ees ja nad võtsid teda alati vastu urina ja lorina ning sõjaka vihkamisega. Tema omalt poolt õppis, et polnudki tarvis nende vastu hambaid kasutada. Tema paljastatud kihvad ja tõmblevad huuled olid harilikult küllalt mõjuvad: haruharva juhtus, et need ei sundinud möirgavat ja kallalekippuvat koera maha kükitama.
Kuid Valgekihva elus oli üks tõeline kannatuseproov — Collie. See ei andnud talle hetkekski rahu. Collie ei alistunud seadusele nii vastuvaidlematult kui Valgekihv. Kõigist isanda jõupingutusist hoolimata ei saanud ta Valgekihvaga sõbraks. Alati kõlas Valgekihva kõrvus
261
tema terav ja närviline urin. Ta ei andestanud Valgekihvale kanatapmise vahejuhtumit ja püsis kestvalt veendumusel, et Valgekihval on kurjad kavatsused. Ta leidis Valgekihva juba enne süüdi olevat, kui too midagi teinud oli, ja kohtles teda vastavalt. Ta muutus Valgekihva nuhtluseks, jälgides teda politseinikuna ümber tallide ja lautade, ja kui Valgekihv üheainsa uudishimuliku pilgugi heitis mõne tuvi või kana poole, siis purskas ta nördimusest ja raevust kilama. Valgekihva eelistatuim viis teda ignoreerida seisis selles, et ta heitis maha, asetas pea esikäppadele ja teeskles magamist. See rabas Collie alati tummaks ja pani ta vaikima.
Collie välja arvatud, läks Valgekihval kõigis asjus hästi. Ta oli enesevalitsemist ja tasakaalu õppinud ja ta tundis seadust. Ta oli muutunud rahulikuks, külmavereliseks ja filosoofiliselt sallivaks. Ta ei elanud enam vaenulikus ümbruses. Hädaoht ja valu ning surm ei luuranud igal pool ta ümber. Tundmatus kui üha õhus rippuv õudus j il ähvardus ununes aja jooksul. Elu oli leebe ja mõnus. See möödus sujuvalt, ilma et hirm ja vaen tee ääres oleksid varitsenud.

Tal puudus lumi, kuigi ta seda ei teadnud. «Ebasündsal! pikk suvi,» oleks ta leidnud, kui ta selle üle oleks mõteM nud. Kuid ta ei mõtelnud ja lihtsalt tundis lumest mingil ebamäärasel, alateadlikul viisil puudust. Samal kombel tundis ta nõrka igatsust põhjamaa järele — eriti suva palavaga, kui päikesepaiste teda vaevas. Igatsuse ainsaks mõjuks temasse oli siiski see, et ta muutus tusaseks jfl rahutuks, teadmata ise, mis tal viga on.

Valgekihv polnud oma tundeavaldustes iialgi pealetükkiv. Peale isanda kaenlasse liibumise ja ümiseva tooni segamise oma armastuseurinasse polnud tal ühtki viisi oma armastuse väljendamiseks. Kuid talle sai osaks õnn veel kolmat võimalust avastada. Jumalate naeru suhtes oli ta alati ülitundlik olnud. Naer oli teda meeletuks, raevust pööraseks teinud. Kuid armastuse-isandale ei suutnud ta vihaseks saada, ja kui see jumal suvatses tema üle heasüdamlikul, nöökaval viisil naerda, siis sattus ta kimbatusse. Ta tajus vana viha kipitust ja kõrvetust, kuid ta seesmusest kerkiv viha põrkas armastuse vastu. Ta ei saanud vihane olla, aga midagi pidi ta tegema. Algul tegi ta end väärikaks, ja isand naeris seda kõvemini. Siis katsus ta veel väärikam olla, ja isand naeris veelgi kõvemini.

262

Lõpuks peletas isanda naer tema väärikuse minema. Tema lõuad avanesid kergelt, ta huul kerkis natuke ja tema silmadesse tuli naljakas ilme, milles peitus rohkem armastust kui huumorit. Ta oli naerma õppinud.

Samuti õppis ta isandaga hullama, harjus end uperkuuti paisata ja maas veeretada laskma, harjus arvutute karmide võtete ohvriks olema. Vastutasuks teeskles ta viha, metsikult karvu turritades ja urisedes ning hambaid laksutades napsatustega, millel näis täitsa surmav eesmärk olevat. Kuid iialgi ei unustanud ta end. Need napsatused haarasid alati ainult tühja õhku. Sellise hullamise lõpul, kui hoobid, müksud, napsatused ja lõrinad kiireks ning metsikuks muutusid, jätsid hullajad kõik äkki katki, taandusid teineteisest mitme jala kaugusele ning põrnit-sesid vastamisi. Ja siis, just niisama äkki — nagu päike tõuseb tormise mere kohale — hakkasid nad naerma. Seepeale võtsid isanda käed iga kord Valgekihva kaela ja õlgade ümbert kinni, kuna Valgekihv ümises ja urises oma armastuslaulu.

Kuid keegi muu ei hullanud iialgi Valgekihvaga. Ta ei lubanud seda. Ta kaitses oma väärikust, ja kui keegi katsuski temaga mürada, siis polnud tema hoiatav lorin ja kerkiv lakk sugugi mänglev. Kui ta isandale neid vabadusi lubas, ei pidanud ta sellepärast veel olema harilik koer, kes armastab üht ja armastab teist, nõustudes igaühega hullama ja igaüht lõbustama. Tema armastas ühtainust ja keeldus ennast või oma armastust odavaks tegemast.

Isand ratsutas palju, ja tema saatmine oli Valgekihva elus peamisi kohustusi. Põhjas oli ta oma lääniustavust ilmutanud rakmeis rühkides, siin, lõunamaal, aga polnud kelke ega kandnud koerad siin koormaid seljas. Seepärast osutas ta oma ustavust uuel viisil, joostes isanda hobuse seltsis. Kõige pikemgi päev ei väsitanud teda. Tal oli hundi kõnnak — sujuv, väsimatu ja kerge, ja pärast viiekümne miili pikkust matka tuli ta reipalt hobuse ees joostes tagasi.

Ühenduses nende ratsaretkedega saavutas Valgekihv veel ühe väljendusviisi, kusjuures oli tähelepanuvääriv, et ta sel kombel väljendus ainult kaks korda elus. Esmakordselt juhtus see siis, kui isand katsus tulisele puhastverd täkule õpetada väravate avamist ja sulgemist, ilma et ratsanikul tarvitseks tema seljast maha tulla. Ikka ja jälle juhtis ta hobuse värava ette, et too seda sulgeda

prooviks, ja iga kord lõi ratsu kohkuma, taandus ning sööstis eemale. Iga hetkega muutus loom närvilisemaks ja erutatumaks. Kui ta end tagumistele jalgadele püsti ajas, andis isand talle kannuseid ja sundis teda esimesi jalgu jälle maha toetama; seepeale hakkas hobune tagant üles lööma. Valgekihv vaatas seda kõike üha suureneva murega pealt, kuni ta end enam pidada ei suutnud, hobuse ette kargas ja metsikult ning hoiatavalt haukuma hakkas.

Kuigi ta pärast seda sageli katsus haukuda ja isand teda selleks julgustaski, õnnestus see tal üksainus kord — ja siis mitte isanda juuresolekul. Kiire ratsutamine üle karjamaa, hobuse jalge alt äkki tõusnud jänes, äge kõrvalepõikamine, komistus, kukkumine ja isanda murdunud jalaluu olid selle põhjuseks. Valgekihv kargas tulivihaselt hobusest süüdlase kõri kallale, kuid isanda hääl pidurdas teda.

«Koju! Mine koju!» käskis isand, kui ta oma vigastuse oli kindlaks teinud.

Valgekihv ei tahtnud temast lahkuda. Isand kavatses kirjakese kirjutada, kuid otsis oma taskuist asjatult pliiatsit ja paberit. Uuesti andis ta Valgekihväle käsu koju minna.

Valgekihv silmitses teda nukralt, hakkas minema, kuid] tuli tagasi ja vingus tasa. Isand rääkis temaga sõbralikult, kuid tõsiselt, ja ta ajas kõrvad kikki ning kuulas valusa pinevusega.

«Pole midagi, vanapoiss, jookse nüüd aga ära koju,» rääkis isand. «Mine koju ja jutusta, mis minuga juhtus. Koju, sa hunt! Mine koju!»

Valgekihv teadis, mis tähendab «koju», ja kuigi ta isani da kõnest muud ei mõistnud, teadis ta isanda tahtmise olevat, et ta koju läheks. Ta pöördus ümber ja sörkis vastu tahtmist minema. Siis peatus ta kõhklevalt ja vaatas üll õla tagasi.

«Mine koju!» kordus terav käsk, ja seekord kuulas tl sõna.

Perekond oli verandal, nautides pärastlõuna jahedust! kui Valgekihv saabus. Ta tuli nende sekka lõõtsutades, ise üleni tolmune.

«Weedon tuli tagasi,» teatas Weedon Scotti ema.

Lapsed tervitasid Valgekihva rõõmsate hüüetega ja jooksid talle vastu. Ta põikas nende eest kõrvale ja läks edasi, kuid nad surusid ta kiiktooli ja rinnatise vahele

264

nurka ummikusse. Ta urises ja katsus neist mööda pää. seda. Laste ema vaatas kartlikult nende poole.

«Pean tunnistama, mind teeb see närviliseks, kui ta laste lähedal on,» ütles ta. «Mul on hirm, et ta kord ootamatult neile kallale läheb.»

Metsiku urinaga kargas Valgekihv nurgast välja, poisikest ja tütarlast ümber tõugates. Ema kutsus lapsed enda juurde, lohutas neid ja ütles, et nad Valgekihva ei tülitaks.

«Hunt jääb hundiks,» tähendas kohtunik Scott. «Teda ei või usaldada.»

«Aga ta pole ju pärishunt,» ütles Beth vahele, kaitstes venda tema äraolekul.

«See on ainult Weedoni arvamine,» sõnas kohtunik. «Ta ainult oletab, et Valgekihvas on koeraverd, aga ta peafe isegi tunnistama, et ta sellest midagi ei tea. Mis loomi välimusse puutub —».

Ta ei lõpetanud lauset. Valgekihv seisis tema ees ja urises metsikult.

«Mine ära! Heida maha!» käskis kohtunik Scott.

Valgekihv pöördus armastuse-isanda naise poole. See kiljatas kohkumisest, kui koer tema kleidist hammastega kinni võttis ja sikutas, kuni õrn riie kärises. Nüüd oli Valgekihv juba huvi keskpunktiks. Ta oli lakanud urisemast ja seisis, pea püsti, ning vaatas nende nägudesse. Tema kõri tegi kramplikke pingutusi, kuid sellest ei tulnud ühtki häält. Ta heitles kogu kehaga, tõmmeldes jõupingutuses! et vabaneda millestki väljendamatust, mis nõudis kuuldavaletoomist.

«Ma loodan, et ta ei hakka hulluks minema,» ütles Weedon Scotti ema. «Ma rääkisin Weedonile oma kartusest, et siinne soe kliima ei sobi arktikaloomale.»

«Ma usun, ta katsub rääkida,» kuulutas Beth.

Sel hetkel saavutaski Valgekihv rääkimisvõime: tem mure purskus esile valjude haugatustena.

«Midagi on Weedoniga juhtunud,» ütles Weedoni naine otsustavalt.

Nad olid nüüd kõik jalul, ja Valgekihv jooksis trepis' alla, vaadates tagasi, kas nad ikka järgnevad. Teist ja viimast korda elus oli ta haukunud ja end arusaadavaks teinud.

Pärast seda juhtumit oli tal Sierra Vista rahva süda meis kõige soojem koht, ning isegi tallipoiss, kelle käsivarre

266

ta oli lõhki rebinud, möönis, et ta on tark koer, kuigi on ehk hunt. Kohtunik Scott püsis nimelt ikka samal arvamusel ning tõendas seda igaühe pahameeleks entsüklopeediast ja mitmesuguseist looduslooraamatuist võetud mõõtmiste ja kirjeldustega.

Päevad tulid ja läksid, lastes kestvat päikesepaistet üle Santa Clara oru voolata. Aga kui päevad lühemaks muutusid ja Valgekihval algas teine talv Lõunas, siis tegi ta

imeliku avastuse. Collie hambad polnud enam teravad. Tema näksimises oli mänglevust ja sõbralikkust, mis ta hambaid takistas Valgekihvale tõeliselt haiget tegemast. Valgekihv unustas, et Collie oli ta elu raskeks teinud, ja kui Collie tema ümber lusti lõi, siis vastas ta pidulikult ja püüdis mänglev olla, muutus aga ainult naeruväärseks.

Kord ahvatles Collie teda pikale tagaajamisele läbi karjamaa ning metsade. Oli pärastlõuna, millal isand ratsutada taotses, ja Valgekihv teadis seda. Hobune oli sadul-datud ja ootas ukse ees. Valgekihv kõhkles. Kuid tema olemuse sügavuses oli midagi tugevamat kui kõik seadused, mis ta oli õppinud, kui harjumused, mis teda olid kujundanud, kui tema armastus isanda vastu, kui isegi tema enda elutung; ja kui kõhklemise hetkel Collie teda naksas ja seepeale jooksu pistis, siis pöördus ta ümber ja jooksis järele. Isand ratsutas sel päeval üksi, ja Valgekihv jooksis metsas, külg külje kõrval Collie'ga, nagu tema ema Kitši ja vana Ükssilm paljude aastate eest olid jooksnud vaikses põhjamaa metsas.

V peatükk MAGAV HUNT

Umbes sel ajal olid ajalehed täis kirjutusi ühe sunnitöölise hulljulgest põgenemisest San Quentini vanglast. Ta oli julm mees, sündinud roimar. Ta polnud hea päritoluga ja ühiskonna käed polnud teda ka paremaks vorminud. Ühiskonna käed on karmid ja too mees oli rabav näide sellest, mida need käed võivad valmis voolida. Ta oli elajas — inimelajas küll, kuid ometi nii kohutav elajas, et kõige parem oleks teda kiskjaks nimetada.

San Quentini vanglas oli ta osutunud parandamatuks. Karistus ei suutnud teda murda. Ta võis lõpuni võideldes

267

surra, kuid ta ei suutnud elada ja end võidetuks tunnis-tada. Mida metsikumalt ta võitles, seda karmimalt kohtles teda ühiskond, ja karmuse ainsaks tagajärjeks oli sea et ta muutus veelgi metsikumaks. Hullusärgid, näljutamine, peks ja löögid polnud Jim Halli puhul õiged vahendid, kuid neid vahendeid tema kallal just kasutati. Neid vahendeid oli tema kallal kasutatud sestsaadik, kui ta olu väike kujunemisvõimeline poiss San Francisco räpaseimas linnajaos — pehme savi ühiskonna kätes, valmis end sellest kujundada laskma.

Kolmat puhku vanglas olles sattus Jim Hall kokku valvuriga, kes oli vähemalt samasugune elajas nagu ta ise. Valvur tegi talle ülekohut, valetas tema kohta vanglaüle-' male, hävitas usalduse ta vastu, kiusas teda. Vahe nende vahel seisis selles, et valvuril oli võtmekimp ja revolver. Jim Hallil olid ainult paljad käed ja hambad. Kuid ühel päeval kargas ta valvurile kallale ja kasutas ta kõri kallal oma hambaid nagu mõni põlismetsa loom.

Pärast seda pidi Jim Hall elama parandamatute kongis. Ta elas seal kolm aastat. Kong oli rauast — põrand, seinad, lagi. Ta ei väljunud sealt iialgi. Ta ei näinud iialgi; taevast ega päikesepaistet. Päeval oli kongis videvik ja öösiti valitses seal kottpime vaikus. Ta oli raudses hauas,i oli sinna elusalt maetud. Ta ei näinud ühegi inimese nägu, ei kõnelnud ühegi inimesega. Kui talle toit kongi lükati, urises ta nagu metsloom. Ta vihkas kõike maailmas. Päevad ja ööd läbi kuulutas ta möirates oma vihavaenu kogu maailma vastu. Nädalate ja kuude kaupa ei teinud ta häält, õhutades oma viha kottpimedas vaikuses. Ta oli inimene ja oli peletis — niisama kohutav kui hullunu kohutavaimad kujutelmad.

Ja siis ühel päeval ta põgenes. Vanglaülem ütles, et see on võimatu, aga ometi oli kong tühi, ja poolest saadik kongis ning poolest saadik väljas lebas valvuri laip. Veel kahe valvuri laibad märkisid põgeniku teed läbi vangla kuni välismüürini. Ta oli nad oma kätega tapnud, et mitte kära teha.

Ta oli tapetud valvurite relvadega varustatud — elava arsenalina põgenes ta üle mägede, ning ühiskonna organiseeritud võim jälitas teda. Ränka tasu kullas lubati ta pea eest. Saamahimulised talumehed küttisid teda haavlipüssidega. Tema vere hinnaga võis mõne obligatsiooni kinni maksta või poja ülikooli saata. Ühisteadvusega kodanikud

268

võtsid oma vintpüssid ja läksid teda püüdma. Kari vere-koeri jälgis tema veritsevate jalgade rada. Ja seaduse nuuskurid, ühiskonna maksulised kaitsjad, olid päevad ja ööd läbi telefoni, telegraafi ja erirongidega ta kannul.

Mõnikord sattusid nad talle peale ja mehed astusid tema vastu otsekui sangarid või tormasid läbi okastraattarade avalikkuse rõõmuks, kes sellest hommikulauas luges. Sel-liste kokkupõrgete järel saadeti surnud ja haavatud linnadesse tagasi ning neid asendasid veelgi innukamad ini-mesökütid.

Ja siis Jim Hall kadus. Verekoerad otsisid asjatult ta kadunud jälgi. Relvastatud mehed pidasid kinni süütuid talunikke kaugeist orgudest ja sundisid neid oma isikut kindlaks tegema. Ahned verehinna taotlejad avastasid ühel ja samal ajal kümnes kohas mägedes Jim Halli jäänuseid.

Vahepeal loeti Sierra Vistas ajalehti pigem mure kui huviga. Naised olid hirmul. Kohtunik Scott ütles: «Tühja kah!» ning naeris — kuid põhjuseta, sest tema viimaseil ametisoleku päevil oli Jim Hall ta ees seisnud ja kohtuotsuse vastu võtnud. Ning otse kohtusaalis, kõigi kuulajate juuresolekul oli Jim Hall teatanud, et tuleb päev, mil ta kätte maksab kohtunikule, kes talle otsuse kuulutas.

Seekord oli Jim Hallil õigus. Ta polnud süüdi roimas, mille eest talle karistus määrati. Jim Hall saadeti vangi roima eest, mida ta ei olnud sooritanud. Kahe eelmise süüteo mõjul, mis tema vastu kõnelesid, mõistis kohtunik Scott talle viiskümmend aastat kinnipidamist.

Kohtunik Scott ei teadnud kõiki asju, ta ei teadnud, et oli kaasosaliseks politsei salasepitsuses, et tõendused olid välja mõeldud ja tunnistajad valet vandunud, et Jim Hall oli käesolevas asjas süütu. Ja teisest küljest ei teadnud Jim Hall, et kohtunik Scott tegi oma otsuse teadmatuses. Jim Hall uskus, et kohtunikule oli ses asjas kõik teada ja et ta oli koletisliku ülekohtu kordasaatmisel politseiga ühe mütsi all. Kui kohtunik Scott kuulutas otsuse, mis kaebealusele viiskümmend aastat elavat surma mõistis, siis tõusis Jim Hall, täis vihkamist kogu ühiskonna vastu, kes talle liiga oli teinud, — tõusis üles ja raevutses kohtusaalis, kuni pool tosinat sinikuuelist vaenlast ta välja lohistas. Temale oli kohtunik Scott ülekohtu kaarvõlvi tippkiviks, ja kohtunik Scotti pihta tühjendas ta oma vihakarika ning temale möirgas ta oma tulevase

269

kättemaksu ähvardusi. Siis läks Jim Hall elavasse surma . . . ja põgenes.

Sellest kõigest ei teadnud Valgekihv midagi. Kuid tema ning Alice'i, ta isanda naise vahel oli saladus. Igal õhtuil kui Sierra Vista oli magama heitnud, tõusis Alice ja laskis Valgekihva sisse, et ta magaks suures eesruumis. ValJ gekihv polnud ju toakoer ega olnud talle majas magamine lubatud — seepärast lipsas Alice varahommikuti alla ja laskis ta välja, enne kui perekond ärkas.

Ühel ööl, kui kogu maja magas, virgus Valgekihv ja jäi üsna vaikselt lamama. Üsna vaikselt nuusutas ta õhku ning luges sellest teadet võõra jumala sealolekust. Ja tema kõrvadesse kandusid võõra jumala liigutused. Valgekihv ei hakanud vihaselt käratsema. See polnud tema viis. Võõras jumal kõndis tasa, kuid veel tasemini kõndis Valgekihv, sest tal polnud riideid, mis oleksid seljas kahise-nud. Ta järgnes vaikides. Ürgmaal oli ta küttinud otsatult argu elusolendeid ja tundis üllatuse väärtust.

Võõras jumal peatus suure trepi jalal ja kuulatas, ning Valgekihv valvas ja ootas nii liikumatult, nagu oleks ta surnud. Seda treppi mööda läks tee üles armastuse-isanda ja tema kalleima omandi juurde. Valgekihv ajas karvad turri, kuid ootas. Võõras jumal astus esimese sammu. Ta alustas trepist ülesminekut.

Siis Valgekihv ründas. Ta ei hoiatanud mitte mingil viisil, tema tegutsemise eel ei käinud vähimatki urinat. Ta keha tõusis kõrgele õhku hüppes, mis heitis ta võõra jumala turjale. Valgekihv jäi esikäppadega mehe õlgadele rippuma, samal ajal oma kihvu mehe kuklasse litsudes. Ta rippus küllalt kaua, et jumalat tagurpidi maha kallutada. Mõlemad prantsatasid koos põrandale. Valgekihv hüppas eemale, aga kui mees katsus jalule rabelda, siis oli ta oma rabavate hammastega jälle tema kallal.

Sierra Vista ärkas erutatult. Alumiselt korruselt kuuldus sellist kära, nagu oleks seal paarkümmend põrgulist võitlemas. Kostis revolvripaüke. Kord karjatas inimese hääl õuduses ning ahastuses. Kuuldus suurt lõrinat ja urisemist, ja kõigest üle kostis mööbliesemete kukkumise mürtsatusi ja purunevate peeglite klirinat.

Kära lõppes peaaegu niisama äkki kui oli alanud. Võitlus polnud kestnud kauem kui kolm minutit. Kohkunud majarahvas kogunes trepiotsale kobarasse. Kottpimedast trepikojast kuuldus lurisevaid häälitsusi, mis meenutasid

270

õhu mulisemist läbi vee. Vahel muutus lurisemine sisinaks, peaaegu vilistamiseks. Kuid väga varsti vaibus ja lõppes seegi. Siis ei kuuldunud pimedusest midagi peale valusalt õhku ahmiva olendi hingeldamise.

Weedon Scott vajutas nupule, ja trepikoda ning alumise korruse eesruum olid täis heledat valgust. Siis tuli ta ühes kohtunik Scottiga ettevaatlikult trepist alla, mõlemal revolver käes. Ettevaatust polnud vaja. Valgekihv oli oma töö teinud. Keset ümberpaisatud ja purunenud mööbli rususid lebas keegi mees poolküljeli, nägu käsivarre varjus. Weedon Scott kummardus tema kohale, lükkas ta käsivarre kõrvale ja pööras näo ülespoole. Purustatud kõri selgitas, millisel viisil ta oli surma saanud.

«Jim Hall,» ütles kohtunik Scott, ning isa ja poeg vaatasid teineteisele paljutähendavalt näkku.

Siis pöördusid nad Valgekihva poole. Ka tema lamas küljeli. Ta silmad olid kinni, kuid laud avanesid veidi ja ta püüdis neid vaadata, kui nad tema kohale kummardusid; saba liikus nõrgalt, tehes asjatuid liputuskatseid. Weedon Scott silitas teda ja tema kurgus kõmises tänulik urin. Kuid see oli üsna nõrk urin ja lõppes ruttu. Tema laud vajusid alla ja sulgusid, kogu keha näis lõtvuvat ja põrandal lamedaks valguvat.

«Vaeseke on omadega päris läbi,» ümises isand. «Seda näeme veel,» ütles kohtunik ja ruttas telefoni juurde.

«Ausalt öeldes on tema elulootused üks tuhande vastu,» teatas haavaarst, kui ta poolteist tundi oli Valgekihva kallal töötanud.

Koit paistis aknaist sisse ja muutis elektrilampide valguse tuhniks. Peale laste oli kogu perekond haavaarsti ümber kogunenud, et tema otsust kuulda.

«Murtud tagajalg,» rääkis too edasi, «kolmmurtud roiet, millest vähemalt üks on tunginud kopsu. Ta on peaaegu verest tühjaks jooksnud. Seesmiste vigastuste olemasolu on enam kui tõenäoline. Arvatavasti hüppas mees talle peale. Rääkimata kolmest kuulihaavast — kuulid on temast puhtalt läbi läinud. Uks tuhande vastu on tõesti optimistlik lootus. Isegi üks kümne tuhande vastu on liiga

palju lubatud.»

«Ei tohi kasutamata jätta ühtki võimalust tema päästmiseks,» hüüatas kohtunik Scott. «Kulud ei tähenda midagi. Pange ta röntgenikiirte alla, tehke, mis iganes

271

vaja. Weedon, telegrafeeri kohe San Franciscosse doktor Nicholsile. Me ei alahinda teid, doktor, saate isegi aru, kuid tuleb teha kõik, mis vähegi võimalik.»

Haavaarst naeratas järeleandlikult.

«Muidugi saan ma aru. Ta on seda väärt, et tema heaks tehtaks, mis vähegi võimalik. Teda tuleb põetada nagu inimolendit, nagu haiget last. Ja ärge unustage, mis ma ütlesin temperatuuri kohta. Kell kümme olen jälle siin.»

Valgekihva põetati. Kohtunik Scott pani ette õppinud põetaja palgata, kuid solvunud tüdrukud tõstsid protestikisa ja võtsid poetamise enda peale. Ja Valgekihv paranes, kuigi haavaarst ei olnud talle lubanud ühtainsatki võimalust kümne tuhande vastu.

Arsti ei saa tema eksliku otsuse pärast laita. Kogu oma eluaja oli ta ravinud ja lõiganud tsiviliseeritud, hellikuid inimesi, kes elasid kaitstud elu ja põlvnesid paljudest kaitstud põlvkondadest. Valgekihvaga võrreldes olid nad õrnad ja lõdvad ning rippusid elu küljes jõuetu haardega. Valgekihv tuli otse Ürgmaalt, kus nõrgad varakult hukkuvad ja kus kaitstud elu pole kellelegi kindlustatud. Ei tema isas ega ta emas olnud vähimatki nõrkust, samuti ka enne neid elanud põlvkondades mitte. Raudne kehaehitus ja Ürgmaa elujõud olid Valgekihva päranduseks ja ta rippus elu küljes kogu oma olemuse ja iga selle osaga, oma vaimu ja lihaga, visadusega, mis kunagi oli omane kõigile olendeile.

Nädalate kaupa elas Valgekihv vangina paigal püsides; isegi liigutada ei saanud ta plaastrite ja sidemete tõttu. Ta magas rohkesti ja tal oli palju unenägusid; läbi ta pea käis otsatu rida põhjamaiseid nägemusi. Kõik mineviku-viirastused ärkasid ellu ja viibisid tema juures. Jällegi elas ta oma emaga urus, roomas värisedes Halli Kopra põlvede ette, et oma truudust pakkuda, jälle jooksis ta kõigest väest Lip-lipi ja kogu meeletult kisava kutsika-karja ees.

Ta jooksis uuesti läbi vaikuse, küttides naljakuudel elavat saaki, ning uuesti jooksis ta rakendi eesotsas, kuuldes enda taga Mit-saa ja Halli Kopra piitsade plaksatusi ning nende hüüdeid «Raa! Raa!», kui nad jõudsid kitsa läbi-käigukoha juurde ja rakend lehvikuna kokku tõmbus, et sealt läbi minna. Ta elas uuesti oma elu Ilusa Smithi juures ja võitles võideldud võitlusi. Sellistel puhkudel kiunus

272

ja urises ta unes ja pealtnägijad ütlesid, et ta näeb halba und.

Kuid oli olemas üks eriline painav unenägu, mille all ta kannatas: kõlksuvad ja ragisevad trammivaguni-koletised, mis näisid talle hiiglasuurte kiljuvate ilvestena. Ta nägi end põõsaste varjus lebavat ja mõnd oravat varitsevat, kes oleks söandanud oma puu-pelgupaigast küllalt kaugele lageda maa peale tulla. Ja kui ta jalule kargas, et oravat tabada, muutus see ähvardavaks ning hirmsaks trammivaguniks, kerkides mäena tema ette, kiljudes ja ragistades ja talle tuld näkku süljates. Seesama kordus siis, kui ta haukale taeva all väljakutse saatis. Haugas sööstis taevast alla ja muutus tema kohale langedes kõikjal olevaks trammivaguniks. Või ta nägi end Ilusa Smithi tarandikus olevat. Väljapoole tara kogunes mehi, ja ta teadis, et on tulemas võitlus. Ta valvas ust, kust vastane pidi sisse tulema. Uks avanes ja sisse sööstis kohutav trammivagun. Tuhat korda juhtus seda, ja iga kord oli õudus, mida see sisendas, ikka ühtviisi elav ja suur.

Siis saabus päev, millal viimane side ja viimane plaaster ära võeti. See oli pidulik päev. Kogu Sierra Vista kogunes Valgekihva ümber. Isand sügas ta kõrvu ja tema ümises oma armastuse-urinat. Isanda naine kutsus teda Õnnistatud Hundiks; see nimi võeti kiiduhüüetega vastu ja kõik naised kutsusid teda Õnnistatud Hundiks.

Ta katsus püsti tõusta, kuid mitme katse järel kukkus nõrkusest maha. Ta oli nii kaua lamanud, et tema lihas-test oli kadunud nende võimekus, kogu jõud oli nendest lahkunud. Tal oli natuke häbi oma nõrkuse pärast, nagu oleks ta meelega tõrkunud jumalaid teenimast, nõnda kui tema kohus oli. Seepärast tegi ta sangarlikke katseid tõusta ja lõpuks seisiski kõigil neljal jalal, ise tuikudes ja edasi-tagasi kõikudes.

«Õnnistatud Hunt!» hüüdsid naised kooris.

Kohtunik Scott vaatles neid võidurõõmsalt.

«Nüüd tuleb see teie eneste suust,» sõnas ta. «Mina olen seda kogu aeg väitnud. Ükski koer poleks suutnud teha, mis tema tegi. Ta on hunt!»

«Õnnistatud Hunt,» õiendas kohtuniku naine.

«Jah, Õnnistatud Hunt,» nõustus kohtunik. «Ja siitpeale kutsun ma teda selle nimega.»

«Tal tuleb uuesti käima õppida,» ütles haavaarst.

«Tehku siis nüüd kohe algust. Kahjulik see talje ei ole Viige ta välja.»

Ja Valgekihv läks välja otsekui kuningas: kogu Sierra Vista oli ta ümber ja hoolitses tema eest. Ta oli väga nõrk, ja kui ta muruni jõudis, siis heitis ta pikali ning puhkas natuke aega.

Siis liikus rongkäik edasi; väikesi jõuannuseid voogas Valgekihva lihastesse, kui ta neid tarvitas ja veri neist läbi hakkas käima. Jõuti tallideni, ja talliukse vahel lamas Collie, pool tosinat jässakat kutsikat mängimas päikesepaistel tema ümber.

Valgökihv vaatles neid imestunud pilgul. Collie urises hoiatavalt täile vastu, ja ta hoidus ettevaatlikult eemale. Isand nihutas oma jalaninaga ühe roomava kutsika tema poole. Valgekihv turritas kahtlustavalt karvu, kuid isand rahustas, et kõik on korras. Collie, keda üks naistest oma käte vahel hoidis, silmitses teda kadedalt ja hoiatas urinal, et kõik pole sugugi korras.

Kutsikake lebas tema ees. Valgekihv ajas kõrvad kikki ja uuris teda uudishimulikult. Siis puutusid nende ninad kokku ja ta tundis kutsika väikest sooja keelt oma põsel. Valgekihva keel küünitus suust välja, ta ei teadnud isegi, mispärast, ja ta lakkus kutsika nägu.

Käteplagin ja rõõmuhüüded jumalailt olid tasuks selle talituse eest. See üllatas teda ja ta vaatas neid hämmeldunud ilmel. Siis andis tema nõrkus end tunda, ta heitis maha ja, kõrvad kikkis ning pea viltu, vaatles kutsikat. Teised kutsikad tulid roomates tema poole — Collie suureks pahameeleks. Väärikalt lubas Valgekihv neil enda peale ronida ja oma turjal kukerpallitada. Esiti, kui jumalad käsi plaksutasid, tekkis temas natuke ta endist kohmetust ja häbelikkust. Kutsikate vigurduste ja hullamise jätkudes läks see aga mööda; ta lebas poolsuletud, kannatlike silmadega ja tukkus päikesepaistel.

3. ELUARMASTUS

«Jah, kogu sest loost ainus tuim on kogetud elu ja risk. Kah mänguvõit, kuigi kui ulm kadus kuld, mille tõi vürfli visk.»

Vaevaliselt komberdas kaks meest kaldanõlvast alla, ja eesmine neist pidi kord peaaegu kukkuma kivide rägas. Nad olid väsinud ja nõrgad ning nende nägudel oli pingelise kannatlikkuse ilme, mis tuleb kaua talutud vaevadest. Nad kandsid raskeid, tekkidesse mähitud pampusid, mis olid rihmadega selga tõmmatud. Üle lauba jooksvad pea-rühmad aitasid neid kandameid toetada. Mõlemal mehel oli käes vintpüss. Nad sammusid kühmus, õlad tublisti ettepoole, pea veel enam ette sirutatud, silmad maas.

«Oleks meil kas või kaks padrunit neist, mis on peidikus,» ütles teine teeline.

Ta hääl kõlas tülpinult ja täiesti ilmetult. Ta rääkis tujutult, ja esimene mees, kes komberdas kivide vahel vahutavasse piimjasse ojja, ei suvatsenud vastatagi.

Teine järgnes tema kannul. Nad ei võtnud ära oma jalatseid, kuigi vesi oli jääkülm, nii külm, et pahkluudel valus oli ja jalad kangeks jäid. Kohati paiskus vesi põlvini ja mõlemad otsisid vaarades kindlat jalgealust.

See, kes käis taga, libastus siledal kivil ja pidi äärepealt kukkuma, kuid ägeda pingutusega õnnestus tal jalule jääda. Ühtaegu karjatas ta teravalt valust. Ta tundis nõrkust ja peapööritust ning sirutas vaarades vaba käe välja, otsekui otsiks õhust tuge. Tasakaalu kätte saanud, astus ta edasi, kuid lõi uuesti tuikuma ning oleks peaaegu kukkunud. Siis jäi ta seisma ning vaatas teist meest, kes polnud peadki pööranud.

Terve minuti seisis ta paigal otsekui enesega aru pidades. Siis hüüdis ta:

277

«Kuule, Bill, ma nikastasin jala.»

Bill sumas edasi läbi piimja vee. Ta ei vaadanud ümber. Teine jälgis tema minekut, ja kuigi ta nägu ei väljendanud ikka veel midagi, olid ta silmad nagu haavatud põdra omad.

Eesmine ja komberdas vastaskaldast üles ning sammus tagasi vaatamata edasi. Ojas seisev mees jälgis teda. Ta huuled tõmblesid veidi, nii et pruunid vuntsipuhmad nende kohal märgatavalt värisesid. Ta keel eksles suust välja, et huuli niisutada.

«Bill!» hüüdis ta.

See oli hätta sattunud tugeva mehe anuv hüüatus, kuid Billi pea ei pöördunud. Mees vaatas, kuidas teine ebakindlal kõnnakul kentsakalt komberdas ja vaarus mööda aeglaselt tõusvat nõlva madala kingu äärjoone poole, mille taga avardus taevas. Mahajäänu vaatles tema minekut, kuni ja jõudis üle harja ja kadus silmist. Siis pööras ta pilgu künkalt ära ja jälgis aeglaselt selle ringi piire, mis oli pärast Billi lahkumist temale maailmast jäänud.

Silmapiiri lähedal hõõgus ähmaselt päike, peaaegu täiesti varjatud vormita ududest ja vinedest, mis jätsid selgete äärjoonteta tiheda massi mulje. Mees tõmbas välja oma taskukella ja toetus viivuks kogu raskusega ühele jalale. Kell oli neli, ja kuna oli umbes viimane juuli või esimene august — juba paar nädalat ei teadnud ta täpset kuupäeva —, siis pidi tema teada päike asetsema ligikaudu loodes. Ta vaatas lõuna poole ning teadis, et kusagil nende kõledate kinkude taga asetseb Suur Karujärv, samuti et sealpool lõikub põhjapöörijoon eemaleheiduta-valt läbi Kanada kõnnumaade. Oja, milles ta seisis, toitis Coppermine'i jõge, mis omakorda voolas põhja ning suubus Coronationi lahte ning Põhja-Jäämerre. Ta polnud seal kunagi olnud, aga oli seda kord näinud ühel Hudsoni Lahe Kompanii kaardil.

Jälle mõõtis ta pilk maaiimasõõri enda ümber. See polnud julgustav pilt. Kõikjal ähmane horisondijoon. Kingud piid madalad. Polnud ei puid, ei võsa, ei rohukõrsi — mitte midagi peale tohutu kohutava kõnnu, ja ta silmis hakkas vilkuma hirm.

«Bill,» sosistas ta, ja veel kord: «Bill!»

Ta vajus täiesti kössi kesk piimjat vett, otsekui oleks ümbritsev ääretus teda rusuva jõuga rõhunud, oma rahuloleva ülevusega halastamatult lömastanud. Ta hakkas

278

rappuma nagu palavikuhoos, kuni püss ta käest sulpsatades ojja kukkus. See virgutas ta ärkvele. Ta võitles hirmuga ja end kokku võttes sai relva kobamisi veest kätte. Ta nihutas oma pambu enam vasakule õlale, et vigastatud jalale langeks vähem raskust. Siis sammus ta aeglaselt ja ettevaatlikult, valust võpatades, edasi kaldale.

Ta ei peatunud. Hullumeelsuseni küündiva meeleheitega, valu tähele panemata, ruttas ta nõlva mööda üles künka harjale, mille taha seltsimees oli kadunud, olles sealjuures palju grotesksem ja naljakam, kui oli olnud ta komberdav ja hookaupa liikuv kaaslane. Künka harjalt nägi ta aga üksnes madalat elumärgita orgu. Ta võitles jälle hirmuga, sai sellest jagu, nihutas kompsu veel enam vasakule õlale ning liikus poolküljetsi nõlva mööda alla.

Oru põhi oli soine, täis vett, mida tihe sammal hoidis nagu käsn pinna lähedal. Vesi pritsis ta jalge alt igal sammul, ja iga kord, kui ta jala tõstis, vabastas märg sammal selle

oma haardest vastumeeli ning imeva häälitsusega. Ta otsis teed mättalt mättale ning järgis teise mehe jälgi risti üle kivikünniste, mis kerkisid laidudena sambla-merest.

Kuigi üksi, polnud ta teelt eksinud. Edasi minnes pidi ta oma teadmist mööda jõudma sinna, kus kängunud kää-buskuused ja -männid ääristasid väikese järve kallast, kohta, mida sealtmaa keeles hüüti Titšinnihhili — Väikeste Keppide maa. Sinna järve voolas väike oja, mille vesi ei olnud piimjalt sogane. Oja ääres kasvab kõrkjaid — seda mäletas ta hästi —, kuid mitte puid, ja ta läheb oja kallast pidi ülesvoolu kuni seile lähteni vee-lahkmel. Siis läheb ta üle veelahkme teise ojalähteni ja järgib selle voolusängi läände, kuni see suubub Dease'i jõkke, ning siin leiab ta peiduvara kummuli kanuu alt, millele on kuhjatud hulk kive. Selles peidikus on tema tühja püssi jaoks laskemoona, on õngekonksud ja õnge-nöörid ning väike võrk — kõik tarbevahendid toidu püüdmiseks ja tapmiseks. Samuti leiab ta sealt jahu, olgugi vähe, tüki peekonit ja ube.

Bill ootab teda seal ning nad sõuavad mööda Dease'i alla lõunasse, Suurele Karujärvele. Siis lähevad nad üle järve lõunasse, aina lõunasse, kuni jõuavad Mackenzie'ni. Lõunasse, ikka edasi lõunasse lähevad nad, sellal kui talv asjatult neile järele 'kihutab, kärestikes hakkab tekkima jääd ja päevad muutuvad külmaks ning kargeks. Lõunasse

279

lähevad nad, mõnda Hudsoni Lahe Kompanii kauplemis-punkti, kus on soe, kus kasvab rikkalikult suuri puid ja on otsatul hulgal söömapoolist.

Nii mõtles mees vaevaliselt edasi rühkides. Ent niisama visalt kui ta keha, võitles tema vaimgi. Ta sundis end mõtlema, et Bill pole teda hüljanud, et Bill kindlasti ootab teda peidiku juures. Ta pidi niiviisi mõtlema, sest muidu poleks võitlusest mingit kasu olnud, ta oleks lihtsalt pikali heitnud ja surnud. Ja kui vidukas päikesekera aeglaselt loodesse vajus, läbis ta mõttes mitmel korral iga tolli lõunasse viivast teest, mida mööda tema ja Bill põgenevad pealetuleva talve eest. Ja ikka jälle vaatas ta mõttes üle peidiku ning Hudsoni Lahe Kompanii kaubapunkti toidu-moonavarud. Ta polnud kahel päeval midagi söönud; palju pikemat aega polnud ta kõhtu täis saanud. Ta kummardus sageli, noppis kahvatuid soomarju, pani neid suhu, mälus ja neelas alla. Aga söömari on seemneivake, mida ümbritseb natuke vett. Suus vesi kaob ja seeme tundub mäludes kare ning kibe. Mees teadis, et need marjad pole toitvad, kuid ta mälus neid kannatlikult lootuses, mis on tugevam teadmisest ja trotsib kogemust.

Kell üheksa lõi ta varba vastu kivi, vaarus hirmsast väsimusest ning nõrkusest ja kukkus. Mõnda aega lamas ta liikumatult külili. Siis puges ta kandami rihmadest välja ja ajas end kohmakalt istuli. Polnud veel pime ja veel püsivas videvikus kivide vahel kobades korjas ta kuiva sammalt. Kui ta oli hunniku kokku saanud, tegi ta üles lõkke, vinduva suitsuse lõkke, ja pani vee plekk-kruusis keema.

Siis avas ta kompsu ja luges kõigepealt tuletikud üle. Neid oli kuuskümmend seitse. Et kindel olla, luges ta neid kolm korda. Ta jagas nad mitmesse ossa, mähkis õlipabe-risse ning paigutas ühe kimbukese tühja tubakakotti, teise päevinäinud kübara sisepaela vahele ja kolmanda kimbu särgipõue rinnale. Kui ta sellega valmis oli, haaras teda äkki paaniline hirm ja ta võttis pakikesed uuesti välja ning luges kõik veel kord üle. Tikke oli endiselt kuuskümmend seitse.

Ta kuivatas tule ääres oma jalatseid. Mokassiinid olid muutunud poristeks räbalateks. Tekist õmmeldud suka-pöiad olid kohati läbi kulunud ning jalad verele hõõrdunud. Haige pahkluu tuikas ja ta uuris seda tähelepanelikult. Liiges oli paistetanud põlve paksuseks. Ta võttis ühe

280

oma kahest tekist, rebis selle küljest pika riba ning sidus sellega pahkluu kõvasti kinni. Siis rebis ta veel paar riba ning mähkis need jalgade ümber — need pidid asendama mokassiine ja sokke. Seejärel jõi ta tulise aurava veekruusi tühjaks, keeras kella üles ning puges tekkide vahele.

Ta magas nagu surnu. Kesköö paiku saabus ja möödus üürike pimedus. Päike tõusis kirdest, õigemini hakkas selles kaares koitma, sest päikese enda varjasid hallid pilved.

Kell kuus ärkas rändur vaikselt selili lamades. Ta vaatas üles halli taeva poole ning tundis nälga. Ajades end küünarnukile, ehmus ta äkki valjust pruuskamisest ning nägi suurt isast karibuud, kes teda valvsa uudishimuga silmitses. Loom oli päris lähedal, mitte kaugemal kui viiskümmend jalga, ja mees nägi vaimusilmas sedamaid tükki pannil särisevat põhjapõdraliha ning tundis isegi selle maitset. Masinlikult haaras ta laadimata püssi, sihtis ja tõmbas päästikust. Karibuupull pruuskas, hüppas kõrvale ja põgenes sõrgade lagisedes üle kivikünniste.

Mees sajatas ja viskas tühja püssi eemale. Hakates end jalule ajama, oigas ta valjusti. See oli aeglane ja ränk töö. Tema liigesed olid otsekui roostetanud hinged. Kangelt ja suure hõõrdumisega liikusid nad oma õõntes ja neid kõverdada või sirgeks ajada sai ainult suure tahtepingutusega. Kui ta lõpuks jalule sai, vajas ta veel minuti või paar selleks, et end sirgu ajada ja inimese moodi püsti seista.

Vaevaliselt ronis ta väikesele kingule ja vaatas ringi. Polnud ei puid ega põõsaid, mitte midagi peale halli samblamere, mida ainult siin-seal mitmekesistasid hallid kivid, hallid järvesilmad ja ojakesed. Taevaski oli hall. Ei päikest ega jälgegi päikesest. Ränduril polnud vähimatki aimu, kus on põhi, ja ta oli unustanud, kustpoolt ta eelmisel õhtul siia tuli. Kuid ta polnud teelt eksinud. Ta teadis, et varsti jõuab ta Väikeste Keppide maale. Talle tundus, et see asetseb kusagil vasakul, mitte kaugel, võibolla juba järgmise madala kingu taga.

Ta pöördus tagasi, et pakkida oma kandam rändamiseks. Ta veendus, et kõik kolm tikupakikest on alles, ei hakanud tikke üle lugema, kuid viivitas aru pidades pungil põdranahkse koti juures. Kott polnud suur. Ta võis selle kahe peoga katta. Kuid see kaalus viisteist naela,

281

niisama palju kui kogu ülejäänud kandam, ning see tegi mehele muret. Ta pani koti kõrvale ning hakkas kandamit kokku keerama. Siis peatus ta, vaatles pungil kõ\ti ning võttis selle kähku maast üles, heites ümberringi väljakutsuvaid pilke, otsekui tahaks kõnnumaa temalt seda röövida. Ning kui ta lõpuks jalule sai, et alustada selle päeva edasivaarumist, oli kott tal pambu sees seljas.

Rändur hoidus vasakule, aeg-ajalt soomarjade söömiseks peatudes. Pahkluu oli lausa kange ja ta lonkas tugevamini, kuid valu jalas oli tühine võrreldes valuga kõhus. Näljapiinad olid teravad. Nad närisid ja närisid, kuni ta ei suutnud enam mõtelda suunale, mida oli vaja hoida, et jõuda Väikeste Keppide maale. Marjad ei kustutanud nälga, nende terav maitse üksnes ärritas keelt ja suulage.

Ta laskus nõkku, kus põndakuilt ja mättailt tõusis vurinal lendu parv rabakanu. Kerr-kerr-kerr, tegid nad. Ta pildus neid kividega, kuid ei tabanud. Siis asetas ta kandami maha ning hakkas neile ligi hiilima otsekui kass varblastele. Teravad kivid rebisid ta püksid katki, põlved jätsid maha verise jälje, kuid haavavalu lämmatasid näljapiinad. Ta vingerdas mööda märga sammalt, tehes rõivad läbirõskeks ning külmetades keha, aga ta ei märganud sellest midagi, nii suur oli toiduiha. Kuid raba-kanad lendasid alati otse tema eest vurinal minema, ning lõpuks hakkas talle nende kerr-kerr tunduma irvitamisena. Ta sajatas neid ning osatas linde, korrates valjusti nende häälitsust.

Kord sattus ta rabakanale, kes nähtavasti magas. Ta nägi rabakana alles siis, kui see oma kivisest pelgupaigast välja lennates talle otse näkku viskus. Nii ootamatult kui rabakana ka lendu ei tõusnud, jõudis mees teda ometi haarata, kuid i pihku jäi ainult kolm sabasulge. Jälgides linnu lendu, vihkas ta teda, nagu oleks lind talle mingit hirmsat ülekohut teinud. Siis läks ta tagasi ning võttis oma kandami selga.

Kui päev edenes, jõudis ta orgudesse või soolohku-desse, kus oli jahiloomi rohkem. Tekitades talle lausa Tantälose piinu, möödus temast püssi laskekauguses karibuukari — üle kahekümne pea. Teda haaras jabur soov karibuudele järele joosta ning ta oli kindel,

et saab nad kätte. Siis juhtus ta teele must rebane, rabakana suus. Mees karjus. See karje oli kohutav, kuid rebane,

282

kes pistis pikkade hüpetega hirmunult punuma, ei pillanud rabakana.

Õhtu eel jõudis ta piimja, lubjasogase oja äärde, mis jooksis läbi hõredate kõrkjapuhmade. Haarates neid kõrkjaid tugevasti üsna juure lähedalt, tõmbas ta maast välja midagi sibulasarnast, mis polnud suurem sindli-naela peast. Juuresibul oli pehme ja ta hambad tungisid sellesse isuka rudinaga. Kuid kiud osutusid kõvaks. Sibul koosnes sitkeist kiududest, mis olid vett täis imbunud nagu marjadki ja täiesti toiteväärtuseta. Mees heitis oma kandami maha ning roomas neljakäpakil kõrkjatesse, prõnksutades ja mäludes nagu veis.

Ta oli väga väsinud ning tahtis ühtelugu puhata — maha heita ja uinuda, kuid kogu aja kihutas teda edasi nälg, enam nälg kui soov jõuda Väikeste Keppide maale. Ta otsis lompidest konni ning kaevas küüntega maad, püüdes leida vaklu, kuigi ta teadis, et nii kaugel põhjas pole ei konni ega vaklu.

Asjata vaatas ta igasse lammikasse, kuni ta lõpuks kauakestva videviku tulekul nägi ühes sellises üksikut leppmaimu suurust kala. Ta surus parema käe õlani vette, kuid kala lipsas eest. Siis hakkas ta teda mõlema käega püüdma ning ajas põhjast üles kogu valkja muda. Püüdmisärevuses kukkus ta vette ja sai vööni märjaks. Siis läks vesi nii sogaseks, et kala polnud enam näha, ning ta pidi ootama, kuni muda põhja vajub.

Ta alustas uuesti püüdmist ning ajas vee jälle sogaseks. Kuid ta ei suutnud oodata. Ta võttis plekk-kruusi ja hakkas lammikast vett välja tõstma. Esialgu ammutas ta ägedasti, pritsides end märjaks ning heites vee nii lähedale, et see tagasi voolas. Siis hakkas ta töötama ettevaatlikumalt, püüdes säilitada rahu, kuigi ta süda rinnus peksis ja käed värisesid. Poole tunni pärast oli lammikas peaaegu kuiv. Põhja ei jäänud tassitäitki vett. Kuid kala seal ei olnud. Mees leidis kivide vahelt varjatud prao, mille kaudu kala oli lipsanud palju suuremasse naaber-lammikasse, sellisesse, et seda poleks ta suutnud tühjaks ammutada isegi terve ööpäeva jooksul. Oleks ta sellest praost varem teadnud, siis oleks võinud selle juba algul kividega sulgeda, ja kala poleks käest pääsenud.

Nii ta mõtles, tõmbus kägarasse ning vajus märjale maale. Algul ta nuttis tasa, omaette, siis valjusti, pöördudes

283

halastamatu kõnnu poole, mis teda irõngana ümbritses, ja pärast seda nuuksus ta kaua aega ilma pisarateta.

Ta tegi tuld ja soojendas end, juues mitu kruusi kuuma vett, ning valmistas ööaseme kivikünnisele samuti nagu eelmiselgi õhtul. Viimaseks tööks enne magamaheitmist oli järele vaadata, kas tikud on kuivad, ja keerata kell üles. Tekid olid rõsked ning kleepuvad. Pahkluu tuikas valusasti. Kuid ta teadis ainult, et pii näljane, ning öösel nägi ta rahutuis unenägudes pidusid ja sööminguid ning toitu, mida serveeriti ja jagati igal mõeldaval moel.

Ta ärkas lõdisedes ja pööritava südamega. Päikest ei olnud. Maa ja taeva hallus oli süvenenud, tumedamaks muutunud. Puhus külm rõske tuul, ja kinguharjad lõid esimestest lumehelvestest valendama. Sel ajal kui ta lõket süütas ning vett keetis, tihenes õhk tema ümber ja muutus valevaks. Lumi sadas segi vihmaga, helbed olid suured ja märjad. Algul nad sulasid kohe, kui maad riivasid, kuid neid langes aina enam, nad katsid pinna, kustutasid tule ja rikkusid ta küttesambla varu.

See oli talle signaaliks, et tuleb uuesti kandam rihmadega selga tõmmata ja edasi komberdada — ei tea kuhu. Teda ei huvitanud enam ei Väikeste Keppide maa, ei Bill ega peidik kummuli lootsiku all Dease'i jõe ääres. Teda käsutas üksainus sõna: «Süüa!» Ta oli näljast hull. Ta ei hoolinud suunast — peaasi et tee viis läbi soiste lahkude. Ta läks jalgealust otsides mööda ligedat lund, noppis kobamisi vesiseid soomarju ning kiskus koos juurtega üles kõrkjaid. Kuid see maotu toit ei täitnud kõhtu. Siis sattus ta

mingile hapule rohule ning sõi seda nii palju kui leidis. Kuid rohtu oli vähe, sest see oli ronitaim ja mõni toll lund varjas selle kergesti.
Sel õhtul ei olnud tal ei lõket ega kuuma vett; ta ronis teki alla ja vajus näljast rahutusse unne. Lumesadu muutus külmaks vihmaks. Ta ärkas tihti ja tundis, kuidas vihm tema ülespoole pööratud näole langeb. Tuli päev — hall, päikeseta päev. Vihm oli lakanud. Näljatunne oli minetanud teravuse. Tundlikkus toiduiha suhtes oli ära kulunud. Rändur tajus kõhus tuima valu, kuid see ei vaevanud teda nii väga. Ta mõte töötas paremini ja jälle mõtles ta eeskätt Väikeste Keppide maast ning peidikust Dease'i jõe ääres.
Ta kiskus ühe teki jäänused ribadeks ja mähkis need
284
verele käidud jalgade ümber. Ka vahetas ta haigel pahkluul sidet ning valmistus uuesti rännakuks. Oma kandami juures vaatas ta kaua pungil täis põdranahast kotti, kuid võttis selle lõpuks ikkagi endaga kaasa.
Lumi oli vihma käes sulanud, ainult kinguharjad valendasid. Päike tuli välja ja ränduril õnnestus ilmakaared kindlaks määrata. Kuid ta teadis nüüd juba, et on teelt eksinud. Tõenäoliselt oli ta juba eelmiste päevade rännakuil kaldunud liiga kaugele vasakule. Nüüd hakkas ta hoidma paremale, et parandada võimalikku hälvet õigest suunast.
Kuigi näljapiinad polnud enam nii teravad, taipas ta, et on nõrkemas. Sööstes marjade ja kõrkjate kallale, oli ta tihti sunnitud peatuma ja puhkama. Ta keel tundus kuiv ja paks, otsekui kataksid seda peened karvad, ning suus oli kibe maik. Palju muret tegi talle süda. Kui ta mõned minutid oli käinud, alustas see oma halastamatut tump-tump-tumpi, siis katkes see ja asendus piinava puperdamisega, mis tal hinge mattis, nii et teadvus pea-aegu kadus.
Keskpäeval leidis ta suures lammikas kaks leppmaimu. Lammikät tühjaks ammutada oli võimatu, kuid ta oli nüüd rahulikum ning tal õnnestus nad kruusiga kinni püüda. Nad polnud pikemad väikesest sõrmest, kuid ta polnud eriti näljane. Tuim valu kõhus oli veelgi tuime-nenud ja nõrgenenud. Kõht näis peaaegu suikuvat. Ta sõi kalad toorelt, mäludes piinliku hoolega, sest söömine oli puhtmõistuslik toiming. Kuigi tal polnud isu, teadis ta, et tuleb süüa, selleks et elada.
Õhtul püüdis ta veel kolm leppmaimu, sõi neist kaks ja jättis kolmanda hommikueineks. Üksikud samblatutid olid päikese käes kuivanud ja ta võis end soojendada kuuma veega. Sel päeval polnud ta käinud rohkem kui kümme miili, ja järgmisel päeval, liikudes ainult, kui süda lubas, ei jõudnud ta üle viie. Kõht aga ei vaevanud teda enam sugugi. See oli täiesti uinunud. Rändur oli nüüd tundmatus paikkonnas. Karibuusid leidus siin sagedamini ja samuti ka hunte. Nende klähvatused kostsid tihti üle kõnnumaa ja kord nägi ta kolme hunti üle tee hiilivat.
Veel üks öö. Hommikul, arukam olles, vallandas ta rihmajupi, millega põdranahkne kott oli kinni tõmmatud. Kotisuust nirises välja kullasõmera ja -kämpude kollane
285
vool. Mees jaotas kulla kaheks enam-vähem võrdseks osaks, peitis ühe poole tekitükki mähitult kaljuserva alla, teise poole aga pani kotti tagasi. Ainsast talle jäänud tekist hakkas ta käristama jalanartse. Püssist ei loobu-; nud ta ikka veel, sest peidikus Dease'i jõe ääres oli padruneid.
Päev oli udune ja temas ärkas uuesti nälg. Ta oli väga' nõrk ning pea käis tal nii ringi, et ta vahetevahel midagi ei näinud. Nüüd oli see üsna tavaline, et ta komistas ja kukkus; kord vääratades kukkus ta otse rabakana pessal Seal oli neli hiljaaegu munast koorunud linnupoega — väikesed tuikava elu tombukesed, igaüks paras suutäis, mitte enam. Ta sõi aplalt, toppides nad elusana suhu ja krõpsutades neid hamba all nagu munakoori. Ema-raba-kana lendas valjusti kisades tema ümber. Ta püüdis rabakana püssilaega maha lüüa, kuid lind põikas kõrvale. Siis pildus ta lindu kividega ning murdis tal ühe juhusliku

tabamusega tiiva. Rabakana lehvitles joostes minema, haige tiib maad mööda lohinal järel ning jälitav mees kannul.

Linnupojad olid ainult ärritanud isu. Haige jalaga kohmakalt longates hüples ta edasi, loopis rabakana kividega ning karjus aeg-ajalt kähedasti. Muidu hüples ta vaikides, ajas end iga kukkumise järel sünge visadusega ja kannatlikult jalule või hõõrus kätega silmi, kui peapööritus ähvardas tema üle võimust saada.

Jaht viis teda soisesse nõkku, kus ta leidis inimese jäljed märjal samblal. Ta taipas, et need ei olnud tema jäljed, nad pidid olema Billi omad. Kuid ta ei võinud peatuda, sest rabakana jooksis edasi. Ta tahtis esmalt linnu kinni püüda, siis tagasi tulla ja jälgi uurida.

Ta väsitas rabakana, kuid jäi ise samuti jõuetuks. Raskesti hingeldades lebas lind küliti. Raskesti hingeldades lebas ka mees küliti, kümmekond jalga linnust, võimetu temani roomama. Ja kui mees toibus, oli ka lind toibunud ning lehvitles eemale, kui mees oma näljase käe tema järele välja sirutas. Ja jälle algas jaht. Siis aga tuli öö peale ja lind pääses. Väsimusest vaarudes kukkus mees silmili ning haavas oma põske. Kandam oli tal endist viisi seljas. Kaua lamas ta liikumatult; siis veeretas end küljele, keeras kella üles ning lebas niiviisi hommikuni.

Veel üks udune päev. Pool viimasest tekist oli kulunud

286

jalanartsudeks. Tal ei õnnestunud leida Billi jälgi. See ei tundunudki tähtis. Nälg kihutas teda liiga sundivalt takka, ainult et. . . ta oleks ainult tahtnud teada, ega ometi Billgi ole teelt eksinud. Keskpäevaks muutus kandam üle jõu käivalt raskeks. Jälle jaotas ta kulla, puistates seekord poole lihtsalt maha. Õhtupoolikul viskas ta ka ülejäänud kulla minema, nii et talle jäi nüüd ainult pool tekki, plekk-kruus ja vintpüss.

Teda hakkas vaevama pettekujutlus. Äkki oli ta kindel, et tal on üks padrun alles. Padrun on püssi magasinis, ta pole seda ainult märganud. Teiselt poolt teadis ta kogu aja kindlasti, et magasin on tuhi. Kuid hallutsinatsioon ei möödunud. Ta võitles sellega tundide kaupa, võttis siis püssi lahti ning veendus, et magasin on tühi. Pettumus oli nii kibe, nagu oleks ta tõepoolest lootnud padrunit leida.

Pärast pooletunnist edasikomberdamist viirastus seesama uuesti. Jälle võitles ta sellega, aga ikka tuli kujutlus tagasi. Sellest pääsemiseks avas ta uuesti püssi, et end veenda. Aeg-ajalt kadus ta teadvus kuhugi kaugele ning ta rühkis edasi nagu automaat, kusjuures ta ajus uuristasid otsekui ussid veidrad mõttesähvatused ja tujud. Kuid need rännakud tegelikkusest välja ei kestnud kaua, näljaastel tõi ta alatasa tagasi. Kord võpatas ta sellest äraolekust äkki üles vaatepildi tõttu, mis pani teda peaaegu minestama. Ta vaarus ja tudises nagu joobnu, püüdes mitte kukkuda. Tema ees seisis hobune. Ta ei uskunud oma silmi. Neid kattis tihe udu, millest tungisid läbi sädelevad valguspunktid. Ta hõõrus ägedasti silmi, et selgemini näha, ning nägi mitte hobust, vaid suurt pruunkaru. Loom uuris teda sõjaka uudishimuga.

Mees oli püssi juba poolteed palge tõstnud, enne kui ta taipas. Ta langetas püssi ja tõmbas puusalt helmestega tikitud tupest jahinoa. Tema ees oli liha, oli elu. Ta tõmbas pöidlaga üle noatera. See oli vahe. Ots oli terav. Ta sööstab karu kallale ja tapab ta. Kuid süda alustas oma hoiatavat tump-tump-tumpi. Siis järgnes otsekui metsik üleshüpe ja väikeste rabelevate tuksete trummeldus, pead pigistas nagu mingi raudrehv ning teadvus hakkas kaduma.

Meeleheitliku julguse tõrjus minema suur hirmutulv. Mis saab temast, jõuetust, kui karu kallale tungib? Ta ajas end nii aukartustäratavalt sirgu kui suutis, pigistas

287

tugevasti noapidet ja vahtis karule ainiti silma. Karu liikus paar sammu kohmakalt edasi, tõusis tagakäppadele ja mõmises katseks. Kui inimene oleks jooksu pistnud, oleks ta temale järele kihutanud, kuid inimene ei hakanud jooksma. Meest hingestas meeleheite julgus. Ka tema urises, raevuselt, kohutavalt, väljendades niiviisi hirmu, mis kuulub elu juurde ja on tihedalt põimunud elu sügavaimate juurtega.

Ähvardavalt mõmisedes nihkus karu kõrvale, heidutatuna sellest salapärasest olevusest, kes seisis kahel jalal ja ei kartnud midagi. Mees ei liikunud kohalt. Ta seisis seni paigal nagu kuju, kuni hädaoht oli möödas, siis aga alistus lõdisemishoole ja langes märjale samblale.

Ta kogus end jälle ja läks edasi, tundes nüüd uuel viisil hirmu. See polnud hirm, et ta sureb passiivselt nälga, vaid et ta hävitatakse vägivaldselt, enne kui nälg temas elusäilitamispüüde viimseni halvab. Siin oli hunte. Üle kõnnumaa kandusid igast küljest nende ulungid, kududes õhku ähvarduslõimi, mis olid nii kombatavad, et ta taht-

matult tõstis käed ohu tõrjumiseks, otsekui olnuks see tuulest täispuhutud telgisein.

Aeg-ajalt jooksid hundid kahe-kolmekaupa üle tema tee. Kuid nad hoidusid eemale. Neid oli vähe ning pealegi küttisid nad karibuud, kes ei avaldanud vastupanu, kuna kummaline püsti käiv olend võis vahest küünistada ja hammustada.

Õhtu eel sattus ta laialipillatud kontidele: hundid olid siin saaklooma tapnud. Nende jäänuste asemel oli tunni aja eest olnud noor karibuuvasikas, möögiv, ringijooks-lev, tulvil elu. Mees vaatas mõtlikult konte, puhtaks; näritud, läikivaid, roosatavaid elust rakkudes, mis polJ nud veel surnud. Kas võib juhtuda, et enne päeva lõppu on temastki järel ainult kondid? Niisugune ongi siis, elu, jah? Tühine ja üürike. Ainult elu põhjustab valu. Surmas ei ole kannatust. Surra on seesama mis uinuda. Surm tähendab lakkamist, rahu. Miks ei tahtnud ta siis surra?

Kuid ta ei moraliseerinud kaua. Peagi kükitas ta samb-': lal, kont suus, ning imes sellest elukübemeid, mis ikka veel andsid kondile kahvaturoosa värvuse. Liha magus maitse, hõrk ja vaevalt tabatav otsekui kauge mälestus, viis mõistuse peast. Ta surus lõualuud kokku ning hakkas järama. Kord murdus kont, kord tema (hambad. Siis purustas ta konte kividega, pihustas nad pudruks nina neelas seda. Löögid sattusid ka näppude pihta, ja nii kiirel kui tal oligi, jätkus tal siiski hetk aega imestamiseks, ei sõrmedel kivi alla jäädes polnud kuigi valus.

Tulid hirmsad päevad, täis lund ja vihma. Ta ei olnud enam teadlik, kunas ta ööbimiseks peatus või kunas jälle! teele läks. Ta rändas niihästi öösel kui päeval, puhkas seal, kuhu kukkus, ning roomas edasi, kui kustuv elu temas üles loitis ja pisut heledamalt põles. Ta ei võidelnud enam kui inimene. Teda ajas edasi elu ise, mis ei tahtnud temas surra. Ta ei tundnud piinu. Närvid olid nüristunud, tuimaks jäänud, vaim aga oli tulvil kummalisi nägemusi ja veetievaid unelmaid.

Ta ei lakanud imemast ja mälumast karibuuvasika purustatud konte, viimaseid, mis ta oli kokku kogunud ja kaasa võtnud. Ta ei ületanud enam künkaid ega vee lahkmeid, vaid järgis automaatselt suurt jõge, mis voo las laias ning madalas orus. Ta ei märganud ei seda jõg ega orgu. Ta silme ees olid ainult nägemused. Ta hing

ja ihu kõndisid või roomasid edasi kõrvuti ja siiski lahus — nii peenike oli niit, mis neid sidus.

Ta ärkas täiel teadvusel, lebades selili kivikünnisel. päike säras heledalt ja soojalt. Kaugelt kostis karibuu-vasikate möögimist. Ebamääraselt mäletas ta vihma, tuult ja lund, kuid ta ei teadnud, kui kaua torm teda oli vintsutanud — kaks päeva või kaks nädalat.

Mõnda aega lamas ta liikumatult sõbraliku päikesepaiste voogudes, mis küllastasid oma soojusega tema armetut keha. Ilus päev, mõtles ta. Võib-olla õnnestub tal oma asukohta määrata. Piinava pingutusega veeretas ta enda külili. All voolas aeglaselt lai jõgi. Jõgi oli hämmastavalt võõras. Aeglaselt jälgis ta teda silmadega, nägi, kuidas jõgi lookles suurtes käärudes kõledate, paljaste kinkude vahel, mis olid veel kõledamad, paljamad ja madalamad kui need, mida ta seni oli näinud. Aeglaselt, mõtlikult, kiretult, suurema huvita jälgis ta tundmatu jõe jooksu silmapiiri poole ja nägi, et ta suubub heledasse, säravasse merre. Kuid seegi ei erutanud teda. Huvitav, mõtles ta, on see

nägemus või terendus? Pigem küll nägemus, tema haige vaimu trikk. Selles veendus ta veel enam, kui nägi sätendaval merel laeva ankrus seisvat. Ta sulges viivuks silmad ning avas nad siis uuesti. Kummaline, kui visalt see nägemus püsis! Ja siiski mitte kummaline. Ta teadis ju hästi, et keset seda tühja maad pole ei merd ega laevu, samuti nagu oli teadnud, et tühjas vintpüssis pole padruneid.

Mees kuulis selja taga nohisevat häält — poollämma-tatud hingeldust või köha. Väga aeglaselt, kogu keha ülimalt jõuetu ning paindumatu, pööras ta end teisele küljele. Lähedal polnud midagi näha, aga ta jäi kannatlikult ootama. Uuesti kuuldus nohin ning kohatus, ja mees märkas napilt kahekümne jala kaugusel kahe sakilise kivi vahel hundi halli pead. Teravad kõrvad ei olnud nii kikkis, nagu ta oli näinud teistel huntidel, silmad olid ähmased ja verd täis valgunud. Pea näis norguvat lõdvalt ja lootusetult. Loom pilgutas päikesepaistes kogu aeg silmi ja näis olevat haige. Kui mees teda vaatles, nohises ja köhis ta uuesti.

Noh, see vähemalt on tõeline, mõtles mees ja pöördus teisele küljele, et näha reaalset maailma, mis ennist oli loorunud nägemusse. Kuid kauguses hiilgas endiselt meri ning laev oli selgesti nähtav. On see lõpuks siiski tõe-

line? Ta sulges silmad, mõtles tükk aega ja lõpuks mõistis kõik. Ta oli läinud kirdesse, eemaldunud Dease'i veelahkmest ja sattunud Coppermine'i orgu. See lai, aeglaselt voolav jõgi on Coppermine. Helkiv meri on Põhja-Jäämeri. Laev on vaalapüüdjate laev, mis on purjetanud itta, kaugele itta Mackenzie suudmest, ning seisab ankrus Coronationi lahes. Talle meenus Hudsoni Lähe Kompanii kaart, mida ta kunagi ammu oli näinud, ja kõik sai talle nüüd selgeks ning arusaadavaks.

Ta ajas end istuli ja hakkas mõtlema, mis nüüd tuleks teha. Ta oli tekist rebitud jalanartsud auklikuks kandnud ning jalad olid muutunud vormituiks lihatompudeks. Ta viimane tekk oli läbi. Püss ja nuga olid kadunud. Kübara oli ta samuti kuhugi kaotanud koos tikupundiga voodripaela vahel. Kuid tikud rinnal ning tubakakotis olid õlipaberis alles ja kuivad. Ta vaatas kella. See näi tas üksteist ja käis ikka veel. Nähtavasti oli ta teda aeg ajalt üles keeranud.

Ta oli rahulik ning kaine. Teda vaevas küll äärmin nõrkus, kuid valu ta ei tundnud. Ta polnud näljane. Mõte söögile polnud isegi paeluv, ja kõik, mis ta tegi, oli-dikteeritud ainult arukusest. Ta rebis mõlemad püksisääred kuni põlvini ära ning mähkis need jalgade ümber. Mingil viisil oli plekk-kruus talle alles jäänud. Ta joob] vähemalt kuuma vett, enne kui alustab kohutavrasket — seda nägi ta ette — teekonda laevale.

Ta liigutused olid aeglased. Ta rappus nagu värihalva-tuses. Kui ta tahtis koguda kuiva sammalt, koges ta, et ei suuda jalule tõusta. Ta katsus ikka ja ikka jälle ning leppis siis neljakäpakil roomamisega. Kord roomas ta üsna lähedale haigele hundile. See lohistas end vastumeelselt veidi eemale, lakkudes lõugu keelega, mida ta vaevalt näis jaksavat painutada. Mees märkas, et hundi keel polnud tavalist tervet punast värvi, vaid kollakas-pruun ja kaetud otsekui pooikuivanud limaga.

Joonud kruusi kuuma vett, leidis mees, et ta suudab jalule tõusta ning isegi käia, niivõrd kui surija käia võib. Peaaegu iga minut pidi ta puhkama. Tema sammud olid jõuetud ning ebakindlad, ja samasugusel jõuetul, ebakindlal sammul lonkis ta järel hunt. Õhtul, kui pimedus helendava mere kustutas, teadis ta, et pole merele lähenenud rohkem kui neli miili.

Kogu öö kuulis ta haige hundi köhimist ja aeg-ajalt

karibuuvasikate möögimist. Ümberringi oli elu, aga See oli tugev, vilgas ning terve elu, ja mees teadis, et haige hunt püsib tema, haige mehe jälil, lootuses, et inimene sureb esimesena. Hommikul silmi avades nägi ta, et hunt vahib teda nukral ning näljasel pilgul. Hunt seisis, pea norus, saba jalge vahel, nagu hale, armetu koer. Ta värises

külmas hommikutuules ja ajas tülpinult hambad irevile, kui inimene temaga kõneles — häälel, mis küündis vaid käheda sosinani.
Päike tõusis säravana ja kogu hommiku komberdas mees komistades ning kukkudes helkiva mere ja laeva poole. Ilm oli suurepärane. Püsis nende kõrgete laiuskraadide lühike vananaistesuvi. See võis kesta nädala, võis lõppeda homme või ülehomme.
Pärastlõunal sattus ta jälgedele. Need olid inimese jäljed, kes ei kõndinud, vaid end neljakäpakil edasi lohistas. Talle turgatas pähe, et vahest oli see Bill, kuid ta mõtles seda nürilt, ükskõikselt. Ta ei olnud uudishimulik. Tundmusteks ja elamusteks polnud ta lihtsalt enam võimeline. Ta ei tundnud enam valu. Sisikond ja närvid olid uinunud. Ja ometi kihutas elu teda edasi. Ta oli väga roidunud, kuid elu temas keeldus suremast. Ja sellepärast, et elu keeldus suremast, sõi ta ikka veel soomarju ja leppmaime, jõi kuuma vett ning hoidis haigel hundil targu silma peal.
Ta läks tolle teise, edasi roomanud inimese jälgi mööda, ning varsti nägi ta nende jälgede lõppu — mõningaid hiljuti äranäritud konte märjal samblal, mis oli huntide käpa jälgedest kirju. Sealsamas vedeles pungil täis põdra-nahast kott — tema koti paarimees —, mida olid närinud teravad hambad. Ta tõstis koti üles, kuigi see oli tema nõrkadele sõrmedele peaaegu liiga raske. Bill ei lahkunud siis lõpuni kotist. Hahaa! Küll ta veel naerab Billi üle. Ta jääb ellu ning kannab koti laevale helkival merel. Ta naer kõlas kähedalt ja tontlikult nagu ronga kraaksatus ning haige hunt ühines temaga kaeblikult uludes. Mees vaikis äkki. Kuidas saab ta Billi üle naerda, kui see on Bill; kui need puhtad roosakad kondid on kõik, mis Billist järele on jäänud.
Ta pöördus eemale. Noh, olgu, Bill oli teda hüljanud, kuid ta ei võta tema kulda ega ime Billi konte. Bill oleks seda küll vist teinud, kui olukord oleks kujunenud vastupidi, mõlgutas ta edasi vaarudes.
293
Ta jõudis ühe lammika äärde. Kummardunud vaa-' tarna, kas seal pole leppmaime, tõmbas ta pea tagasi nagu nõelatult. Ta oli vees näinud oma näo peegeldust. See oli nii hirmus, et ta tundlikkus küllalt kauaks ärkas ja ta kohkus. Lammikas ujus kolm leppmaimu, kuid tühjendamiseks oli veekogu liiga suur, ja pärast mõningaid asjatuid katseid kalu kruusi püüda loobus ta sellest ettevõttest. Ta kartis, et kukub nõrkusest vette ja upub. Samal põhjusel ei söandanud ta jõge mööda alla sõita mõnel noist paljudest puutüvedest, mis ridamisi kalda liiva-neemedele olid ajunud.
Sel päeval lühendas ta vahemaad laevani kolme miili võrra; järgmisel päeval kahe miili võrra, sest nüüd roomas ta neljakäpakil, nagu Bill oli roomanud. Viienda päeva lõpuks oli laev temast ikka veel seitsme miili kaugusel, tema aga ei suutnud läbida enam ühtki miili päevas. Vananaistesuvi püsis ikka veel, ja mees jätkas teekonda, vaheldumisi nõrkedes' ning jälle edasi roomates, ja tema kannul köhis ning kähises kogu aja haige hunt. Mehe põlved olid muutunud veristeks tompudeks nagu jaladki, ja kuigi ta mähkis nende ümber seljast võetud särgi tükke, lookles tema järel sammalt ja kive mööda punane rada. Kord ümber vaadates nägi ta, etj hunt lakub näljaselt tema veriseid jälgi, ning kujutles selgesti, milline lõpp teda ootab, kui ta ise hundile lõppu ei tee. Ja siis algas olelusvõitluse süngeim kurbmäng: haige, roomav inimene, haige, komberdav hunt — kaks olevust, kes lohistasid oma poolsurnud kehasid läbi koleda kõnnu ja pidasid teineteisele jahti.
Oleks see olnud terve, tugev hunt, siis oleks mees oma saatusega leppinud. Kuid mõte, et ta kaob selle jälgi, peaaegu juba raipeks muutunud olevuse kõhtu, oli talle vastik. Ta oli nõudlik. Kuid ta teadvus hakkas jälle hämarduma ja hallutsinatsioonidest segi minema, vahepealsed selgusehetkted aga muutusid aina lühemaks ja harvemaks.
Kord äratas teda minestusest kahin lausa kõrva ääres. Hunt hüppas kohmakalt tagasi, kaotas nõrkuse tõttu jalad alt ning kukkus. See oli kentsakas, kuid mehele ei teinud lugu nalja. Tal ei olnud isegi hirmu. Ta oli selleks juba liiga nõrkenud. Aga ta teadvus oli

hetkeks selge ja ta lamas ning mõtles järele. Laevani polnud jäänud rohkem kui neli miili. Kui ta endal udu silmist hõõrus, nägi
294
ta laeva päris selgesti, ja ta nägi ka valge purjega lootsikut, mis üle helkiva mere liikus. Kuid ta ei suuda iial neid nelja miili ära roomata. Ta teadis seda ning oli sealjuures väga rahulik. Ta teadis, et ei rooma ära pooltki müli. Ja siiski tahtis ta elada. Oli nii mõttetu surra pärast kõike, mis ta oli talunud. Saatus nõudis temalt liiga palju. Ja lausa surma vaakudes ei tahtnud ta surra. Võib-olla oli see lihtsalt hullumeelsus, aga olles juba surma küüsis, trotsis ta surma ning keeldus kaasa minemast.

Ta sulges silmad ja kogus end tohutu tahtepingutusega. Ta ei tohtinud alistuda lämmatavale rammetusele, mis otsekui veetõus ujutas üle kõik ta olemise sügavused. See tappev rammetus tõusis ja tõusis nagu meri ning uputas tükk-tükilt tema teadvust. Aeg-ajalt oli ta peaaegu juba uppunud, ujudes abitute tõmmetega läbi unustuse. Aga siis, ei tea milliste kummaliste hingereaktsioonide tõttu, leidis ta endas uusi tahteraasukesi ning ujus tugevamini üles pinnale.

Ta lamas liikumatult selili ning kuulis, kuidas haige hundi kähisev hingamine talle aeglaselt läheneb. Ikka lähemale tuli see, ikka lähemale, lõpmatult kaua, ja mees ei liigatanud. Hundi hingamine oli juba lausa ta kõrva juures. Kare kuiv keel riivas nagu liivapaber ta põske. Mees haaras mõlema käega — vähemalt tahtis haarata. Sõrmed tõmbusid konksu nagu küünised, kuid tabasid tühja õhku. Väledus ja tabamiskindlus nõuavad jõudu, seda jõudu aga mehel ei olnud.

Hundi kannatlikkus oli kohutav. Mehe kannatlikkus polnud vähem kohutav. Tervelt pool päeva lamas ta liikumatult, tõrjudes pealekippuvat minestust ning oodates seda, kes tahtis teda süüa ja keda tema omalt poolt tahtis süüa. Aeg-ajalt tõusis rammetusemeri tal üle pea ja ta nägi pikki unenägusid, kuid nii unes kui ka ilmsi ta aina ootas seda kähisevat hingamist ning kareda keele puudutust.

Hundi hingamist ta siiski ei kuulnud, kuid aeglaselt äratas teda mingist unenäost krõbeda keele puudutus vastu kätt. Ta ootas. Kihvad surusid kätt pehmelt; siis tugevnes surve. Hunt püüdis viimse jõuga suruda hambad loidusse, mida ta nii kaua oli oodanud. Kuid ka mees oli kaua oodanud ning haaras verise käega hundi lõuast. Ja sel ajal kui hunt end jõuetult püüdis lahti kiskuda, mehe sõrmed aga niisama jõuetult tema lõuga surusid, sirutus teinegi
295
käsi pikkamisi haardeks. Viis minutit hiljem oli mees kogu oma raskusega hundile peale vajunud. Kätel ei jät-' kunud jõudu hundi kägistamiseks, aga mehe nägu oli vastu hundi kõri surutud ja ta suu täis karvu. Poole tunni pärast tajus mees oma kurgus sooja niret. See oli ebameeldiv, otsekui oleks talle vägivaldselt sulatina makku valatud, ja üksnes tahe suutis teda selleks sundida. Siis pöördus mees selili ja uinus.

Vaalapüügilaeval «Bedford» leidusid mõned teadusliku ekspeditsiooni liikmed. Laevalaelt märkasid nad rannal rningit kummalist olevust, kes liikus alla vee poole. Nad ei suutnud tema liiki määrata, ja olles teadlased, ronisid nad vaalapüügipaati ning läksid rannale vaatama. Ja nad nägid midagi elusat, mida vaevalt võis nimetada inimeseks. See olevus oli pime ja teadvuseta. Ta vingerdas mööda maad nagu mingi koletislik uss. Ta pingutused olid enamasti tulemusteta, kuid ta oli visa ja käänles ning väänles ja liikus edasi võib-olla umbes kakskümmend jalga tunnis.

Kolm nädalat hiljem, lebades vaalapüügilaeva «Bedford» koikus, jutustas mees, pisarad aukus põskedel, sellest, kes ta on ja mida tal oli tulnud üle elada. Sidumatult lalises ta ka oma emast, päikesepaistelisest Lõuna-Californiast ning kodust keset apelsinisalusid ja lilli.

Ei möödunudki palju päevi, kui ta juba istus koos teadlastega ning laeva juhtkonnaga lauas. Ta neelas silmadega roogade küllust ning jälgis murega nende kadumist teiste suhu. Iga suutäie kadumisel paistis ta pilgust sügav kahjutunne. Ta oli täie mõistuse juures, ja ometi vihkas ta neid mehi söögi ajal. Teda kummitas hirm, et toidust tuleb puudus. Ta küsitles kokka, laevapoissi ja kaptenit toiduvarude kohta. Nad rahustasid teda loendamatuid kordi, kuid ta ei uskunud neid ning hiilis ise toidukambrisse, et oma silmaga veenduda.

Märgati, et ta pakseneb. Ta muutus päev-päevalt lihavamaks. Teadlased vangutasid päid ning tegid mitmesuguseid oletusi. Nad piirasid tema söömist, kuid ikkagi kasvas ta ümbermõõt hämmastavalt.

Madrused muhelesid. Nemad teadsid, milles on asi. Ja

296

kui teadlased hakkasid meest jälgima, selgus neilegi kõik. nad märkasid, et pärast hommikueinet lonkis ta vööri ning, käsi pikka nagu kerjusel, kõnetas mõnd madrust. Madrus muigas ja andis talle tüki laevakuivikut. Mees haaras selle ahnelt nagu ihnur kulla ja peitis põue. Samasuguseid annetusi sai ta ka teistelt muigavailt madrustelt.

Teadlased olid peenetundelised. Nad ei ütelnud talle midagi, kuid uurisid salaja ta koikut. See oli täis laeva-kuivikuid. Madrats oli kuivikuid täis topitud. Kuivikud paistsid igast nurgast ja praost. Ja ometi oli ta terve mõistuse juures. Ta lihtsalt rakendas ettevaatusabinõusid teise võimaliku näljahäda vastu — see oligi kõik. Küllap ta sellest paraneb, ütlesid teadlased. Ja ta paraneski, enne kui «Bedfordi» ankur San Francisco lahes kolinal merre langes.

4. PRUUN HUNT

Naine oli veidi viibinud, kastese rohu pärast pii ta pidanud kalossid jalga panema, ja kui ta majast välja tuli, leidis ta ootava mehe imetlemas puhkevat mandliõit. Naine saatis uuriva pilgu üle pika rohu ja viljapuude vahele.

«Kus Hunt on?» küsis ta.

«Pilgu aja eest oli veel siin.» Walt Irvine kiskus enese lahti õie elusaine-ime metafüüsikast ja poeesiast ning silmitses ümbrust. «Ajas jänest taga, kui ma teda viimati nägin.»

«Hunt! Hunt! Siia, Hunt!» hüüdis naine, kui nad majaesiselt lahkusid ja hakkasid astuma rada mööda, mis vaha-jate kellukatega mansaniitapuhmaste vahelt suurele teele viis.

Irvine pistis mõlema käe väikesed sõrmed suhu ja aitas naise pingutustele kaasa läbilõikava vilega.

Naine kattis kähku kõrvad ja kõverdas nägu.

«Sa taevas! Luuletaja kohta, kes peaks olema õrna hingega ja nõnda edasi, teed sa küll koledat häält. Mul on kohe trumminahad katki. Sa vilistad kõvemini kui —»

«Orpheus.»

«Mina tahtsin öelda, et uulitsapoiss,» lõpetas naine taunivalt.

«Luule ei takista kedagi olemast asjalik — vähemalt mitte mind. Ma ei ole mõni kasutu geenius, kes ei saa oma pärleid ajakirjadele müüdud.»

Mees tegi tähtsa näo ja jätkas:

«Ma ei ole mingi katusekambrilaulik ega ka peosaali-lõõritaja. Ja mispärast? Sellepärast, et olen asjalik inimené.

298

Ei tee ma niisuguseid näruseid värsse, mis korraliku vahetusväärtuse alusel ei muunduks lilledesse uppuvaks majakeseks, kenaks mägiaasaks, pöögisaluks, kolme-kümne seitsme puuga viljapuuaiaks, üheks pikaks musta sõstra reaks ja kaheks lühikeseks maasikapeenraks, veerand miili pikkuselt vulisevast ojast kõnelemata.»

«Oh, et kõik su luulemuundused nii tulusad oleksid!»
naeris naine.
«Ütle üksainuski, mis pole seda olnud.»
«Need kaks ilusat sonetti, mis sa muundasid tolleks lehmaks, keda peeti kõige kehvemaks piimaand jaks kogu ümbruskonnas. »
«Ta oli nii ilus ...» alustas mees.
«Aga piima ei andnud,» pistis Madge vahele.
«Aga ta ju oli ilus, kas polnud?» kordas mees.
«Näed siis, kuidas ilu ja tululikkus sugugi alati koos ei käi,» kõlas naise vastus. «Vaata, seal ongi Hunt!»
Tihnikuga kaetud mäenõlvalt kostis põõsaste raginat ja nelikümmend jalga neist kõrgemal ilmusid paljale kaljuservale hundi pea ja õlad. Kõvasti kalju külge klammerdunud esikäppade alt pääses valla väike kivike ning kikkis kõrvul ja pineva pilguga jälgis loom kivikest, kuni see tulijate jalge ette veeres. Siis pööras ta pilgu inimestele ja naeris laia suuga nende poole alla.
«Hunt, sina!» ja «Sa kallis Hunt!» hüüdsid talle mees
ja naine.
Nende hääli kuuldes liibusid kõrvad kohe ligi pead ja koer ajas koonu püsti just nagu nähtamatu silitava käe poole.
Mees ja naine vaatasid, kuidas koer tagasi tihnikusse puges, siis jätkasid oma teed. Mõne minuti pärast, käänu taga, kus mäenõlv oli vähem järsk, laskus peni nende juurde, terve kivikeste- ja mullalaviin taga. Ta ei lasknud oma tundeid välja paista. Mehel lubas ta korraks oma pead patsutada ja kõrvatagust sügada, naise hellitusi talus pisut kauem — ja juba läks ta jälle, lippas nende ees teel, otsekui liugles edasi ilma vähimagi pingutuseta nagu päris hunt.
Kehaehituse, koheva kasuka ja saba poolest võis teda hiiglasuureks hundiks pidada, kuid karvkatte värvus ja laigud kõnelesid selle vastu. Need kuulutasid ilmselgesti, et tegemist on koeraga. Ükski hunt ei olnud ilmaski seda värvi. Ta karv oli pruun, tumepruun, punakaspruun —
299
terve pruuni pillerkaar. Selg ja õlad olid sooja pruuni värvi, külgedel ja kõhu all läks see vähehaaval heledamaks, kollaseks, millele ikka veel esiletikkuv pruun määrdunud mulje andis. Ka valge kurgualune, käpad ja laigud silmade kohal näisid tolle visalt vastupaneva pruuni tõttu räpastena, silmad ise olid aga kaks kuldpruuni topaasi.
Mees ja naine armastasid koera väga, võib-olla sellepärast, et tema armastust nii raske oli olnud võita. See oli palju vaeva nõudnud, kui ta algul teadmata kust salapärasel viisil nende tillukesse mägimajja ilmus. Veritsevate jalgadega ja ära nälginud, oli ta lausa nende nina all, otse ukse ees tapnud küüliku, vedanud enese siis allika äärde ja keeranud sõstrapõõsaste taha magama. Kui Walt Irvine kutsumata külalist vaatama läks, oli teda vaevatasuks urinaga vastu võetud. Urinaga võeti vastu ka Madge'i, kui too sõbralike suhete sisseseadmiseks suure kausiga piima ja leiba pakkus.
Koer oli osutunud väga seltsimatuks ja lükanud tagasi kõik nende lähenemiskatsed: kihvad paljad ja turi turris, ei olnud ta ennast näpuotsagagi puudutada lasknud. Ent ikkagi oli ta nende juurde jäänud, maganud ja lamasklenud oja ääres ning söönud toitu, mida nad andsid, kui toidu tooja oli suupoolise ohutusse kaugusse pannud ja ise minekut teinud. Looma vilets kehaline seisund seletas, miks ta siia üldse pidama jäi, ja kui ta mõne päevaga veidi kosunud oli, kadus ta kohe.
Sellega oleks kogu lugu Irvine'i ja tema naise jaoks lõppenudki, kui Irvine'il ei oleks tulnud just sel ajal osariigi põhjaossa sõita. California ja Oregoni piiri lähedal juhtus mees vaguniaknast välja vaatama ja nägi oma selt-simatut külalist lippamas vaguniterivi kõrval: pruun ja väga hundi moodi, väsinud, ent väsimatu, kasukas kahe-sa j ainulisest rännakust räpane ja tolmu täis.

Irvine oli impulsiivne inimene, luuletaja. Järgmises jaamas tuli ta rongilt maha, ostis lihapoest tüki liha ja võttis hulkuri linnaservas kinni. Tagasi sõideti pagasivagunis ja niimoodi tuli Hunt teist korda mägimajakesse. Siin pandi ta nädalaks ajaks ketti ning mees ja naine hellitasid teda üksteise võidu. Ent nad tegid seda väga ettevaatlikult. Kauge ja võõras nagu tulnuk teiselt planeedilt, koer ainult urises mahedate meelitussõnade peale. Ta ei haukunud iial. Kogu see aeg, mis ta nende juures oli, ei kuuldud teda kordagi haukumas.

300

Koera poolehoiu võitmine muutus raskeks probleemiks. Aga probleeme Irvine armastas. Ta laskis teha metall-plaadi, millele oli graveeritud: «Tuua tagasi Walt Irvi-ne'ile Glen Ellenisse, Sonoma, California.» Neetidega kinnitati plaadike kaelarihma külge ja pandi koerale kaela. Siis lasti ta lahti, ja otsekohe oli ta kadunud. Järgmisel päeval tuli Mendocinost telegramm. Hunt oli kahekümne tunniga sada miili põhja poole liikunud ja liikus ka siis,

kui ta kinni püüti.

Tagasi toodi Hunt kiirrongiga, pandi kolmeks päevaks ketti, neljandal lasti lahti, ja jälle oli ta läinud. Seekord jõudis ta juba otsaga Lõuna-Oregoni, enne kui ta kinni võeti ja tagasi saadeti. Alati, niipea kui ta vabaks sai, jooksis ta minema, ja alati põgenes ta põhja. «Koduinstinkt,» nentis Irvine, kui oli kulutanud terve soneti müügihinna selleks, et koera Põhja-Oregonist kätte saada.

Uks teine kord läks pruunil ränduril õnneks läbida pool Californiat, terve Oregon ja suurem osa Washingtoni osariigist, enne kui ta leiti ja lunamaksu eest tagasi saadeti. Imetlusväärne oli ta rännukiirus. Söönud ja puhanud, rakendas ta vabastamishetkest peale kogu oma jõu edasiliikumisele. Tehti kindlaks, et esimesel päeval kattis ta tervelt sada viiskümmend miili ja edaspidi keskmiselt sada miili päevas kuni kinnivõtmiseni. Tagasi toodi koer alati kõhna ja näljase ning metsikuna, lahkus ta aga värske ja jõuküllasena ning nagu mingil mõistmatul seesmisel sunnil ikka truult põhja poole.

Kuid lõpuks, kui asjatutele põgenemiskatsetele oli kulunud terve aasta, leppis Hunt paratamatusega ja otsustas jääda paigale sinna, kus ta kunagi oli küüliku tapnud ja allika ääres maganud. Aga isegi siis kulus veel hulk aega, enne kui mees ja naine võisid teda silitada. See oli suur võit, sest ainult nemad tohtisid teda puudutada. Hunt oli suur valija ja mitte ühelgi külalisel ei õnnestunud talle meele järele olla. Iga niisugust katset tervitas urin; kui kellelgi jätkus siiski julgust ligemale astuda, läks koon kirtsu, nähtavale ilmusid paljad kihvad ja urinast sai lorin — nii kohutav ning kurjakuulutav, et hirmutas ära ka kõige söakama, kõnelemata talukoertest, kes olid kuulnud küll tavalist koeralõrinat, kuid polnud ilmaski näinud lõrisevat hunti.

Hunt oli ilma minevikuta. Tema elulugu algas Walti ja Madge'iga. Ta oli tulnud lõuna poolt, kuid nad ei saanud

301

kuidagi jälile, kes oli tema peremees, kelle juurest peni oli ilmselt põgenenud. Nende lähim naaber missis Johnson, kes neid piimaga varustas, kinnitas, et koer pärineb Klondike'ist. Missis Johnsoni vend tuhnis tol kaugel maal külmunud kullasooni otsida ja seetõttu pidas naine end peni päritolu suhtes asjatundjaks.

Ega teised talle vastu vaielnudki. Hundi kõrvaotsad olid ilmselt kunagi nii kõvasti külma saanud, et nad ei paranenud enam iial. Ka nägi ta välja nagu fotod Alaska koertest ajalehtedes ja ajakirjades. Mees ja naine kõnelesid sageli Hundi minevikust ning püüdsid loetu ja kuuldu alusel ära arvata, missugune ta elu põhjamaal oli olnud. Nad teadsid, et see põhjamaa-elu teda ikka veel tõmbas, sest vahel kuulsid nad teda öösel tasa vinguvat, ja kui puhus põhjatuul ning külm näpistas põski, valdas Hunti suur rahutus ja ta tõstis kaeblikult häält pikaks hundi-uluks. Ent ta ei haukunud iial. Ükski ärritus polnud küllalt tugev, et meelitada temalt seda koerale omast häälit-sust.

Nad vaidlesid kaua, kogu see aeg, mil nad tema poolehoidu püüdsid võita, kumma koeraks ta saab. Mõlemad tahtsid Hunti endale ja mõlemad kuulutasid võidukalt vähimastki kiindmusemärgist, mida koer ilmutas. Kuid mehel oli esialgu rohkem väljavaateid, peamiselt seetõttu, et ta oli mees. Oli ilmne, et naistega ei olnud Hundil seni tegemist olnud. Ta ei mõistnud naisi. Ta ei suutnud eales leppida Madge'i seelikutega. Nende sahinast piisas, et tal turja umbusust turri ajada, ja tuulise ilmaga ei tohtinud Madge Hundile üldse ligi minna.

Kuid teiselt poolt oli see ikkagi Madge, kes talle süüa andis, ka oli naine see, kes köögis valitses, ning tänu Madge'i lahkusele ja üksnes Madge'i lahkusele lubati teda üldse sellesse pühapaika. Need asjaolud andsid naisele lootust, et ta suudab oma riietusest hoolimata mehele siiski järele jõuda. Siis aga pingutas Walt omakorda: õpetas Hunti oma jalge ees lamama, sellal kui ta kirjutas, ning kaotas looma hellitades ja temaga kõneldes palju kallist tööaega. Lõpuks jäi Walt võitjaks, tõenäoliselt üksnes sellepärast, et ta oli meesterahvas, kuigi Madge väitis, et kui Walt oleks kulutanud rohkem energiat värsimuun-dustele ja lasknud Hundil erapooletult, ainult omaenda maitse põhjal otsustada, oleks neil kindlasti veel veerand

miili mägiojakest lisaks ja vähemalt kaks läänetuul t läbi köögisalu sahisemas.

«Oleks juba aeg nondest triolettidest midagi kuulda,» ütles Walt, kui nad mööda looklevat teerada viis minutit vaikides alla olid laskunud. «Kindlasti ootab postkontoris tšekk, mille me muundame suurepäraseks tatrajahuks, gallonitäieks vahtrasiirupiks ja sinu uuteks kalossideks.»

«Ning hüvaks piimaks missis Johnsoni kenalt lehmalt,» lisas Madge. «Homme on ju esimene kuupäev.»

Walt kortsutas tahtmatult kulmu, siis aga selgis ta nägu ja ta patsutas oma rinnataskut.

«Pole viga, siin on mul uus kena vissi peidus — parim piimaandja kogu Californias.»

«Millal sa selle kirjutasid?» päris naine huviga ning lisas etteheitvalt: «Ja mulle ei näidanudki!»

«Hoidsin neid värsse selleks, et sulle posti järele minnes ette lugeda, kuskil sedamoodi paigas nagu see siin,» vastas mees, pakkudes käeviipega istet kuival palgijupil.

Tihedast sõnajalapadriikust voolas välja tilluke oja, nirises alla mööda kivi sammaldunud põske ja jooksis nende jalge ees üle tee. Orust kostis põldlõokeste mahedat laulu, ning inimeste ümber, kord päikesepaistesse, siis jälle varju lennates laperdasid suured kollased liblikad.

Sellal kui Walt tasasel häälel oma käsikirja luges, hakkas altpoolt kostma veel üht häält. See oli raskete sammude rudin, millesse aeg-ajalt sekkus mõne paigast liigutatud kivi klõbinat. Kui Walt lõpetas ja kiidusõnu oodates naisele otsa vaatas, ilmus teekäänu tagant nähtavale keegi mees. Ta oli paljapäi ja leemendas higist. Taskurätt käes, pühkis tulija nägu, teises käes hoidis aga uut kübarat ja läbimärga tärgeldatud kraed, mille ta kaelast oli võtnud. See oli suur tugev mees, ta lihased ähvardasid iga hetk puruks rebida kitsa musta ülikonna, mis oli ilmselt üpris hiljuti valmisrõivaste poest ostetud.

«Soe ilm täna,» tervitas teda Walt. Walt oli rahvamees ega lasknud kunagi mööda juhust seda näidata. Mees peatus ja noogutas.

«Ma ei ole soojaga suurt harjunud,» ütles ta siis nagu vabandades. «Minule on rohkem kontimööda paras krõbe külm.»

«Siinmail niisugust ette ei tule,» naeris Walt. «Ega vist tule jah,» vastas võõras. «Ja ega ma seda siit otsigi. Püüan hoopis oma õde üles leida. Vahest teate teie,

kus ta elab? Tema nimi on Johnson, William Johnsoni abikaasa.»

«Teie olete siis tema vend Klondike'ist!» hüüatas Madge. «Oleme teist nii palju kuulnud.»

«Jah, madam, see ma olen,» vastas võõras tagasihoidlikult. «Mu nimi on Miller, Skif Miller. Mõtlesin teda üllatada.»
«Olete üsna õiges suunas tulnud. Ainult et jalgrada mööda.» Madge tõusis, et mehele teed näidata, ja osutas kanjonit pidi veerand miili ülespoole. «Kas näete toda kuivanud pööki? Sealt pöörake teist rajakest pidi paremale. See viib otse tema maja juurde. Eksimist pole karta.»
«Jah, madam. Suur tänu, madam,» ütles mees.
Võõras tahtis nagu lahkuda, kuid oli otsekui maa külge kasvanud. Enese teadmata vahtis ta naist varjamatu imetlusega, see haaras teda nagu laine ja kandis voogavasse hämmeldusmerre.
«Küll oleks tore teilt midagi Klondike'i kohta kuulda,» ütles Madge. «Vahest tohiksime teile mõni päev külla tulla, kui õe juures olete? Või veel parem — ehk tuleksite koos temaga meile lõunale?»
«Jah, madam. Suur tänu, madam,» pomises mees masinlikult, siis aga taipas, mis ta oli öelnud, ja lisas: «Ma ei jää siia kauaks. Pean jälle Põhja tagasi minema. Lähen juba õhtuse rongiga. Mul on valitsusega postiveoleping.»
Madge avaldas kahetsust ja mees tegi veel ühe asjatu katse lahkuda. Ent ta ei saanud pilku naise näolt. Naise ilu imetledes unustas ta isegi oma hämmelduse, ning nüüd oli naise kord punastada ja ebamugavust tunda.
Asi oli just sellise pöörde võtnud ja Walt otsustanud pinge lõdvendamiseks midagi öelda, kui seni põõsaste vahel nuuskinud Hunt ehtsa hundi kombel sörkides nähtavale ilmus.
Skiff Milleri hajameelsus oli kui pühitud. Ta ei näinud enam ilusat naist enese ees. Tal oli silmi ainult koera jaoks ja tema nägu peegeldas suurt imestust.
«Susi mind söögu!» kuulutas ta pikkamisi ja pühalikult. -
Pikkamisi laskus ta palgijupile, ehkki Madge püsti seisis. Tema häält kuuldes olid Hundi kõrvad ligi pead liibunud, siis avas koer suu ja naeris. Ta sörkis pikkamisi
304
võõra juurde, nuusutas algul ta käsi, siis lakkus neid keelega.
Skiff Miller patsutas koera pead ning kordas pikkamisi ja pühalikult:
«Susi mind söögu!»
«Vabandage, madam,» lisas ta hetke pärast, «ma olin lihtsalt tsipa üllatatud, muud ei midagi.»
«Ka meie oleme üllatunud,» heitis naine vastuseks. «Ei ole me veel näinud, et Hunt mõne võõraga sõbrustama hakkaks.»
«Te kutsute teda siis Hundiks?» küsis mees.
Madge noogutas. «Aga ma ei mõista, miks ta teiega nii suur sõber on — vahest sellepärast, et olete Klondike'ist? Tema on ju ka Klondike'ist pärit.»
«Jah, madam,» kohmas Miller hajameelselt. Ta tõstis Hundi esikäpa üles ning uuris varbapadjandeid, vajutas neid ja pigistas pöidlaga. «Päris pehmed,» märkis ta. «Ei ole enam ammu teel olnud.»
«Einoh, imestamist väärt,» võttis ka Walt sõna, «mida ta teil kõik endaga teha laseb!»
Skiff Miller tõusis, imetlusest tingitud kohmetus täiesti kadunud, ja päris lühidalt ning asjalikult: «Kui kaua ta teie juures juba on?»
Ent äkki avas koer, kes seni ennast vääneldes tulnuka jalge vastu oli hõõrunud, suu ja haugatas korraks. See kõlas nagu plahvatus, oli lühike ja rõõmus, aga ikkagi haugatus.
«Vaat kus uudis!» imestas Skiff Miller.
Walt ja Madge vahtisid pärani silmi teineteisele otsa. Ime oli sündinud. Hunt oli haukunud.
«See on esimene kord, kus ta haugub,» 'ütles Madge.
«Mina kah kuulen seda esimest korda,» tunnistas Miller.
Madge vaatas võõra poole ja muigas. Ilmselt oli tegemist naljahambaga.

«Või veel,» ütles ta, «te olete teda ju kõigest viis minutit näinud.»
Skiff Miller uuris teraselt naise nägu, otsides sealt mõnd riugast.
«Ma mõtlesin, et te saite aru,» sõnas ta pikkamisi. «Ma mõtlesin, et te taipasite, kui ta minuga sõbrustama hakkas. Ta on minu koer. Ta nimi ei ole Hunt. Ta on Pruun.»
«Oh, Walt!» hüüatas Madge, vaistlikult oma mehelt abi otsides.
305
Walt asus sedamaid kaitsesse.
«Kust te võtate, et see teie koer on?» nõudis ta.
«Lihtsalt sellest, et ta on,» kõlas vastus.
«Paljalt sõnad,» nähvas Walt teravalt.
Pikkamisi ja mõtlikult, nagu see tal viisiks, pööras Skiff Miller oma pilgu mehele ja küsis, peaga Madge'i poole osutades:
«Kust te võtate, et see teie naine on? Te vastate just niisamuti: «Lihtsalt sellest, et ta on.» Ja mina ütleksin, et see on paljas jutt! Koer on minu oma. Ma söötsin teda ja kasvatasin teda ja peaksin ikka teadma. Vaadake, kohe tõestan teile.»
Skiff Miller hüüdis koera: «Pruun!» Mehe hääl kõlas teravalt, kuid koera kõrvad liibusid pea ligi nagu helli-tuse ootel. «Kalla!»
Peni tegi pöörde paremale.
«Nõõh, las käia!»
Koer jättis pöörde pooleli, astus otse edasi ning jäi käskluse järgi kuulekalt seisma.
«Võin panna ta seda tegema ka vile peale,» seletas Skiff Miller uhkelt. «Ta oli mu juhtkoer.»
«Te ei taha teda ometi endaga kaasa viia?» küsis Madge väriseva häälega.
Mees noogutas.
«Tagasi sinna koledasse Klondike'i piinlema?»
Skiff Miller noogutas ja lisas: «Oh, ega seal nii kole olegi. Vaadake mind. Päris kõbus poiss, kas pole?»
«Aga koertel on seal vilets! Kohutavalt raske, tappev töö, nälg, külni! Oh, ma olen sellest lugenud, tean küll.»
«Ükskord pidin ta, jah, äärepealt ära sööma,» tunnistas Skiff Miller süngelt. «See oli Väikese Lõhe jõel. Kui ma ei oleks tol päeval põtra kätte saanud, oleksid koera käbarad kehvasti käinud.»
«Mina oleksin pigem nälga surnud!» hüüdis Madge.
«Siin Lõunas on hoopis teine asi,» seletas Miller. «Siin ei ole tairvis koeri süüa. Aga te räägiksite teist juttu, kui teil hing paelaga kaelas oleks. Teil pole kunagi olnud, sellepärast te ei teagi.»
«Selles just asi ongi,» väitis Madge tuliselt. «Californias koeri ei sööda. Miks teda mitte siia jätta? Ta on siin õnnelik. Te teate, et nälga tal siin karta ei ole. Tal ei tule ilmaski taluda külma ega teha üle jõu käivat tööd. Siin valitseb igal pool ainult õrnus ja hellus. Julm ei ole siin
306
ei inimene ega loodus. Hunt ei pea enam kunagi piitsaga tutvust tegema. Ja mis ilmasse puutub — noh, lund ei saja siin iial.»
«Vabandage väga, aga suviti valitseb siin igatahes põr-gukuumus,» naeris Skiff Miller.
«See ei ole kellegi vastus,» jätkas Madge ägedalt. «Mida on teil talle pakkuda seal kaugel Põhjas?»
«Närimist, kui mul seda on — enamasti ikka on.»
«Aga kui ei ole?»
«Siis oleme ilma.»
«Ja tööd?»
«Jah, seda jätkub,» pahvatas Miller läbematult. «Küllaga tööd ja nälga ja külma ja muid hädasid — seda kõike ta saab, kui ta minuga tuleb. Aga talle meeldib see. Ta on

sellega harjunud, ta teab seda elu. Ta on selleks sündinud ja üles kasvatatud. Teie ei tea sellest midagi. Te ei tea, mida te räägite. Koer kuulub sinna, ja seal on ta kõige õnnelikum.»

«Koer ei lähe mitte kuhugi,» teatas Walt kindlalt, «nii et vaidlust jätkata pole mõtet.»

«Kuidas siis nii?» nõudis Skiff Miller, kulm kortsus ning jonnakas õhetus kippumas palgele.

«Ütlesin, et koer ei lähe mitte kuhugi, ja jutul lõpp. Ma ei usu, et ta on teie koer. Võib-olla olete teda kunagi näinud. Võib-olla olete peremehe loal temaga isegi sõitnud. Kuid see, et ta Alaska kajurite kõige tavalisemaid käsklusi kuulab, ei näita veel, et ta teie oma on. Iga koer Alaskas kuulaks teie käske nagu tema. Muuseas, ta on kahtlemata küllalt väärtuslik loom nagu koerad Alaskas üldse — selge, miks te teda endale tahate. Igatahes tuleb teil omandiõigust tõestada.»

Jahedalt ja rahulikult, jonnakas puna palgel ainult pisut sügavam, tohutud musklid mänglemas musta kalevi all, mõõtis Skiff Miller salmiseppa pealaest jalatallani, otsekui hinnates teise jõudu.

Klondaiklase ilme oli õige põlglik, kui ta lõpuks ütles:

«Minu meelest ei takista mind miski seda koera kohe kaasa võtmast.»

Walti nägu lõi lõkendama ja ta käe- ning õlalihased tõmbusid pingule. Ohtu aimates tõttas ta naine kaasale appi.

«Võib-olla on mister Milleril õigus,» ütles ta. «Mina kardan küll, et on. Hunt näib teda tõesti tundvat ja kuU-

lab, kui teda Pruuniks kutsutakse. Ta hakkas kohe mister Milleriga sõbrustama, ja sa ju tead, et seni ei ole ta seda veel kunagi kellegagi teinud. Ja panid sa tähele, kuidas ta haukus? Ta oli rõõmu pärast lihtsalt arust ära. Miks ta rõõmustas? Kahtlemata sellepärast, et leidis mister Milleri.»

Walti lihaste pinge andis järele ja ta õlad vajusid lootusetult longu.

«Küllap sul on õigus, Madge,» ütles ta. «Hunt ei olegi Hunt, vaid Pruun, ja kuulub tegelikult mister Millerile.»

«Võib-olla mister Miller on nõus teda müüma?» tähendas Madge. «Võiksime ta ära osta.»

Skiff Miller raputas pead, kuid sugugi mitte sõjakalt: suuremeelsusele oli ta lahkesti valmis suuremeelsusega vastama.

«Mul oli viis koera,» ütles ta, püüdes kõige hõlpsamal viisil oma keeldumist leevendada. «Tema oli juhtkoeraks. See oli kõige etem rakend üle kogu Alaska. Teised ei saanud neile ligidalegi. Tuhande kaheksasaja üheksakümne kaheksandal aastal pakuti mulle nende eest viis tuhat dollarit. Koerad olid siis üldse hinnas, aga mitte sellepärast ei pakutud mulle nii muinasjutulist summat. Rakend oli seda väärt. Ja Pruun oli kõige parem koer rakendis. Tol talvel pakuti mulle tema eest tuhat kakssada. Ma ei müünud teda siis ega müü ka praegu. Teate, ma hoolin sellest koerast väga. Olen teda kolm aastat taga otsinud. Olin päris haige kohe, kui ta mult varastati, — mitte tema hinna pärast, vaid. . . noh, ma lihtsalt hoolisin temast nii hullusti. Ma ei uskunud oma silmi, kui teda nüüd nägin. Arvasin, et näen und. See oli liiga hea, et tõsi olla. Teate, ma olin talle ju ema eest. Panin ta igal õhtul ilusasti magama. Ta ema suri ja ma kasvatasin ta üles kondenseeritud piimaga — kaks dollarit toos, enesele ei võinud seda kohvivalgusekski lubada. Peale minu ei ole tal muud ema olnud. Lutsis muudkui mu sõrme, va võrukael, — seda sõrme siin!»

Meeleliigutus noorimas kõri, ajas Skiff Miller oma nimetissõrme püsti.

«Sedasama sõrme,» suutis ta katkeval häälel kuuldavale tuua, nagu oleks see seik võinud kinnitada tema omandiõigust ja kiindumuse sügavust.

Ta vahtis ikka veel oma õieliaetud sõrme, kui Madge kõnelema hakkas.

«Aga koer ise?» ütles Madge. «Koera enesega te ei arvesta.»

Skiff Miller näis olevat hämmeldunud. «Kas te koera peale olete mõelnud?» küsis naine. «Ma ei mõista, mida te sellega tahate öelda,» kõlas vastuseks.

«Võib-olla on koeral ka natuke õigust valida,» jätkas Madge. «Võib-olla on temal ka omad soovid ja tahtmised. Te ei ole temaga nagu arvestanudki. Te ei anna talle ju valikuvõimalust. Teile ei tule pähegi, et tema ehk eelistaks Alaskale Californiat. Teie võtate arvesse ainult seda, mis teile enesele meeldib. Te käitute temaga, nagu oleks tegemist kartulikoti või heinapalliga.»

See oli uus vaatenurk ja avaldas ilmselt Millerile mõju, sest mees jäi endamisi aru pidama. Madge kasutas teise kõhklust.

«Kui te teda tõesti armastate, siis on tema õnn ka teie õnn,» käis Madge peale.

Skiff Miller jätkas arupidamist ja Madge heitis oma mehele võiduka pilgu, millele vastati tulise heakskiiduga.

«Mida te sellega mõtlete?» päris klondaiklane äkki.

Nüüd oli naise kord segadusse sattuda. «Kuidas mida?» küsis ta.

«Kas te arvate, et ta tahaks parema meelega Californiasse jääda?»

Naine noogutas veendunult. «Olen selles kindel.»

Skiff Miller pidas jälle endaga aru, kuid seekord kuuldavalt ja ta hindav pilk käis erapooletult üle vaidlusaluse looma.

«Ta oli kange rügaja. Lõhkus mul tublisti tööd teha. Ei viilinud ilmaski ja oli igavene tragi uues rakendis korda majja lööma. Ta on peaga loom, oskab kõike, ainult rääkida mitte. Ta saab aru, mis sa talle ütled. Vaadake teda praegu — ta teab, et me temast räägime.»

Koer lamas Skiff Milleri jalgade ees, pea käppadel, kõrvad kuulatledes kikkis ning innukas pilk liikumas nobedasti ühe kõneleja suult teisele.

«Ta võib veel tööd teha. Mitu head aastat võib veel tööd teha. Ja ma hoolin temast väga.»

Skiff Miller tegi veel paar korda suu lahti, kuid sulges jälle sõnagi lausumata. Lõpuks ta jätkas:

«Ma ütlen teile, mis ma teen. Teie jutul, madam, on oma mõte sees. Koer on kõvasti tööd teinud ja on vist

309

tõega ära teeninud pehme küljealuse ja õiguse valida, kuhu ta jääb. Jätame selle igatahes tema otsustada. Teeme nii, kuidas tema tahab. Teie istute mõlemad siin edasi. Mina ütlen hüvasti ja kõnnin ükskõikse näoga minema. Kui koer tahab maha jääda, jäägu. Kui ta tahab minuga kaasa tulla, laske ta tuleb. Mina ei kutsu teda endaga kaasa ja ärge teie teda tagasi kutsuge.»

Äkki heitis ta Madge'ile kahtlustava pilgu ja lisas: «Aga mäng peab aus olema. Ei mingit meelitamist, kui ma selja olen pööranud!»

«Meie mängime ausalt,» alustas Madge, kuid Skiff Mil-ler ei jäänud ta tõotusi kuulama.

«Naised on teada,» kuulutas ta, «neil on pehme süda. Kui neile miski asi korda läheb, on nad valmis kaartidega sohki tegema, teist alt vedama ja sulle suu sisse valetama . .. palun vabandust, madam. Ma räägin naistest üldiselt.»

«Lihtsalt ei tea, kuidas teid tänada,» lausus Madge väriseval häälel.

«Ma ei näe põhjust, miks te mind tänama peaksite,» vastas mees. «Pruun ei ole veel oma otsust teinud. Teil ei tohiks vist midagi selle vastu olla, kui ma lähen pikkamisi? See oleks ainult õiglane, kui arvesse võtta, et saja jardi pärast olen nagunii käänu taga.»

Madge oli nõus ja lisas: «Luban ausalt, et me ei püüa koerale kuidagiviisi mõju avaldada.»

«Nojah, eks ma siis hakka minema,» ütles Skiff Miller niisuguse häälega, nagu tavaliselt teeleasuja seda teeb.

Selle toonimuutuse peale tõstis Hunt kiiresti pead, veel kiiremini ajas ta end jalule, kui Skiff Miller ja Madge kättpidi jumalaga jätma hakkasid. Ta tõusis tagajalgadele ning toetas esikäpad naise puusadele, ise lakkus aga samal ajal Skiff Milleri kätt. Kui lahkuja Walti kätt surus, kordas Hunt sama, toetas oma keharaskuse Waltile ja lakkus mõlema mehe käsi.

«Võite uskuda, et see ei ole mulle naljamäng,» olid klondaiklase viimased sõnad, kui ta selja pööras ja pikkamisi eemale kõndis.

Hunt laskis tal minna kahekümne jala kaugusele, ise üleni üksainus innukas ootus, et mees ringi pöörduks ja sama teed tagasi tuleks. Siis sööstis Hunt vaikselt kiu-natades vanale peremehele järele, võttis ta käe ettevaatlikult hammaste vahele ning püüdis meest õrnalt peatada.

310

Kui see tal korda ei läinud, tormas koer tagasi Walt Irvine'i juurde, haaras istujal kuuekäisest ning püüdis teda asjatult minejale järele vedada.

Hundi segadus kasvas. Ta soovis olla mõlemaga. Ta tahtis olla samal ajal kahes kohas, vana ja uue peremehe juures, kuid vahemaa nende vahel kasvas pidevalt. Ta kargles erutatult ringi, sööstis paari lühida hüppega kord ühe, kord teise poole, piinles oma kõhkluses; teadmata, mida ta õieti tahab, soovides mõlemat ja suutmata otsustada, kiunatas ta mitu korda teravalt ning hakkas lõõtsutama.

Äkki istus ta maha, ajas koonu püsti, ning ta lõuad hakkasid jõnksatades lahti minema ja sulguma, avanedes iga korraga üha rohkem. Need jõnksatused olid kooskõlas tõmblustega, mis haarasid järjest looma kõri, iga tõmblus ikka sügavam ja tugevam kui eelmine, ning seoses nende jõnksatuste ja tõmblustega hakkas kõri vibreerima, algul hääletult koos kopsudest väljuva õhu pahinaga, siis madala sügava heliga, kõige madalamaga, mida inimkõrv suudab eraldada. See kõik oli närvide ja lihaste eeltöö ulgumiseks.

Aga just siis, kui ulg pidi täie jõuga valla pääsema, pandi päraniaetud suu kinni, tõmblused lakkasid ja koer saatis lahkujat pika ainitise pilguga. Äkki pööras Hunt pead ja silmitses just niisama pinevalt Walti. Ta palvele ei tulnud vastust. Ühegi sõna ega žestiga ei antud loomale märku ega nõu, mida ta peaks tegema.

Pilk teele, kus vana peremees hakkas juba käänakuni jõudma, erutas koera uuesti. Kiunatades hüppas ta jalule ning uue mõttevälgatuse mõjul pööras oma tähelepanu Madge'ile. Siiani ei olnud ta naisest väljagi teinud, kuid nüüd, kus mõlemad peremehed talle pettumuse olid valmistanud, jäi ainult tema. Koer läks Madge'i juurde, pistis pea talle sülle ja nugis naise käsivart ninaga — vana võte, millega ta poolehoidu noris. Siis taganes ta pisut, hakkas mängeldes väänlema ja vingerdama, hüplema ja karglema, ajas end järjest esikäppadega ära tõugates tagajalgadele püsti, püüdes kogu kehaga, meelitavatest silmadest ja peadligi kõrvadest kuni vänderdava sabani, väljendada mõtet, mida ta ei saanud öelda sõnadega.

Õige pea jättis ta ka selle. Teda masendas nende inimeste osavõtmatus, kes seni veel kunagi polnud osavõtmatud olnud. Ta ei suutnud neilt välja kiskuda ühtegi

311

vastust, ei saanud mingit abi. Nad ei teinud temast välja. Nad olid nagu surnud.

Koer pöördus ja vaatas vaikselt vanale peremehele järele. Skiff Miller oli juba käänakul. Viivu pärast teda enam ei näe. Ent mineja ei pööranud kordagi pead, rühkis ühtesoodu edasi, pikkamisi ja järjekindlalt, nagu ei pakuks talle üldse huvi, mis ta selja taga sünnib.

Niimoodi ta kaduski silmist. Hunt ootas, et mees uuesti nähtavale ilmuks. Ta ootas terve pika minuti, vaikselt, rahulikult, ilma liigutamata, otsekui oleks ta kiviks muu-tunud, aga niisuguseks kiviks, mida hingestas läbematu soov. Ta haugatas korra ja ootas veel. Siis pöördus ta ja sörkis tagasi Walt Irvine'i juurde. Ta nuusutas mehe kätt ja heitis raskesti ta jalge ette maha, silmitsedes ise tühja teekäänakut.

Kivi sammaldunud põske mööda allanirisev ojake hakkas äkki nagu valjemini vulisema. Peale selle oli kuulda ainult põldlõokeste laulu. Suured kollased liblikad liuglesid hääletult läbi päikesepaiste ja kadusid unisesse varju. Madge heitis oma mehele võidurõõmsa pilgu.

Mõne minuti pärast tõusis Hunt püsti. Looma liigutused olid nüüd kindlad ja kaalutud. Ta ei vaadanud ei naise ega mehe poole, ta pilk oli kinni teel. Ta oli otsusele jõudnud. Mees ja naine mõistsid seda. Nad mõistsid, et nende katsumus algab.

Koer hakkas kohe sörki laskma ja Madge'i huuled ümardusid juba meelitavaks häälitsuseks: tal oli tõsine soov koera tagasi kutsuda. Kuid kutse suri suul. Tahtmatult pööras naine pilgu oma mehele ning nägi, kui karmilt too teda vaatab. Pruntiaetud huuled lõtvusid taas ja naine ohkas kuuldamatult.

Hundi sörgist sai jooks. Ta hüpped kasvasid ikka pikemaks ja pikemaks. Hundisaba sirgelt taga, lippas ta aina edasi, ilma et oleks kordagi pead pööranud. Käänakul lisas veel kiirust ja oligi läinud.

5. USALDUS

Kõik otsad olid antud ja «Seattle nr. 4» hakkas pikkamisi kaldast eemalduma. Laeva tekid olid täis kuhjatud kaupa ja pagasit ning kubisesid kirevast seltskonnast: siin oli indiaanlasi, koeri ja kajureid, kullaotsijaid, kaupmehi ning kojupöörduvaid õnnekütte. Tubli jagu Dawsonit oli kalda peal reas saatmas. Kui trapp laevale tõmmati ning aurik pisitasa nina jõevoogudesse pööras, tahtis hüvasti-jätulärtm kõrvad kurdiks teha. Viimasel minutil tuli kõigil veel meelde, mis ütlemata oli jäänud, ning üle laieneva veevälja hõigati edasi-tagasi igasuguseid lahkumis-läkitusi. Ka Louis Bondellil, kes ühe käega oma kollakat vuntsi keerutas ja teisega kaldal seisvatele sõpradele loiult viipas, torkas äkki midagi meelde ja ta hüppas reelingu äärde.

«Hei, Fred!» karjus ta. «Hei, Fred!»

Too Fred surus oma laiad õlad kaldalseisjate esiritta ja püüdis Louis Bondelli hõigetest aru saada. Viimane oli asjatust karjumisest juba tulipunane. Veeväli auriku ja kalda vahel aga kasvas üha.

«Kuulge teie, kapten Scott!» röökis Bondell roolikambri poole. «Peatage aurik!»

Kõlas kellahelin, suur ahtriratas hakkas teistpidi pöörlema ja jäi siis seisma. Kõik inimesed nii laeval kui kaldal kasutasid seda viivitust, et vahetada viimaseid, uusi ja hädavajalikke lähkumishüüdeid. Louis Bondelli katse end kuuldavaks teha oli veelgi tulutum. «Seattle nr. 4» kaotas kursi ja triivis allavett ning kapten Scott pidi etteotsa minema ja teist korda tagasikäigu andma. Ta pistis

313

pea korraks roolikambrisse ja ilmus hetk hiljem nähtavale suure ruuporiga.

Et kapten Scottil oli võimas hääl, siis tema «Vaikust!», mis oli määratud rahvale laevalael ja kaldal, kostis kindlasti ka Põdranaha mäe tippu ja isegi Klondike'i linna. See ametlik manitsus roolikambrist vaigistas veidi lärmi.

«Noh, mida te tahtsite öelda?» küsis kapten Scott.

«Öelge Fred Churchillile — ta on seal kaldal —, öelge talle, et ta läheks Macdonaldi juurde. Tema raudkapis on minu väike reisikott. öelge, et ta selle ära tulles kaasa võtaks.»

Vaikuses kõmistas kapten Scott korralduse ruupor j kaudu kaldale:

«Fred Churchill, minge Macdonaldi juurde. . . tema raudkapis . . . väike reisikott, mis kuulub Louis Bondel-1 Iile... väga tähtis! Tooge see tulles kaasa! Kas kuulsite?»!

Churchill viipas käega vastu, et kuulis. Tõepoolest, kui] Macdonald ise pool miili eemal oma akna lahti oleks1 lükanud, oleks ka tema kuulnud. Hüvastijätumelu tõusis j taas, kellad helisesid ning «Seattle nr. 4» liikus edasi, suundus jälle keset jõge, pööras

nina vastuvoolu ja sõitis Yukonit pidi minema, Bondell ja Churchill lehvitamas hüvastijätuks ja vastastikuse kiindumuse märgiks senikaua kui võimalik.
See oli kesksuvel. Sama aasta sügisel asus Yukonit pidi teele «W. H. Willis», kakssada kojupöörduvat rändurit pardal. Reisijate seas oli ka Churchill. Tema kajutis ühe rõivapambu sees oli Louis Bondelli reisikott. See oli väike pungil nahkkott, mille neljakümnenaelane sisul ajas Churchilli alati närveldama, kui ta sellest liiga kaugele pidi minema. Ka kõrvalkajuti mehel oli kullaliiv rõivakotis varjul ja nii seadsid nad lõpuks kahe peale sisse pideva valve. Kui üks läks alla sööma, hoidis teine silma mõlemal kajutiuksel. Kui Churchill tahtis visti-mängus kätt proovida, jäi naaber vahipostile, ja kui naaber tahtis meelt lahutada, istus Churchill kahe ukse vahel klapptoolil ning luges nelja kuu vanuseid ajalehti.
Märkide järgi oli oodata varast talve, ning hommikust kuni hilisõhtuni ja kauemgi veel käis vaidlus, kas jõutakse kohale enne jäätumist või tuleb aurikult lahkuda ning jalgsi jääd mööda edasi liikuda. Tuli ette pahanda-vaid viivitusi. Kaks korda läksid masinad rivist välja ja neid tuli tükk aega putitada — mõlemal korral puistas
314
ähvardav talv neile juba lumekübemeid kaela. Üheksa korda üritas «W. H. Willis» oma parandatud masinatega Viie Sõrme kärestikust üles sõita, ja kui see lõpuks korda läks, oli ta oma niigi väga laheda sõiduplaani järgi neli päeva hiljaks jäänud. Tekkis küsimus, kas aurik «Flora» ootab teda veel ülalpool Laekakanjonit. Laekakanjoni ja Valge Hobuse kärestiku vahel ei olnud jõgi laevatatav ning siin tuli reisijail ümber istuda — jalgsi ümber kärestiku minna ja ühelt aurikult teisele asuda. Siinmail ei olnud telefone ega järelikult mingit võimalust ootavale «Florale» teatada, et «Willis» tuleb, kuigi neli päeva hiljem.
Kui «W. H. Willis» Valgele Hobusele jõudis, saadi teada, et «Flora» oli oodanud kolm päeva üle aja ning alles mõne tunni eest lahkunud. Ka kuuldi, et laev peatub Tagish Postis kuni kella üheksani pühapäeva hommikul. Oli laupäeva pärastlõuna ja kell oli neli. Rändurid kutsusid kokku koosoleku. Pardal oli suur Peterborough' kanuu, mis oli määratud Bennetti järve tipus asuvale politseipostile. Rändurid võtsid paadi oma vastutusele ja lubasid selle üle anda. Siis kutsusid nad üles vabatahtlikke. Oli tarvis kahte meest, kes «Florale» järele kihutaksid. Otsekohe avaldas paarkümmend inimest vabatahtlikult soovi. Nende hulgas oli ka Churchill: tal oli juba kord niisugune iseloom, et pakkus oma teeneid, enne kui jõudis Bondelli reisikotile mõelda. Kui talle see reisikott meelde tuli, lootis ta, et teda ei valita, kuid mehel, kes oli endale nime teinud kolledži jalgpallimeeskonna kaptenina, jõustikuklubi esimehena, kajurina ja kullaotsijana Yukonis, ning veel enam — mehel, kellel olid säherdused õlad nagu temal, ei sobinud hoiduda sellisest aust. See au veeretatigi temale ja ühele hiiglase kasvu sakslasele, Nick Antonsenile.
Kui rühm rändureid, kanuu õlgadel, alustas sörki ümber kärestiku, lipsas Churchill oma kajutisse. Ta pööras rõivapambu sisu põrandale, koukis Bondelli reisikoti välja ning tahtis selle kõrvalkajuti mehe kätte hoiule anda. Kuid siis jõudis ta äkki äratundmisele, et see ei ole ju tema enese kott ja et tal ei ole õigust seda teiste kätte usaldada. Niisiis tormas ta selle kotiga kaldale ja jooksis kogu tee, vahetades sageli kätt ja imestades ise, kas koti kaal on ikka ainult nelikümmend naela.
Kell oli pool viis pärast lõunat, kui kaks meest teele
315
asusid. Kolmekümne Miili jõe vool oli nii tugev, et mõlasid said nad kasutada harva. Mis siis muud kui välja kaldale, puuliköis üle õla, ja komberdades üle kaljude, raginal läbi metsaaluse võsa, vahel vette libisedes, nii et jalad põlveni või puusadeni märjad; kui aga mõni hoopis ülepääsmatu kalju ette jäi, siis tagasi kanuusse, mõlad välja ning metsiku ja meeleheitliku kihutamisega teisele kaldale, mõlad paati, ise välja ja puuliköis jälle õlale. See oli tappev töö. Antonsen, hiiglane nagu ta oli, rügas visalt ja

hädaldamata, kuid Churchilli keha võimsus ja vaimu jõud võttis temastki viimase. Nad ei teinud ühtegi peatust, et puhata. Muudkui edasi ja edasi, ja ära mõtlegi seisma jääda! Piki jõge puhus neile vastu krõbe tuul, mis näpistas neil sõrmi ja sundis aeg-aj alt käsi vastamisi peksma, et veri tuimaks jäänud sõrmedesse tagasi voolaks.

Et juba jõudis õhtu, tuli neil end lahke saatuse hoolde usaldada. Nad sattusid korduvalt võssakasvanud kallastele ning rebisid oma riided narmendama põõsastes, mida nad ei näinud. Mõlemad mehed olid koledasti kriimusta-tud ja verised. Kümmekond korda, kui nad ühelt kaldalt teisele sumasid sõuda, sattusid nad jõepõhjas püstioleva rõika otsa ja läksid ümber. Kui see neil esimest korda juhtus, sukeldus Churohill ning otsis kolme jala sügavusest veest oma reisikotti. Tal kulus pool tundi, et kotti kobamisi kätte leida, ja pärast seda seoti see kõvasti kanuu külge kinni. Seni kui kanuu pinnal püsis, oli ka reisikott alles. Antonsen irvitas koti üle ja vastu hommikut hakkas seda kiruma, kuid Churohill ei vaevunud seletust andma.

Viivitusi ja äpardusi tuli neil ette lõputult. Ühel kiire vooluga käänul, kus kallaste vahel vahutas tugev noor kärestik, kaotasid nad kaks tundi, tegid oma kakskümmend katset ja läksid kaks korda ümber. Siin kerkisid mõlemal pool otse sügavast veest kõrged kaldajärsakud, nii et neil polnud võimalik oma sõiduriista ei järel vedada ega ridvaga tõugata, ning ka sõudes ei saanud nad vastuvoolu edasi. Igal katsel tegid nad mõladega, mis suutsid, süda endal pingutusest peaaegu lõhkemas, kuid iga kord kandis veevool nad kurnatult tagasi. Pimeda juhuse tõttu läks neil lõpuks asi siiski õnneks. Kõige käredamas kohas hakkas vesi neid jälle tagasi kandma, kui äkki haaras tujukas vool Churchilli pingutustest

hoolimata kanuu oma võimusesse ja heitis vastu kalda-kaljut. Üsna huupi hüppas Churchill kaljule ja maandus ühte lõhesse. Ühe käega hoidis ta kaljust ja teisega põhjava j uvast kanuust, kuni Antonsen veest välja ronis. Siis kiskusid nad kanuu kaljule ja tõmbasid hinge. Uus start sellest kriitilisest kohast läks korda. Nad randusid natuke ülalpool, ronisid kohe kanuust välja ja pistsid puuliköiega läbi võsa minema.

Koidu ajal olid nad veel Tagish Postist kaugel. Pühapäeva hommikul kell üheksa kuulsid nad, kuidas «Flora» lahkumisvilet andis. Ja kui nad kella kümne ajal ennast Tagish Posti vedasid, nägid nad veel ainult «Flora» suitsu kaugel lõuna pool. See oli surmani äravaevatud räbalapundarde paar, kellele ratsapolitsei kapten Jones tervitussõnu ütles ja toidu ette andis. Hiljem väitis ta, et nii kohutavat isu ei olnud ta veel kunagi kellelgi näinud. Mehed viskasid ahju äärde pikali ja jäid otsekohe oma vettinud räbalais magama. Kahe tunni pärast tõusis Churchill üles, viis Bondelli reisikoti, mis tal pea all padjaks oli olnud, kanuusse, lõi Antonseni maast lahti ja alustas «Flora» tagaajamist.

«Ilmaski ei või ette teada, mis võib juhtuda — mõni masin võib üles öelda või kes teab mis,» vastas ta kapten Jonesi manitsustele. «Pean selle auriku kätte saama ja tagasi teiste järele saatma.»

Tagishi järv oli vahus sügistuulest, mis puhus neile otse näkku. Kõrged lained paiskusid suure hooga kanuu peale, nii et teine mees pidi hakkama vett välja kühvel-dama ja sõudma jäi ainult üks. Sel kombel nad edasi ei jõudnud. Nad pöörasid madalasse rannavette, ronisid kanuust välja, -ning üks mees käis puuliköiega ees ja teine tõukas tagant. Nad võitlesid tuulega, ise vööst saadik jäises vees, sageli kaelast saadik, sageli nii, et suured vahuharjased lained neil üle pea käisid. Selles rõõmutus, tapvas heitluses ei olnud üldse vahet, ei hetkegi hingetõmbamiseks. Samal õhtul said nad Tagishi järve teises otsas tihedas lumesajus «Flora» kätte. Antonsen langes laevapardale, jäi lamama, kuhu oli kukkunud, ning hakkas norskama. Churohill nägi välja nagu segane. Riided olid tal puha ihu küljes kinni. Nägu oli külmast kange ja kahekümne nelja tunnisest pidevast pingutusest tursunud, sõrmed aga nii paistes, et ei saanud käsi rusikasse tõmmata. Ja jalad! Nendel seista oli surmapiin.

asusid. Kolmekümne Miili jõe vool oli nii tugev, et mõlasid said nad kasutada harva. Mis siis muud kui välja kaldale, puuliköis üle õla, ja komberdades üle kaljude, raginal läbi metsaaluse võsa, vahel vette libisedes, nii ei jalad põlveni või puusadeni märjad; kui aga mõni hoopis ülepääsmatu kalju ette jäi, siis tagasi kanuusse, mõlad välja ning metsiku ja meeleheitliku kihutamisega teisele kaldale, mõlad paati, ise välja ja puuliköis jälle õlale. See oli tappev töö. Antonsen, hiiglane nagu ta oli, rügas visalt ja hädaldamata, kuid Churchilli keha võimsus ja vaimu jõud võttis temastki viimase. Nad ei teinud ühtegi peatust, et puhata. Muudkui edasi ja edasi, ja ära mõtlegi seisma jääda! Piki jõge puhus neile vastu krõbe tuul, mis näpistas neil sõrmi ja sundis aeg-ajalt käsi vastamisi peksma, et veri tuimaks jäänud sõrmedesse tagasi voolaks.

Et juba jõudis õhtu, tuli neil end lahke saatuse hoolde usaldada. Nad sattusid korduvalt võssakasvanud kallastele ning rebisid oma riided narmendama põõsastes, mida nad ei näinud. Mõlemad mehed olid koledasti kriimusta-tud ja verised. Kümmekond korda, kui nad ühelt kaldalt teisele sumasid sõuda, sattusid nad jõepõhjas püstioleva rõika otsa ja läksid ümber. Kui see neil esimest korda juhtus, sukeldus Churchill ning otsis kolme jala sügavusest veest oma reisikotti. Tal kulus pool tundi, et kotti kobamisi kätte leida, ja pärast seda seoti see kõvasti kanuu külge kinni. Seni kui kanuu pinnal püsis, oli ka reisikott alles. Antonsen irvitas koti üle ja vastu hommikut hakkas seda kiruma, kuid Churchill ei vaevunud seletust andma.

Viivitusi ja äpardusi tuli neil ette lõputult. Ühel kiire vooluga käänul, kus kallaste vahel vahutas tugev noor kärestik, kaotasid nad kaks tundi, tegid oma kakskümmend katset ja läksid kaks korda ümber. Siin kerkisid mõlemal pool otse sügavast veest kõrged kaldajärsakud, nii et neil polnud võimalik oma sõiduriista ei järei vedada ega ridvaga tõugata, ning ka sõudes ei saanud nad vastuvoolu edasi. Igal katsel tegid nad mõladega, mis suutsid, süda endal pingutusest peaaegu lõhkemas, kuid iga kord kandis veevool nad kurnatult tagasi. Pimeda juhuse tõttu läks neil lõpuks asi siiski õnneks. Kõige käredamas kohas hakkas vesi neid jälle tagasi kandma, kui äkki haaras tujukas vool Churchilli pingutustest

316

hoolimata kanuu oma võimusesse ja heitis vastu kalda-kaljut. Üsna huupi hüppas Churchill kaljule ja maandus ühte lõhesse. Ühe käega hoidis ta kaljust ja teisega põhjavajuvast kanuust, kuni Antonsen veest välja ronis. Siis kiskusid nad kanuu kaljule ja tõmbasid hinge. Uus start sellest kriitilisest kohast läks korda. Nad randusid natuke ülalpool, ronisid kohe kanuust välja ja pistsid puuliköiega läbi võsa minema.

Koidu ajal olid nad veel Tagish Postist kaugel. Pühapäeva hommikul kell üheksa kuulsid nad, kuidas «Flora» lahkumisvilet andis. Ja kui nad kella kümne ajal ennast Tagish Posti vedasid, nägid nad veel ainult «Flora» suitsu kaugel lõuna pool. See oli surmani äravaevatud räbalapundarde paar, kellele ratsapolitsei kapten Jones tervitussõnu ütles ja toidu ette andis. Hiljem väitis ta, et nii kohutavat isu ei olnud ta veel kunagi kellelgi näinud. Mehed viskasid ahju äärde pikali ja jäid otsekohe oma vettinud räbalais magama. Kahe tunni pärast tõusis Churchill üles, viis Bondelli reisikoti, mis tal pea all padjaks oli olnud, kanuusse, lõi Antonseni maast lahti ja alustas «Flora» tagaajamist.

«Ilmaski ei või ette teada, mis võib juhtuda — mõni masin võib üles öelda või kes teab mis,» vastas ta kapten Jonesi manitsustele. «Pean selle auriku kätte saama ja tagasi teiste järele saatma.»

Tagishi järv oli vahus sügistuulest, mis puhus neile otse näkku. Kõrged lained paiskusid suure hooga kanuu peale, nii et teine mees pidi hakkama vett välja kühvel-dama ja sõudma jäi ainult üks. Sel kombel nad edasi ei jõudnud. Nad pöörasid madalasse rannavette, ronisid kanuust välja, ning üks mees käis puuliköiega ees ja teine tõukas tagant. Nad võitlesid tuulega, ise vööst saadik jäises vees, sageli kaelast saadik, sageli nii, et suured vahuharjased lained neil üle pea käisid. Selles rõõmutus, tapvas heitluses ei olnud üldse vahet, ei hetkegi hingetõmbamiseks. Samal õhtul said nad Tagishi järve

teises otsas tihedas lumesajus «Flora» kätte. Antonsen langes laevapardale, jäi lamama, kuhu oli kukkunud, ning hakkas norskama. Churchill nägi välja nagu segane. Riided olid tal puha ihu küljes kinni. Nägu oli külmast kange ja kahekümne nelja tunnisest pidevast pingutusest 'tursunud, sõrmed aga nii paistes, et ei saanud käsi rusikasse tõmmata. Ja jalad! Nendel seista oli surmapiin.

317

«Flora» kapten ei olnud nõus Valgele Hobusele tagasi pöörduma. Churchill käis kangesti peale ja pahandas, kapten ajas oma jonni. Lõpuks tegi ta selgeks, et tagasipöördumisest poleks põrmugi abi, sest ainus Dyeast väljuv aurik, «Athenian», pidi teele asuma teisipäeva hommikul, tema aga ei jõuaks kuidagi selle ajaga Valge Hobuse kärestikul ära käia ja hätta sattunud rändureid õigeks ajaks kohale toimetada.

«Mis ajal «Athenian» minema sõidab?» nõudis Churchill.

«Teisipäeva hommikul kell seitse.»

«Väga hea,» sõnas Churchill ja virutas norskavale Antonsenile jalaga ribide vahele. «Teie lähete tagasi Valgele Hobusele. Meie läheme ette ja peame «Atheniani» kinni.»

Unest segane Antonsen, kelle aju virgumiseks alles aega vajas, topiti kanuusse. Mees ei mõistnud, mis on juhtunud, enne kui suur laine ta jäise veega läbimärjaks pritsis ning Churohilli hääl läbi pimeduse urises:

«Sõua ometi, sõgevaim! Või tahad kõige täiega põhja minna?»

Uus päev leidis nad Karibuukoolmelt. Tuul oli vaibumas ja Antonsen nii jõuetu, et ei suutnud enam mõla vet-tegi pista. Churchill lükkas kanuu vaiksele kaldale, kus mehed magama heitsid. Ettevaatuse mõttes keeras Churchill käsivarre kõverasse pea alla. Iga natukese aja tagant tegi takistatud vereringe talle niisugust valu, et ta ärkas, vaatas kella ja vahetas kätt. Kui kaks tundi täis sai, hakkas ta Antonseniga lahingut lööma, et teda üles saada. Siis asusid nad teele. Kolmekümne miili pikkune Bennetti järv oli algul vaikne kui veskitiik, kuid poole maa peal lõi äkki tõusnud lõunatuul neil hinge kinni ja ajas vee vahule. Tund tunni järel kordasid nad siis Tagishi heitlust: vööni, kaelani ja üle pea jäises vees, tõmbasid ja lükkasid nad kanuud, kuni healoomuline hiiglane oli omadega täiesti otsas. Churchill kihutas teda armutult tagant, aga kui teine näoli vette kukkus ja kolme jala sügavuses ära oleks uppunud, kiskus Churchill ta kanuusse. Pärast seda rabeles Churchill üksinda edasi ning jõudis Bennetti järve teise otsa polit-seiposti juurde varsti pärast lõunat. Ta püüdis Antonseni kanuust välja aidata, kuid ei suutnud. Ta kuulas kurnatud mehe rasket hingamist ja kadestas teda, mõeldes,

318

mis tal enesel veel ees seisab. Antonsen võis sinna jääda ja magada, aga tema, hiljaks jäänu, peab ronima üle vägeva Chiloooti alla mere äärde. Tõsisem heitlus seisab alles ees ja mehel oli päris kahju, et ta kehas nii palju jõudu leidus, — kannatuste pärast, mida see jõud ta kehale peale pani.

Churchill tõmbas kanuu kaldale, kahmas Bondelli reisikoti ning hakkas limbates politseiposti poole traa-vima.

«All järve ääres on kanuu, see saadeti teile Dawso-nist,» pahvatas ta ohvitserile, kes tema koputuse peale ukse avas. «Ja kanuus on inimene hinge vaakumas. Ei midagi hullu, ainult koledasti kurnatud. Hoolitsege tema eest, mina pean minema. Hüvasti! Tahan «Athenianile» jõuda.»

Bennetti järvest Lindermani järveni on terve miil maad ja viimased sõnad heitis Churchill juba jooksult. See oli väga piinarikas jooks, kuid ta surus hambad kokku ja traavis edasi, ning kuuma vihaga reisikotti vaadates unustas peaaegu oma piina. Kott oli tõsiseks takistuseks. Ta viibutas seda ühest käest teise ja jälle tagasi. Ta võttis selle kaenlasse. Ta heitis selle üle õla ning kott põntsus ja mütsus tal jooksu ajal seljas. Paistes ning veritsevate sõrmedega suutis ta vaevalt sanga peos pidada ja pillas koti mitu korda maha. Kord, kui ta jälle kätt vahetas, libises kott käest ja kukkus talle jalgu, nii et mees komistas ning täie hooga ninali prantsatas.

Lindermani järve suus ostis ta dollari eest vanad kanderihmad ja tõmbas need kotile ümber. Ka üüris ta mootorpaadi, et sõita kuus miili järve teise otsa, kuhu ta jõudis kell neli pärast lõunat. «Athenian» pidi Dyeast lahkuma järgmisel hommikul kell seitse. Dyeasse oli kakskümmend kaheksa miili, ja teel kõrgus Chilcoot. Mees istus maha, et pika ronimise eel jalavarjusid kohendada, ning ärkas. Ta oli uinunud mahaistumise hetkel ega olnud maganud kolmekümmend sekunditki. Kartes, et järgmine tukastus võib kauem kesta, lõpetas ta jalatsite sättimise püstijalu. Isegi nii sai uni põgusaks hetkeks temast võitu. Ta tajus, kuidas teadvus korraks kadus, seda taibates — enne kui ta lõtvunud keha maha vajuma hakkas — võttis ta end kokku, ajas lihased krampliku pingutusega jäigaks ja ei kükkunudki. See ühe ropsuga teadvuseletulek pani teda iiveldama ja üle

keha värisema. Ta peksis oma pead käepäkaga, tagus tuima aju ärkvele.

Jack Burnsi veovoor alustas pooltühjalt tagasiteed Kraatrijärvele ja Churchillil lubati ühele muulale istuda. Burns tahtis reisikoti teise looma selga panna, kuid Churchill hoidis sellest kõvasti kinni ning sõitis, kott sadulaharjal. Et ta aga ühtepuhku tukkuma jäi, kippus kott sadulaharjalt maha libisema, küll ühele, küll teisele poole, ning iga kord ärkas mees koleda ehmatusega üles. Varavidevikus vedas muul Churchilli vastu üht väljaulatuvat oksa, mis rebis ratsanikul põse lõhki. Kõigele krooniks astus loom rajalt kõrvale, komistas ja kukkus, paisates mehe koos kotiga kivide otsa. Pärast seda Churchill kõndis või pigem komberdas seda tee aseainet mööda, muul ratsmeidpidi järel. Kummaltki poolt rada tõusis aeg-ajalt koledat haisu — need olid hobused, kes olid kulla järele tormajate all otsa saanud. Churchill ei teinud sellest väljagi. Ta oli liiga unine. Selleks ajaks, kui nad Pikkjärve juurde jõudsid, oli ta unest siiski juba võitu saanud, ja Süvajärve kaldal usaldas reisikoti Burnsile. Kuid nüüd hoidis ta tähtede tuhmis kumas kogu aeg Burnsi silmas: kotiga ei tohtinud midagi juhtuda.

Kraatrijärvel jäi veovoor laagrisse, Churchill aga viskas reisikoti selga ja hakkas järsust mäest üles harjale ronima. Tollel järsul mäeküljel mõistis ta esimest korda, kui väsinud ta oli. Ta ronis ja roomas nagu krabi, ja omaenese ihuliikmed olid talle koormaks. Iga jalatõste nõudis uut rasket tahteponnistust. Teda valdas pettekujutlus, et tal on jalgade küljes tinakamafcad nagu süvameresukeldujal, ja ta suutis vaevu vastu panna soovile kummarduda ja seda tina käega katsuda. Ja Bondelli reisikott — kujutlematu, et nelikümmend naela nii raske oli! See rõhus teda maha nagu mägi ja ta meenutas uskmatult eelmist aastat, kui ta oli roninud üle sellesama mäekuru, sada viiskümmend naela turjal. Kui too koorem kaalus sada viiskümmend naela, siis kaalus Bondelli kott viissada.

Esimene tõus Kraatri j arvelt veelahkmele kulges üle väikese liustiku. Siin oli selge rada ees. Kuid ülalpool liustikku, see tähendab ühtlasi ka ülalpool metsapiiri, oli vaid paljas kiviräga ja tohutud kaljurahnud. Pimedas ei olnud seal üldse mingit rada näha ja Churchill kom-

berdas edasi, makstes iga sammu eest kolmekordse pingutuse hinda. Harjale jõudis ta ulguva tuule ja tiheda tuisuga ning sattus õnnekombel väikesele mahajäetud telgile, kuhu ta kohe sisse ronis. Telgist leidis ta ning kugistas alla õige vanad praekartulid ja pool tosinat pooltoorest muna.

Kui lumesadu lakkas ja tuul vaiksemaks jäi, alustas ta peaaegu võimatut laskumist. Rada ei olnud ja ta komistas ning koperdas edasi, leides end sageli viimasel hetkel kalju järsaku servalt, mille kõrgust polnud võimalik kindlaks teha. Kui osa maad oli laskutud, läksid tähed jälle pilvede peitu ning saabunud pimeduses Churchill libastus — ta libises ning veeres oma sada jalga, kuni maandus marraskil ja verisena suure madala augu põhjas. Igalt poolt ümberringi tõusis surnud hobuste lehka. Auk oli raja ligidal ning veomeestel oli kombeks saanud vigased ja lõppema hakkavad loomad sinna tõugata.

Hais võttis mehe nõrgaks, ajas kohutavalt iiveldama, ja nagu halvas unenäos hakkas ta august välja ronima. Poolel teel meenus talle Bondelli reisikott. See oli temaga koos auku kukkunud, nähtavasti oli kanderihm katki läinud ja ta oli koti hoopis unustanud. Niisiis läks ta sinna haisvasse solgiauku tagasi, ronis neljakäpakil ringi ja kobas oma pool tundi käsikaudu otsida. Enne kui ta Bondelli koti kätte sai, leidis ta ning luges kokku seitseteistkümmend surnud hobust ja ühe, kes oli veel elus — selle laskis ta oma revolvriga maha. Kuigi ta senisel eluteel varemgi vahvust ja vägitegusid ette oli tulnud, ütles ta enesele ilma kõhklemata, et see koti järele minek oli kõige suurem kangelastegu, mis ta eales korda saatnud. Nii kangelaslik oli see tegu, et ta oli kaks korda minestuse äärel, enne kui august välja sai.

Kui ta juba Scalesini jõudis, oli ta Chilcooti järsust harjast üle ja tee läks paremaks. Muidugi ei olnud see ka kõige paremates lõikudes mingi hea tee, aga seda mööda oli ikkagi võimalik käia ja ta oleks üpris kiiresti edasi jõudnud, kui ta ei oleks olnud nii kurnatud, kui tal oleks olnud valgust, et paremini sammu seada, ja kui poleks olnud Bondelli reisikotti. Tema kurnatuse juures oli see viimaseks kõrreks koormas. Kuna tal jätkus vaevalt jõudu, et iseennast edasi vedada, siis piisas sellest lisaraskusest, et teda peaaegu iga konaruse taga või

sai nüüd unest üsna lahti ja jätkas oma lomberdavat sörki Canyoni poole.

Ta leidis hobuste ja vankriga mehe, kes voodist välja tuli ja kahekümne dollari eest hobused ette rakendas. Churchill ronis vankrikatte alla magamisasemele ja uinus, reisikott ikka veel seljas. See oli üksainus raske rappumine üle veest uhutud kivikamakate Dyea orgu pidi alla, kuid ta ärkas ainult siis, kui vanker üle kõige kõrgemate takistuste jõnksatas. Churchill ei teinud silmagi lahti, kui ta keha asemelt vähem kui jala kõrgusele paiskus. Viimane miil maad oli tee sile ja ta magas sügavat und.

Teadvusele tuli ta aoajal: kutsar raputas teda kõigest väest ja karjus talle kõrva, et «Athenian» on läinud. Churchill vahtis juhmi pilguga tühja sadamat. «Skaguay juurest paistab suitsu,» ütles mees. Churchilli silmad olid liiga tursunud ega seletanud nii kaugele, kuid ta ütles: «Seal ta on. Hankige mulle paat.»

Kutsar oli nõus ja leidiski lootsiku ning sõudjaks mehe, kes tahtis kümme dollarit ja raha kohe ette. Churchill maksis ja tal aidati paati ronida. Ise ta selleks enam võimeline ei olnud. Skaguaysse oli kuus miili ja tal oli õnnis lootus need kuus miili magada. Ent too mees ei osanud sõuda ja Churchill võttis aerud ning rügas veel mõned sajandid. Ta ei mäletanud kuut miili, mis oleksid olnud pikemad ja piinarikkamad. Lahte puhus iiliti sisse kerge tuul, mis pressis teda tagasi. Tal oli sügaval sees õõnes tunne ning teda vaevas nõrkus ja tuimus. Tema käsu peale võttis paadimees veekühvli ja viskas talle soolast vett näkku.

«Atheniani» ankur oli juba põhjast lahti ning Churchilli jõuriismed otsakorral, kui nad laeva kõrvale jõudsid.

«Pidage kinni! Pidage kinni!» karjus ta kähedalt. «Tähtis teade! Pidage!»

Siis vajus tal lõug rinnale ja silmad kinni. Kui pool tosinat meest teda trappi mööda laevale hakkasid kandma, ärkas ta üles, kähmas reisikoti järele ja klammerdus selle külge kui uppuja.

Laevalael vaadati teda kohkumuse ja uudishimuga. Riietest, millega ta Valge Hobuse kärestikult lahkus, olid järel ainult räbalad, ja ta enese ihu niisama katki kui ta riided. Vastupidavus kogu aeg kõige raskemal proovil, oli ta rännanud viiskümmend viis tundi. Selle

aja jooksul oli ta maganud kuus tundi ning oli nüüd kakskümmend naela kergem kui teele asudes. Ta nägu käed ja keha olid kriimustusi ja vermeid täis ning ta ei näinud

peaaegu üldse. Ta püüdis püsti tõusta, kuid see ei läinud tal korda; reisikotist kramplikult kinni hoides lamas ta laevalael ja andis niiviisi oma teate edasi.

«Nüüd pange mind voodisse,» ütles ta lõpuks. «Söön siis, kui ärkan.»

Talle tehti seda au, et kanti, räbaldunud ja räämas nagu ta oli, alla ning pandi koos Bondelli reisikotiga pruutpaarikambrisse, kõige suuremasse ja luksusliku-*! masse kajutisse terves laevas. Ta magas, kuni kellaosutid tegid kaks täisringi, kümbles siis, ajas habeme maha, ja oli söönud ning nõjatus sigarit suitsetades reelingule, kui kakssada Valge Hobuse kärestikule jäänud rändurit laeva külje all paistma hakkasid.

Selleks ajaks kui «Athenian» Seattle'isse jõudis, oli Churchill juba täiesti kosunud, ja ta läks maale, Bondelli reisikott käes. See kott oli tema uhkus. Temale tähenda see vägitegu ja ausust ja usaldust. Kõigi nende kõlavate sõnade asemel ütles ta iseendale: «Tõin teise ikka kohale.» Oli varane õhtutund ja ta läks otse Bondelli poole. Louis Bondell rõõmustas teda nähes, raputaal mõlema käega tema kätt ning tõmbas sõbra üle ukse sisse.

«Oh, suur tänu, vanapoiss,'kena sinust, et koti kaasa, tõid,» ütles Bondell reisikotti vastu võttes.

Ta heitis selle hooletult sohvale ja Ghurchill jälgis! hindava pilguga, kuidas raske kott vedrudelt tagasi põr-B kas. Bondell hakkas teda küsimustega pommitama.

«Kuidas sa seal hakkama said? Kuidas poistel läheb? Mis Bill Smithersist sai? Kas Del Bishop on ikka veel Pierce'i juures? Kas ta müüs mu koerad maha? KasS Väävliorust leiti midagi? Sa näed hea välja. Missugusel aurikuga sa tulid?»

Igale küsimusele andis Ghurchill vastuse, kuni oli« kulunud juba pool tundi ja vestluses tekkis esimenel vaheaeg.

«Kas sa ei viskaks korraks sellele pilku peale?» viipas ta peaga reisikoti poole.

«Oh, mis tast ikka,» vastas Bondell. «Kas Mitchell sail oma prahi eest nii palju kui lootis?»

«Minu arust peaksid sa küll sellele pilgu peale viskama,»

324

käis Churchill peale. «Kui ma ühe asja üle annan, siis tahan ikka kindel olla, et kõik on korras. Võis ju juhtuda, et keegi sellele käe sisse ajas, kui ma magasin, või mine tea mis veel.»

«Seal pole midagi olulist, vanapoiss,» vastas Bondell naerdes.

«Ei midagi olulist?» kordas Churchill jõuetu häälega nõrgalt nagu kaja. Siis nõudis ta otsustavalt: «Louis, mis selles kotis on? Ma tahan teada.»

Louis heitis talle imestunud pilgu, lahkus toast ja tuli tagasi võtmekimbuga. Ta pistis käe kotti ja võttis välja suure, 0,44-tollise kaliibriga koldi. Seejärel tulid nähtavale mõned karbid laskemoona revolvri jaoks ja õige mitu karpi vintšesteripadruneid.

Churchill võttis reisikoti ja vaatas sinna sisse. Siis pööras ta sellel põhja ülespidi ja raputas õrnalt.

«Revolver on puha roostes,» märkis Bondell. «Oli sul vist vihma käes.»

«Jah,» vastas Churchill. «Paha küll, et ta märjaks sai. Küllap ma käisin kotiga veidi hooletult ümber.»

Ta tõusis püsti ja astus õue. Kümme minutit hiljem läks Bondell välja ja leidis teise trepilt: küünarnukid põlvedel ja lõug kätel, istus Churchill trepiastmel ja põrnitses üksisilmi pimedusse.

6. TOO LAIK

Ma ei pea enam Stephen Mackaye'st lugu, ehkki omal ajal oli mul kombeks tema nimel isegi vanduda. Tollal armastasin teda tõepoolest rohkem kui lihast venda. Kui aga Stephen Mackaye peaks mulle nüüd veel kunagi silma alla sattuma, ei vastuta ma oma tegude eest. Mul käib üle mõistuse, kuidas võib inimene, kellega ma jagasin toitu ja

küljeaset ning kellega koos mööda Ohilcooti teed tuiskasin, säherduseks muutuda. Pidasin Steve'i alati ausaks meheks, heaks kaaslaseks, kelle iseloomus pole raasugi kättemaksu ega õelust. Ei julge ma enam inimeste üle otsustada! Einoh, ma põetasin toda meest, kui tal tüüfus oli, me nälgisime koos Stewarti ülemjooksul ja tema päästis minu elu Väikese Lõhe jõel. En«J nüüd, pärast kõiki neid koos veedetud aastaid, võin Stephen Mackaye kohta öelda ainult seda, et ta on kõige alatum inimene, keda ma eales olen tundnud.

Asusime Klondike'i poole teele 1897. aasta sügisel, kullapalaviku ajal, kuid jäime liiga hiljaks, et enne külmal üle Chilcooti mäekuru saada. Tassisime oma varustust» seljas ja olime juba teisele poole jõudmas, kui hakkas» lund sadama ja me pidime ostma koerad, et ülejäänud tee katta kelguga. Nii me tolle Laigu endale saimegi..» Koerad olid hinnas ja me maksime tema eest sada kümme dollarit. Loom paistis seda väärt olevat. Ütlen paistis, sest ta oli kõige uhkema väljanägemisega koer, keda ma kunagi kohanud. Ta kaalus kuuskümmend» naela ja tal näisid olevat kõik hea kelgukoera omadused.» Tema tõugu meil kindlaks teha ei õnnestunud. Ta ei olnud

326

eskimokoer, ka mitte meilmuut ega Hudsoni lahe peni; ta nägi välja nagu kõik need koerad ja ometi nagu mitte ükski neist. Kõigele lisaks oli temas ka veidi valge mehe koera verd, sest ühel küljel, keset kollakaspruunruuget ja määrdunud valget, mis olid ta karvkatte põhivärvid, ilutses süsimust laik, nii suur nagu pangepõhi. Sellepärast me teda Laiguks hüüdsimegi.

Aga hea väljanägemisega oli ta küll. Kui ta vormis oli, mängisid tal üle keha igal pool lihasemügarad. Ja ta paistis olevat kõige tugevam koer kogu Alaskas ning lisaks kõige taibukam ka. Pealiskaudse pilgu järel võis mõelda, et ta suudab vedada kolme koera eest. Võib-olla suutiski, ainult et mina ei juhtunud seda ilmaski nägema. Ta ei raisanud oma taipu selleks. Varastamise ja röövimise peale oli ta meister; mingi vaistuga võis ta kohutavalt täpselt ette aimata, millal läheb töötegemiseks, et siis aegsasti minema hiilida. Selleks, et ära kaduda ja pärast jälle välja ilmuda, oli tal taipu küllalt. Aga kui oli vaja tööd teha, hakkas sul süda sees verd jooksma, nähes, kuidas kõik see taip temast välja nõrgus, nii et järele jäi juhm elajas justkui tükk võdisevat sülti.

Vahel ma mõtlen, et see ei olnudki juhmus. Võib-olla oli ta liiga tark, et tööd teha, nagu mõned inimesed, keda ma tunnen. Ma ei paneks sugugi imeks, kui ta oma taip-likkusega meid kõiki üle trumpas. Võib-olla kaalus ta asja ning jõudis otsusele, et vahetevahel mõni keretäis saada ja hoopis ilma tööta olla on tükk maad parem kui ilma keretäiteta kogu aeg tööd rügada. Tal oli taipu küllalt, et niimoodi arutleda. Ütlen teile, et olen istunud ja vaadanud tolle peni silmadesse, kuni külmajudinad mööda selga jooksma hakkasid ja ihukarvad püsti tõusid, kui ma nägin, mäherdune taip mulle sealt vastu vaatas. Ma kohe ei oska öelda, mismoodi see oli. Paljaste sõnadega seda edasi anda ei saagi. Lihtsalt nägin, ja kõik. Vahel tundus, nagu näeks tema silmades inimese hinge, ja see, mis ma seal nägin, kohutas mind ära ning pani mu peas liikuma kõiksugu imelikke mõtteid hingede rändamisest ja muust säärasest. Ütlen teile, et tajusin tolle looma silmades midagi suurt, mingit läkitust, aga ma ise polnud suur küllalt, et seda mõista. Mis see siis ka ei olnud- (tean küll, et teen ennast naeruväärseks) — mis see siis ka ei olnud, igatahes käis see mul üle mõistuse. Ma ei oska kuidagi edasi anda, mida ma tolle looma silmades

327

nägin: see ei olnud valgus, see ei olnud värv, see oli midagi, mis liikus ja kadus kuhugi kaugele, sellal kui silmad ise ei liikunud. Ja ega ma vist isegi näinud seda liikumist, ma lihtsalt tajusin, et midagi liikus. See oli kõnekas pilk — just seda ta oli — ja jättis mulle sügava mulje. Ei, selles pilgus oli rohkem kui ainult kõnekust. Ma ei tea, mis see oli, aga sellest hoolimata tekkis mul justkui hingelise suguluse tunne. Ei, mitte härdameelne lähedustunne, pigem oli see nagu võrdsustunne. Nood silmad ei palunud kunagi nagu

näiteks hirve omad. Neis oli väljakutse. Ei, mitte trots, vaid lihtsalt rahulik veendumus, et tegemist on võrdsega. Ja ma ei usu, et see oli tahtlik. Minu arvates tuli see tal täiesti ebateadlikult. See lihtsalt oli ta silmades ja pidi sealt välja paistma. Ei, mitte nii. See ei paistnud välja, see liikus. Tean, et kõnelen lollusi, aga kui te oleksite ise tolle looma silmadesse vaadanud, mõistaksite mind. Steve'ile mõjus see just niisamuti nagu minule. Teate, püüdsin toda Laiku kord maha tappa — millekski ta ju ei kõlvanud —, kuid ei saanud hakkama. Viisin ta ära padrikusse ja ta tuli pikkamisi ning tõrkudes. Ju ta teadis, mis tulemas on. Pidasin sobivas kohas kinni, panin jala nöörile ja tõmbasin oma suure koldi välja. Aga too peni istus maha ja vahtis mulle otsa. Ütlen teile, et ta ei anunud. Ta lihtsalt vaatas. Ja ma nägin nondes silmades liikumas kõiksugu arusaamatuid asju — just nimelt liikumas. Tegelikult ei näinud ma neid, lihtsalt mõtlesin, et näen, või nagu ma juba eespool ütlesin, arvatavasti ainult tajusin. Ja ma ütlen otse välja, tapmine käis mul üle jõu. Just nagu tuleks tappa inimene, vapper inimene, kes teab, mis teda ootab, ja vaatab sul külmavereliselt püssitorusse, otsekui küsides: «Arvad, et ma kardan või?» Ning too läkitus paistis kah nii ligi olevat, et päästikule vajutamise asemel jäin hoopis vaatama, kas ehk saan sellest sõnumist aru. Seal see oli — otse mu ees, kumas ja helkis ta silmades. Ja siis oli juba hilja. Lõin kartma. Võbisesin pealaest jalatallani, kõht hakkas mul närviliselt tõmblema ja süda läks pahaks. Istusin lihtsalt maha ja vahtisin toda koera ja tema vahtis mind, kuni mõtlesin, et lähen peast segi. Tahate teada, mis ma tegin? Viskasin püssi maha ja jooksin tagasi laagrisse, surmahirm südames. Steve naeris mu välja. Aga ma panin tähele, et nädal aega hiljem viis Steve ise Laigu

metsa, ikka selsamal eesmärgil, ja et ta tuli sealt üksipäini tagasi ning natukese aja pärast lonkis laagrisse ka. Laik.

Igatahes tööd teha Laik ei tahtnud. Olime ta eest maksnud sada kümme dollarit, viimased pennid selleks kokku kraapinud, aga tema ei tahtnud tööd teha. Veorihmu pingulegi tõmmata ta ei tahtnud. Steve noomis teda, kui me ta esimest korda rakkesse panime, ja peni nagu võbi-ses veidike, aga see oli ka kõik. Mitte untsi võrragi ta ei vedanud! Ta lihtsalt seisis paigal ja võdises nagu sült. Steve nähvas korra piitsaga. Koer kiunatas, aga vedama ei hakanud. Steve nähvas uuesti, pisut kõvemini, ja koer pistis ulguma — pikalt nagu elus hunt. Siis läks Steve marru ja andis talle veel mitu head sirakat, ja mina tulin jooksujalu telgist välja.

Ütlesin Steve'ile, et ta on looma vastu julm, ja me-läksime tülli — esimest korda elus. Steve virutas piitsa lumme ning marssis maruvihaselt minema. Võtsin piitsa üles ja asusin ise asja juurde. Too Laik võbises ja võdises ja lümitas maha, enne kui ma üldse piitsa viibutama, hakkasin, ning esimese nähvi järel pistis ulguma kui rattal. Järgmise hoobi peale heitis ta lumme pikali. Ajasin teised koerad jooksma ja need vedasid Laiku ühes, mina aga piitsutasin teda edasi. Ta veeres selili ja lohises põntsudes kaasa, kõik neli jalga õhus, ise ulgudes,, otsekui oleks tast vorsti tehtud. Steve tuli tagasi ja naeris mind ning mina võtsin oma sõnad tagasi.

Mitte mingi väega toda Laiku tööle ei saanud, aga see-eest oli ta kõige kohutavam õgard, keda ma koerte seas näinud. Ja kõigele krooniks kõige osavam varas kah. Ninapidi teda juba ei vedanud. Nii mõnegi hommikusöögi sõime ilma singita, sest Laik oli meist kärmem olnud. Ja just tema pärast pidime Stewarti ääres peaaegu nälga surema. Ta nühkis välja meie lihapanipaiga, ja mida ta ise ei jõudnud ära süüa, selle sõid teised koerad. Ent ta oli erapooletu ning varastas kõigilt. Ta oli rahutu loomuga peni, nuuskis alati ringi või oli kuhugi minekul. Ei leidunud viie miili raadiuses laagrit, kus ta vargil poleks käinud. Kõige halvem asja juures oli see, et tema toiduarvetega tuldi alati meie juurde ja need tuli välja maksta — säherdune oli tolle maa seadus. Meile oli see kaunikesti ränk, iseäranis esimesel Chilcooti talvel, kui me lausa laostusime, makstes tervete

sinkide ja seakülgede eest, mida me ise suu sissegi polnud saanud.
Ja purelda oskas too Laik kah. Ta võis teha mida tahes, ainult mitte tööd. Ta ei vedanud mitte karvavõrdki, kuid oli terve rakendi peremees. Väga õpetlik oli vaadata, kuidas ta teised koerad endast aupaklikus kauguses hoidis. Ta pidas neid oma hirmuvalitsuse all — alatasa olid mõnel neist ta värsked kihvajäljed küljes. Kuid Laik oli rohkem kui ainult hirmuvalitseja. Ta ei kartnud midagi, mis iganes neljal jalal liikus: juhtusin nägema, kuidas ta heast peast jumala ihuüksi võõra-rakendi juurde marssis ning selle läbi tuuseldas. Ma vist juba märkisin, et ta võis kohutavalt süüa. Ükskord nägin, kuidas ta piitsa nahka pani. Tõesõna. Piust hakkas peale, ja kui ma talle peale sattusin, oli ta juba varreni jõudnud ning muudkui järas edasi.
Aga väljanägemine oli tal hea. Esimese nädala lõpul müüsime ta seitsmekümne viie dollari eest ratsapolit-seile. Neil olid vilunud kajurid ja me arvasime, et selleks ajaks, kui ta on jooksnud kuussada miili kuni Dawsonini, on ta juba tubli kelgukoer. Ütlesin arva-sime, sest tollal meie tutvus tolle Laiguga alles algas. Mõne aja möödudes ei olnud me enam nii jultunud, et tolle peni kohta mingit arvamust avaldada. Nädala pärast ärkasime hommikul kõige hirmsama purelemise peale, mida me eales kuulnud. Too Laik oli tagasi tulnud j ning lõi rakendis korda majja. Võin teile öelda, et võtsime pruukosti üsna isutult, kuid meie meeleolu paranes juba kahe tunni pärast, kui müüsime Laigu valitsuse kullerile, kes ametlike teadetega Dawsonisse ruttas. Tollel Laigul kulus tagasitulekuks ainult kolm päeva, ja nagu tal juba kombeks oli, pühitses ta oma saabumist \ koletu mürgliga.
Kui meie enda varustus oli juba teisel pool mäekuru, veetsime terve talve ja kevade teiste inimeste varustust vedades ning lõime sellega prisket raha kakku. Peale selle teenisime Laigu pealt. Müüsime teda mitte üks, vaid kakskümmend korda. Ta tuli alati tagasi ja mitte keegi ei ilmunud oma raha nõudma. Ega me's raha pärast! Oleksime kõvasti peale maksnud, kui keegi oleks ta igaveseks meie kaelast ära võtnud. Pidime temast kuidagi lahti saama, ent ei võinud teda niisama ära anda — see oleks kahtlust äratanud. Kuid penil oli nii
330
hea väljanägemine, et meil ei olnud tema müümisega mingeid raskusi. «Õpetamata,» ütlesime ainult, ja meile maksti ta eest mistahes hinda. Kõige vähem saime tema eest kakskümmend viis dollarit, aga ükskord saime ka sada viiskümmend. Toosama ostja tõi ta isiklikult tagasi ja keeldus oma raha tagasi võtmast, küll aga sõimas meid kohutavalt. Ta ütles, et see polegi nii suur summa võimaluse eest öelda, mis ta meist mõtleb. Leidsime, et tal -on täiesti õigus, ega püüdnud suudki paotada. Ent tänapäevani ei ole ma seda enesekindlust tagasi saanud, mis mul oli enne, kui see mees mu läbi võttis.
Kui jää järvedelt ja jõelt kadus, ladusime oma varustuse Bennetti järve ääres paati ja asusime teele Daw-soni poole. Meil olid head koerad ja enesestmõistetavalt laadisime nad kõige muu otsa. Too Laik oli muidugi ka — temast juba lahti ei saanud — ja esimesel päeval lükkas ta purelemisega mõni kümme korda ühe või teise peni üle parda. Paadis oli kaunikesti kitsas ja Laigule ei meeldinud, kui teda nügiti.
«Sellele penile on avarust vaja,» ütles Steve teisel päeval. «Jätame ta õige siia üksinda maha.»
Nii me tegimegi: sõudsime tema pärast Karibuu-koolme kohal kalda äärde, et ta maale saaks hüpata. Kaks teist koera, head koera, hüppasid talle järele ja me kulutasime otsimiseks tervelt kaks päeva. Neid kahte koera me enam ei näinudki, kuid nautisime vaikust ja rahu ning olime veendunud nagu too meeski, kes oma saja viiekümnest dollarist loobus, et oleme omadega veel odavasti välja tulnud. Esimest korda mitme kuu järel naersime, vilistasime ja laulsime. Olime Ste-ve'iga rõõmu pärast otse arust ära. Sünged päevad olid seljataga. Luupainaja oli läinud. Laiku ei olnud enam.
Kolm nädalat hiljem seisime Steve'iga ühel hommikul Dawsonis jõekaldal. Parasjagu saabus mingi pargas Bennetti järvelt. Nägin, kuidas Steve võpatas, ja kuulsin, kuidas ta

hoopiski mitte vaiksel häälel tõi kuuldavale hoopiski mitte kena väljenduse. Vaatasin siis omakorda, ja ennäe, pargase ninas, kõrvad kikkis, istus Laik. Nagu peksa saanud penid, nagu argpüksid, nagu seaduse eest põgenejad hiilisime Steve'iga kohe minema. Nendeks viimasteks üks politseileitnant meid pidaski, kui ta meid vargsi eemaldumas nägi. Ta oletas, et tolles paadis on korravalvurid, kes meid jälitavad. Mees ei hakanud asja

331

uurima, vaid pidas meid silmas, kuni surus ühes trahteris vastu seina. Igavene tegu oli seletamisega, sest me keeldusime paadi juurde tagasi minemast ja Laiguga kokku saamast; lõpuks jättis ta meid teise politseiniku hoolde, kuni ise paadi juures ära käis. Kui me temast lõpuks lahti olime saanud, seadsime sammud oma hüti poole, aga kui me kohale jõudsime, istus too Laik trepil ja ootas meid. Kuidas ta küll teada sai, et me seal elasime? Tol suvel oli Dawsonis oma nelikümmend tuhat inimest — kuidas ta kõigi nende hüttide seast meie oma välja nühkis? Ja kust ta üldse teadis, et me Dawsonis olime? Jätan selle teie mõistatada. Ärge ainult unustage, mida ma rääkisin ta taibukusest ja tollest ebamaisest, mis ta silmist kumas.

Enam ei olnud mingit võimalust Laigust lahti saada. Dawsonis elas liiga palju inimesi, kes olid ta meilt ülal Chilcootil ostnud, ja jutud levisid kiiresti. Pool tosinat korda panime ta Yukonit mööda sõitvate aurulaevade pardale, aga ta läks lihtsalt esimeses peatuses maha ja traavis kallast pidi tagasi. Me ei saanud teda müüa, me ei saanud teda tappa (olime seda proovinud Steve'iga mõlemad), ka ei suutnud teda tappa keegi teine. Ta oli justkui ära tehtud. Nägin kord, kuidas peatänaval talle küll oma viiskümmend koera hunnikus kallale tungisid ja ta pikali tõukasid, aga kui penid lõpuks laiali aeti, seisis Laik vähimagi vigastuseta jälle kõigi nelja jala peal püsti, kaks tema otsas olnud koera aga jäid surnult maha lamama.

Nägin, kuidas ta varastas major Dinwiddie' panipaigast põdralihäkäntsaka, mis oli nii raske, et peni suutis püsida ainult ühe hüppe võrra ees missis Dinwiddie punanaha-lisest kokast, kes teda kirvega vehkides taga ajas. Kui kokk tagaajamisest loobus ja Laik üles mäkke pages, tuli major Dinwiddie ise välja ning külvas kogu ümbruse oma vintšesteri kuulidega üle. Ta laskis kaks korda padrunisalve tühjaks, kuid ei saanud Laigule pihta. Siis tuli üks politseinik kohale ja arreteeris majori tulirelva kasutamise pärast linna piirides. Major Dinwiddie maksis trahvi ning meie Steve'iga maksime põdraliha eest — dollar naelast, kondid kaasa arvatud. Major ise oli selle hinna eest ostnud. Liha oli sel aastal kallis.

Ma räägin ainult sellest, mis ma oma silmaga olen näinud. Ja nüüd jutustan teile midagi veel. Nägin, kuidas too Laik jääauku kukkus. Jää oli kolme ja poole jala paksune ning vool kiskus ta kaasa kui õlekõrre. Kolmsada

332

jalga allpool oli suur jääauk, kust haigla jaoks vett võeti. Laik ronis haigla veevõtuaugust välja, lakkus endalt vee maha, näris varvaste vahele tekkinud jää ära, traavis kallast pidi üles ning tegi veel kuUaameti ülema suurele njuufaundlandlasele säru.

1898. aasta sügisel enne jäätumist sõudsime Steve'iga Yukonit mööda üles Stewarti jõe poole. Võtsime kaasa kõik koerad peale Laigu. Leidsime, et oleme teda juba küllalt kaua ülal pidanud. Ta oli meilt rohkem aega ja vaeva ja raha ning toitu — iseäranis toitu — nõudnud, kui me Chilcootil tema müümisega olime saanud. Niisiis sidusime Steve'iga ta hütti kinni ja lasksime jalga. Õhtul lõime Indiaani j õe suudmes laagri üles ning olime Ste-ve'iga üpris lusti täis, et olime osanud peni maha raputada. Steve oli igavene naljahammas, ja mina mõnulesin lösakil maas, tekid ümber, ning hirnusin naerda, kui äkki keeristorm meie laagrit tabas. Ihukarvad tõusid mul püsti, nähes, kuidas Laik koerte sekka sööstis ja nad kõik läbi tuuseldas. No kuidas tal küll õnnestus lahti pääseda? See jääb teie mõistatada, mina ei oska midagi arvata. Ja kuidas ta üle Kiondike'i jõe sai? See on teine pähkel. Ja veel: kust ta teadis, et me olime Yukonit mööda üles läinud? Me

läksime ju vett pidi ja meie jälgi nuuskida ta ei saanud. Selle koera pärast nakkasime Steve'iga juba üleloomulikesse jõududesse uskuma. Peale selle käis ta meile närvidele ja, omavahel öeldud, tundsime tema ees ivake hirmu kah.

Kui me Hendersoni suudmesse jõudsime, külmusid jõed kinni ja me müüsime Laigu kahe koti jahu eest meestele, kes pidid minema Valgejõe äärde vase järele. Nojah, kogu see voor jäi kõige täiega kaduma. Ei leitud nendest meestest, koertest, kelkudest ega muust enam mitte üht jälge. Nad kadusid kui vits vette. See jäi üheks selle maa mõis-tatuseks. Meie Steve'iga rühkisime Stewartit pidi üles, ning kuue nädala pärast roomas too Laik meie laagrisse. Ta oli ainult liikuv luukere ja suutis end vaevalt edasi lohistada, kuid kohale ta jõudis. Ja ma tahaksin teada, kes talle ütles, et me mööda Stewartit läksime. Oleksime võinud ju minna tuhandesse teise kohta. Kust ta teadis? Noh, mis te selle peale ütlete?

Ei, lahti Laigust ei saanud. Mayos kukkus ta kisklema ühe indiaanlase koeraga. Tolle peremees viskas Laiku kirvega, kirves aga vuhises Laigust mööda ja tappis ta enda

peni. Kõneldakse nõiaväest ja sellest, et kuule märgist kõrvale kallutatakse — mina igatahes arvan, et hoopis raskem on kõrvale juhtida kirvest, mille vart peab peos turske indiaanlane. Ja ma nägin oma silmaga, kuidas Laik sellega hakkama sai. Too indiaanlane ei tahtnud omaenda koera tappa, võite mind uskuda.

Ma vist rääkisin juba, et Laik meie lihapanipaika tungis? Pidime peaaegu nälga kõngema. Ei olnud enam loomi, keda lasta, ja liha oli ainus, millest me elasime. Põdrad olid mitusada miili eemale läinud ning indiaanlased koos nendega. Ja seal me siis olime. Kevad oli tulemas ja meil tuli oodata jääminekut. Olime juba üsna otsa jäänud, kui võtsime nõuks koerad ära süüa, ning esimesena otsustasime süüa Laigu. Mis te arvate, mida too peni tegi? Ta hiilis minema. Kust võis ta teada, et olime otsustanud ta ära süüa? Istusime ööd läbi üleval ja varitsesime Laiku, kuid ta ei tulnudki tagasi ning me sõime teisi koeri. Sõime ära kogu rakendi.

Lugu aga läheb edasi. Te ju teate, mis on jäämINEK suurel jõel, kus mitu miljardit tonni jääd rüsinal, rõhudes ja purustades liikvele läheb. Kui Stewarti jõel jää mürinal ja raginal minema hakkas, silmasime Laiku keset kõige hullemat mäsu. Ta oli jäänud vangi, kui oli püüdnud kuskil ülalpool üle jõe tulla. Meie Steve'iga karjusime ja hõiskasime, jooksime kallast pidi edasi-tagasi ning loopisime mütse õhku. Vahepeal pidasime kinni ja kallistasime teineteist — olime nii lusti täis, kui nägime, et Laigu lõpp läheneb. Tema šansid ei olnud isegi mitte üks miljoni vastu. Tal ei olnud üldse mingit võimalust pääseda. Kui jää oli läinud, kobisime kanuusse ja sõudsime alla Yuko-nile ning Yukonit mööda Dawsonisse. Hendersoni jõe suudmes tegime nädalase peatuse, et natuke kosuda. Ja kui me siis Dawsonis kaldale sõudsime, ootas meid seal Laik, kõrvad kikkis, saba vonklamas ühelt küljelt teisele, nägu endal naeru täis, just nagu oleks meid südamlikult tervitanud. No kuidas ta sealt jää pealt ära pääses? Kust ta teadis, et me Dawsonisse tuleme, ja oskas meid minuti pealt kaldal oodata?

Mida rohkem ma Laigu peale mõtlen, seda enam olen ma veendunud, et sellessinases maailmas on asju, mida teaduslikult seletada ei saa. Igatahes ei suuda toda Laiku ära seletada ükski teadus. Minu meelest on see mingi psüühiline nähtus või müstitsism või midagi sinna kanti,

omajagu teosoofiat kah juurde. Klondike on tore maa. Ma oleksin veel praegugi seal elanud ja miljonäriks saanud, kui poleks olnud toda Laiku. Ta käis mulle närvidele. Talusin teda tervelt kaks aastat, siis aga ütles vist mu jõud üles. Oli 1899. aasta suvi, kui ma tulema tulin. Ste-ve'ile ei öelnud ma mitte üht sõna. Lihtsalt hiilisin minema. Aga ma sättisin asjad enne ikka joonde. Jätsin Steve'ile sedeli, panin paki rotimürki juurde ja õpetasin, mis sellega teha. Too Laik oli mind nii ära vaevanud, et minust oli ainult luu ja nahk järel, ja närvid olid mul nii läbi, et võpatasin ja kiikasin ringi ka siis, kui kedagi

ligi-lähedalgi polnud. Peab otse imestama, kui ruttu ma kosusin, kui temast lahti sain! Veel enne kui ma San Franciscosse jõudsin, olin juba oma kakskümmend naela juurde võtnud, ja selleks ajaks, kui ma praamiga Oak-landi saabusin, olin jälle vanas vormis, nii et isegi mu oma naine ei suutnud minus mingit muutust leida.

Steve kirjutas mulle korra ja ta kirja toon oli kaunis tõre. Ta paistis väga pahaks panevat, et olin ta Laiguga üksi jätnud. Ka kirjutas ta, et oli kasutanud rotimürki eeskirjade kohaselt, ent sellest polnud abi olnud.

Möödus aasta. Olin tagasi oma kontoris ning elu edenes mul igat kanti — hakkasin isegi pisut liiga priskeks minema. Aga siis tuli Steve. Ta ei otsinud mind üles. Lugesin ta nime aurulaeva reisijate nimekirjast ja imestasin, miks ta seda ei teinud. Kuid mu imestus ei kestnud kaua. Ühel hommikul ärgates leidsin tolle Laigu oma väravaposti küljest; seal ta lõrises ega lasknud piimameest majale ligi. Tolsamal hommikul sain teada, et Steve oli läinud Põhja, Seattle'isse. Enam ma kaalus juurde ei võtnud. Mu naine sundis mind ostma Laigule kaelarihma ja nimeripatsi, ning tunni aja möödudes näitas koer oma tänulikkust sellega, et tappis ta kalli pärsia kassi. Ei, tollest Laigust lahti ei saa. Ta jääb minu juurde, kuni ma suren, sest tema ise on surematu. Sellest peale, kuita saabus, ei ole mu isu enam nii hea ning mu naine ütleb, et olen näost ära jäänud. Möödunud ööl murdis too Laik sisse mister Harvey kanalasse (Harvey on mu lähim naaber) ja tappis üheksateistkümmend tema kõige paremat tõukana. Mul tuleb need välja maksta. Teised üleaedsed läksid mu naisega tülli ning kolisid minema. Põhjuseks oli Laik. Ja sellepärast olengi ma Stephen Mackaye's pettunud. Ei oleks uskunud, et ta nii alatu võib olla.

7. VALETAJA NAM-BOK

«On ju kajak, eks ole? Näe — kajak, üks inimene istub sees ja sumab saamatult aeruga!»

Nõrkusest ja erutusest värisedes ajas vana Bask-Va-Van ennast põlvedele ning vaatas kaugele merele.

«Nam-Bok oli alati saamatu sõudja,» pomises ta mõtlikult, tõstes käe päikesevarjuks ja vahtides üle hõbedaselt sillerdava vee. «Nam-Bok oli alati saamatu. Ma mäletan ...»

Kuid naised ja lapsed naersid valjusti, nende naerus kõlas pisut pilget ning eide jutt jäi järjest vaiksemaks, kuni ta huuled veel ainult hääletult liikusid.

Kuuga tõstis oma halli pea luunikerduse kohalt ja vaatas sinna, kuhu oli suunatud Bask-Va-Vani pilk. Üks kajak hoidis kurssi rannale, ehkki lained teda aeg-ajalt veidi kõrvale kandsid. Sõudja rakendas rohkem jõudu kui osavust ning kajak liikus ranna poole kõige raskemat teed mööda, siksakitades. Kuuga pea kummardus jälle töö kohale: valkjasse kihva, mida ta põlvede vahel hoidis, kriipis vanamees säherduse kala seljauime, kelle sarnast ei olnud meres veel iialgi nähtud.

«Eks see ole muidugi see naaberküla mees,» ütles ta lõpuks, «kes tuleb minult nõu küsima, kuidas asjade piirjooni luu peale märkida. Aga ta on väga saamatu. Ilmaski ei õpi ta nikerdama.»

«See on Nam-Bok,» kordas vana Bask-Va-Van. «Kas ma ei tunne siis oma poega!» kriiskas ta kiledal häälel. «Ma ütlen teile, ütlen teile veel kord, see on Nam-Bok.»

«Nii oled sa kõnelnud kõik need suved,» manitses eite

üks naistest. «Vaevalt oli jää merelt läinud, kui sa istusid ja vahtisid päevad läbi ja ütlesid iga kanuu kohta, mida sa juhtusid nägema: «See on Nam-Bok.» Nam-Bok on surnud, Bask-Va-Van, ja surnud ei tule tagasi. Ei saa olla, et surnud tagasi tulevad.»

«Nam-Bok!» kisendas vanaeit nii kõva ja selge häälega, et kogu küla kohkus ja teda vaatama jäi.

Bask-Va-Van ajas end jalule ja astus tudiseval sammul liiva mööda edasi. Ta komistas päikese käes lamava lapse otsa, ema hakkas väetikest sussutama ning heitis vanaeidele järele kurje sõnu, millest too ei teinud väljagi. Lapsed jooksid Bask-Va-Vani ees randa, ja kui sõudja, kes kohmaka aerutõmbega pidi kajaki peaaegu ümber ajama, ikka lähemale jõudis, tulid ka naised järele. Kuugagi laskis oma morsaikihva käest ja läks raskesti kepile toetudes kaasa ning tema järel tulid kahe-kolme-kaupa lonkides mehed.

Kajak pööras külje ette ja murdlained oleksid ta kindlasti vett täis paisanud, kui mitte üks paljas poiss poleks vette jooksnud ja sõiduriista nina kaugele liivale vedanud. Mees tõusis püsti ja laskis küsiva pilgu üle kaldal reas seisvate inimeste käia. Laiade õlgade ümber lotendas tal kirev sviiter, päevinäinud ja räpane, ning kaela oli seotud punane puuvillane rätt, nagu neid madrused kannavad. Mehe riietust täiendasid veel kaluri villane müts lühikeseks lõigatud juustel, jämedast kalingurist püksid ja rasked kingakotad.

Ent nonde lihtsate Yukoni delta kalurite meelest, kes kogu oma elu olid vahtinud ainult Beringi merd ning näinud selle aja jooksul ainult kahte valget — rähvaloenda-jat ja äraeksinud jesuiidipreestrit —, oli ta väljanägemine ikkagi rabav. Nad olid vaene rahvas, ei olnud neil kulda maapõues ega hinnalisi nähku müügiks, seepärast olid valged neist suure kaarega mööda läinud. Ka oli Yukon juba aastatuhandete vältel siinsesse merre Alaska mägedelt uhutud pudemeid kandnud, nii et laevad jäid põhja kinni, enne kui nad maad nägidki. Seetõttu hoidusid laevnikud sellest pehmest, sügavale maasse ulatuvate lahtede ja paljude mudalaidudega rannast eemale, ja siinsetel kaluritel ei olnud säherdustest asjadest aimugi.

Luunikerdaja Kuuga hakkas äkki kiiruga taganema, ta enda kepp jäi talle jalgu ja mees kukkus maha. «Nam-Bok!» hüüatas ta, püüdes end meeleheitlikult rabel-

des jalule ajada. «Nam-Bok, kelle tuul merele viis, on tagasi!»

Mehed ja naised tõmbusid eemale ning lapsed pugesid nende jalgade vahelt läbi ja pistsid putku. Ainult Opi-Kvon ilmutas julgust, nagu külavanemale kohane. Ta astus ette ning uuris tulnukat pikalt ja hoolega.

«See on tõesti Nam-Bok,» ütles ta lõpuks nii veendunud häälel, et naised hakkasid kartlikult halama ja taan-i dušid veelgi kaugemale.

Võõra huuled liikusid kõhklevalt ning ta pruun kõri-sõlm vonkles ja hüples väljaütlemata sõnadest.

«Jajah, see on Nam-Bok,» kraaksatas Bask-Va-Van tulnuka nägu piieldes. «Ma ütlesin ju alati, et Nam-Bok tuleb tagasi.»

«Jah, see on Nam-Bok, kes tuli tagasi.» Seekord ütles seda Nam-Bok ise, tõstis jala üle kajaki serva ning seisis, üks jalg paadis ja teine maal. Ta kõrisõlm vonkles ja hüples jälle, kui ta ununenud sõnu otsis. Ja kui sõnad siis kuuldavale pääsesid, oli neil õige kummaline kõla' ning kurguhäälikuid saatis huulte pobin. «Tere, oo vennad,» ütles ta, «mu vennad endistest aegadest, enne kui maatuul mind minema viis.»

Ta astus mõlema jalaga liivale ning Opi-Kvon tõrjus teda viibetega tagasi.

«Sa oled surnud, Nam-Bok,» ütles ta.

Nam-Bok naeris. «Olen hea tervise juures.»

«Surnud ei ole hea tervise juures,» nõustus Opi-Kvon. «Sa oled hästi söönud, aga see on imelik. Ükski inimene ei saa maatuult ära võita ning aastate järel tagasi tulla.»

«Mina tulin tagasi,» vastas Nam-Bok lihtsalt.

«Siis sa oled ehk vari, selle Nam-Boki viirastus, kes kunagi elas. Varjud tulevad tagasi.»

«Ma olen näljane. Varjud ei söö.»

Kuid Opi-Kvon'i piinas kahtlus, ja suures segaduses hõõrus ta käega otsmikku. Ka Nam-Bok oli nõutu, ja kui ta laskis silmadel üle kaldalseisjate rivi käia, ei märganud ta kalurite silmis jällenägemisrõõmu. Mehed ja naised sosistasid omavahel. Lapsed pugesid

kartlikult vanemate selja taha ja turriskarvalised koerad tulid ligi ning nuhutasid umbusklikult.

«Mina tõin su ilmale, Nam-Bok, ja andsin sulle rinda, kui sa olid väike,» nuuksus Bask-Va-Van ligemale

338

astudes. «Ja ma annan sulle süüa ka praegu, oled sa siis vari või mitte.»

Nam-Bok tahtis tema poole astuda, kuid hirmu- ja ähvarduspomin hoidis teda tagasi. Ta ütles midagi vihaselt tundmatus keeles ja lisas: «Ma ei ole vari, vaid inimene. »

«Kes võib neid salaasju teada?» küsis Opi-Kvon pooliti nagu eneselt, pooliti nagu oma suguharult. «Me oleme olemas, ja sealsamas ei ole meid enam mitte. Kui inimene võib varjuks saada, kas ei või siis vari inimese kuju võtta? Nam-Bok oli, ja teda ei ole enam. Seda me teame, aga me ei tea, kas see siin on Nam-Bok või Nam-Boki vari.»

Nam-Bok köhatas hääle puhtaks ja kostis vastuseks: «Väga ammu, kaua aega tagasi, läks sinu isaisa, Opi-Kvon, ära ja tuli aastate järel tagasi. Talle ei keelatud kohta lõkke ääres. Kõneldakse...» Nam-Bok pidas tähendusrikka pausi ja kõik ootasid hinge kinni pidades. «Kõneldakse,» kordas ta pikkamisi, lastes oma sõnadel mõjule pääseda, «et ta naine Sipsip sünnitas talle pärast tema tagasitulekut kaks poega.»

«Kuid temal ei olnud tegemist maatuulega,» sähvas Opi-Kvon vastu. «Tema läks ära maa südamesse ja on loomulik, et inimene võib maad mööda minna nii kaugele kui tahab.»

«Just niisamuti ka merd pidi. Aga see ei puutu asjasse. Kõneldakse, et su isaisa rääkis kummalisi lugusid asjadest, mida ta oli näinud.»

«Jah, kummalised olid lood, mis ta rääkis.»

«Ka minul ön kummalisi lugusid varuks,» teatas Nam-Bok kavalasti. Ning kui teised veel kõhklesid, lisas: «Ja ka kingitusi.»

Ta võttis paadist imepehme ning imelist värvi räti ja heitis selle oma ema õlgadele. Naised ohkisid kooris vaimustusest ja vana Bask-Va-Van sõrmitses kirevat kanga-tükfci, patsutas seda ning ümises rõõmu pärast laulda nagu laps.

«Tal on lugusid rääkida,» pomises Kuuga. «Ja kingitusi,» toetas üks naine.

Opi-Kvon teadis, et ta rahvas ootab kannatamatult, ka valdas teda ennast kihk kuulda noid jutustamata lugusid. «Saak on olnud hea,» lausus ta kaalutledes, «ja rasva on meil külluses. Nii et tule, Nam-Bok, sööme ja joome.»

Kaks meest tõstsid kajaki õlale ja kandsid selle lõkke

339

äärde. Nam-Bok kõndis Opi-Kvoni kõrval ning kõik küla elanikud tulid nende järel, välja arvatud need naised, k tahtsid veel viivu salli sõrmedega silitada.

Pidusöömingu ajal oli juttu vähe, kuigi Bask-Va-Va poja poole saadeti salamisi uudishimulikke pilke.   Nam Bok oli kimbatuses — mitte et ta nii tagasihoidliku loo muga oleks olnud, vaid seetõttu, et hülgerasva lehk rii sus talt isu ja ta püüdis seda kõigest väest varjata.

«Söö, sa oled näljane,» käskis Opi-Kvon, ja Nam-Bok pigistas mõlemad silmad kinni ning pistis käe suurde potti, kus oli haisev kala.

«Jajah, ära häbene. Sel aastal oli palju hülgeid, ja tugevad mehed on alati näljased.» Ning Bask-Va-Van kastis ühe eriti vastiku lõhekäntsaka rasvasse ja ulatas nõretava maiuspala hellalt oma pojale.

Kui kurjad tundemärgid Nam-Bokki hoiatasid, et ta kõht ei ole enam nii tugev kui vanasti, täitis mees meelt heites piibu tubakaga ja hakkas suitsetama. Teised mat-sutasid mõnuga edasi ning jälgisid suitsetajat. Ainult üksikud nendest olid selle kalli taimega lähemat tutvust teinud: vahetevahel saadi tillukestes kogustes kõige kehvemat tubakat põhjast eskimotelt vahetuskaubaks. Kuuga, kes istus Nam-Boki kõrval, andis mõista, et tal ei ole midagi mõne mahvi vastu, ning pistis kahe suutäie vahel merevaigust piibupitsi oma rasvast tilkuvasse suhu. Seda nähes surus Nam-Bok väriseva käe kõhule ning

keeldus tagasiantud piipu vastu võtmast. Las Kuuga jätab piibu endale, ütles ta, sest tal oligi kavatsus vanamehele seda au teha. Inimesed lakkusid sõrmi ja kiitsid Nam-Boki heldust.

Opi-Kvon tõusis püsti. «Oo Nam-Bok, nüüd on pidusöömaaeg läbi ja me tahame kuulda nendest kummalistest asjadest, mida sa oled näinud.»

Kalurid plaksutasid käsi, ja võtnud ligi oma töö, valmistusid kuulama. Mehed voolisid odasid ja nikerdasid luud, naised kaapisid hülgenahkadelt rasva ja pehmitasid neid või õmblesid kõõlusniidiga kehakatteid. Nam-Boki pilk haaras kogu seda pilti, kuid ei leidnud selles enam võlu, mida ta mälestuste järgi oli oodanud. Kõik oma rännuaastad oli ta igatsenud just seda pilti, ja nüüd, kus see tal silme ees, oli ta pettunud. Elu siin oli armetu ja vilets, otsustas ta, mitte võrreldavgi tolle eluga, millega tema oli

340

vahepeal harjunud. Ent ta avab nende silmad — ja ta enese silmad lõid sellele mõeldes särama.

«Vennad,» alustas ta rahulolevalt nagu inimene, kes on teinud suuri tegusid, «tol hilissuvisel päeval palju suvesid tagasi, kui ma teie juurest ära läksin, oli ilm just seda-moodi, nagu tänanegi tõotab tulla. Te kõik mäletate veel toda päeva: kajakad lendasid madalalt, puhus tugev maa-tuul ja mina oma paadis ei saanud selle vastu. Sidusin kajakikatte tihedasti enda ümber, nii et vett sisse ei pääsenud, ning võitlesin kogu öö tormiga. Ja hommikul ei olnud enam maad näha, üksnes meri ümberringi, maatuul aga hoidis mind kõvasti kaenlas ning kandis muudkui edasi. Kolm säherdust ööd said päevadeks, kuid maad ei olnud ega olnud ja maatuul ei lasknud mind lahti.

Kui saabus neljas päev, olin juba nagu sõge. Nälja pärast ei suutnud ma enam sõuda ning janu piinas mind nii, et mu pea muudkui käis aga ringi. Kuid meri ei maru-tanud enam, puhus pehme lõunatuul, ja kui ma ringi vaatasin, nägin midagi säärast, et arvasin enese tõega peast segi olevat.»

Nam-Bok peatus, et hammaste vahele jäänud lõhekiudu ära kiskuda, ning mehed ja naised ootasid, käed rüpes ja kaelad õieli.

«See oli kanuu, suur kanuu. Kui kõik kanuud, mida ma olen näinud, ühte panna, ka siis ei saaks kokku nii suurt.»

Kuuldus kahtlevaid hüüatusi ja Kuuga, kellel oli palju aastaid turjal, raputas pead.

«Kui iga kajak oleks nagu liivaterake,» jätkas Nam-Bok väljakutsuvalt, «ja kui neid kajakeid oleks nii palju nagu liivaterakesi sellel rannal, ka siis ei annaks nad ikkagi kokku nii suurt kanuud, nagu ma nägin neljanda päeva hommikul. See oli väga suur kanuu ja seda nimetati kuunariks. Nägin seda imeasja, seda suurt kuunarit, tulemas enda järel, ja selle peal olid mehed —»

«Pea kinni, oo Nam-Bok!» segas vahele Opi-Kvon. «Missugused need mehed olid? Suured?»

«Ei, nad olid nagu sina ja mina.»

«Kas suur kanuu tuli kiiresti?»

«Jah.»

«Kanuu küljed olid kõrged, mehed lühikesed.» Opi-Kvon kõrvutas eeldusi, et asi selge oleks. «Kas need mehed sõudsid pikkade mõladega?»

Nam-Bok muigas. «Mõlasid ei olnud üldse,» ütles ta.

341

Suud olid lahti vajunud ja saabus pikk vaikus. Opi-Kvon laenas Kuugalt piibu ja tõmbas mõtlikult paar mahvi. Üks noorem naine hakkas edevalt kihistama ja tõmbas endale nii mõnegi pahase pilgu.

«Ei olnud mõlasid?» küsis Opi-Kvon tasasel häälel ja andis piibu tagasi.

«Lõunatuul puhus tagant,» seletas Nam-Bok.

<«Kuid tuul tõukab pikkamööda.»

«Kuunaril olid tiivad — niisugused.» Nam-Bok kriip-seldas liivale mastid ja purjed ning mehed trügisid ligemale joonistust uurima. Tuul oli paisunud, ja et asja pilt-likumaks teha, haaras ta ema sallil nurkadest ja tõmbas need laiali, nii et sall läks puhevile nagu puri. Bask-Va-Van sõitles ja rabeles vastu, kuid tuul ajas teda paar-kümmend jalga randa mööda edasi ning paiskas hingeldava eidekese ajupuude hunnikule maha. Mehed lasksid kuuldavale mõistvat mõminat. Kuuga aga heitis äkki oma halli pea selga.

«Häh-häh!» naeris ta. «Rumal asi see suur kanuu! Üliväga rumal asi! Mängukann tuule käes! Kuhu aga tuul pöördub, sinna ta läheb. Ükski inimene, kes sellega sõidab, ei saa öelda, kus ta kaldale pääseb, sest kanuu läheb muudkui tuulega kaasa ja tuul puhub, kuhu tahab, ning mitte üks inimene ei tea seda ette öelda.»

«Tõsi jah,» kinnitas Opi-Kvon väärikalt. «Allatuult läheb libedasti, aga vastutuult on raske sõuda, ja kui neil meestel seal suures kanuus mõlasid ei olnud, siis tuule vastu ei saanud nad üldse võidelda.»

«Ei olnud tarviski võidelda!» hüüdis Nam-Bok vihaselt. «Kuunar liikus vabalt ka vastutuult.»

«Aga mis sa ütlesid... mis pani selle ku-ku-kuunari liikuma?» küsis Kuuga, kokutades nimme võõra sõna kallal.

«Tuul,» kõlas kannatamatu vastus.

«Nii et tuul pani selle ku-ku-kuunari liikuma vastutuult?» Vana Kuuga pilgutas avalikult Opi-Kvonile silma, ja kui ümberringi naer tõusis, jätkas: «Tuul puhub lõunast ja ajab kuunari lõunasse. Tuul puhub tuulele vastu. Tuul puhub ühes suunas ja samal ajal teises suunas ka. Väga lihtne. Saime aru, Nam-Bok, saime selgesti aru.»

«Sa oled rumal!»

«Sinu suust tuleb tõde,» vastas Kuuga vaguralt. «Ma

olen lihtsalt pika taipamisega, aga asi on iseenesest lihtne.»

Kuid Nam-Boki nägu oli pilves ja ta pomises kiiresti mingeid sõnu, mida teised ei olnud varem kuulnud. Luu-nikerdamine ja nahkade kaapimine võeti jälle käsile, kuid jutustaja pigistas huuled kõvasti kokku, et ei lipsaks välja ühtegi sõna, mida ei usuta.

«See ku-ku-kuunar...» ei lasknud Kuuga ennast segada, «kas see oli tehtud suurest puust?»

«See oli tehtud paljudest puudest,» nähvas Nam-Bok lühidalt. «See oli väga suur.»

Tusaselt jäi ta jälle vait ning Opi-Kvon müksas Kuu-gat. Vanamees raputas hämmastusest pikkamisi pead ja pomises: «Väga kummaline.»

Nam-Bok läks õnge. «See pole veel midagi,» jätkas ta elavnedes, «aga te peaksite aurikut nägema. Nii nagu liivatera kajaki kõrval, nagu kajak kuunari kõrval, nii on kuunar auriku kõrval. Pealegi on aurik tehtud rauast. Ta on üleni rauast.»

«Ei-ei, Nam-Bok,» hüüatas vanem, «kuidas võib see nii olla? Raud läheb ju alati põhja. Sa kuula: ma sain naaberküla vanemalt vahetuskaubaks rauast noa ja eile libises see mul käest, kukkus vette ja läks põhja, sügavasse merepõhja. Kõige jaoks on olemas seadus. Ei ole ühtegi asja ilma seaduseta. Seda me teame. Ja me teame, et ühesugustel asjadel on üks seadus, ja et kõigel raual on ka üks ning seesama seadus. Nii et võta oma sõnad tagasi, Nam-Bok, et võiksime sinust veel lugu pidada.»

«Aga see on nii,» jäi Nam-Bok kindlaks. «Aurik on üleni rauast, kuid põhja ei lähe.» «Ei-ei, niisugune asi pole võimalik.» «Oma silmaga nägin.» «See ei ole loomulik asi.»

«Sa ütle mulle, Nam-Bok,» segas vahele Kuuga, kartes, et jutt võib pooleli jääda, «ütle mulle, kuidas need inimesed üle mere sõites teed leiavad, kui ei ole näha maad, mille järgi tüürida?»

«Päike juhatab neile teed.» «Aga kuidas?»

«Keskpäeval võtab kuunarivanem niisuguse riista, mille läbi saab päikest vaadata, ja laseb päikesel taevast alla maa servale tulla.»

«See on ju kuri nõidus!» hüüdis Opi-Kvon sellisest

343

pühaduseteotusest heitunult. Mehed tõstsid kohkunult käed, naised oigasid. «See on kuri nõidus. Ei ole hea juhtida teelt kõrvale vägevat päikest, kes peletab eemale öö ja annab meile hülgeid, lõhesid ja sooja ilma.»

«Ja mis siis, kui ongi nõidus?» kähvas Nam-Bok jämedalt. «Ka mina vaatasin läbi selle riista päikest ja lasksin tal taevast alla tulla.»

Kõige lähemal istujad nihkusid Nam-Bokist kähku eemale ja üks naine varjas oma imeva lapse nägu, et võõras ei saaks teda ära kaetada.

«Aga mis siis juhtus neljanda päeva hommikul, oo Nam-Bok,» uuris Kuuga ettevaatlikult, «neljanda päeva hommikul, kui see ku-ku-kuunar sinu järel tuli?»

«Mul oli juba nii vähe jõudu, et ma ei saanud kuhugi põgeneda. Mind võeti kuunari pardale, valati vett mulle suhu ja anti head sööki. Ainult kaks korda olete teie, mu vennad, näinud valget inimest. Nood mehed olid aga kõik valged ning neid oli nii palju, kui mul on sõrmi ja varbaid kokku. Ja kui ma nägin, et nad on minu vastu lahked, sain ma julgust ning otsustasin kõik meelde jätta, et pärast teile sellest teadust tuua, mis ma näinud olen. Nad õpetasid mind oma tööd tegema, andsid mulle head toitu ja koha, kus magada.

Päev päeva järel läksime edasi üle mere ja iga päev laskis vanem päikesel taevast alla tulla ning ütelda, kus me asume. Kui meri oli lahke, siis me küttisime hülgeid ja ma panin väga imeks, kuidas nad alati liha ja rasva ära viskasid ning ainult naha järele jätsid.»

Opi-Kvon kõverdas suud ja tahtis juba öelda, mis tema sellisest raiskamisest arvab, kui Kuuga teda tonksas, et ta vait oleks.

«Siis tuli raske aeg, kus päikest ei olnud ja külm õhk hakkas palgeid näpistama, ning vanem pööras kuunari nina lõunasse. Palju päevi liikusime lõunasse ja itta, ilma et maad näha oleks olnud ja me olime juba üsna selle küla ligidal, kust need mehed kõik pärit olid ...»

«Kust nad teadsid, et nad ligidal olid?» nõudis Opi-Kvon, suutmata end enam tagasi hoida. «Maad ei olnud ju näha.»

Nam-Bok põrnitses segajat pahaselt. «Kas ma ei öelnud, et vanem laskis päikesel taevast alla tulla?»

Kuuga astus vahele ja Nam-Bok jätkas jutustamist.

344

«Nagu ma ütlesin, olime juba tolle küla ligidal, kui tõusis suur torm. Jäime keset ööd päris hätta ega teadnud, kus me asume —»

«Sa just ennist ütlesid, et vanem teadis . . .»

«Oh, vaiki, Opi-Kvon! Sa oled rumal ega suuda sellest aru saada. Nagu ma ütlesin, jäime keset ööd päris hätta, ja äkki kuulsin ma läbi tormi möirgamise, kuidas lained pahinal randa veerevad. Siis käis kole raksatus, ja juba olin ma vees ning ujusin. Kallas oli miilide pikkuselt kaljusid täis, ainult ühes kohas oli natuke liivaranda ja mulle oli saatusest määratud, et toetan käed liivasse ja tõmban end lainetest välja. Teised mehed loopis meri vist vastu kaljusid, sest kaldale ei uhutud kedagi muud peale vanema, ja tema tundsin ma ka ainult sõrmuse järgi ära.

Kui päev saabus ja ma nägin, et kuunarist midagi järel ei olnud, pöörasin näo maa poole ja hakkasin edasi rändama, et otsida toitu ja näha jälle inimesi. Kui ma ühe maja juurde jõudsin, kutsuti mind sisse ja anti süüa, sest ma olin nende keele ära õppinud ja valged inimesed on üldse sõbralikud. Ja see maja oli suurem kui kõik majad kokku, mis meie oleme ehitanud ja mis me isad enne meid on ehitanud.»

«See oli siis üks vägev maja,» ütles Kuuga, varjates umbusku imestusega.

«Eks niisuguse ehitamiseks läks palju puid,» kiitis Opi-Kvon järele.

«See pole veel midagi,» kehitas Nam-Bok halvustavalt õlgu. «Nii nagu meie majad selle kõrval, nii oli see suur maja nende kõrval, mida ma veel edaspidi nägin.»

«Ja inimesed ei olnud suuremad?»

«Ei, niisamasugused nagu sina ja mina,» vastas Nam-Bok. «Ma olin endale kepi lõiganud, et mul oleks mõnusam käia, ja meenutades, et pean teile kõigest teadust tooma, mu vennad, tegin iga inimese kohta, kes selles majas elas, oma kepisse ühe sälgu. Ma viibisin seal palju päevi ja tegin tööd, mille eest mulle anti raha — see on asi, millest teil pole aimu, aga mis on väga hea.

Ühel päeval lahkusin ma sealt ja läksin edasi sisemaa poole. Teel kohtasin palju inimesi ja hakkasin oma kepisse lõikama väiksemaid sälke, et kõik ära mahuksid. Ja äkki nägin ma õige imelikku asja. Minu ees maas oli mu käsivarre jämedune raudlatt ja paar sammu eemal teine...»

345

«Siis olid sa rikas mees,» järeldas Opi-Kvon, «sest raud on kõige kallim asi maailmas. Sellest võis palju nuge saada.»

«Aga see ei olnud minu oma.»

«Sa leidsid selle ja leitud asi on leidja oma.»

«Ei, hoopiski mitte, valged inimesed olid ta sinna pannud. Pealegi olid need latid nii pikad, et ükski inimene ei oleks jõudnud neid ära viia, — nii pikad, et otsa ei olnud nähagi.»

«Nam-Bok, see oli ju väga palju rauda,» manitses Opi-Kvon.

«Jah, seda oli raske uskuda isegi oma silmaga nähes, kuid mu silmad ei petnud mind. Ja kui ma siis seal seisin ja vaatasin, kuulsin ma...» Ta pöördus äkitselt vanema poole. «Opi-Kvon, sa oled kuulnud, kuidas vihane merilõvi möirgab. Kujuta ette nii palju merilõvisid, kui on laineid meres, ja kujuta ette, nagu oleksid kõik need merilõvid kokku üheks suureks merilõviks tehtud; nii nagu säärase suure merilõvi möirgamine oli see möirgamine, mida ma kuulsin.»

Kalurid hüüatasid hämmastusest ja Opi-Kvoni suu vajus lahti ning jäigi ammuli.

«Ja eemal nägin ma koletist, kes oli nii suur nagu tuhat vaala. Ta oli ühe silmaga, ajas ninast suitsu välja ning norskas kohutavalt kõvasti. Mul oli hirm ja ma hakkasin värisevate jalgadega raudlattide vahel jooksma. Kuid koletis lähenes tuulekiirusel ja ma hüppasin lattide vahelt kõrvale, koletise kuum hingeõhk näol...»

Opi-Kvon suutis jälle oma näolihaste üle valitseda. «Ja mis . . . mis siis sai, oo Nam-Bok?»

«Siis tuli ta latte mööda edasi ega teinud mulle midagi häda, ja kui mu jalad mind jälle kandsid, oli ta juba läinud. Aga seal maal on niisugune koletis väga tavaline asi. Isegi naised ja lapsed ei karda neid ning inimesed panevad nad tööle.»

«Nagu meie oma koerad tööle paneme?» küsis Kuuga ja vidutas umbusklikult silmi.

«Jah, nii nagu meie oma koerad tööle paneme.»

«Äga kuidas nad neid . . . neid koletisi kasvatavad?» uuris Opi-Kvon.

«Nad ei kasvatagi neid. Osavad inimesed teevad neid rauast, söödavad neile kive ja joodavad vett. Kivid saavad

346

tuleks ja vesi auruks ning veeaur ongi see hingeõhk, mis neil sõõrmetest tuleb, ja —»

«Aitab, aitab, oo Nam-Bok,» segas vahele Opi-Kvon. «Räägi meile teistest imedest. Oleme juba tüdinud kuulmast seda, millest me aru ei saa.»

«Kas te ei saa siis aru?» küsis Nam-Bok meelt heites.

«Ei, me ei saa aru,» kurtsid mehed ja naised vastu. «Me ei suuda sellest aru saada.»

Nam-Bok mõtles keerukale viljakoristusmasinale ja masinatele, mis näitasid elusate inimeste kujutisi, ning masinatele, kust tuli inimeste häält, ja ta oli kindel, et ta rahvas ei saaks ilmaski aru.

«Võin ma ehk öelda, et sõitsin sellel rauast koletisel läbi maa?» küsis ta kibedalt.

Oma umbusu väljendamiseks laiutas Opi-Kvon käsi. «Räägi aga edasi, räägi kõigest. Me kuulame.»

«Nii et ma sõitsin siis rauast koletisel ja andsin selle eest raha —»

«Sa ütlesid ju, et teda söödeti kividega.»

«Aga ma ütlesin ka, sa rumal, et raha on niisugune asi, millest teil aimugi ei ole. Niisiis sõitsin ma sellel koletisel läbi maa ja läbi paljude külade, kuni jõudsin väga suurde külasse ühe merelahe ääres. Majade katused küündisid seal taevatähtedeni, pilved sõudsid nendest mööda ja igal pool oli palju suitsu. Ning kära selles külas oli nii kõva nagu tormise mere müha ja inimesi oli seal nii palju, et ma viskasin oma kepi minema ega mõelnudki enam noile salkudele.»

«Oleksid sa teinud väikesed sälgud,» noomis Kuuga, «siis oleksid saanud nüüd meile teadust anda.»

Nam-Bok osatas vihaselt: «Oleksin ma teinud väikesed sälgud! Kuula, Kuuga, sa luukraapija! Kui ma ka väikesed sälgud oleksin teinud, ei oleks nad ikkagi ära mahtunud ei sellele kepile ega kahekümnele teisele — ei, ka mitte kõigile ajupuudele meie ja naaberküla vahel! Ja kui teid naiste ja lastega tükkis oleks kakskümmend korda rohkem ja kui teil kõigil oleks kakskümmend kätt, kepp ja nuga igas käes, ka siis ei jõuaks nad lõigata säl-kusid inimeste kohta, keda ma nägin, — nii palju oli neid ja nii ruttu nad tulid ja läksid.»

«Nii palju inimesi ei saa kogu maailmaski olla,» vaidles Opi-Kvon vastu, hämmastusest oimetu, sest säherdust hulka ei suutnud tema mõistus kuidagi haarata.

«Mida tead sina kogu maailmast ja sellest, kui suur ta on!» hurjutas Nam-Bok.

«Aga nii palju inimesi ühes kohas olla ei saa.»

«Kes oled sina, et tahad otsustada, mis saab olla ja mis mitte?»

«Igaühele on selge, et nii palju inimesi ühes kohas olla ei saa. Nende kanuud ummistaksid mere ära, nii et seal poleks enam üldse ruumi. Ja iga päev püüaksid nad mere kaladest tühjaks ning kõik ei saaks ikkagi kõhtu täis.»

«Paistab tõesti, nagu oleks see nii,» vastas Nam-Bok lõpetuseks, «kuid ometi on mul õigus. Nägin oma silmaga ja viskasin kepi minema.» Ta haigutas täie suuga ning tõusis püsti. «Sain kõvasti sõuda. Päev oli pikk ja ma olen väsinud. Tahan praegu magada, aga homme kõneleme edasi, mis ma kõik nägin.»

Oma imeväärse poja üle uhke, kuid ka täis aukartust, juhtis Bask-Va-Van arglikult ees komberdades ta oma iglusse ning kattis haisvate võidunud nahkadega. Mehed jäid aga tule äärde nõu pidama ja seal vaieldi kaua sosinal ning poolihääli.

Möödus tund ja teine — Nam-Bok magas, vaidlus käis aga edasi. Õhtupäike hakkas loodesse kalduma ja kella üheteistkümneks oli ta peaaegu põhjakaares.   Just siis lahkusid külavanem ja luunikerdaja nõupidajate hulgast ning äratasid Nam-Boki. Uniselt pilkuvate silmadega vaatas Nam-Bok neile otsa ja pööras end küljele, et edasi magada. Opi-Kvon haaras tal käsivarrest ja raputas ta sõbralikult, kuid kindlalt ärkvele. «Kuule, Nam-Bok, tõuse!» käskis ta. «On aeg.» «Jälle pidusöömale?» hüüdis Nam-Bok. «Ei, mul ei ole kõht tühi. Sööge aga edasi ja laske mul magada.» «On aeg lahkuda!» kõmistas Kuuga.

Opi-Kvon kõneles leebemalt. «Sõudsime sinuga ühes kajakis, kui me poisikesed olime,» ütles ta. «Koos käisime esimest korda hülgejahil ja võtsime püünistest lõhet. Sina tõid mu tagasi surmasuust, Nam-Bok, kui lained mu üle kokku lõid ja mind juba põhja, mustade kaljude juurde kisti. Koos kannatasime nälga ja külma ning pugesime kahekesi ühe karusnaha alla teineteise ligi. Selle kõige pärast ja minu sõpruse pärast sinu vastu kurvastab mind väga, et sa tulid tagasi säherduse suure valetajana. Me ei saa midagi aru ja meie pead on rasked kõigest sellest, mis sa kõnelesid. See ei ole hea ja sellest räägiti nõupidamisel

palju. Me saadame su ära, et meie pead jääksid selgeks ja kindlaks ja et neid ei vaevataks seletamatute asjadega.»

«Need asjad, millest sa kõnelesid, on varjud,» jätkas samas vaimus Kuuga. «Varjudeilmast tõid sa nad kaasa ja varjudeilma pead sa nad tagasi viima. Su kajak on valmis ja suguharu ootab. Nad ei saa enne magada, kui sa oled läinud.»

Nam-Bok oli keeletu, kuid jäi kuulama, mida on külavanemal veel öelda.

«Kui sina oled Nam-Bok,» ütles Opi-Kvon, «siis oled sa kohutavalt suur valetaja, kui sa aga oled Nam-Boki vari, siis räägid sa varjudest, ja elusatel inimestel ei ole hea neist teada. Meie arvame, et see suur küla, millest sa kõnelesid, on varjudeküla. Seal heljuvad surnute hinged, sest surnuid on palju, aga elavaid vähe. Surnud ei tule tagasi — sina oled esimene oma imelugudega. Ei ole sünnis, et surnud tagasi tulevad, ja kui me laseksime seda sündida, võib meile sellest palju häda tulla.»

Nam-Bok tundis oma rahvast hästi ja teadis, et nõukogu otsus on kõigutamatu. Seepärast läks ta kuulekalt mereranda, seal pandi ta kajakisse ja pisteti aer pihku. Kuskil mere kohal kaagatas parvest mahajäänud mets-hani ning murdlained jooksid loiul sahinal liivale. Maa ja vee kohal lasus hall hämarus ning põhjas hõõgus veripunase uduloori taga ähmane päikeseketas. Kajakad lendasid madalalt. Puhus terav külm maatuul ning mustad pilvekuhilad taevaserval tõotasid kurja ilma.

«Merest sa tulid,» kuulutas Opi-Kvon laulval häälel nagu loitsija, «ja tagasi merre sa lähed. Siis on tasakaal jälle käes ja kõikidel asjadel seadus olemas.»

Bask-Va-Van lonkas vahupiirini ja hüüdis: «Ma õnnistan sind, Nam-Bok, et sa mind meeles pidasid.»

Kuid Kuuga, kes kajaki liivalt lahti lükkas, kiskus salli ta õlgadelt ja heitis selle kajakisse.

«Pikkadel öödel on vilu,» halises eit, «ja külm kipub vanade kontide kallale.»

«See on ainult vari,» vastas luunikerdaja, «ja varjud sind ei soojenda.»

Nam-Bok tõusis püsti, et ema teda kuuleks. «Oo Bask-Va-Van, kes sa oled mu ilmale toonud!» hüüdis ta. «Kuula oma poja Nam-Boki sõnu. Tema kajakis on ruumi kahele ja ta tahab, et sa temaga kaasa tuleksid. Sest tema tee viib sinna, kus on kala ja rasva külluses. Sinna külm ei

349

tule, elu on seal kerge ja rauast asjad teevad inimeste eest tööd. Tahad sa tulla, oo Bask-Va-Van?»

Vanake kõhkles veidi, kajak aga kandus kiiresti eemale ja ta hüüdis kõrge väriseva häälega: «Ma olen vana, Narn-Bok, ja lähen varsti ära varjude hulka. Kuid ma ei taha minna enne oma aega. Ma olen vana, Nam-Bok, ja mul on hirm.»

Ere valgusvihk jooksis üle hämusse mattunud mere ning pärgas meest ja paati punakuldse kiirgusega. Kalurid vaatasid vaikides, oli kuulda ainult maatuule oigamist ja madalalt lendavate kajakate kisa.

Vil Bõkov «OLEN PALJU ELANUD ...» [1]

Möödunud sajandi lõpul kasvas San Francisco kiiresti, kuid oli siiski veel provintsilinn. Nagu kõik Ameerika linnad, oli ta kontrastide linn, rikkuse ja vaesuse linn. Lai Turu tänav jagas ta kaheks osaks. Põhja poole jäid pankade, jõukate kompaniide ja luksuslike äride hooned, teatrid, rikaste elamud. Lõuna poole — tehased, vabrikud, pesumajad, kõrtsid, sünged urkad, vaeste kvartalid. Siin, kehvas linnajaos, tillukeses majauberikus Kolmanda ja Bryanti tänava nurgal, sündis muusikaõpetaja Flora Wellmanil 12. jaanuaril 1876. aastal poeg — tulevane kuulus kirjanik Jack London.

San Francisco asub poolsaarel, rneretormide eest kaitstud lahe kaldal. Selle lähe kallastele on otsekui puistatud palju linnäkesi ja asulaid. Paremaid elutingimusi otsides rändasid Londonid tolles piirkonnas ringi, kuni jäid lõplikult pidama Oaklandi.

Siin hakkas noorele Jack Londonile meeldima Oaklandi sadam; ta armastas seal käia ka hiljem, juba tuntud kirjanikuna. Sadamas kohtas ta paljusid oma kangelasi, nende hulgas arvatavasti ka meest, kellest tema romaanis «Merehunt» sai «Ghosti» julm kapten Wolf Larsen. Oaklandis kirjutas seitsmeteistkümneaastane Jack oma esimese loo — «Taifuun Jaapani rannikul». Äsja oma esimeselt merereisilt tagasi jõudnud, istus ta ema soovitusel laua taha ja kirjutas kahe ööga valmis oma esikteose. Olukirjeldus saadeti ajalehe «San Francisco Call» poolt väljakuulutatud võistlusele ja võitis esimese auhinna. Tol päeval tekkis Londonil kindel usk oma kutsumusse: oli

Katkendeid esseest «Jack Londoni jälgi mööda».

351

ju tema, napi (haridusega tänavapoiss, edestanud Stanfordi ning California ülikooli tudengeid, kes jagasid teist ja kolmandat kohta. Ent kirjanikuks ei saanud ta veel nii pea. Kulus rohkem kui viis aastat, enne kui ta oma unistuse teoks sai teha.

Enne kutseliseks kirjanikuks saamist pidi Jack London läbi käima raske elukooli. Kümneaastaselt hakkas ta aja-i| lehti müüma. Poisikesena töötas konservitehases, džuudi-vabrikus, katlamajas söekandjana, proovis läbi veel nii mõnegi ameti. Ta sai omaenese nahal tunda kõiki käsualusetöö raskusi. Sageli tuli töötada 10—16 tundi päevas.

Lugemine sai Jacki kirglikuks harrastuseks juba vara-ses nooruses. Vaimustusega luges ta kogumikust «Alhamb-ra» ameerika kirjaniku Washington Irvingi kütkestavaid novelle. Teda köitsid seiklusjutud, eriti meeldis talle Herman Melville'i «Typee» — tõepärane ja romantiline jutustus autori elust pärismaalaste keskel ühel Vaikse ookeani saarel.

Kergest teenistusest ahvatletuna hakkas Jack « austri -piraadiks»: ühines täiskasvanute ja alaealiste kambaga, kes pimeduse varjus tungisid võõrastele austrimadalikele ning müüsid hinnalise saagi sadamakõrtsidesse ja -kauplustesse.

Jackil tekkis nüüd vaba raha ja ta sattus kahtlasse seltskonda. Pärast üht joomingut kukkus Jack vette, kiire lahehoovus kandis ta minema ja noor pummeldaja oleks peaaegu uppunud. Seda eluperioodi ja oma võitlust hukutava kiindumusega vägijookidesse kirjeldas London hiljem jutustuses «John Odraiva».

Meri tõmbas noorukit vastupandamatult. See näis talle väravana kirevasse, ebatavalistest seiklustest tulvil maailma, mis nii väga erines teda ümbritsevast viletsusest. Munsterdanud end seitsmeteistkümneaastaselt «Sophie Sutherlandile», purjetas Jack oma esimesel merereisil Jaapani ja Vene Siberi vetesse.

1893. aastal algasid Ameerikas mustad kriisipäevad. Börsil tekkis paanika, suleti tehaseid ja vabrikuid, sadu tuhandeid töölisi heideti halastamatult tänavale. Kapi-talistliku tootmise masin, mis veel nüüdsama paistis töötavat sujuvalt nagu hästi õlitatud masin kunagi, hakkas lagunema, mattes oma rusude alla tuhandeid inimesi.

352

Juhutööd otsides kogunesid töötud hommikuti tehaste ja vabrikute väravasse, päeval aga tunglesid sadamas. San Francisco ja Oaklandi tänavatel hulkusid sajad kodutud, lootes leida mistahes tööotsa. Kaubaputkade ja poodide letid ägasid toiduainete all, kuid inimestel polnud nende eest millegagi maksta. Kriisi õel kaaslane nälg neelas kasinad säästud ja asus alaliseks töölisperekonda-desse.

Merelt tagasi tulnud, sirgunud ja mehistunud Jack ei suutnud kaua tööd leida, kui aga lõpuks kuhugi tööle sai, maksti talle seal vähem, kui ta kunagi poisipõlves oli saanud.

Kevadel hakkasid liikuma kuuldused, et organiseeritakse töötute marss Washingtoni, eesmärgiga sundida valitsust finantseerima hädaabitöid — tänavate parandamist, teede

ehitamist, uute koolimajade püstitamist —, selleks et töötuile tööd anda. Jack kuulis, et Oaklandis kogub keegi Kelly inimesi, et liikuda itta ja ühineda «töös-tusarmeega».

Oaklandi rühm lahkus linnast 6. aprillil. Jack otsustas sellega liituda, jäi aga paar tundi hiljaks ja ruttas ühe sõbraga demonstrantidele järele. Nii algas tema hulkumine mööda haiget, kriisist puretud maad, mis kubises rahulolematuist, äravaevatud inimestest.

Tühjade taskutega rändas London läbi Ameerika Vaiksest ookeanist Atlandi ookeanini ja sai teada, kuidas elatakse ta kodumaa erinevais paikades. Need olid päevad tulvil ohte ja seiklusi. Suur osa teest tuli Jack Londonil läbida jalgsi. Kingadel kulusid tallad, jalgade nahk sarvestus. Mehiselt talus ta külma ja nälga. Teda innustas võitlus konduktorite ja politseiga, ta võis nad endal ümber sõrme keerata, kasutades peensusteni väljatöötatud võtteid, mida kirjeldas hiljem jutukogumikus «Tee».

Valitsus mobiliseeris politsei ning saatis kohale sõdurid, et näljamarsist osavõtjaid laiali ajada ja arreteerida. Mitmes kohas toimus kokkupõrkeid, oli tapetuid ja haavatuid. Peaprokurör hooples hiljem president Clevelandi ees, et rakendatud abinõud takistasid vähemalt kuutkümmend või seitsetkümmend tuhandet õnnetut Washingtoni sõitmast.

Uskumatute raskustega jõudis Jack lõpuks Mark Twaini

353

kodulinnäkesse Hannibali Mississippi ääres, nägi kõrvalisi nurgakesi ja suure jõe kaldaid, kus olid sündinud Torn Sawyer ja Huck Finn, Twaini lugude kuulsad kange-lased.

Võimude poolt jälitatav, äravaevatud töötute armee, kelle ürituse edusse Jack enam ei uskunud, laguneski lõpuks. London hakkas lihtsalt hulkuriks.

Ema kirjast sai ta teada, et Chicagos ootab teda viis dollarit. Chicago oli vaid kiviviske kaugusel. Paari päeva pärast ühel varahommikul ronis Chicago tapamajadele loomi toonud rongist välja mõlkis kübara ning kulunud tumehalli kuuega mees. See oli Jack London.

Just siis, kui ta Chicagosse jõudis, algas pulmanvaguni-tehases streik. Töölisi sundis streikima järjekordne palkade alandamine ja tuhandete seltsimeeste vallandamine. Alanud liikumine levis välkkiirelt üle kogu maa. Puhkenud solidaarsusstreik halvas raudteeliikluse Chicagost Vaikse ookeanini. Jäid seisma vabrikud ja tehased, tekkis raskusi varustamisega. Streigist võttis osa ligemale sada tuhat töölist. Ent üle kogu maa oli sel aastal streigiliikumisest haaratud umbes seitsesada tuhat inimest.

Chicagosse toodi sõjavägi. 6. juunil tulistas politsei rahvahulka, järgmisel päeval anti taas streikijate pihta tuld. Üksnes tapetuid oli ligemale 30 inimest, lisaks rohkem kui poolsada haavatut. Kaheksas kõige rahutumas osariigis keelas president igasugused rahvakogunemised. Föderaal-väed saadeti aga rahutustest haaratud Läände, muu hulgas ka San Franciscosse.

Muretu Jack, kes oli seni lihtsalt rahul olnud talle avanenud võimalusega näha tundmatuid piirkondi ja uusi inimesi, hakkas juurdlema vaesuse ja rikkuse põhjuste üle.

Pöördunud tagasi Oaklandi, istus Jack London õpikute taha. Ta võttis kindlalt nõuks kool lõpetada ning astuda ülikooli, et saada vaimse töö tegijaks, et müüa mitte enam lihaste jõudu, vaid «oma aju tooteid». Harukordse visadusega istus ta ööd-päevad läbi raamatute taga ja ründas teadmisi. Sealjuures leidis ta aega osa võtta sotsialistide koosolekutest ja tänavamiitinguist.

Ka võttis ta osa vaidlustest, luges brošüüre, püüdis visalt jagu saada terminoloogiast, mõista, milleni üks või

354

teine teooria lõppkokkuvõttes viib. Keegi sõber soovitas Londonil läbi lugeda «Kommunistliku partei manifesti». Ning see Marxi ja Engelsi kirjapandud raamatuke andis vastuse paljudele küsimustele, mis tal hulkumise ajal olid tekkinud. London isegi kirjutas endale märkmikku välja mitu lauset, mis selgitasid talle kehtiva korra kukutamise vajalikkust, andsid uue vaatenurga ajaloosündmuste ja arengu nägemiseks.

Kooliajakirjas «The Aegis» ilmus tema esimene pahempoolse suunitlusega artikkel «Optimism, pessimism ja patriotism», milles ta süüdistas valitsust, et too ei lase rahvast hariduse ligi, kuna kardab, et haridus äratab rahvas protestivaimu.

Nendel aastatel sai Londonist sotsialistliku töölispartei liige. Partei ridades puutus ta kokku revolutsiooniliselt meelestatud tööliste ja haritlastega, tugevate ärksavaimu-liste inimestega. Nendest said hiljem kangelased ta romaanis «Raudne kand», jutustustes «Mehhiklane», «Debsi unelm» ja «Sealpool piiri».

1895. aastal esines London Oaklandi keskväljakul, Raekoja platsil, toimunud miitingul, kus paljastas raevukalt kapitalismi ja kutsus üles kehtestama uut, õiglast ühis-konnakorda — sotsialismi.

London osales paljudes ringides. Ühes õppis ta luulet ja kujutavat kunsti, teises poliitökonoomiat, filosoofiat. Ta kirjutas lühisõnumeid kohalikele ajalehtedele, õppis ja samal ajal ka töötas.

Õppetöö koolis oli ebaproduktiivne. Niimoodi teosammul jätkates oleks kulunud veel kaks aastat, et valmistuda ülikooli astumiseks. Noormees lahkus koolist ja otsustas minna üle eksternatuuri, kuid jättis ka selle. Õppides kaksteist tundi päevas, omandas Jack kolme kuuga kahe aasta programmi ja õiendas sisseastumiseksamid California ülikooli.

Ülikoolis kuulas London filosoofia, ajaloo, kirjanduse, inglise keele ja bioloogia loenguid, üksvahe õppis ka prantsuse keelt. Erakordsed võimed, sihikindlus ja visadus kandsid vilja: ta jõudis õpingutes oma eakaaslastest ette.

Selleks et tasuda õpingukulusid, pidi Jack tööd tegema. Kuid ta ei jätnud ühiskondlikku tegevust ja esines endiselt tänavamiitingutel. Ülikoolis vaadati teda kahtlustava pilguga, temas nähti revolutsionääri, «punast».

355

Vahepeal halvenes perekonna majanduslik olukord, sest kasuisa haigestus. Ehkki Jack sooritas edukalt eksamid, pidi ta pärast esimest semestrit ülikoolist lahkuma.

Londonit haaras uue jõuga salajane soov saada klr4 janikuks. Ta oli õppinud tundma elu täis meeleheidet!: jal muret, oli näinud tema ohvreid ja tema eest võitlejaid; ta tahtis maailmale jutustada kõigest nähtust, sellest, mis teda inimeses vaimustas ja mis tekitas valu.

Ta hankis kuskilt igivana kirjutusmasina, mis trükkis1 ainult suuri tähti. Tööst vabadel päevadel tippis ta sellel ühe sõrmega 15 tundi järjest olukirjeldusi, ühiskonnaelu, käsitlevaid artikleid, humoristlikke värsse, jutte. Kuid ajakirjade toimetused saatsid tema toodangu järjekindlalt tagasi. Ta selle perioodi värsid on ülespuhutud, neis on vähe luulet, jutud aga tunduvad väljamõelduna, tegevus neis ei arene, kangelased on staatilised, lamedad. Algajal kirjanikul jäi ilmselt vajaka meisterlikkusest: ta keel on liiga kirev ja raske, ta kuhjab hulgaliselt kõlavaid epiteete, mängib sõnadega, vaatleb neid igast küljest, imetleb nende kõla ja värvi. Autor armastab sõna, kuid tal puudub veel mõõdutunne.

Jack Londonit ei kohutanud ebaedu. Ta jätkas tarmukalt tööd uute juttude ja värssidega, tagastatud käsikirjad aga saatis teistele ajakirjadele, ning aina kirjutas, kir-jutas, kirjutas.

Ameerikas räägitakse ja kirjutatakse palju mitmesugustest võimalustest ülikiiresti rikastuda. Igal pool reklaamitakse Ameerika Ühendriike kui vabaduse ja võrdsete võimaluste maad.   Aga siin ta oli — terve, jõuküllane noormees, kes peksles nagu kala vastu jääd, püüdes asjatult välja rabelda vaesusest ja päästa sellest oma perekonda. Ta oli veendunud, et kogu see roiskunud ühiskonnakord tuleb kukutada. Marxil oli õigus: kapitalism peab hukkuma, ta hukkub ja maetakse maailma rahvaste sajatuste saatel. London oli valmis end suurele revolutsiooniüritusele   pühendama,   kuid kõigepealt oli tarvis toita vanu vanemaid ja mingil moel kindlustada '.ka iseennast.

Sel aastal levis Ühendriikides kulutulena sensatsiooniline"uudis: Alaskas on leitud kulda. Suust suhu liikusid legendid kullasoontest, kus nädala ajaga võivat miljonäriks saada. Jack otsustas koos õemehega õnne proovida. Võeti kõik õde Eliza säästud, tehti maja peale laenu ning

356

osteti San Franciscos villased sviitrid, flanellsärgid, kasukad, saapad, tekid, telgid — kõik, mis oli hädavajalik pikaks rännakuks Alaska lumeväljadel. 1897. aasta juuli lõpul alustasid kaks meest laevaga oma teekonda.

Raskused algasid otsekohe pärast randumist Põhjas. Pagas oli suur, pakikandjad aga kallid. Kui nad oleksid võtnud kandjad, ei oleks neil jätkunud rahast paariks päevakski. Otsustati koorem ise mööda libedaid radu üle mägede toimetada. Jacki õemees ütles üle jõu käivast teekonnast lahti ja London läks edasi koos kolme sõbraga. Koorem viidi kohale ositi, nii et sama teed käidi mitu korda. Eriti raske oli üleminek Chilkooti mäekurust. London ladus oma turjale kuni seitsekümmend kilogrammi ja ronis vihaga järskudest nõlvadest üles, püüdes seejuures kaaslastest veel ettegi rühkida.

Oktoobri alguses jõudis Jack London oma sõpradega kullaotsijate laagrisse Hendersoni jõel ülalpool Dawsonit, ja juba kolmandal katselise otsimise ja uhtmise päeval sattus Jacki kompanjon Thompson liivale, milles sätendas ohtrasti kuldseid tatraid. Löönud kähku püsti piirde-vaiad, joonistanud täpse kaardi ja võtnud kaasa proovi, kiirustasid õnnelikud kullaotsijad Dawsonisse, et maatükki enda nimele vormistada. Alles pärast avalduse kirjutamist otsustasid nad proovi asjatundjatele näidata. Neid naerdi kohe välja. Kuldsed tatrad osutusid vilgu-kiviks.

Uusi luurekäike ette võtta oli hilja: saabus varane põhjamaa talv. Sõbrad soovitasid kevadet ootama jääda ja siis kullarikka maatüki otsimist jätkata. Pikkadel talveõhtutel uuris London pakse raamatuid, mille hulgas olid ka Marxi «Kapital» ja Darwini «Liikide tekkimisest», kuulas lõputult tõestisündinud ja väljamõeldud lugusid kummalistest juhtumustest ning muinasjutulistest kulia-leidudest, traagiliselt lõppenud kokkupõrgetest kulla pärast, sõpruse jõust ja indiaanlannade ennastsalgavusest, sellest, kuidas jalgupidi lahvandusse sattunud teeline peaaegu surnuks oleks külmunud ja kuidas hukkus püssi lõhkemisel ahnur, kes oli kulla püssitorusse peitnud. Mida kõike ei kuule lõputul polaarööl!

Kevadeks jäi London värske toidu ja aedvilja puudusest skorbuuti. Ta võitles kaua haigusega, enne kui taipas, et Põhjas ta ei paranegi, ja kui ta lõpuks seda taipas, sõitis

357

koos kahe kaaslasega Yukonit mööda alla ning piki Beringi mere rannikut põhja, Saint Michaeli sadamasse,! kattes paadiga ligi kaks tuhat miili. Saint Michaelist viis laev ta San Franciscosse.

Jack London ei toonud tagasi mitte pennigi raha, vastupidi — oli kulutanud kõik, mis talle oli antud —, ent ikkagi tõi ta kaasa midagi rahast väärtuslikumat: märkmed kuuldust ja nähtust. Mällu olid talletunud kohtumised, jutustused, ülevad loodusepildid. Ta oli olnud tunnistajaks inimeste karmile võitlusele loodusega, nende võitudele ja kaotustele. Põhjas hakkas Jack London armastama inimese sõpra koera, vääriliselt hindama tema kiindumust ja ennastsalgavust; kuid, mis peamine — seal sai kinnitust tema usk inimese enese tugevusse, seltsimehelikkusse ja sõprusse. Sellest ajast peale hakkas teda inimestes veel enam köitma visadus, tahe, võime rasketest ja keerukatest olukordadest võitjana välja tulla.

Ühtlasi avas Alaskas rändamine talle kapitalistliku maailma olemuses veel ühe erijoone: see maailm õhutas julma võitlust inimeste vahel, nimetades seda ettevõtmisvaba-duseks. Selles võitluses saavutasid edu ainult üksikud, nii nagu Alaskasiki, kuid sajad, tuhanded kas laostusid või jäid nende laibad katma kitsaid labürinte, mis petliku õnne juurde viivad.

Jõudnud koju, ei leidnud Jack oma kasuisa John Londonit enam elavate kirjast. Noormees pidi taas perekonna-mured oma õlgadele võtma. Asjatult käis ta mööda Oak-landi ettevõtteid. Leidus ainult juhuslikke tööotsi, aga nii suures kitsikuses oli seegi asja eest. Ta pani kella, jalgratta ja vihmakuue panti ning hakkas jälle kirjutama.

Jack uuris hoolega ajakirjades avaldatavaid jutte, püüdes selgusele jõuda, miks need rahvale meeldivad, ja pöördus ka kuulsate autorite loomingu poole. Nende teostesse süvenedes hakkas ta mõistma süžee ülesehitamise kunsti, stiili iseärasusi. Teiste kirjanike seas köitis tema tähelepanu Rudyard Kipling, eelkõige tema stiili lakoonilisus. London jõudis järeldusele, et kirjutada tuleb kokkusurutult, et jutustama peab inimese tugevatest elamustest, eredatest iseloomudest.

Üksteise järel saatis ta ajakirjadele oma uusi käsikirju,

358

kuid kohtas endiselt jahedat vastuvõttu. Kirjastajad nõudsid kirjanikult, et juttudel oleks õnnelik lõpp. Ustavad ameerika kunstis valitsevale «peenuse traditsioonile», mis kutsus üles kujutama tegelikkust roosas valguses, toetasid nad teoseid, mis olid kaugel karmist elutõest. Moes oli niinimetatud «äriromaan», mis andis retsepte kiireks rikastumiseks, laulis kiidulaule eraette-võtlikkusele, ülistas ärimeest.

Selline oli olukord, kui Jack London kirjandusse astus. Ta tahtis saada kirjanikuks, kuid oli kaugel soovist ülistada ärimehi, luua novelle koloniaalvallutajate ideoloogia toetuseks.

1898. aasta detsembris, vana-aasta viimasel päeval teatas Jackile California ajakiri «Overland Monthly», et tema jutt «Selle terviseks, kes teel» on vastu võetud ja talle makstakse selle eest... viis dollarit (viis aastat varem oli ta oma esimese, ebatäiusliku olukirjelduse — «Taifuun Jaapani rannikul» — eest saanud kakskümmend viis dollarit). Ent meeleheitele viidud London pidi needki krossid vastu võtma. Jutt ilmus jaanuarinumbris ja tegi justkui otsa lahti. «Overland Monthly» võttis vastu veel kaks novelli, seejärel hakkasid aga ka teised ajakirjad Londoni töid avaldama.

Need lood avasid lugejale kullaotsijate maailma, karmi visadusega oma õnne eest võitlevate inimeste maailma.

London töötas oma juttude kallal erakordselt kaua ja suure visadusega. 1901. aastal avaldas ta oma esimese kogumiku, «Hundi Poeg», aasta hiljem teise — «Tema isade jumal». Mõlema kogumiku novellid on pühendatud Alaska asukatele — kullaotsijatele, indiaanlastele. Samateemaline on ka kolmas kogumik, «Pakase lapsed» (1903. a.). Kirjanik näitas, kuidas inimene toda paljukiidetud õnne püüab saavutada ja kui julmalt ta oma jultumuse eest peab maksma.

Süžeed, mis London oma juttudele valis, samuti nende stiil olid mõeldud laiale lugejaskonnale. Ta tõi ameerika kirjandusse kõnekeele, argoosõnad. Lugejad panid tähele ja hindasid noore autori värsket annet, seejärel tuli ka kirjastajate tunnustus. Ajakirjad hakkasid üksteise võidu talle tellimusi saatma. Lahing oli võidetud.

Jack Londoni üks kõige kuulsamaid Põhja jutte on «Eluarmastus» (1905. a.). See on võetud paljudesse autori teoste kogumikesse nii meil kui mujal. Jutt

359

on teenitult populaarne. Populaarsuse saladus peil tub loo emotsionaalses mõjus, mille taga seisab Jack Londoni kõrge kirjanikumeisterlikkus, autori iselaadne anne.

Jutu «Eluarmastus» süžee aluseks said tõestisündinud juhtumid Alaskas, mida kirjanik luges ajaleh4 tedest. Üks leidis aset Coppermine'i jõel — jala nihesta4 nud kullaotsija jõudis vaevu 'tagasi laagrisse; teine aga Noime'i asula ligidal. Seal eksis kullakaevaja tundrasse ja oleks peaaegu otsa saanud. Ka andmed selle kohta, kuidas raske näljahäda läbiteinud inimene haiglase kirega toiduaineid koguma hakkab, ammutas Jack London usaldusväärsest allikast — üht polaarekspeditsiooni kirjeldavast raamatust. Nagu näeme, on süžee aluseks eluehtsad faktid. Lisame neile Londoni enese nälgimis-kogemused, «kannatuste raja», mille ta läbi tegi, tema isiklikud muljed

Alaskast. Need kõik olid vaid üksikud lõimed, kuid jutu realistliku kanga jaoks äärmiselt olulised. Edasi lisasid oma osa kujutlusvõime ja mõistus — halastamatu kohtunik, mis valis välja kõige vajalikuma, kõige mõjuvama.

Kogu Põhja tsükli juhtmotiiviks on seltsimehelikkuse teema. Selleks et looduse üle võitjaks jääda, on kirjaniku arvates kõige tähtsam seltsimehe toetus. Põhja moraal rajaneb aususel ja vastastikusel usaldusel. Karmid tingimused nuhivad inimeselt maha teesklusevaaba, toovad esile tema tõelise väärtuse. London astub välja egoismi ja individualismi vastu, sõpruse ja üksteise abistamise eest, ülistab neid, kes hingelt tugevad. Autor on veendunud, et argpüks, tühine inimene hukkub ennemini kui julge -— nii hukkuvad enesevalitsuse kaotanud kullaotsijad novellis «Kaugel maal» ja seltsimehe hüljanud Bill jutus «Eluarmastus».

London ei kuulu nende romantikutest kirjanike hulka, kes kujutavad võitluse raskusi roosades värvides ja seega petavad lugejat ning jätavad ta tõsiste katsumuste ees relvituks. «Eluarmastus», «Lõke», «Naiste visadus», «Elu seadus» ning kümned teised jutud, romaanid ja novellid on suure ameerika kirjaniku Jack Londoni omanäolise, kordumatu ande ja tema mehise realismi surematud tunnistajad.

1900. aastal abiellus London oma hukkunud sõbra

360

mõrsja Bess Madderniga. Jõudsasti tõusuteed sammuv noor kirjanik sai õige pea tütrekese isaks, kellele pandi nimeks Joan.

Ajapikku tuli kirjanikule kuulsus ja majja jõukus. Kuid püsimatu London ei jäänud rahule. 1902. a. sügisel sõitis ta kirjasaatjana Aafrikasse, kus käis Inglise-Buuri sõda, ent jäi hiljaks: lahingud olid juba lõppenud. Kuna ta sai teate sõja lõpust teel olles, maailma ühe rikkama riigi pealinnas Londonis, otsustas sotsialistist kirjanik peatuda seal kõige vaesemas linnajaos, et õppida tundma kohaliku lihtrahva elu-olu. Rõivastunud näru-desse, asus London mõneks nädalaks elama East Endi, Londoni urgastesse.

Kogutud materjali põhjal kirjutas ta vapustava teose «Inimesed kuristikust», kus ta ilma liialdamata maalib kõige kohutavamaid pilte rahva viletsusest, inglise ühiskonna lagunemisest ja roiskumisest, ning mõistab selle ühiskonna hukka. Säherduse tõepärase ja raevuka raamatu võis luua ainult kirjanik, kes seisis rahvale lähedal, kes oli ise läbi elanud alandusi ja kannatusi ning armastas lihtrahvast kogu südamest.

Pöördunud tagasi Ühendriikidesse, töötas London romaani «Merehunt» ja juttude kallal ning kirjutas artikleid sotsialismi kaitseks.

Tal oli juba kaks pisitütart, kuid perekonnaelu ei tahtnud laabuda. Bess oli lastele suurepärane ema, kuid ei suutnud saada Jackile sõbraks, seltsimeheks, kes oleks jaganud mehe kirjandushuvi, mõistnuks teise pidevaid otsinguid ja mässulise hinge puhanguid.

Ikka sagedamini sõitis kirjanik linnast eemale, Kuupaiste orgu Glen Ellenis — siin kirjutas ta oma teoseid. London armus jäädavalt siinsesse lopsakasse, tsivilisatsioonist puutumata loodusse ning pärast teistkordset abiellumist (1905. a. Charmian Kittredge'iga) ostis läheduses rantšo, mis jäi tema alaliseks koduks.

Ent Londonile ei meeldinud kaua paigal istuda. Umbes tol ajal avanes tal võimalus sõita Vene-Jaapani sõtta — Jaapanisse ja Mandžuuriasse. Ta läkitas sealt ajalehtedele sõnumeid, aga saadeti siis — ilmselt tema meelsuse pärast — rindelt ära ning maaltki välja. Seejärel sukeldus ta üle pea ühiskondlikku tegevusse: sõitis mööda Ühendriike, pidades loenguid sotsialismist, avaldas artik-

361

leid, sai sotsialistliku üliõpilasühingu esimeseks presidendiks.

Kui Jack London jahiga «Snark» ümbermaailmareisile purjetas, tabas teda raske troopikähaigus. Hästi edenenud reis tuli pooleli jätta ja tagasi koju pöörduda. Vaef-valt paranenud, rändas London juba, neli hobust fufl goonvankri ees, mööda California ja Oregoni osariike, pärast seda laeval ümber Lõuna-Ameerika. Reisimine oli talle puhkuseks ja andis värskeid muljeid uute raa-' matute jaoks.

Seiklusjanust ahvatletuna ja uusi teemasid otsides sõitis Jack London sõjäkirjasaatjana Mehhikosse, kuid haigestus seal varsti. Ravinud ennast pisut kodus, Kuupaiste oru rantšos, purjetas ta Havai saartele jutte ja romaane kirjutama.

1914. aastal võis ta täie õigusega öelda: «Olen alati olnud võitleja. Ja mitte kunagi ei ole ma öelnud ega kirjutanud midagi niisugust, millest ma hiljem lahti oleksin pidanud ütlema.»

Ta oli aus ja õiglane nii iseenese kui ka lähikondsete vastu. «Kes ma siis niisugune olen, et peaksin häbenema seda, mida olen läbi elanud?» kirjutas London vastuseks toimetaja hoiatustele, kui oli päevakorras tema hulkuri-ajast pärineva autobiograafilise jutukogumiku avaldamine. «Selleks, kes ma olen, sain ma tänu oma minevikule; kui ma aga oma minevikku häbenema hakkan, siis pean järelikult häbenema ka seda, et see minevik mind kirjanikuks on teinud.»

Ning ainult aasta enne surma vapustavad sõnad ühes kirjavastuses: «. . . teinud läbi kõik elu- ja noorusheitlu-sed, võin nüüd, küpses eas, seljataga kolmkümmend üheksa eluaastat, täie veendumusega pühalikult kinnitada: asi on seda väärt. Olen elanud väga õnnelikku elu, mul on vedanud rohkem kui sadadel miljonitel minu põlvkonna inimestel, ja kuigi ma olen palju kannatanud, olen ma palju elanud, palju näinud ning rohkem tund-nud, kui on osaks antud tavalisele inimesele. Jah, tõepoolest — asi on seda väärt.»

Viimased eluaastad olid Jack Londonil õnnetud. Juba sündides suri laps, keda ta nii väga ootas, — tütar teisest abielust. Põles maha ta äsja valminud suur elamu — «Hundimaja». Nii nagu ta kangelane Martin Eden, nii

tundis ka London ränka väsimust. Raske neeruhai-gus — ureemia — kurnas kirjaniku jõudu, kirjastajad aga nõudsid uusi raamatuid, mis vastaksid nende maitsele.

Olles sunnitud kodanlikule lugejale üha enam järeleandmisi tegema, hakkas London tundma vastikust kirjanikutöö vastu. Samal ajal kaugenes ta töölisliikumisest — seda soodustas ka oportunismi võidulepääsemine Ameerika sotsialistlikus liikumises. Katkesid sidemed seltsimeestega. Charmian püüdis talle asendada kogu maailma, kuid ei tulnud sellega toime — Jack Londoni natuur polnud säherdune, ta oli suuteline elama ainult midagi avastades, kasu tuues, tegeldes millegagi, mis oli tema enese ja lähikondsete silmis tähtis.

22. novembril 1916. aastal Jack London suri. Ta oli veel päris noor — kõigest neljakümneaastane. Arstide ametlikus otsuses nimetatakse surma põhjuseks organismi mürgitust ureemia tagajärjel. Viimastel eluaastatel seda rääket haigust põdedes pidi London arstide tungival nõudel loobuma alkoholist, oma lemmikroast — pooltoorest linnupraest — ning teistest maitsvatest asjadest. Kõigile oli teada, et ta dieeti ei pidanud. Ent siiski tundus elurõõmsa, veel jõuküllase inimese äkiline surm ootamatuna, see ei leidnud õigustust ning tekitas mitmeid vasturääkivaid kuuldusi. Kõige koledam ja levi-num oli versioon tahtlikult võetud mürgist. Seda uskusid isegi Londoni sõbrad, nende hulgas ka kirjanik Upton Sinclair. Niisugust versiooni näis kinnitavat mitte ainult piinav haigus, vaid ka sellega kaasnenud loome j õu-langus, mitmed isiklikud ebaõnnestumised ja veidi enne surma suhete katkestamine seltsimeestega revolutsiooni-leeris.

Mitukümmend aastat tunnustasid kirjandusajaloola-sed seda versiooni. Kuid 1968. aastal ilmus Ühendriikides professor Alfred Shiversi uurimus «Jack London polnud enesetapja», mis väärab Irving Stone'i väited'.

Kui Jack London oleks tõesti tahtnud endale lõppu teha, kirjutab uurimuse autor, ei oleks ta valinud sellist piinarikast (10—12 tundi kestev agoonia) ja ebakindlat moodust. See inimene, mehisuse kehastus, ei oleks elust

1 Vt. Irving Stone, Meremees sadulas. Jack Londoni elulugu. Tln., «E. R.», 1968.

lahkumiseks valinud säherdust «naiselikku» viisi: 0,45-kaliibrine kolt oli tal alati käepärast.

Ettekavatsemata surmast kõnelevad ka eelmisel päeval saadetud kirjad, valmistumine sõiduks New Yorki ja teised faktid.

Juba Jack Londoni elupäevil tungis kodanlik ajakirjandus talle süstemaatiliselt kallale. Kirjaniku nime ümber keerutati räpaseid kuulujutte, teda süüdistati loomevarguses, väljaastumises põhiseaduse vastu, raamatukogudest kõrvaldati tema teoseid. Londonit nimetati amoraalseks ning julmaks inimeseks.

Tema kodumaal leidub ka praegu õpetatud mehi, kes püüavad pisendada progressiivse kirjaniku loomingu tähtsust, tema teoste kunstilist väärtust.

Ameerika Ühendriikide kirjandusteaduse suhtumine Jack Londonisse on läbi teinud üpris tähelepanuväärseid muutusi. Tema elu jooksul ja paar-kolm aastakümmet pärast surma loeti Jack Londonit kõige kuulsamate ameerika kirjanike hulka. Sellel perioodil ilmus tema kohta mitu põhjalikku uurimust.

Ent neljakümnendate aastate lõpul ja viiekümnendatel aastatel, «külma sõja» ning makkartismi õitseajal, ei kuulunud London Ühendriikides enam nende kirjanike hulka, kelle kohta kirjutatakse teaduslikke artikleid ning avaldatakse uute uurimuste tulemusi. Kirjanduslikud ja teaduslikud ajakirjad heietasid paljudest Londoni andetutest kaasaegsetest ja eelkäijatest, selgitasid ja hindasid nende elu ning loomingu pisemaidki detaile, tõstatasid uusi «probleeme», kuid «Mehhiklase» ja «Martin Edeni» autori kohta ei avaldanud peaaegu midagi.

Ja ehkki Ühendriikides anti endiselt välja ning osteti kirjaniku väheldasi jutukogumikke ja romaane, kuigi progressiivsed, eriti kommunistliku kallakuga ajalehed märkisid ära tema tähtpäevi, korrutasid professorid ülikoolide kateedrites ja kolledžites erilise innuga Londoni «kujundivaesusest», tema «rohmakast lehemehe-stiilist» ning «võimetusest kajastada üksikindiviidi ole-lusprobleeme», rääkisid, et Londoni kangelased on primitiivsed, tema ise aga naturalist ja Nietzsche õpetuse pooldaja. Niimoodi kirjutati ka kirjanduslugudes. Töödes, mis olid pühendatud kirjandusliku vormi analüüsile, ei

kirjutatud Londonist üldse või mainiti teda ainult möödaminnes.

Kuid nelikümmend viis aastat pärast kirjaniku surma, 1961. aastal, saime äkki teada Jack Londoni pargi ja muuseumi avamisest Kuupaiste orus. Viimaks ometi sai laiale publikule kättesaadavaks osa kirjaniku rant-šost koos legendaarse «Hundimajaga», Londoni kalmuga ning tema naise majaga, kus asub raamatukogu ja reliikviad — meened, mis London oma reisidelt kaasa tõi.

California ajalehed avaldasid veel paar huvipakkuvat uudist: Oaklandi avaliku raamatukogu juures avati Jack Londoni elu ja loomingu uurimise keskus. Siia on koon-datud kõik dokumendid, mis on seotud kirjaniku elu ja loominguga. Glen Ellenis asutasid Londoni austajad tema muuseumi ning andsid kogu muuseumipiirkonnale «Jack Londoni küla» nime.

Mehhiko Vaikse ookeani poolsel rannal avastati kuunari jäänused, mida on kirjeldatud «Merehundis» kui «Ghosti». Selle kapten oli Wolf Larseni prototüübiks.

Huvi taasärkamine Londoni vastu jätkus. Igal aastal saabusid tuhanded palverändurid Kuupaiste orgu, et langetada pea Londoni kalmul. Kollektsionäärid jahtisid Jack Londoni teoste esimesi ja haruldasi väljaandeid. Nende hinnad tõusid. Haruldase romaani «Reis «Dazz-leril»» esmatrüki eest maksid bibliomaanid kolm-nelisada korda rohkem, kui oli selle kunagine nimiväärtus. Isegi kõige suurema tiraažiga teose eest, jutustuse eest «Ürgne kutse», küsisid raamatukaupmehed kuni kolmsada dollarit.

Pärast pikka vaheaega hakkasid Londoni jutud jälle ilmuma lugemikes, sedakorda juba mitte enam kooli-raamatuis, vaid kolledžite õppevahendeis kui näited kir-jandusteaduslikuks analüüsiks.

Hiljuti anti ookeani taga esmakordselt välja Londoni reportaažide ja artiklite kogumik. See sisaldab spordi-reportaaže, sõnumeid Vene-Jaapani ja Mehhiko sõja rinnetelt ning rea olukirjeldusi mitmesugustel teemadel: sõidust furgoonvankril läbi California ja Oregoni, maavärisemisest San Franciscos, Havai-ainelisi kirjutisi jne. Mõned olukirjeldused avaldati esmakordselt, teised olid välja otsitud vanadest ajakirjadest ja -lehtedest. Erakordset

365

huvi pakuvad 1904. aasta reportaažid Koreast ja Mandžuuriast.

Tõeliseks sensatsiooniks oli aga viimane uudis Ameerika Ühendriikidest: on ettevalmistamisel Jack Londoni kõigi luuleteoste trükkiandmine. Raamat sisaldab 31 luuletust ja ühe värssdraama. Suurem osa neist teostest avaldatakse esmakordselt. Kogumikku kavatsetakse lisada ka kuus luuletust, mida Londonile omistatakse.

Oma kirjanduslikku tegevust alustades ei kavatsenud London saada proosakirjanikuks, vaid luuletajaks. Ta õppis hoolega ja põhjalikult tundma värsiehitust ning kontrollis oma teadmisi ja võimeid, kirjutades villanelle, triolette ja teisi raske stroofikaga luuleteoseid.

Saanud tunnustatud prosaistiks, ei loobunud London oma luuleharjutustest. Ta enese sõnade järgi aitasid need tal proosat kirjutada, teravdasid sulge. Ent üldkokkuvõttes olid need talle ikkagi pigem meelelahutuseks, jõuprooviks, teatavas mõttes enesejaatuseks. Nii või teisiti, kuid oma eluajal avaldas Jack London mitte vähem kui kümme luuletust, paar-kolm ilmusid veel pärast tema surma. Ent luuletuste põhimine osa jäi tema arhiivi.

Londoni kõige tähtsam luuleteos on meil tundmatu värssdraama «Tammetõru-nplantaator» (1916. a.), mis on kirjutatud, samuti nagu Longfellow' kuulus «Laul Haiavatast», tetrameetrites. Suhtumine Londoni luule-pärandisse võib olla erinev, kuid mitmete ameerika kriitikute arvates oleks tuntud prosaist Jack London, kui ta ainult oleks tahtnud, võinud hõivata silmapaistva koha ka ameerika luules.

Ajakirjas «Detskaja Literatura» ilmunud artiklis «Jack London ja meie aeg» kirjutab Jack Londoni tütar Joan, et mõne üksiku erandiga on kirjaniku kõik 51 teost tõlgitud vähemalt ühte, aga enamikul juhtudel mitmesse 58-st võõrkeelest (sealhulgas ka esperanto keelde).

Kui Jack London, kes ei osanud ühtki teist keelt peale emakeele, omal ajal kuulis, et tema raamatuid loevad inimesed, kellega tema ise ei saakski vahetult suhelda, oli ta hingepõhjani liigutatud. «Kui vaimustatud oleks ta praegu,» kirjutab Joan London, «saades teada, milliste uute rahvaste juurde tema teosed eriti viimase kümne-viieteistkümne aasta jooksul tee on leidnud, et neid on

366

tõlgitud iiri ja kataloonia, kreeka ja makedoonia, türgi, juudi ja pärsia ning isegi hiina, jaapani, korea, bengaali, indoneesia ja vietnami keelde.»

Artikli lõpetab Joan London järgmiste südamest tulevate sõnadega: «Meie päevil on Jack Londoni avastanud uus- põlvkond lugejaid — põhiliselt optimistlikult meelestatud põlvkond, kes otsib innuga kaasaja aktuaalsetele probleemidele realistlikke vastuseid.»

Tõlgitud väljaandest

Джек Лондон Я много жил . . . Москва «Молодая гвардия» 1973

Джек Лондон. ЗОВ ПРЕДКОВ. БЕЛЫЙ КЛЫК. На эстонском языке. Переводчики: Эстер Хейнасте, Марта Силлаотс, Лео А н в е л ь т. Иллюстрации: Хэнно А р р а к. Таллин, изд-во «Ээсти раамат». Toimetaja L. Targo. Kunstiline toimetaja H.Tikand. Tehniline toimetaja A. Krebsteln. Korrektorid H. Rajamäe ja A. Lang-sepp. Laduda antud 19. VIII 1975. Trükkida antud 24. X 1975. Trükipaber nr. 1, 54X84Д6. Trükipoognaid 23,5. Ting-trükipoognaid 19,74. Arvestuspoognaid 20.62. Trükiarv 60 000. «Eesti Raamat», 200090 Tallinn, Pärnu mnt. 10. Tellimuse nr. 4453. Hans Heidemanni nimel, trükikoda, Tartu, Ülikooli 17/19. III.

Hind 73 kop.